

Vatra veche

Vatra veche

7

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul III, nr. 7(31), iulie 2011 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Jean Pierre Augier, « Armonie cosmică » * Număr ilustrat de Jean Pierre Augier (Franța)

Antologie *Vatra veche*

LA 70 DE ANI ȘI ÎNCĂ UNUL...

Se închină soției mele, Michaela, artist plastic, apusă la vârsta de 63 de ani

Moto: "Sânt douăzeci de ani și încă unul...
N-aș vrea niciunul să i-l dau minciunii..."
(N. Labiș, 3 dec. 1956)

La 70 de ani și încă unul
potcoava coaptă-ncepe-ncet să cadă
iar vinul putrezește trist în cadă
pe când mă-năbușă fierbând destinul

măselăria s-a carbonizat
am ochii goi ca două stinse parce
pruncul plângând în mine se întoarce
și mă descoperă canonizat...

Tu pui răsadurile morții-n spini
răsare-n urmă gheară-n altă gheară
tu luptă-te-n lupoaica ta ursară
și îmi presează oasele în crini –

la levitația dintâi de astă seară
la 70 de ani și încă-o vară...
11 mai 2011

GHEORGHE ISTRATE

Vatra veche dialog cu chirurgul cardiovascular Radu Deac

SUMAR

Antologie Vatra veche *La șaptezeci de ani și încă unul*, de Gheorghe Istratie/1
Jean-Pierre Augier Centenar – o nouă lume veche, de Nicolae Băciut/2
De la inimă la inimă, de Nicolae Băciut/3
Vatra veche dialog cu chirurgul cardiovascular Radu Deac, de Nicolae Băciut/5
Asterisc. Cu și fără Romulus Guga, de Voica Foișoreanu-Guga/11
Un mag al poeziei la Brașov: Adam Puslojic, de Daniel Drăgan/12
Poeme de Adam Puslojic/12
Director de onoare, de N. Băciut/12
Târgu-Mureșu din Chișinău, de Nicolae Băciut/13
Dulce harababură, de Cleopatra Lorințiu/14
Forța politică a femeilor (Andreea Paul Vass), de Iulian Chivu/15
Eseu. Ceea ce rămâne este surâsul, de Dumitru Vealea/16
Gloșă la mitul jertfei, de Lucreția Bogdan/18
Lirica interbelică în „Abecedar” și „Pagini literare” (Mihai Beniuc), de Maria Vaida/20
Un poet care ne aparține: Benjamin Fundoianu, de Grigore Gherman/21
Ochean întors. Doar aproape de anul literar 2010, de Dumitru Hurubă/22
Opinii. Vârstele poeziei lui Mircea Cărtărescu, de Romelia Popp/25
Cronica literară. Piramida poeziei (Ion Brad), de Elena M. Cîmpan/26
Când diamantele se fisuresc (Adrian Botez), de Constantin Stancu/27
O întâlnire mai puțin obișnuită (Miruna Miron), de Angela Olaru/28
Cezarina Adamescu - o doamnă a sonetului românesc, de Ionel Necula/29
Duhul pământului nostru (Stelian Răducanu) de A.I.Brumar/31
Reflexii. Victor Sterom - "Sintoniile" pelerinului, de Gheorghe A. Stroia/32
Filtre. Alt cuvânt de însoțire (Florența Loredana Dalian), de Adrian Dinu Rachieru/34
Povestirile umoristice ale lui Gheorghe Bălăceanu, de Călin Ciobotari/35
Horia Bădescu – Fărădechipul lumii, de Lucian Gruița/35
Însemnul divin (Emilia Dabu), de Menuț Maximilian/36
Prozatorul Aurel Podaru, de Mircea Ioan Casimcea/36
Cărți noi. Trandafirii deșertului (Mariana Cristescu), de Nicolae Băciut/37
Solidaritate integratoare (Mariana Cristescu), de Lazăr Lădăriu/37
Floarea de nisip, de Mariana Cristescu/38
Poeme de Theodor Damian/39
Anchetă „Vatra veche”. Prietenia/dușmănia literară, de Lucia Olaru Nenati/40
Direcția nouă. Granița dintre poet și prozator, de Elena M. Cîmpan/41
Poeme de Melania Cuc/44
Documentele continuității. Pilde de mântuire (Teodor Ciuruș), de Menuț Maximilian/45
Arhimandritul Vichentie Amariei, de ierod. Hrisostom Filipescu/46
Mișcarea „Rugului aprins”, de Cristina Sava/47
Mistica în cultura profundă a românilor (I), de pr. Mihai Andrei Aldea/48
Calendar. Ion Pop – 70, de Nicolae Băciut/50
Biblioteca Babel. Mirian Jesus Caloretti Castillo (Peru), prezentare și traducere de Flavia Cosma/51
„Vatra veche” dialog cu Ianoș Țurcanu, de Raia Rogac/52
Starea prozei. Vărul din America, de Dumitru Hurubă/56
De-a v-ați ascunselea cu moartea, de Ion Nete/57
Încercări de străpungere a tăcerii gândului, de Elena Neagoe/61
Starea prozei. Osul, de Mihai Batog-Bujeniță/63
Eseu. Încornorații din comediiile lui nenea Iancu, de Tamara Constantinescu/65
Mapamond. Un român în India (X), de Ovidiu Ivancu/68
Hopuri ardelene. Scurtături cu bătaie lungă, de Atila Socaciu/70
Poeme de Răzvan Ducan/72
La cules de rodii în cartierul Rahova, de Anni-Lorei Mainka/73
Poeme de Cornelia Jinga Hetrea/74
Poeme de Sorina Bloj/74
Interviu cu istoricul Sergiu Musteăț (Rep. Moldova), de Liliana Moldovan/75
Cronica teatrală. Viața lui Helge în luminile rampei, de Silviu Milășan/76
Când diavolul își dă cu oja roșie pe copite, distribuie suferință, de Adrian Țion/76
Literatură și film. O instituție numită Tolstoi, de Alexandru Jurcan/77
Pamflet. A șaptea scrisoare franco-afonă. Povestire roz din cartierul Oraj(eriei), de Hydra N.T./78
Ziua învățătorului în veacul trecut, de Maria Tirenescu/79
Marele val – haikuuri/80
Simpozion de Haiku, de Iulian Dămăcuș/80
Concurs „Agatha Grigorescu Bacovia”/80
Zilele operei la Bistrița, de Elena M. Cîmpan/81
Parte de atâta carte..., de Elena M. Cîmpan/81
Bibliocultural basarabean. Chișinăul citește o carte, de Raia Rogac/82
Romulus Guga în Concurs/83
Curier. De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”/85
Literatură și istorie, de Nicolae Băciut/77
Starea prozei. În apa mării, de Ananie Gagniuc /88

Număr ilustrat cu lucrări de **Jean-Pierre Augier**, Franța.

Jean-Pierre Augier – o nouă lume veche

Pe **Jean-Pierre Augier** l-am descoperit în babilonia internautică și imagini ale sale mi-au parvenit printr-un corespondent din Israel. Când l-am contactat, grație și colaborării cu o colegă de facultate (Mariana Chețan, absolventă de română-franceză) în intenția de a-i cere acordul pentru a ilustra un număr din revista **Vatra veche** cu lucrările sale, vroia să se asigure că revista e una care să se ridice la pretențiile sale.

După ce a văzut câteva numere din revistă, și-a dat acordul, astfel că putem acum să vă propunem un altfel de artist, unul care pleacă de la oferta neconvențională a unor obiecte din fier, cărora le reconsideră statutul, le „salvează”, trecându-le din utilitarul cotidian în metaforă plastică.

Artistul s-a născut în 1941, în Nisa, și trăiește și lucrează în Saint-Antoine-de-Siga, Levens și Saint-Blaise (Alpes-Maritimes, Franța).

Preocupările sale pentru a „modela” fierul datează din 1963, după încheierea serviciului militar (în Algeria), când începe să sudeze obiecte din fier, abandonate, „salvându-le” astfel, dându-le o nouă viață.

Temele sale preferate sunt animalele, reale sau mitologice, femeile, cuplul, precum și subiectele de factură religioasă. El creează o lume nouă, populată cu personaje care domină atât prin formă cât și prin încărcătura simbolică.

Lucrările sale, de mici dimensiuni sau monumentale, sunt de mare rafinament stilistic, au suplețe, fără a fi ocolită tenta umoristic-ironică. Ele au pregnanță în ingeniozitate, armonia formelor, echilibru.

Despre ele se spune că sunt definite de "patru virtuți cardinale": grație, mișcare, tandrețe și umor.

Artistul Jean-Pierre Augier expus la Maison du Portal, în Levens (unde există și o expoziție permanentă, deschisă publicului), dar și la Paris, New York, Luxemburg, în Belgia, Germania și Elveția.

Lucrări de-ale sale au ajuns în spații publice, dar și în colecții publice și private din toată lumea.

Cei interesați, pot accesa informații suplimentare la adresa site-ului: http://www.jpaugier.fr/?page_id=17.

NICOLAE BĂCIUȚ

DE LA INIMĂ LA INIMĂ

Prima carte despre inimă pe care am citit-o a fost a lui Christiaan Barnard, *Inima nu trebuie să moară*, apărută în română în traducerea lui Grigore Vereș, în 1972, la Editura Junimea.

Atât de puternic a fost impactul acelei cărți încât mi-am imprimat pe un tricou, cu un tipar pe care mi l-am confecționat singur, literele H-D (Heart Donor), donator de inimă. Christiaan Barnard realizase primul transplant de cord și punea problema conștientizării nevoii de solidaritate, de a se salva o viață dintr-o moarte, lumea trebuind să accepte donarea inimii în situații de moarte clinică. La cei șaisprezece ani ai mei, vroiam să se știe că, dacă mi se întâmplă ceva (mama murise cu doi ani în urmă), sunt dispus să devin donator, inima mea să poată salva o viață.

Maria, regina României, și-a lăsat inima moștenire prin testament urmașilor ei, devenind un simbol încărcat de semnificații. Ca un mesaj peste timp pentru ceea ce trebuie să urmeze poporul – chemarea inimii, idealurile guvernate de puterea inimii.

Mi-am dorit să știu cât mai multe despre inimă, mereu între real și ficțiune. Dincolo de ceea ce aflam din literatura de specialitate, inima era prezentă peste tot în beletristică, dar și în viața de zi cu zi, fără ca referințele să fie la inimă ca organ, ci la inimă ca un univers a toate încăpător. Cu inima iubim, cu ea suferim, cu ea visăm, ea preia toate nevoile noastre, le gestionează pe toate. Toate vin la inimă și pleacă din inimă. Când avem nevoie de un sprijin, apelăm la inimă, îi cerem de toate. Trebuie doar să știm s-o ascultăm, să-i urmăm îndemnurile.

Ne dorim minte, sănătate, noroc etc.

Dar sunt înțeleși mai ușor cei care n-au minte decât cei care n-au inimă.

Dar care e relația dintre minte și inimă? Cine decide mai întâi, cine deține supremația?

Unii sunt hoți de inimi, alții vindecători de inimi.

Nu întâmplător, inima apare frecvent în scrierile Sfinților Părinți, după cum reliefează o lucrare, *Inima în scrierile Sfinților Părinți – Învățătura ortodoxă despre curățirea inimii*, de **Arhimandrit Spiridonos Logothetis**: „Ortodoxia ne îndeamnă să ne îngrijim întâi de inima noastră și mai apoi de purtare, de faptuire. Poate nici nu trebuie să ne îngrijim de acestea: dacă rănduim ca inima să ne fie bună și sfântă, atunci de la sine și faptele noastre vor fi bune. Dacă însă vom lăsa să ni se înrăiască inima, atunci, firească, ni se vor înrăutăți și faptele. Căci din inimă ies faptele inimii”. Cartea are un cuprins substanțial: *Inima înainte de toate, Ce este inima, Rostul inimii, Unde se afla inima, Inima este centrul ființei, Lăcașul Sfintei Treimi, Împărăția lui Dumnezeu este în inima noastră, Împărăția păcatului, Iubirea din inimă, Cât valorează virtuțile inimii, Fățarnicia este urâtă înaintea lui Dumnezeu, Curățirea inimii, Bunătățile inimii curate, Din inimă curată, Căldura și luminarea inimii, Desfătarea inimii, Paza inimii, Cărți de folos.*

Dar câte nu pot fi cercetate în legătură cu inima?! Câte teme, aflate în orizontul ei, nu sunt tentante pentru abordări din cele mai diverse unghiuri?

„Te iubesc din toată inima”, „îți dăruiesc inima mea”, „îți mulțumesc din inimă (din adâncul inimii)”, „a sădi în inima cuiva ceva”, „atac de inimă”, „a murit de inimă rea”, „mă doare inima”(nu în sens fizic) - iată sintagme de uzanță cotidiană. Inima e frântă, se lasă înduioșată, unii vorbesc din inimă. De ce preferă lumea acordurile inimii și nu pe ale rațiunii?

„Cine cântă cu dăruire la harpă vindecă inimi și suflete, chiar fără să vrea, pentru că harpa este croită pe măsura inimii”, spune harpistul californian Erik Berglund, care colindă lumea cântând la harpă și vorbind despre inimă.

Care e relația dintre inimă și suflet? După cum se știe, circulă versiunea că, după moarte, greutatea scade cu 21 grame. Aceste 21 grame ar reprezenta greutatea sufletului. Oricum, se crede că inima e sălașul sufletului, că acolo stă acesta cuibărit, potențând mai mult virtuțile inimii.

Chiar C. Barnard afirma că „Inima este considerată de mulți oameni, deși poate în subconștient, lăcașul fizic al sufletului, un lucru sacru, ce nu trebuie violat de om” (*Inima nu trebuie să moară*, p.10). „Din păcate, mai spune C. Barnard, inima a căpătat un mister poetic, care-i conferă o semnificație mai profundă decât posedă cu adevărat” (*Op.cit.*, p. 10).

Inima, mai spune reputatul chirurg, „este un organ minunat, creație a perioadelor de evoluție, mai perfectă decât orice pompă mecanică creată de om vreodată; ea bate neîncetat pe durata unei vieți. Își are și misterele sale, dar acestea, deși complexe și subtile, sunt definite rațional și constituie preocuparea fiziologului și chimistului, care caută să realizeze acea cunoaștere tot mai profundă, care stă la baza oricărui progres medical”. (*Op. cit.*, p 10).

„Inima, spun manualele de specialitate, este un mușchi puternic ce pompează sânge în tot organismul. Este localizată în torace, înapoia sternului, având o formă asemănătoare cu o pară (la adultul sănătos, dimensiunea sa aproximează dimensiunea pumnului). Inima are aproximativ 60-100 bătăi /minut, și aproximativ de 100.000 bătăi / zi”.

Cât de reci sună aceste cifre în raport cu câtă... căldură, energie dă inima vieții!

„Inima noastră, spune preotul Anton Dancă, este plăsmuită în realitatea ei spirituală, morală și fizică de linia ereditară a părinților și strămoșilor, de mediul înconjurător, de cele ce învățăm și gândim, de darurile și chinurile noastre și ale înaintașilor, de plâns și durere, de virtuți și păcate și chiar mai mult de păcate decât de virtuți. Și această inimă omenească poate fi uneori atât de frumoasă încât să ne răpească admirația, cum s-a întâmplat, nu numai cu Dante și Beatrice pe care a văzut-o doar o singură dată și i s-a părut că a descoperit paradisul, ci și cu mulți alții. Cazul lui Dante este clasic, fiindcă el a avut intuiția de a-l pune în versuri. Inima Beatricei l-a copleșit într-atâtă încât el a devenit robul frumuseții ei și aceasta l-a făcut cel mai mare poet al Italiei și unul dintre cei mai mari ai omenirii”.→

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Lucrare de Jean Pierre Augier

„Doar cel ce este blând și smerit cu inima poate liniști inimile crude, pline de tulburare: numai cel blând cu inima poate smeri sufletele mândre și trufașe” - este una dintre virtuțile inimii, după *Sfântul Iustin Popovici*.

Dar cât de multe alte virtuți nu are inima, câți n-au încercat să argumenteze chiar că „este centrul tuturor puterilor firești ale sufletului omenesc”?

Erik Berglund vede o legătură strânsă între inimă și harpă: „Harpa este instrumentul perfect care stabilizează bătăile inimii. Harpa și inima sunt surori gemene. Iar peste magma lor fierbinte, tronează îngerii”.

Oricâtă aură a căpătat inima, ea este însă, susține Barnard, „un dispozitiv superb, creat din mușchi și valve și înzestrat cu o puternică tenacitate, care-i permite să funcționeze eficient și bine în cele mai variabile condiții” (Op. cit., p. 11). Ba chiar cere să se renunțe la viziunea idealizată, mistică a inimii, susținând că ea trebuie privită în „adevărată ei lumină”.

Dacă însă inima, ca organ, nu pune în dificultate un individ, cum ar putea el să renunțe la imaginea literaturizată a inimii?

Una dintre primele publicații românești, apărută în secolul al XIX-lea, se numea chiar „Foaie pentru minte inimă și literatură”. Astfel, inima era văzută chiar ca posibil seismograf al unor trăiri estetice.

Oricum, când inima încetează să mai bată se pune capăt vieții. Iar bolile de inimă sunt cauzele celor mai multe dintre decese.

Cum funcționează inima, ce înseamnă ea din punct de vedere anatomic? Care sunt punctele ei tari, care punctele slabe? Ce trebuie făcut ca inima să reziste cât mai mult, să facă față la cât mai multe încercări la care e supusă? Ce regim de viață asigură inimii rezistență? Care sunt dușmanii/prietenii inimii? Cine/ce îmbătrânește inima? Se poate trăi cu inimă de împrumut? Ce aduce ea noului purtător, de la predecesorul său? Ce se împrumută de la cel în care a bătut inima până la un moment dat?

În secolul al XX-lea, am putut să văd inima într-o nouă dimensiune, de adevărată revoluție chirurgicală: transplantul. Cu tot noianul de întrebări pe care l-a adus. Care sunt riscurile unui transplant, cine și când decide că unui pacient i se pot preleva organe? Cât poate prelungi viața un transplant? În ce măsură un pacient cu un transplant de inimă se poate reintegra? Se va ajunge la transplantul de inimi artificiale? Pentru că în 1969, la Institutul de Cardiologie Texas din Houston, SUA, dr. Denton Cooley a implantat prima inimă complet artificială, aceasta funcționând până la momentul transplantării unei inimi veritabile, pacientul, Haskell Karp, a supraviețuit trei zile înainte de a-i fi transplantată o inimă umană, dar a murit din cauza unor complicații, după o zi. Iar Barney Clark, în 1983, a supraviețuit doar 112 zile după ce a devenit prima persoană căreia i s-a transplantat o inimă artificială permanentă. E aceasta o țintă, o limită a științei? Care sunt implicațiile transplantului, în plan social? În plan psihic?

Câți oameni așteaptă o inimă nouă? În SUA, în fiecare an, lista de așteptare depășește 4000 de pacienți, în timp ce „oferta” nu trece de 2200. Până la transplant, se poate trăi și 30 de zile cu o inimă artificială, dar aceasta costă 100.000 de dolari!

Transplantul de cord a devenit o practică curentă, iar la sfârșitul secolului al XX-lea, România a intrat și ea în rândul țărilor în care transplantul de organe, inclusiv de cord, a devenit „de rutină”. Primul transplant de cord a fost realizat la Spitalul Clinic de Urgență Floreasca, din București, la 24

octombrie 1999, de către dr. Șerban Brădișteanu, ca la trei săptămâni, la 14 noiembrie 1999, al doilea transplant să fie efectuat la Târgu-Mureș, unde s-a făcut și primul transplant de cord unui copil (Ionica Ciuperca, 12 ani, din Însurăței, județul Brăila). Cel căruia i se datorează performanțele de pionierat ale transplantului de cord la Târgu-Mureș este prof.dr. Radu Deac, șeful Clinicii de Chirurgie Cardiovasculară Târgu-Mureș, directorul Centrului de Boli Cardiovasculare și al Centrului Regional de Transplant Mureș, fost Ministru Secretar de Stat în Ministerul Sănătății și Familiei.

Târgu-Mureșul a ajuns al doilea centru, după București, în care s-a făcut transplant cardiac, deși ar fi putut fi primul. Prima operație pe cord deschis în această clinică s-a efectuat în 5 aprilie 1973, de atunci efectuându-se peste 7000 de operații pe cord.

Prof. dr. Radu Deac, s-a născut la 28. 02. 1940, în Sălaj, a absolvit Facultatea de Medicină și Farmacie din Cluj, a efectuat stagii în Marea Britanie (1969-1970); SUA (1990-1992). Pe lângă conducerea Clinicii de Chirurgie Cardiovasculară, Radu Deac e profesor de chirurgie la Universitatea de Medicină și Farmacie Târgu-Mureș. Are la activ și invenții: trei brevete americane pentru valve cardiace artificiale și trei brevete românești.

Este autorul unor premiere medicale: în 1964 a realizat primul transplant cardiac la animal, în 1983 a efectuat prima înlocuire de valvă cardiacă din România, având valva biologică; în 1999 a participat la prima operație de transplant cardiac din România de la București și a efectuat cel de-al doilea transplant cardiac din România. A fost distins cu Premiul Academiei Române pentru cercetări în domeniul colagenului.

Am văzut pacienți cu inimă „de împrumut”, i-am filmat, am stat de vorbă cu ei, le-am urmărit evoluția, ca reporter TV. Am ajuns să fiu partizanul lui Erik Berglund, care crede că a sosit din nou vremea inimii, că „Acum a sosit timpul ca lumea să dea mai multă atenție inimii, să acționeze din inimă”.

Inima are și o zi a ei – din 2000, ziua de 30 septembrie s-a stabilit să fie Ziua Mondială a Inimii. Românii au mai stabilit o Zi a Inimii, Ziua Națională a Inimii, care se marchează în luna mai.

E aceasta urmare a faptului că în România bolile de inimă sunt o cauză importantă a deceselor: 35% pentru categoria de vârstă 0-64 ani (în UE - 23%); cancerul cu e pe locul 2, cu 19,2%; la categoria peste 64 ani procentul e de 77,2% (în UE e 47%); cancerul e cauza deceselor în cazul a 9,2% dintre românii peste 64 de ani.

În 1997, la femei, până la 64 de ani aveam cea mai mare mortalitate din Europa din cauza bolilor de inimă, în timp ce la aceeași categorie de vârstă, eram pe locul 2, după Lituania.

Sunt câteva cifre care ne obligă să privim altfel inima – din toate punctele de vedere.

„Cercetează-te, frate, în fiecare zi”, spune (*Isaia Pustnicul*)²⁸, ca să-ți cunoști inima și să vezi ce patimi se află în ea înaintea lui Dumnezeu; și leapădă-le din inima ta, ca să nu vie osânda rea asupra ta”.

Se crede că există o „floare a inimii”, păducelul, fiindcă, se spune, „Nici o altă plantă din lume nu știe să vindece inima precum el”. De aceea, se sugerează că atunci „Când îl întâlnești prin păduri sau pe margini de drum, faceți o plecăciune în fața lui și urați-i aceeași sănătate ca cea pe care v-o dăruiește”.

Știm cu toții însă că, dincolo de remedii naturale sau de cuceriri ale medicinei, mai e ceva care ține inima în putere, care o face să trăiască în prea plinul ei, care vindecă inima: dragostea. Căci „dacă dragoste nu e....”

Vatra veche dialog cu **Radu Deac**

**„Am fost, fizic, în inima
a mii de pacienți”**

–“Foaie pentru minte, inimă și literatură” este o revistă literară din secolul al XIX-lea. Este inima un seismograf al unor trăiri, emoții estetice, domnule Radu Deac?

- Da, este o întrebare dificilă, pentru că este, de fapt, un mit. Noi suntem obișnuiți să privim inima, chiar dacă pentru mulți poate să fie o decepție, ca o pompă mecanică, căreia îi corectăm deficiențele mecanice, și este, de fapt, simbolul vieții pentru că, atât timp cât inima funcționează, omul trăiește.

Într-adevăr sunt localizate, ca să spun așa, la nivelul inimii, diverse trăiri. Aceasta se poate traduce și într-un fel fiziologic, faptul că inima reacționează printr-o creștere, de pildă, a frecvenței cardiace, la diverse asemenea trăiri.

Aceasta nu înseamnă neapărat că la nivelul inimii sunt localizate aceste trăiri. Evident, trăirile sunt manifestări ale altui organ, a creierului, dar care au repercusiuni la nivelul inimii.

- **Unii spun că-i doare inima, deși, clinic, n-au nici un fel de probleme. ”Săracă inima mea,/ Iar începe-a mă durea”, se spune într-un cântec de petrecere. Deci nu e vorba de bolnavi. De ce doare inima fără să fie... bolnavă? “Fost-am la doctor cu ea, / La doctor și la potică/ Și mi-o spus că n-am nemică”, spune mai departe cântecul. Cum doare inima ?**

- Este vorba, în același timp, de o relație extrem de strânsă între creier și inimă și cred că sensul întrebării dumneavoastră se referă în special la

aceste repercusiuni fiziologice ale trăirilor oamenilor, în sensul că o emoție negativă, de exemplu, poate avea o influență negativă asupra inimii și aceasta se poate manifesta chiar până la senzația de durere, fără să existe nicio boală cardiacă în fond.

- **Și când, doare, în ce constau durerile, senzațiile de durere?**

- Este o senzație fizică de durere la nivelul anatomic localizat al inimii, deci în piept, în partea stângă. În felul acesta se simte o senzație dureroasă, așa cum se manifestă în oricare localizare a corpului, la nivelul unui mușchi, al unei articulații, la nivelul oricărui organ.

Eu sesizez sensul întrebărilor dv. și probabil că răspund mult prea tehnic. Am tratat mai puțin aspectul subiectiv, ca să zic așa, această parte de reacție a inimii sau cel puțin pe care o punem pe seama inimii.

- **Zilele trecute, scrie presa, un profesor universitar din București, a murit de « inimă rea ». Ce înseamnă « inimă rea ». Cum se moare de « inimă rea » ?**

- Deci rămânem pe aceeași relație între funcția cerebrală, a creierului, și funcția inimii. O emoție negativă, o percepție negativă, o informație negativă pot fi percepute și la nivelul inimii. Pot apărea simptome de la durere până la mărirea frecvenței cardiace, senzație de disconfort, localizat de asemenea anatomic în regiunea inimii, care într-adevăr face omul să nu se simtă bine.

- **Care e legătura dintre inimă și iubire? Să luăm în calcul doar o declarație de dragoste frecventă: “Îți dăruiesc inima mea”, într-un fel de echivalare a inimii cu iubirea.**

- Rămânem, văd, pe același palier al trăirilor de acest gen. Eu îmi amintesc un episod din vizita profesorului Marius Barnard la Târgu-Mureș. Într-o discuție despre transplantarea inimii, profesorul Barnard sublinia acest lucru, diferența dintre organe. Transplantarea inimii, în sensul înlocuirii inimii cu o altă inimă, în sensul la care v-ați referit dumneavoastră, se poate vorbi de un dar din partea unui donator către un om bolnav, cu o stare cardiacă alterată avansată, care necesită înlocuire. Din fericire, actualmente, există această posibilitate a transplantului.

Profesorul Barnard făcea următoarea comparație: cum ar suna

ca o o persoană de sex masculin să-i spună uneia de sex feminin sau invers, pentru că în acest sens se referă expresia la care vă referiți, în loc să spună îți dăruiesc inima mea să spună: “Îți dăruiesc rinichiul meu”? E expresia profesorului Barnard care, într-adevăr, ilustrează, fără să aibă niciun sens negativ. E o percepție. Intrăm deja în acest cadru subiectiv al trăirilor în care e implicată funcția cerebrală, dar în care intervine și această percepție subiectivă a trăirilor la nivelul inimii.

Nu știu dacă am fost suficient de explicit, dar exemplul lui Barnard este mai mult decât convingător.

- **Sigur, fiecare organ e parte a funcționării normale a organismului uman. La inimă se fac însă cele mai frecvente referiri, în seama inimii sunt puse foarte multe lucruri, mai mult sau mai puțin legate cu adevărat, de inimă.**

Ar fi posibilă o ierarhie a importanței unor organe vitale? Unde s-ar situa inima? Există o supremație a inimii?

- Este într-adevăr considerată foarte importantă, nu știu dacă putem vorbi chiar de o supremație a inimii. Oricum, e ultimul organ care cedează. Fără funcția inimii nu e posibilă viața. Acum, trebuie să luăm în considerație ce înseamnă viața. De exemplu, un om poate trăi cu o deteriorare gravă a funcției renale, pentru o perioadă de timp. Există mijloace care să înlocuiască această funcție renală: dializa renală, transplantul renal și așa mai departe. De asemenea, cu funcția hepatică alterată se poate trăi o anumită perioadă. Întrebarea este când încetează definitiv funcția unui organ? De exemplu, să considerăm că rinichiul nu mai funcționează deloc. Și în aceste condiții e posibilă viața pentru o anumită perioadă de timp. Și pentru ficat sau pentru oricare alt organ, există posibilitatea de a se trăi și după încetarea funcțiilor acestora. Fără funcția inimii însă nu se poate trăi. Încetarea acestei funcții înseamnă sfârșitul vieții. Din acest punct de vedere, dacă, vreți, inima ar putea fi în fruntea unei ierarhii nu neapărat pozitive. Dar într-adevăr, fără funcție cardiacă, cum obișnuim noi să spunem, nu există viață. Deci, din acest punct de vedere, accept inima în fruntea ierarhiei propuse de dv. →

NICOLAE BĂCIUȚ

“Vârsta inimii este aceea pe care o percepe omul”

- Există afirmații de genul “îți mulțumesc din inimă”, sau “din adâncul inimii”, sau “din toată inima”. Care sunt adâncimile inimii? Ce are inima în tot cuprinsul ei de se poate mulțumi cuiva invocând-o?

- Ne adâncim tot mai mult în această percepție subiectivă a funcției cardiace și trebuie să recunoșc că mă surprindeți cu această serie de întrebări care urmăresc să definească aspectul subiectiv al percepției inimii și nu e foarte ușor, mai ales fără o pregătire substanțială în acest domeniu, în sensul de a putea concretiza mai bine această noțiune.

Această realitate fizică, profunzimea, este și ea extrem de dificil de definit, în situația în care, în virtutea profesiei, am fost fizic în inima a mii de pacienți. Totuși, mi-e extrem de dificil să definesc această profunzime. Este o noțiune extrem de complexă. Pentru că, din nou, se localizează la nivelul inimii, în mod subiectiv. Fiind vorba de o trăire profundă, oamenii utilizează inima și în acest context, al exprimării unei mulțumiri. Se poate corela activitatea inimii cu astfel de trăiri de o anumită profunzime.

Sper ca pe parcursul discuției să reușim să definim mai clar această noțiune.

- **John și Stasi Aldredge, în cartea “Eu, Femeia”, au un capitol intitulat “Despre inima femeii”. Este inima bărbatului diferită de inima femeii?**

- Încercăm să ne menținem fiecare dintre noi, în această discuție, pe teritoriul cel mai solid, cel mai confortabil. Aș reveni însă la ideea transplantului cardiac. Avem situația în care am transplantat inima unei femei în pieptul unui bărbat, dar și invers. Am încercat, și mulți alții au încercat acest lucru, să sesizeze vreo deosebire între felul în care simte, percepe, trăiește în general în viață, un om cu o inimă transplantată. Și, poate, spre dezamăgirea dv., trebuie să vă spun că încă n-am găsit argumente care să ne convingă că trăirile omului sunt schimbate atunci când îi schimbăm inima. Ceea ce mă face să mă duc cu gândul la faptul că ar fi alt organ sediul acestor trăiri și, evident, acesta trebuie să fie creierul.

Că implicăm, evident, și inima, este și acest lucru o realitate. Dar măsura în care (așa cum suntem obișnuiți în știință, cu lucruri exacte, să putem dovedi sau măsura o asemenea realitate), distribuim inimii sau creierului aceste stări este foarte dificil de stabilit. Deci, răspunsul la întrebarea dumneavoastră e mai aproape de negativ. Este greu să identificăm o asemenea diferență între inima unui bărbat și inima unei femei. Și cred că exemplul pe care vi l-am dat cu transplantarea inimii este suficient de convingător.

- **Domnule Radu Deac, din perspectiva vârstei inimii transplantate, se pot sesiza diferențe ale trăirilor? Se simte un om în vârstă, căruia i s-a transplantat o inimă tânără, mai tânăr? Poate avea măcar iluzia întineririi?**

- Majoritatea transplanturilor pe care le facem au acest obiectiv – să oferim unui om mai în vârstă, cu boală cardiacă, o inimă cât mai tânără, pentru că aceasta îi permite o durată de viață, de supraviețuire, mult mai lungă.

Este, într-un fel, un obiectiv pe care, de cele mai multe ori, îl atingem. Dar există și cazuri în care transplantăm o inimă de vârstă apropiată, dar care este în perfectă stare de funcționare. Inima poate funcționa perfect și la 80 de ani, evident. Vârsta inimii, dacă dorim să ne referim la acest lucru, este destul de greu de stabilit. Vârsta inimii este

aceea pe care o percepe omul. Este nu neapărat cea biologică, ci cea pe care, efectiv, o percepem. Sigur că intrăm pe un domeniu care probabil că e mai puțin sau mai dificil de navigat, pentru că intrăm și pe domeniul psihologiei, al unor trăiri pe care un chirurg le percepe cu oarecare dificultate. Dar și acest aspect pe care l-ați ridicat, al vârstei inimii, este extrem de interesant. Dar, iarăși, nu putem separa inima de creier. Înaintarea în vârstă a unui om nu e în relație defavorabilă în raport cu tinerețea. Spuneam că omul este atât de tânăr cât se simte și aceasta e percepția adevărată a vârstei. În fond, chiar la o vârstă înaintată, cred că ai aceeași senzație a prospețimii vârstei pe care ai avut-o în tinerețe. Și este greu să facem afirmații tranșante. Percepția, la o vârstă înaintată, este a unei experiențe, a unei înțelepciuni în plus, în niciun caz a unei îmbătrâniri pe care ți-o aduce vârsta. Sigur că biologicul are o influență, dar această stare de bine pe care ți-o dă funcția normală mai multor organe și în special a inimii e dificil de admis că nu te simți bine, că nu mai ai sentimentul tinereții. Chiar dacă îmbătrânirea îți aduce o oarecare lentoare în activitatea fizică, în activitatea creierului, a inimii, aceasta nu poate fi percepută. Cum bine știți, sunt oameni la șaptezeci, optzeci de ani, care au o prospețime a firii și a minții care ne surprinde în tot ceea ce fac, în tot ceea ce spun, într-o conversație, când poți remarca prospețimea intelectului, chiar dacă persoana este la o vârstă mai înaintată.

- **Care e prima dumneavoastră amintire despre inimă? Cum ați descoperit inima dincolo de propria dv. inimă?**

- Remarc ineditul întrebărilor dumneavoastră, care nu pot să nu recunoșc că mă surprinde, dar îmi face plăcere să încerc să răspund oricât de complicate ar fi aceste întrebări.

Revin iarăși, ca un laitmotiv, la aspectul fizic. Deci, pentru prima dată în profesia mea, atunci când am intrat într-o operație pe inimă, am văzut pentru prima dată inima omului. Sigur că, din punct de vedere subiectiv, să întâlnești inima unui om este cu totul altceva, exact în sensul profunzimii trăirilor și aspectelor pe care le-ați ridicat.

Dar, întâlnirea fizică, privilegiul de a vedea inima cuiva e a celor care lucrează în acest domeniu, al chirurgiei cardiace.→

- **Ce v-a făcut să alegeți inima ca țintă a împlinirii dv. profesionale? Au fost și alte tentații? Prin ce a câștigat inima?**

- Atât cât îmi amintesc, eram elev de liceu la Sighișoara, astăzi Colegiul Național "Mircea Eliade", și în programa de studiu se aflau cursuri de prim ajutor, legat, evident, de chestiunile de starea de sănătate despre care trebuiau să aflu informații și elevii. Mi-au stârnit un interes deosebit și probabil că aceasta a fost prima întâlnire cu aspecte ale activității din domeniul sanitar și ale medicinei de îngrijire, de într-ajutorare a celor aflați în dificultate din punctul de vedere al sănătății.

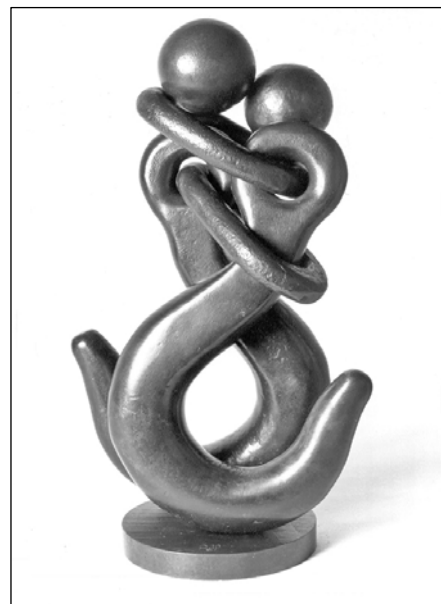
Nu pot să neg și importanța pe care a avut-o faptul că am avut medici în familie și care m-au pus în contact cu realități, cu informații din acest domeniu și asupra unui om tânăr nu cred că e lipsit de importanță să vii în contact cu asemenea informații, pentru că te impresionează mai mult decât orice. Apoi, mai târziu, după absolvirea liceului, sora mea a urmat medicina și trăiam în acest mediu, eram expus la informațiile medicale și încet, încet, în cursul anilor universitari, la Facultatea de Medicină pe care am urmat-o la Cluj, am studiat și capitole de patologie legate de activitatea inimii. De asemenea, îmi amintesc foarte clar, în anul III de facultate, fiind student la Cluj, am fost trimis de mentorii mei de acolo, la Târgu-Mureș, pentru a participa la o sesiune științifică studentescă. La acea sesiune, am întâlnit cadre didactice de aici, de la Târgu-Mureș, care în intenția de a-mi arăta activitatea medicală de aici, mi-au arătat și două saloane de bolnavi, în Spitalul vechi, în care erau pacienți cu primele operații pe inimă. Era în primăvara anului 1959. Evident că acest lucru, din nou, m-a impresionat foarte profund și, alături de alte manifestări științifice care au avut loc la Cluj, între care o echipă de medici de la Spitalul Colțea, au ținut prelegeri despre chirurgia cardiacă, la care am participat și iar m-au impresionat. Nu pot să uit și să nu menționez participarea unui profesor rus, Uglov, de la Leningrad, la o manifestare științifică, la Biblioteca Centrală Universitară, unde a ținut o prelegere despre o metodă extrem de nouă la vremea aceea, restabilirea funcției cardiace în cazul opririi

inimii, și care era în mare vogă, fiind una din somitățile mondiale în materie. Prin subiectul pe care l-a tratat, mi-a stârnit un interes deosebit pentru acest grup de patologie.

- **Ați invocat mentorii dumneavoastră. Ați avut modele pe care le-ați urmat, care v-au influențat devenirea dv. profesională?**

- Evident, am avut privilegiul să fiu în preajma unor oameni mari, chiar dacă la momentul respectiv erau foarte tineri, nu erau încă somitățile de mai târziu, dar am avut acest privilegiu și m-au stimulat extraordinar, în formarea de care am beneficiat. Îmi amintesc că primul om cu care am avut contact a fost, pe atunci, asistentul universitar dr. Antoniu Groza, care era asistent la Anatomie, pe care am studiat-o în primii ani de facultate, în anii I și II, care, în același timp, era și chirurg la Clinica de Chirurgie I din Cluj. Felul domniei sale de a aborda procesul didactic m-a impresionat profund. Era, de fapt, o îmbinare între felul de a fi al unui om deosebit și modul de a preda cunoștințele, informațiile medicale care au avut o influență importantă asupra mea, asupra activității și carierei mele.

Apoi, viitorul profesor Mihai Ionescu, care era un chirurg deosebit și, iarăși, un mare talent didactic. Știa să vorbească studenților într-un mod cu totul aparte. Se ocupa de studenți într-un mod deosebit și atunci aceștia îl apreciau extraordinar de mult și probabil că a influențat cariera multora, cu siguranță și a mea, pentru că mi-a stârnit acest interes, în general, pentru medicină, pentru specialitățile chirurgicale. A fost apoi, tot în cursul facultății, doctorul Ioan Pop de Popa, viitorul profesor Pop de Popa, care, de asemenea, a avut o influență mare, cel puțin în acea perioadă, asupra carierei mele. Desigur, atunci erau maeștri tineri,

deasupra cărora erau nume mari ale medicinei românești. Mă gândesc la profesorul Moga, la Medicală, profesorul Aurel Nana, la Chirurgie, și colaboratorii domniilor lor, care nu se putea să nu te influențeze. Ceea ce aș dori să remarc, extrem de important, e această combinație între cariera didactică și cariera medicală. Deci, fiecare era un specialist în domeniul lui și, în același timp, era cadru didactic. Această fericită simbioză nu se poate să nu fie remarcată, fiindcă ea contribuia major la influențarea studenților, a tinerilor medici care își trăgeau, să spun așa, stimulul pentru activitate mai profundă din interesul pe care îl sădeau în inimile lor acești maeștri. Și acest lucru a continuat după Facultate, la Târgu-Mureș, prin profesorul Papai Zoltan, profesorul Maros Tiberiu și colaboratorii lor, colectivul în care am trăit și am lucrat. Apoi, la București, profesorul Dan Setlacek, doctorul Marian Ionescu. Apoi, studiile pe care le-am efectuat în Anglia, profesorul Geoffrey Wooller, care a fost unul din pionierii chirurgiei cardiace în lume, un caracter cu totul și cu totul deosebit, care prin calități umane și profesionale se remarcă, te influențau în activitatea de zi cu zi.

Și așa pot continua cu anii care au urmat, cu oameni de la care am învățat, cu perioada în care am lucrat în Statele Unite ale Americii, doi ani, iarăși, oameni cu totul deosebiți. →

Foto : Jean Pierre Augier, Cârlig tânăr. (sus) ; Zbor în Egipt (Pietricele) (jos)

În vizitele pe care le-am făcut la unități spitalicești, la clinici de specialitate din străinătate, unii nume foarte mari în specialitatea noastră, nu puteau să nu mă influențeze pozitiv, să nu mă stimuleze să învăț metode noi, pe care să le aplic apoi la noi în țară, în decursul celor aproape 43 de ani pe care i-am petrecut aici în Târgu-Mureș.

- E mare diferență între felul în care vă raportați la modelele dv. și felul în care se raportează acum discipolii, studenții, colaboratorii la dv.?

- Da, e de asemenea vorba de percepția pe care o avem asupra unor întâmplări, fapte, a unor procese care se desfășoară încontinuu. Percepția pe care o am acum, în acest moment al carierei, este satisfacția pe care o am văzând colegi mai tineri că ating perfecțiunea. Și oricât am fi de modești, să zic așa, nu cred că nu putem să fim implicați în această dezvoltare. Important este să fie țelul, obiectivul unui cadru didactic, al unui profesionist într-o anumită specialitate, unde a ajutat colegii prin a le crea condiții să se dezvolte. Aceasta face parte dintr-un complex de situații, de trăiri, într-o clinică în care ne desfășurăm activitatea, de chirurgie cardiacă, ca a noastră. Într-un Institut de Boli Cardiovasculare nu poți să nu te gândești că dezvoltarea acestei activități, în fond fiecare tindem spre perfecțiune, trebuie să se facă și gândindu-ne la asigurarea viitoarei generații de specialiști. Și este evident acest lucru. Avem în Clinică colegi din toate generațiile - unii colegi foarte tineri, care încep în toamna aceasta, alții care sunt într-o fază mai avansată de instruire, alții mai experimentați, cu care colaborăm de mai mulți ani. Trebuie să subliniez că satisfacția cea mai mare este aceea de a vedea asigurată perpetuarea acestei specialități, practică la un nivel cât mai înalt posibil, pentru că, de fapt, acesta este obiectivul nostru, de a asigura dezvoltarea medicinei, a asigura pacienților diagnosticul și tratamentul la cel mai înalt nivel, aici, în comunitatea în care trăim, în țara care ne-a fost hărăzită, și evident, această satisfacție mi-o dau anii din urmă, pentru că avem colegi foarte tineri care au ajuns la un nivel de dezvoltare profesională, de perfecționare remarcabil. Aceste rezultate nu pot fi separate de școala

de medicină, de spitalele în care își desfășoară tinerii specialiști activitatea și asupra cărora am avut și noi o influență foarte importantă, la care se adaugă și foarte buna dotare cu aparatură, modul de organizare a activității. Toate aceste elemente fac parte din profesia fiecăruia dintre noi și cred că sunt foarte importante. Iar în ceea ce privește Târgu-Mureșul, acesta e un centru medical puternic, cu Universitate de Medicină. Nu pot fi separate aceste contribuții, acești factori, decât poate din punct de vedere didactic, altfel ele fac parte dintr-un complex, dintr-un tot în care oamenii tineri, cu o anumită formație sau cu anumite calități, trăsături de personalitate, de caracter și așa mai departe, cu niște abilități fizice chiar în chirurgie, pentru că chirurgia implică pe lângă creier și manualitate, activitate practică, care trebuie cultivate, dezvoltate, pe lângă celelalte calități intelectuale. Deci, toate aceste elemente complexe, reunite, influențează dezvoltarea unui tânăr sau chiar a unui profesionist mai avansat în vârstă și fac parte dintre obiectivele activității noastre didactice, profesionale, spitalicești și de relații interumane.

(...)

- A fost întâmplare sau recunoașterea unor merite alegerea profesorului sud-african Marius Barnard de a veni la Târgu-Mureș ? Cum v-a marcat întâlnirea cu distinsul chirurg ?

- Vizita profesorului Marius Barnard este unul dintre momentele remarcabile ale activității noastre, dar trebuie să spun, vizita domniei sale, (pentru noi l-am cunoscut numai după performanțele realizate la Cape Town, în Republica Sud-Africană, odată cu realizarea primului

transplant de inimă, în 1967, deci, după aceea, în anii care au urmat, i-am cunoscut performanțele), din 1976, a însemnat un moment deosebit pentru dezvoltarea noastră, pentru că n-a fost doar o vizită protocolară, a fost o vizită de lucru, cum se spune. A petrecut cu noi mai multe săptămâni în care a operat, ne-a ajutat la operații și, evident, a fost un mare progres. Am avut, deci, șansa să ne viziteze. Eram al doilea centru din țară în desfășurarea activității de chirurgie pe cord deschis și, după București, evident că vizita domniei sale a avut loc și la Târgu-Mureș și s-a înscris în activitatea noastră ca un eveniment memorabil, a fost poate chiar o cotitură în obținerea unor rezultate mai bune, pentru că în 1976 eram abia la trei ani de la începutul activității noastre de chirurgie pe cord deschis.

Și experiența domniei sale, de decenii, a contat foarte mult și trebuie să remarc că ne-a împărțit-o cu foarte multă generozitate, lucru pe care putea să-l facă mai reținut, mai limitat, dar a avut o deschidere extraordinară. Este o personalitate și un intelect cu totul deosebit. Repet, a avut o mare influență asupra activității nu numai a mele, ci și a întregului colectiv din care fac parte.

- Este transplantul cardiac un vârf al performanței chirurgicale? Cum s-a născut visul transplantului cardiac, care a devenit apoi realitate, la Târgu-Mureș?

- A fost, într-adevăr un vis, dacă vreți. În ultimii ani de Facultate, am participat la niște operații experimentale, pe care le-a efectuat profesorul Pop de Popa, atunci fiind tânăr asistent, înainte de a pleca de la Cluj la Târgu-Mureș. Și aceasta mi-a dat posibilitatea să mă informez profund asupra datelor literaturii de specialitate. 1959 a fost anul în care doi cercetători remarcabili din Statele Unite ale Americii, doctor Norman Sharmway, și doctorul Richard Howard, au perfecționat o metodă de înlocuire a inimii la animal și care a fost publicată înainte de 1960. Am avut șansa să descopăr această publicație care ne-a creat foarte multe planuri de viitor. Atunci am decis să redactez teza de licență, de absolvire a facultății, cu acest subiect, "Transplantarea inimii în chirurgia mondială", care era prima lucrare de anvergură în literatura de specialitate românească. →

Foto: Jean Pierre Augier, "Femeie cu trei rațe"

Apoi, am venit la Târgu-Mureș și, concomitent cu implicarea în activitatea de chirurgie cardiacă, am încercat să transpun în realitate acest vis și, în ciuda condițiilor pe care le-am avut, am reușit în 1964, în luna august, să fac prima înlocuire completă din punct de vedere chirurgical, a inimii unui animal. Am operat pe un câine și atunci am și publicat rezultatele aici, în revista medicală a Târgu-Mureșului. Au urmat altele până în 1966. Au fost 53 de asemenea operații de transplantare totală a inimii. În perioada pe care am menționat-o, de la Cluj, ceea ce inițiasse profesorul Pop de Popa era o transplantare a inimii nu cu preluarea funcției, ci în poziționarea inimii unui animal în circulația gâtului unui animal. Deci era o funcție provizorie și incompletă. Era una dintre etapele, dacă vreți, ale transplantării cardiace. S-au început în lume acest fel de experimente în 1905, profesorii Karell din Statele Unite și Qoutrie, din Franța, luând Premiul Nobel pentru ele. Acesta este, de fapt, începutul experimental al transplantării inimii, în 1905. Apoi, în 1921, o altă echipă de cercetători a reluat această activitate, pentru ca anii cincizeci să însemne efectuarea unor pași importanți în dezvoltarea tehnică a înlocuirii în totalitate. Deci, în etapa de trecere de la această etapă provizorie, cu funcție parțială a inimii transplantate la înlocuirea totală a inimii, care a culminat în 1959, cu elaborarea acestei tehnici. Acest profesor Norman Charmway, din California, de la Universitatea Standford, a reușit să țină un an de zile în viață un animal, un câine, cu inima transplantată. Și acesta a fost de fapt pasul uriaș înainte făcut prin această metodă. De fapt, trebuie să spun că în mod curent tratăm bolile inimii prin operație chirurgicală, pe lângă alte procedee, de la tratament medicamentos la alte procedee de cardiologie. Chirurgia oferă niște tehnici care restabilesc mecanic, dacă vreți, funcția inimii, prelungind durata de viață a pacientului care a suferit această intervenție. Dar, înlocuirea funcției inimii reprezintă, într-o, iarăși, ierarhie, supremația tehnică a înlocuirii, a vindecării. Sigur că se pune problema și astăzi, după ce avem zeci de mii de bolnavi, sunt peste cincizeci de mii de bolnavi

cu inimă transplantată în lume. S-a ajuns și la supraviețuirii de 25 de ani. Sunt, deci, parametri care spun ceva despre validitatea acestei metode.

Mai sunt complicații, nu totul este perfect în această activitate, dar ținta, direcția în care se merge este cu certitudine una pozitivă. Sunt rezultate care de la an la an se îmbunătățesc. Și la noi, anul acesta am efectuat șase transplanturi cardiace, ceea ce este cel mai mult din 1999 încoace, anul în care am început noi, la Târgu-Mureș, transplantarea inimii în clinică. Pentru noi, acesta a fost pasul important.

Dar, să revin la datele istorice, la anul 1964, când am făcut primele serii de transplant la animal, aici, la Târgu-Mureș. Ca apoi, în 1967, Christiaan Barnard și cu fratele său Marius, să facă prima transplantare la om. A fost un moment care pe noi ne-a găsit deja în activitate. N-am spus-o niciodată, dar pot să o spun acum că ne-a găsit pregătiți. Era un teren fertil, pe care performanța extraordinară pe care au făcut-o frații Barnard, prin transplantul cardiac la om, ne-a stimulat evident. Din păcate, a durat foarte mulți ani, au fost câteva decenii la mijloc, când necesitatea de a dezvolta chirurgia cardiacă în sensul tehnicilor curente, ne-a îndepărtat puțin de visul și de obiectivul de a face la om acest transplant. Abia în 1999, am reușit să începem și noi operațiile de transplant. Evident, pornisem la drum. Trebuie să spun că în iulie 1999, am început primele recoltări de organe. Și am făcut până în septembrie trei sau patru asemenea recoltări. Neavând încă receptori

potrivii din punct de vedere imunologic, am amânat mereu începerea activității clinice. Dar, în luna septembrie a anului 1999, moment în care am oferit inimile de donatori pe care le-am recoltat aici la Târgu-Mureș unor instituții prestigioase din Europa – Spitalul Agaha, de la Viena, care a făcut prima utilizare a unei inimi recoltate de la Târgu-Mureș, și apoi la Bedenhausen, Germania, Centrul de Chirurgie Cardiacă, unde s-au folosit două inimi recoltate aici, la Târgu-Mureș, am mai făcut, evident, pași mari înainte, și Târgu-Mureșul a fost centrul în care s-au făcut primele recoltări multiorgan : ficat, inimă, rinichi, care au stimulat și ele această activitate de transplant.

În 24 octombrie, 1999, doctorul Brădișteanu, la Spitalul de Urgență din București a făcut primul transplant cardiac la om în România, operație la care am participat și eu și care a decurs bine. La două săptămâni, la Târgu-Mureș, ca o evoluție firească a lucrurilor, am făcut și noi primul transplant cardiac. A urmat seria transplantelor efectuate de-a lungul anilor. Ceea ce ne dă încredere e faptul că primii bolnavi de atunci au deja șase ani, în această toamnă primul transplantat face șapte ani de la operație și se află într-o stare bună de sănătate, în comparație cu boala cardiacă terminală pe care o avea atunci și care, dacă n-ar fi fost făcut transplantul, l-ar fi făcut ca astăzi să nu mai fie în viață.

Deci, este o poveste frumoasă, dacă vreți, care a început de mult, în primii ani, la Cluj și la Târgu-Mureș, și care sperăm noi să mai putem continua tot la Târgu-Mureș, așa cum am făcut-o de câteva decenii.

27 iulie 2006

Foto : Jean Pierre Augier,
« Traiasca vantul de iarna » (sus),
« Lopeți tinere » (jos)

Asterisc

Cu și fără Romulus Guga

Stimate Domnule Băciuț,

Trimit textul promis. Cu întârziere. Și acum mie îmi vine greu să vorbesc despre această rană din sufletul meu. Nu cred că păcătuiesc. "Iubește-ți prietenul mort ca și cum nu ar fi decât absent" zice Pitagora, în "Legile morale și politice".

Toată stima pentru ceea ce faceți și ați făcut pentru ca memoria scriitorului să dăinuie, să fie vie – în mințile celor tineri biologic sau mental.

*

Mă plimb prin Iași.

Orașul Iași este un oraș cultural.

În orașul Iași tot la 2-300 de metri este o librărie sau un anticariat sau o biserică. Pline. Pline de oameni care au nevoie de hrană spirituală. Oameni, dintre care foarte mulți tineri. Iașul este, doar, un oraș universitar.

Mă plimb prin Iași. Dar este 2 iunie. 2 iunie.

Ca dintr-o clepsidră cade Timpul. 2 iunie. 2 iunie este ROMULUS GUGA.

„Tu, ce te-ai bucurat de spațiu, De coapsa femeii ce-i zice din toate Timpurile : tristețe – Tu nu mai ești.

Poetul e împrejmuț cu piatră.

Anii sunt scriși sub nume.

Cărțile se pot citi, nu mai există O altă față.

Statuia e în mâinile mele” – îi spun... Îmi spune ?

Intru într-o librărie. Mă uit la cărți . Multe cărți. Frumoase cărți. Răsfoiesc. Citesc.

- „Căutați ceva ?” mă întrebă, cu amabilitate, cu solitudine – vocea unei tinere frumoase.

- Da, zic. Romulus Guga. Romulus Guga: *Poezii... Evul mediu întâmplător...Nebunul și floarea...*

- „Îmi pare rău, dar nu avem. Altceva...?”

...Cărțile se pot citi, îmi spun, cărțile se pot citi, cărțile se pot citi...

A doua librărie, a șaptea librărie, a 11-a librărie :

- „Îmi pare rău, n-avem, ...Altceva...?”

Poate că am visat, mă gândesc... Poate că am visat. Ca înțeleptul acela chinez, care a adormit și a visat că

este un fluture. Un fluture care zbura fericit. Și s-a trezit fericit, dar și-a dat seama că a visat, că este doar un înțelept bătrân care a visat că este fluture. Dar era fericit. Și nu mai știa precis dacă este fluturele care a visat că este un înțelept bătrân sau e înțeleptul bătrân care a visat că e fluture.

Poate că am visat, mă gândesc, am adormit și l-am visat pe Romulus Guga. Am adormit și am visat că l-am iubit, că m-a iubit, că viețile noastre s-au împletit... Căci zice Poetul:

„ Ești poate numai o închipuire a mea,

Poate osemintele care te alcătuiesc Sunt rădăcinile unor trandafiri morți Ce-au străbătut o iarnă pustie în sufletul meu”.

...O iarnă pustie, o vară pustie, o primăvară pustie, o toamnă pustie...

„ Eram o frunză în stânga copacului, Erai o frunză în dreapta copacului, Când ploaia venea de sus, Strigam pe rând: Plouă ! Ca fiecare să se-ascundă...

..... Erai o frunză în stânga copacului, Eram o frunză în dreapta copacului, Toamna, de sus, ne-a coborât pe rând” .....spune Poetul. Așa spune Poetul.

Mă plimb. Mă plimb prin Iași. Iașul este un oraș cultural. Muzeu, multe muzee, majoritatea în renovare. Nu face nimic. Spectacole și expoziții se fac în spații neconvenționale. Și e plin de oameni. Oameni de toate vârstele. Și tineri, foarte mulți tineri. Poetul pe care l-am visat îmi șoptește, o , iar îmi șoptește – doar este 2 iunie:

„Aud oamenii cum alunecă

Ușor,

Ușor.

Foșnesc până departe,

Blânzi și cruzi,

Învinși și-nvingători,

Ca păsările, ca brazilii,

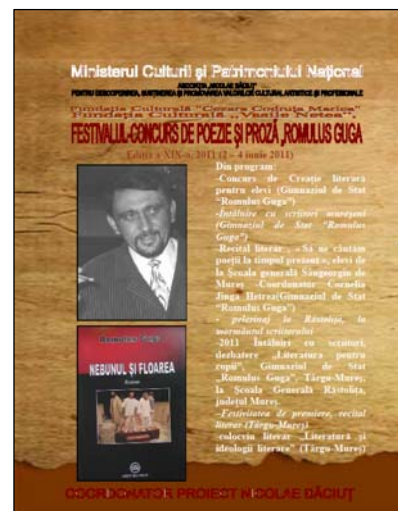
Ca moartea,

Ca Timpul...” [Adiere]

Poetul e de-acum împrejmuț cu piatră, piatră, piatră...

Suntem în anul de grație 2011, în data de 2 iunie. 2 iunie. 2 iunie.

Romulus Guga. Poet, romancier, dramaturg, redactor-șef, bărbat iubit și iubitor, Iubitul meu – pe care, *probabil*, l-am visat...

Poetul știa tot, chiar și despre mine. Căci nu spune el ?:

„Vom muri, vom muri și pe urmă Altă lume după noi va urma...

Noi vom fi locul în care Sufletul lor va sta și-ntreba...” [fără titlu, pag. 197, „Poezii”]

Mă plimb prin Iași. Biblioteca Centrală Universitară. Nu pot să iau cărți nici pentru sala de lectură fără legitimație. Nu pot să-mi fac legitimație fără xerox după cartea de identitate. Nu pot să scot cărțile decât după ora trei, căci între una și trei este pauză. Îmi fac xerox, îmi fac legitimație, îmi scot cotele cărților (de pe calculator, totul este în calculator). Se face ora trei. Primesc cărțile. Romulus Guga „Totem”, Romulus Guga „Bărci Părăsite”, Romulus Guga „Poezii”, Romulus Guga „Nebunul și floarea”, Romulus Guga „Evul mediu întâmplător”, Romulus Guga „Adio, Arizona”...

Adio, Arizona... Adio, tinerețe... Adio, visul meu de tinerețe...

„Dacă dispari, nu se întâmplă nimic, [spune el]

Cineva se așează la o masă singur, Un trandafir se sufocă-n vază, De atâta singurătate. ..

..... Poetul e de-acum împrejmuț cu piatră.

Îl caut. Îl gândesc. Îl visez. Și iar îl caut. Dar el îmi spune, sau – nouă – ne spune: „Cine m-a iubit, pur s-a regăsit în cuvintele mele./ Pur va rămâne, până am să mă mut între stele.../Cine mă va căuta *pe urmă* în cuvintele mele/ *Mă va auzi rătăcind între stele*”.

VOICA FOIȘOREANU-GUGA

Un mag al poeziei la Braşov

ADAM PUSLOJIC

Acel mare poet vlaho-român care a tradus în sârbă și a răspândit în spațiul ex-iugoslav opera lui Nichita, a lui Eminescu, Blaga, Bacovia, Sorescu, Barbu ș.a. se află în România și în literatura română la el acasă, fiind, după cum singur mărturisește, poet sârb și român deopotrivă (25 de volume în sârbă, 8 în română, 60 de volume traduceri din poezia română, opera sa fiind, la rândul ei, tradusă în peste 20 de limbi). Cartea lui de vizită este pe măsura operei sale vaste și a biografiei sale fabuloase. Fruntaș în Serbia în lupta de înnoire patriotică și democratică a țării sale, secretar general al Uniunii Scriitorilor din Serbia, Membru de Onoare al Academiei Române, membru activ al Uniunii Scriitorilor din România, distins cu numeroase premii literare între care Vergilius la Roma, Felix Romuliana la Belgrad, Sceptrul Poeziei în Macedonia, Lucian Blaga (de trei ori), Doctor Honoris Causa al Universității de Vest, participant la numeroase reuniuni literare și dezbateri de idei în România, Rusia, Italia, Germania, Elveția, Ungaria, Bulgaria, China, Franța, Grecia, Macedonia etc.

A sosit la Braşov ca invitat al Fundației Culturale Arania prin grupul său de sunete și culori „Caii verzi de pe pereți”, (o alcătuire năzbătioasă a tinerilor poeți, muzicieni, actori și pictori) și a fost găzduit timp de trei zile de Centrul Cultural Reduta (director Marius Cisar). Evenimentul central s-a săvârșit în sala mare a Palatului Reduta, plină până la refuz de un public sensibil și receptiv, având ca pretext lansarea trilogiei „Asimetria durerii”, care cuprinde plenar opera în limba română a lui Adam Puslojic. Ediția, superbă și consistentă, a fost prefată de conf. univ. dr. Virgil Borcan. Poezii Adrian Munteanu și Laurențiu Ciprian Tudor, împreună

cu excelentul actor Mihai Bica au recitat din poezia autorului oaspete și a prietenului său Nichita Stănescu. Grupul vocal Anatoly, pentru prima oară în format de cvintet, a produs un regal muzical de inspirație folclorică. Adam Puslojic și Daniel Drăgan au evocat pe Nichita, om-poet-prieten. Au rulat selecțiuni dintr-un film inedit, consacrat ultimelor săptămâni de viață ale celui ce a scris cele unsprezece elegii. Și totul într-o baie de poezie recitată de oaspetele sârb și de prietenii săi brașoveni. Erudit și orator desăvârșit, dăruit și cu un remarcabil talent actoricesc, Adam Puslojic a dovedit o magică putere de a capta, de a electriza și empatiza publicul.

Adam Puslojic scrie o poezie profundă și cuprinzătoare, exprimată clocotitor. El este și creatorul unui curent literar-artistic intitulat „Atelierul numărul 9, clocotism”): „Eu sunt soldatul poeziei românești / Dar tu, Doamne, oare ești? / Sunt trist, Părinte, ca Nichita cel luminos / Și acum plâng, nu plâng dureros / Stau aici și privesc spre Blaga - / Spațiul meu mioritic a ajuns la Haga...” (din „Un edict nou: fraților mei români”) Un minunat poem dedicat poetului Gheorghe Pârja: intitulat „Crucea mea din Maramureș”. ...„Aici am venit o singură dată/ Și am rămas de o sută de ori! / Luptându-mă cu plecarea din mine / Am învățat toate lecțiile despre cerc / În afară de una singură.../ Cercul / Unde / Începe?” Credincios principiilor poetice și experienței stilistice a lui Nichita, Puslojic păstrează sfintele interogații care nu l-au părăsit nici pe prietenul său din Carpați: „A edifica / pe un coridor luminos piatra / și ideea de piatră.” (din „Gradul zero al poeziei”)

Despărțirea de brașoveni, în atelierul de creație al poetului-gază Eugen Axinte, s-a încheiat cu acceptarea unei colaborări susținute la „Vatra veche” și cu promisiunea că va reveni la Braşov și în Transilvania cu un spectacol de poezie, muzică și coregrafie pe care îl pregătește la Belgrad cu prietenii săi, intitulat „Pasărea Europa zboară plângând”.

DANIEL DRĂGAN

Poetul e neam cu cine?

"Mama ta de valah" (Un prieten de-al meu, nu de mult)

Adineauri am scăpat ca prin urechile acului.

Nu mă refer la mine, fraților.

Fraților, nu mă gândesc la scâfârliă mea.

Ea-i în siguranță.

În traista

pe care-o poartă, mândru,
călăul familiei noastre.

Ci, poetul e neam cu cine?

E-adevărat, eu cresc cu capul în jos.
Dar eu și dorm între tatăl meu mort
Și vie mama mea care nu există.

Poetul e neam cu cine?

Dacă inima ți se zbate în piept și vrea să iasă,
lasă-l, câinele, lătrând, lasă-l
printre stele.
Și așteaptă liniștit
reîntoarcerea Faraonului de prin vecini,
din Osiris.

Căci poetul e neam cu cine?

Poetul e neam cu cine?

Nu știu. Și eu de-abia scăpai
adineauri.

DIRECTOR DE ONOARE

Aflat la Brăila, la Școala Generală “Constantin Sandu Aldea”, în mijlocul celor care au făcut un gest care te cam lasă fără grai (au înființat Ce-naclul Literar “Nicolae Băciut” și au editat o revistă a cenaclului - “Cuvântând”), făcând să simți iz de « viața postmortem », cum ar fi zis Romulus Guga, telefonul primit de la poetul Eugen Axinte, care avea acasă musafiri de soi, a adus revistei “Vatra veche” un nou gest de solidaritate – propunerea făcută lui Adam Puslojic de a fi director de onoare al revistei nu doar că a fost acceptată, dar, la telefon, poetul Adam Puslojic mi-a spus că el nu vrea să fie doar de onoare, el vrea să scrie pentru “Vatra veche”.

Sperăm că gândul bun al poetului atât de apropiat de literatura română să devină realitate, deschizând noi orizonturi de colaborare și cuprindere culturală. (N. Băciut)

„Târgu-Mureșul” din Chișinău

Iată un paradox, care nu are nimic absurd în el, chiar dacă e completată sintagma „Târgu-Mureș” – Chișinău, cu Moscova.

Așadar, Târgu-Mureș – Chișinău – Moscova nu e (chiar dacă ar putea fi) un traseu turistic, ci un punct, un punct de emergență culturală, națională, de supraviețuire și renaștere a ființei neamului. Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău e pe str. Moscova, simplu spus. Dar Biblioteca „Târgu-Mureș”, dincolo de statutul instituțional, are și alte semnificații, ușor de detectat, cu ochiul liber și cu inima deschisă. De fapt, poate că „Târgu-Mureș” e o stare de spirit care nu lasă Chișinăul, ca sentiment românesc al ființei, să fie înghițit de Moscova.

Toate bibliotecile de carte românească din Chișinău își au rostul lor, nimic nu-i fără rost în lumea asta, cum ar spune un hâtru țăran de pe valea Mureșului. Dar poate niciuna nu vine dintr-o lacrimă atât de mare cum e cea care poartă numele „Târgu-Mureș”, târgumureșenii știind foarte bine ce înseamnă cuvânt românesc în pagină de carte, istoria încercându-i de atâtea ori. Totodată, nicio altă bibliotecă chișinăuană nu vine dintr-o bucurie atât de mare ca Biblioteca „Târgu-Mureș”, care a fost sămânță bună pe pământ mănos. Pentru că, oricât de mare ar fi fost entuziasmul nostru - și a fost mare! – dacă pământul de la Chișinău era sterp, slabă roadă ar fi adus. Am muri pentru acest orizont de dăinuire, de renaștere, căci, spune și Evanghelia lui Ioan, XII, 24, ceea ce e înscris și pe soclul statuii lui Dostoievski din cimitirul mănăstirii Uspenski din Sankt Petersburg : "Adevăr, adevăr zic vouă : bobul de grâu, când cade în pământ, de nu va muri, rămâne singur ; iar dacă va muri, multă roadă aduce".

Numai la Târgu-Mureș putea Grigore Vieru să scrie imnul său de iubire închinat Transilvaniei, una dintre cele mai frumoase definiții dată acestui spațiu de cultură și civilizație românească: „Aici se păstrează în toate/Urmele lui Dumnezeu,/Aici fratele pururi e frate/La ușor și la greu. ... /Aici e familia sfântă,/ Neuitați cei din mormânt,/Aici de iubire se cântă /Și totu-i legământ. //Transilvania, Transilvania, /Vatră caldă, luminoasă,/Ca litania, ca litania/De străveche și frumoasă”.

Din sfințenia familiei patriei de cuvinte, din frățietate, s-a născut Biblioteca „Târgu-Mureș”. Ea are 15 ani, deci, de un an are act de identitate, se poate legitima oriunde în lume cu tinerețea sa, cu vrednicia sa, cu speranța sa. Cea care, în visele lui Grigore Vieru, ar fi trebuit să devină realitate în 2000. Pentru că nu poate stânga fără dreapta ca să ne poată cuprinde pe toți. Și pentru că are act de identitate, Biblioteca „Târgu-Mureș” înseamnă că a avut certificat de naștere, semnat cu două mâini, deodată, de Claudia Șatravca și Dimitrie Poptâmaș, că poate intra plină de speranțe în adolescență... Iar de-aici încolo, are cale liberă să crească, să-și găsească pețitori, să intre în marea familie a cărții românești și să aibă, ca-n basme, nu doar tinerețe fără bătrânețe, ci și viață fără de moarte.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nicolae Băciuț și Claudia Șatravca

Monica Avram și Lidia Kulikovski

Mureșeni și gazde la Biblioteca „Târgu-Mureș”

Mureșeni la mormântul lui Grigore Vieru

O poveste care curge dulce-amar, O carte cu cheițe

Când am terminat de citit ultima filă a cărții, aveam o senzație confuză, amestecată: înduioșare, tristețe, speranță, indignare, toate erau acolo amestecate într-o rețetă personală.

Ce-mi destăinuie această poveste care e în mod deliberat autobiografică dar propune până la urmă o perspectivă asupra unui timp și mai mult, o filozofie de

viață ?

Ce cuvinte ! veți zice, mă veți muștra că mă lansez în analize critice și “criticiste” după ce de la început, acum doi ani, când am inventat rubricuța mea, am declarat solemn că nu de asta e vorba, ci de gânduri sincere așa cum îmi vin, într-o dezordine necenzurată, binefăcătoare.

Căci amintirea, memoria, gândul sunt necronologice, ele vin cum vor și prin mecanisme care nouă de scapă.

Scriitorul Daniel Drăgan își ordonează însă amintirile și le așază într-o convenție literară de poveste care curge, cu caracter autobiografic, în care câteva personaje, de fapt câteva persoane din viața sa devin un fel de *raisonneuri*.

Unul este Subreta însăși, care e o persoană reală dar și un principiu.

Subreta asta - inițial e un personaj real, e vorba despre o prietenă a autorului numită Sanda Simionescu, o femeie dintr-o familie bună care are de suportat pe cont propriu toată oroarea stalinismului, închisoare, procese trucate, umilință, decădere din drepturi, urmărire tot, tot, și o face cu o licărire de curaj, de zâmbet și de înțelepciune care te lasă paf. Alții ar urî, ar detesta, s-ar răzbuna și prin urmare s-ar urâți la suflet, dar ea nu.

Firișorul de viață care i-e dat, ea știe să îl lumineze și lupta acestei femei înduioșează extraordinar, până la lacrimi, așa zice, devenind prin ceea ce scrie Daniel Drăgan un fel de personaj exponențial. Pretextul vine din teatrul liric, căci subreta este un fel de personaj de legătură care întreține și facilitează curgerea firului operetei.

Într-un anume fel, femeia asta devine o întrupare a explicației rezistenței poporului român la nimicirea stalinistă, crudă, cruntă, metodică și

progresivă.

(Doamne, cu ce ne-au mai blagoslovit Aliații după al doilea război...) Istoria aceluia timp rămâne insuficient scrisă, dincolo de eforturile remarcabile ale unor autori.

Căci noi, ca autori și scriitori și oameni care ne ocupăm zice-se de literatură, ne-am lăsat antrenați mult de «evidențierea» mizeriilor perioadei '64-'89 și am lăsat de multe ori complet neatins timpul cel mai greu, acela de după război, de după proclamarea RPR și mai ales din perioada lui Stalin, precum și cea imediat următoare.

Anii spaimei, terorii, anii discreționismului bolșevic, anii în care oamenii stăteau noaptea cu spaima «dubei negre», anii în care plutea groaza gulagurilor și în care o viață de om ajungea să atârne de un fir și să nu mai reprezinte nimic, anii aceia ar trebui înțeleși dar cu onestitate, cu obiectivitate. În schimb situații din acei ani sunt analizate, disecate uneori chirurgical pe mari spații de publicare, mai ales de «organe» (vorba șugubeților de la școala de literatură) care dovedesc că există bani puși la bătaie de noii executați justițiar ai literaturii noastre, cei care îl judecă pe un scriitor condamnat la moarte, muncă silnică pe viață, la canal, la pușcărie cruntă, că a semnat în anii cincizeci sub bastoane și torturi o filă de hârtie, dar care îi lasă în pace pe cei care au torționat, înrăit și asuprit poporul român. Cazurile Ion Caraion, Adrian Marino, Ștefan Augustin Doinaș sunt celebre.

Dar să revin la cartea prozatorului Daniel Drăgan pe care îl descopăr prea târziu, lucru pe care mi-l reproșez sincer. Dar niciodată nu e prea târziu.

Al doilea personaj într-un fel *raisonneur* care apare în carte, prin câteva întâlniri sporadice, întâi prin amicitia de juni, de preadolescenți ce erau la Târgoviște, apoi prin aceea de colaboratori tineri la ziarul local, în sfârșit, colegi la celebra Școală de literatură *Mihai Eminescu*, este chiar Gheorghe Tomozei.

Se simte o prietenie tandră, pe care Tom însuși o evoca adeseori cu drag în ultima parte a vieții, când traseele de viață îi despărțiseră și se vedeau rar.

În anul de pedeapsă petrecut la Brașov, celebrul oraș Stalin, autorul își descrie golgota zilnică prin scrisori închipte trimise prietenului Tom.

E o convenție de rememorare, căci acele scrisori nu au putut fi scrise niciodată și evident avem nevoie de convenția literaturii, cea care trebuie să reconstituie scene de viață, fapte și întâmplări ca ele să existe iar noi să le putem citi.

Așa cum inspirat scrie criticul Mona Mamulea pe coperta cărții «*Dacă putem citi cartea de față în termenii unei biruințe asupra stăpânilor lumii, să spunem, aceasta se datorează faptului că, pe scena românească a vremii, autorul însuși a jucat subreta.*»→

CLEOPATRA LORINȚIU

Foto: Les clefs du bonheur.
Obra Jean Pierre Augier

În totul, cartea are o prospețime și o naturalețe a povestirii, un fel de a amesteca râsu-plânsu și o capacitate de a da încredere, calități care fac din ea o lectură foarte plăcută.

Am apreciat aceste lucruri, sunt calități devenite rare, puterea de a povesti fluent, cu farmec, de a amesteca amărăciune și umor, suav și metaforă exact cât trebuie, și mai cu seamă capacitatea de a depăși cu serenitate durerile, indignările, ranchiunile, umilințele.

E ușor să zici «fii bun!» și e atât de greu, chiar să fii...

Mă opresc la episodul *Școlii de literatură*, acel Kiseleff nr. 10, ridicat în slăvi de unii, privit cu nostalgie, blamat sau complet de neînțeles. Și totuși, când amintirea sună așa: «*Mi s-a repartizat un pat într-o cameră de două persoane, cu trecere spre o altă cameră de două persoane, în care au locuit succesiv Ioan Grigorescu, Ion Lăncrănjan și Toma George Maiorescu, ultimul venit de la Moscova. Cu mine în cameră se mai află un poet bănățean, student în anul II, coleg cu Tomozei și cu Nicolae Labiș. Primii lectori și profesori pe care i-am ascultat au fost N. Tertulian și Mihai Novikov (estetică), Dumitru Micu (literatură română), Tamara Gane și Victor Kernbach (literatură rusă), Tudor Vianu (literatură universală)...ieri a venit Camil Petrescu la un seminar de proză ș.a.m.d.*» nu se poate să nu fie interesant, să nu se întâmple ceva cu adevărat în prezența unor minți luminate și a unor persoane precum cele enumerate de autor!

Varianta sovietică impusă românilor în materie de literatură, aceea de a selecționa tineri talentați la scris, de a-i avea sub ochi și de a-i sprijini în același timp să se cultive, are firește subtextul ei ideologic. E discutabilă selecția, făcută evident pe baza dosarului de cadre. Totuși, câți scriitori valoroși s-au dovedit a fi fost selecționați în acel experiment!...

În absolut vorbind, este un work shop literar de mare eficacitate și în pofida marii influențe ideologice a mai marilor timpului, nu trebuie să uităm că ea a adunat și coagulat energii.

Există un farmec al autobiografiei și cartea lui Daniel Drăgan respiră din plin acest farmec.

Faptele nu sunt idealizate, teroarea e tot teroare, politrucii sunt cumpliti, nedreptatea domnește mai peste tot, oamenii își dau adevărata măsură a caracterului lor, denunță, amenință, sunt mici, meschini, răi, nesiguranța și spaima planează, scriitorul zice: «*Sistemul era inexpugnabil. Dar să zdrobesc lanțul care pe mine mă imobiliza, da, asta aș putea încerca, ba chiar credeam că aș putea-o face, și, după cum bine știi, am făcut-o. Împotriva puterii sistemului, numai folosind chiar puterea sistemului speram să obțin salvarea. Pe cei care invadau pătrățica ființei mele, trebuia să-i zdrobesc cu o forță căreia ei să nu se poată opune, să fie complet dezarmați în fața acelei forțe. Forța mea trebuia să fie altfel decât forța lor. Acolo, în pătrățica ființei mele, puterea mea trebuia să fie mai tare decât puterea lor.*»

Forța politică a femeilor, între personalitate și marketingul politic

Prestigioasa editură *Polirom* a tipărit recent un volum intitulat *Forța politică a femeilor*, coordonat de Andreea Paul (Vass), realizat în chip original între modelul jurnalist de abordare și cel analitic, minuțios, capabil să repună în discuție o problemă ale cărei rădăcini coboară până în *Cartea Facerii* sau *Geneza*, respectiv problema femeii și a rolului ei în viața socială, tot mai acut ridicată în ultimele 3-4 secole ale istoriei moderne chiar cu riscul înfruntării unor precepte de natură religioasă sau a unor prejudecăți demontate în timp de realitate. Spulberarea mitului misogin al lipsei de vocații superioare ale femeii s-a făcut chiar cu contribuția unora dintre ele de talia Sarmizei Bilcescu – prima femeie doctor în drept din lume, a Anei Aslan – savanta care a învins bătrânețea, a Elenei Caragiani-Stoenescu – prima aviatoare din România, a Elenei Văcărescu – laureată a Academiei Franceze, a Elenei Leonida Zamfirescu – prima femeie inginer din Europa, a Elisabetei Rizea – eroina Rezistenței anticomuniste, a Ellei Negruzzi – prima femeie avocat din România, a Elvirei Popesco – vedetă a scenei și a ecranului, a Mariei Rosetti – prima femeie jurnalist din România, a Marinei Știrbei – prințesa aviației române, a Smarandei Gheorghiu – prima femeie explorator care a atins Polul Nord, a Sofiei Ionescu – prima femeie neurochirurg din lume, ori a Virginiei Andreescu-Haret – prima femeie arhitect din lume.

E adevărat că noi, românii, nu am avut în istoria noastră femei politice de talia faimoasei Cleopatra a Egiptului, a Ioanei d'Arc, a Indirei Gandhi, a celebrei Margaret Thatcher – Doamna de Fier a Marii Britanii, a Angelei Merkel sau a pakistanezei Benazir Bhutto, dar să nu uităm că în spatele multor bărbați politici români au stat femei puternice, capabile să-și asume alături de aceștia riscuri supreme. Dedicată tuturor doamnelor, celor care au avut curajul să intre în politică, precum și celor care încă nu au făcut acest pas, deși e atâtă nevoie de ele, cartea Andreei Paul, ea însăși angajată politic în jurul unui crez transpartinic, acela de a nu-i lăsa pe alții mai slab pregătiți sau mai puțin bine intenționați să ia decizii care să afecteze viața noastră (p.156), nu este o simplă sumă de opinii, ci o rațională prospectare a unei palete largi de personalități de diferite orientări politice și de diferite vârste, în număr covârșitor femei (60), alături de care își expun opiniile în chestiunea carierei politice a femeilor în România și câțiva bărbați politici remarcabili (14). În literatura genului, problema ascensiunii politice a femeilor a fost suficient abordată editorial în ultimele două decenii și autoarea își stabilește referenți bibliografici în chip selectiv, formula scriituri →

IULIAN CHIVU

dând originalitate acestuia (a se vedea Băluță Oana; *Gen și putere. Partea leului în politica românească*, Ed. Polirom, Iași, 2006, ori Vladimir Pasti; *Ultima inegalitate. Relațiile de gen în România*, Ed. Polirom, Iași, 2007 și altele). Ceea ce e remarcabil fie și într-o lectură mai puțin atentă, e că autoarea rămâne adepta unei echidistanțe pe care, din păcate, mulți jurnaliști o exclud din deontologia presei în ultima vreme. În sumarul cărții, întâlnim contribuții ale unor membri ai PC (Lia Ardelean), ai UNPR (Maria Barna), ai PNL (Mihaela Bădic), UDMR (Rozalia Biro), PDL (Ioana Rodica-Tatu), PSD (Gabriela Crețu, cu un titlu remarcabil: *Feministă și stângistă. Sau Don Quijote?*), ca să cităm numai câte un nume de la fiecare partid. Andreea Paul (Vass) face ceea ce ar trebui să facă inclusiv televiziunile comerciale, vizibil angajate politic până la patimă: ea respectă orice opinie nu din teama de a nu fi exclusivistă, ci din dorința afirmată încă din dreptul roman – *audientur et altera pars!* Așa se explică sinceritatea cu care Veronica Macri își găsește modelul politic în Vasile Blaga (p.113), iar Aurora Liiceanu, de pildă (p. 249), după criteriul culturii politice, apreciază că *politica nu e showbiz*, iar Teo Trandafir, Oana Zăvoranu, Elena Băescu și altele au pătruns în politică speculând slăbiciunile românești și înclinația electoratului, la fel de nematurizat politic, pentru tipul politicianului carismatic, care a făcut o lungă carieră la noi începând cu Ion Iliescu. O demonstrație de acest gen o face, în opinia noastră, chiar în sumarul cărții și Andreea Marin Bănică, de la care am reținut doar observațiile îndreptățite în ce-l privește pe politicianul independent și ascensiunea lui, dar care în rest afișează destul de multă vaguitate. Autoarea cărții împărtășește, desigur, opinia că *profesionalismul și integritatea nu țin de gen, un incompetent, un mincinos, un om care încalcă legea fiind dăunător indiferent de sex* (p.158), ca numai câteva rânduri mai jos să recunoască: *Nu știu cât anume datorează amintitelor diferențe de gen modul cum mi-am ales proiectele pentru care mă lupt. M-aș fi implicat în altele dacă aș fi fost bărbat? Habar nu am...* Dacă avem în vedere elemente esențiale ale psihologiei personalității, ajungem la o tipologie a liderului din care desprindem calitatea transformățională a acestuia, adică acea aptitudine care a detașat net personalitatea unui Churchill sau a unei Gandhi și modul diferit prin care aceștia au răspuns aceluiași tip de provocări. Categoriile că nu de sex țin comportamentul, influența contextului, formele imaginare viitoare ale sinelui, perspectiva interacționistă, structura sinelui, sursele de inconsecvență etc. Volumul propus de Andreea Paul (Vass) punctează cum se cuvine problema autorealizării și autoconstrucția personalității, însă aici nu mai intrăm în interpretări fenomenologice care conduc la investigarea sinelui cu ajutorul datelor cantitative. Autoarea sesizează că orice construcție are un caracter interpersonal din moment ce oamenii pot să-și asume roluri diferite și să perceapă comparativ construcțiile celorlalți. Omul politic trebuie să fie capabil să-și asigure fluiditatea per-

sonalității sale asumându-și roluri fie și cu un caracter tranzitoriu. Teoriile autodeterminării subliniază trei trebuințe decisive pe care se construiește progresul personal și armonizarea personalității cu socialul. Prima trebuință, potrivit acestei teorii, e cea de *competență*, pe care autoarea o pune pe primul loc, după cum am văzut. Cea de a doua trebuință e cea de *a stabili relații*, ceea ce demonstrează suma de opinii din cartea pe care ne-o propune Andreea Paul, iar cea de a treia e trebuința de *autonomie*, prin care se asigură autoorganizarea trăirilor și comportamentului în vederea angajării în conformitate cu sinele, de unde și varietatea de manifestare, stilul de a căuta, a găsi și a sugera soluții. În partea a treia a cărții, au cuvântul bărbații și ei încercând să analizeze, să dea răspunsuri și chiar să întrevadă, fie și teoretic, soluții, ceea ce nu îi scutește pe unii de o ușoară ipocrizie condescendentă. Nici în cazul lor, cum nici în cazul femeilor incluse în partea întâi și a doua, nu pot cita toate contribuțiile. Însă remarc în discursul bărbatului politician aceeași varietate de cultură politică, de personalitate și mai ales de curenți în ce privește marketingul politic. A îngusta pista pe care să intre în competiția politică femeile din România, a o reduce la fenomene conjuncturale cum ar fi de pildă criza demografică, misiunea femeii politician fiind aceea de a *promova sub orice guvernare o politică familială bine articulată, de care națiunea noastră are vital nevoie* (p.301), îmi amintește de limbajul de lemn de care cu greu am reușit să mă debarez după ce am trăit ceva mai mult de 40 de ani sub comunism. A nu vorbi despre planificarea și barierele comunicaționale, a nu vorbi despre sistemul românesc informațional de marketing politic, despre o cultură în acest sens, a nu vorbi despre elementele declanșatoare de schimbare, despre diferitele modele de marketing politic, a nu ști să faci analiza pieței politice, a nu încerca să o restructurezi, a nu lua în calcul variabilele de discriminare e totuna cu a neglija factorii de influență a comportamentului politic atât din interesul furnizorului de modele politice, cât și din interesul consumatorului de politică. Or pentru aceasta, numeroase intervenții reținute în sumarul cărții Andreei Paul (Vass) au reușit să incrimineze unele probleme privind, chiar tangențial, factorii psihologici, factorii socio-culturali, factorii situaționali în conformitate cu modelul Howard – Shet. Dar dacă nu vom trece peste variabilele discriminatorii, vom rămâne cu o piață politică încă pregnant segmentată, cota absolută de piață a femeii rămâne încă o funcție surjectivă, ca să mă exprim în termeni matematici, din cauză că ea e mereu o mulțime secundară care de fiecare dată are un antecedent mai puțin. Iată de ce nemții, care nu s-au sfiit să promoveze o femeie ca Angela Merkel, ar spune despre noi că *wenn Sie nicht die Uhr anzuhalten und Endzeit*, adică a *opri ceasul nu înseamnă a opri și timpul*.

Foto : Jean Pierre Augier,
«Femeie cu leagăn »

Ceea ce rămâne este surâsul

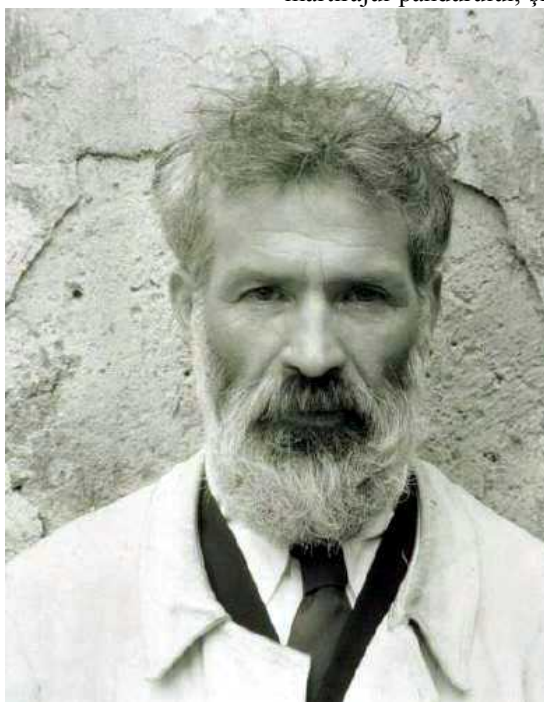
Cu cât zilele trec peste om, cu atât mai mult acesta încearcă să-și aproprie trecutul; cu cât ceea ce este aproape își șterge contururile, cu atât mai mult departele, uneori prin generații, își trasează mai puternic chipul. Nu este greu de observat că trecutul, pe care deseori îl considerăm evanescent și plin de melancolică absență, este mai consistent decât prezentul, făcând din acesta palida umbră a sa. Sosește o zi când, deslușind că stâncile și insulele sunt plutitoare pe apele mării etern aceeași, începi să privești cu luare-aminte înapoi. Pădurile Brinam, din fața lui Macbeth, se vor mișca, pornind dinspre Dunsinane, pre-vestirea niciodată! Te întorci în trecut: câte unii rar de tot, din primele zile, sau poate vin astfel în lume, cu fața întoarsă înapoi, privindu-și șirul întreg de strămutați; alții, când li-e dat să reușească; și celor mai mulți prea nerăbdători să asculte cântarea sirenelor, întoarcerea acasă nu le mai spune nimic și sensul călătoriei li se dezvăluie abia în ultima clipă. Dar cu toți și prin toți se împlinesc atât prevestirea, cât și întoarcerea acasă.

În aurora lumii, grecii și-au imaginat că, prin astuparea urechilor, cântarea aceea, care îl încearcă pe om pe drumul întoarcerii acasă, nu-i va pune în pericol memoria. Și, după spusa marelui Aed, un grec a reușit. Fie și simbolic! Dar, odată cu trecerea timpului, sirenele înmulțindu-se și câștigând tot mai mult în meșteșugul cântării, nimeni nu a mai putut să scape de vraja cântecului lor, printr-o simplă decizie: astuparea urechilor. De aceea, muzicii lor ademenitor-zeflemitoare, unii dintre oameni au încercat să-i opună măruntul lor răs. Eminescu, în refacerea dramatică a istoriei noastre, auzea continuu râsul Mușatinilor: marii ironii îi răspundea mica ironie a unei seminții de domni. Sau, cel puțin pentru o clipă, la scăparea timpilor din chingi ori la răsturnarea clepsidrei, omul a încercat să rădă. Se spune că pe reformatorii lumii nimeni nu i-a văzut răzând. Dar pe înșoțitorii acestora? Or, când ideea nu se încorporează

într-o persoană și rămâne abstractă? Zbaterile ei dureroase, pe deasupra unei lumi sau timp ce nu vrea să moară, stârnesc râsul. În prima fază, pur; ca apoi, în a doua, să devină un amestec cu plânsul. Acest răs-răspuns ironic pare să fie bucuria de o clipă a omului de jos, străfulgerat de ideea ce despică întunericul bolții de sus, fără ca el să bănuiască din fruntea cui a început să curgă cenușă.

Unii dintre martirii noștri au purtat cronicile acestui popor în desagi sau în lăzi de zestre, murind sub gard sau în ospiciu. Noi, cei care rareori bănuim acel foc nestins al lor, ne îndreptăm spre rafturile bibliotecilor, cu mai multă sau mai puțină umilitate, scoțând câte o carte de istorie. Încercăm comparații, hașurăm epoci cu linii de forțe, vectoriale și ondulate, spre a lumina câte un surâs omenesc de sub hohotele asurzitoare ale istoriei. Imprevizibilitatea trecutului este determinată de jocul amăgitor al prezentului. Pentru a accede la el și a-i deconspira jocul perfid al celui din urmă trebuie așezate multe oglinzi, la distanțe și unghiuri diferite, în preajma evenimentului.

Vreau să cercetez chipul lui Tudor Vladimirescu din oglinda pe care o așează Eminescu, după 60 de ani de la martirajul pandurului, și, implicit, gradul de corectitudine

historică a reflecției. Printre multele cărți, mâna scoate din raftul bibliotecii **Istoria poporului român** (Ed. Științifică, Buc., 1970), un tratat editat de un grup de istorici, sub coordonarea lui Al. Oțetea. Cartea se deschide acolo unde se află fig. 65, gravură de epocă,

Spânzurarea Regulamentului organic și a Arhondologiei. Crucea, pe al cărei braț orizontal (al lumii pentru care s-a dat Fiul) este scris **REGLEMENT** și **ARHONDOLOGIA**, se află în centrul tabloului, având de o parte un șir ofițeresc, în picioare, fără arme, dublat de câțiva boieri ișlicari, căzuți în genunchi, ultimul cu mâinile duse la ochi, refractari noului,

cai troieni ai puterii străine. În tunici și pantaloni cu vipușcă, cu stea cu șase colțuri pe piept și cu epoleți cu franjuri, șirul acesta, scos din consulatul așezat peste noi, așteaptă judecata. Primul ofițer, cu bastonul puterii în mâna fleșcăită, cu capul descoperit, se află deja prins în ștreangul ce, pe un scriptet al crucii, este tras de cei din cealaltă parte. Jos, sunt aruncate trufașa stea și necruțătoarea sabie. Cei care judecă sunt cu mâinile goale, dar, pe deasupra capului, cu flamuri tricolore, pe care se poate citi: **LIBERTATE**; **FRATERNITATE**; **DREPTATE**. Lucrarea este alegorică, dar, dincolo de claritatea ei, te întâmpină surâsul de o clipă, nu al artistului, ci al unui popor.

Pe aceeași pagină, fig. 64, **Constituția din București**, acuarelă de Costache Petrescu, adnotată "Înfățișând un

grup de revoluționari”. Aceste două lucrări îmi aduc în memorie cazna nedreptății critic de artă, V. G. Paleolog, din anii 1973, când a stabilit identitatea și iconografia tabloului, după care s-au făcut replici și respectiva acuarelă; cât și o anume mărturie revelatorie. Erau anii în care bătrânul critic mă ducea de mână prin lumea brâncușiană, plină de tâlcuri, încercând să mă ajute în descifrarea ei prin câte o dodie. Zilnic, după cursurile de la Facultate, la amiază, treceam pe la **Centrul de documentare “C. Brâncuși”** din clădirea Filialei Academiei Române, iar când nu-l găseam acolo pe bătrân, urcam la ultimul etaj al blocului 156, de pe str. Cuza nr. 9, unde începeau, chiar de aici, “universitățile critice și moderne ale mele”. Într-o zi, prea caldă pentru luna mai, nu l-am găsit nici în cămăruța Centrului (biroul propriu-zis, unde se strângeau cărți și documente, cealaltă cămăruță fiind înșesată de obiecte de artă) și nici sus, la masa de scris, unde se ordonau cărțile **Brâncuși-Brâncuși I și II**. Mi-a spus buna sa însoțitoare, strămutată din Italia, Lelia, că a plecat pe la Ploiești, Târgoviște sau Buzău, pe urmele unui tablou.

(Nu m-a uimit, octogenarul adusese, cu câțiva timp în urmă, cu o mașină uriașă, însoțind-o, vestigiile Atelierului lui Brâncuși din Impasse Rosin, de la Paris, lemnele rămase în urma demolării și recuperate prin intervenția decisă și sonoră a bătrânului către statul român și cel francez, prin ambasadorul nostru, Florea Fintan, gorjan, și primăria franceză. Să ni-l imaginăm, atunci și acum când frontierele sunt traversate în sus și în jos de mulțimea ce nu pregetă a-și precupeți nici corpul, nici sufletul și nici urmașii. El, bătrânul, cu barba albă până la brâu, aducând de peste țări acasă acei stâlpi de susținere și grinzi, românește tăiași și îmbinați sub uimirea Parisului, impregnați de sufletul lui Brâncuși, pentru a reconstitui Atelierul aici, unde sculptorul a deprins “tăietura directă”. Să ne imaginăm ochii Bătrânului senini ca veșnicia și ochii Vameșului căzuți peste actele doveditoare și lemnele îmbătrânite de vreme...)

După câteva zile, V. G. Paleolog s-a întors; îl găsesc la masa de scris, bucuros ca un copil. Găsise. Călătorise cu trenul, cu mașina, pe jos, cu o droagă cu măgar, ajunsese în localitatea presupusei nașteri a pictorului. După acest ocol, stabilise: autorul marelui tablou al pașoptiștilor din Muzeul de artă din Craiova este craioveanul Constantin Petrescu; tabloul acesta, cu ramă pictată, este originalul; cele trei clădiri din fundalul său își au replica reală în Craiova; pe pașoptiști începe să-i identifice... și, dintr-o răsuflare, scrie eseu **Craioveanul Constantin Petrescu**, pe care îl publică în **Ramuri** nr. 6, din 1973.

În clipa în care își plimba degetul arătător pe suprafața unei reproduceri a tabloului, începe să-mi povestească, de la străbunul său, punctând

după fiecare “ocol” cu acel inimitabil “nu-i așa?” al său: *“Pașoptiștii noștri din Craiova au prins un popă, i-au ras barba – jumătatea din dreapta, i-au tuns și ras părul de pe cap – jumătatea din stânga, și cu sutana prinsă-n brâu l-au dus la biserică, unde era pregătit tronul cu Regulamentul organic în el, nu-i așa? L-au pus să-i cânte prohodul, spre hazul mulțimii orașului, ce nu se mai putea opri din râs. Atunci au început lăutarii să cânte și lumea să chiuie. Tinerii au ridicat tronul pe umeri și au pornit, cu popa-măscărici, nu-i așa? în față, cădelnițând și prohodind la fiecare răscruce, unde se opreau, cu lăutarii după ei, cântând și cu călușarii, săltând și lovind prin aer pintenii și zurgălăii... și mulțimea după ei, nu-i așa? Au trecut prin fața comendurii și pe sub ferestrele boilerilor, de unde doamnele le fluturau batiste, au mers pe toate străzile orașului, până au ajuns, spre seară, la cimitirul cel mare, unde l-au îngropat într-o margine, cu turle și chiote...”*. “De ce într-o margine?”, am întrebat. *“Fiindcă sufletul lui era străin de noi, ieșit prin partea din dos a altora, nu-i așa? Au râs în ziua aceea și copiii și bătrânii, și bărbații și femeile. Știi, ca de Anul nou, râdem de cel vechi. Dar mai cu poftă, în istorie, fiindcă știm că bucuria ține doar o zi, nu-i așa? Nu trei, cât o sărbătoare ca lumea”*.

Cred că starea aceea, trecută și în reprezentările artistice din epocă, este generală. Un popor mic, în zbaterea sa de a supraviețui, vrând-nevrând, devine ironic, subminând, cel puțin pe această a doua cale, **reglementele** și **arhondologiile** uriașilor zei cu picioare de lut. Și, poate, această ironie de o clipă să aibă ceva comun cu ironia cea mare a istoriei. V. G. Paleolog, în timp ce-mi povestea, parcă auzea râsul convoiului petrecând la groapă **Regulamentul organic**, căci acel “nu-i așa?” era însoțit de un continuu și înțelegător surâs.

Este ceea ce ne rămâne după hohotele istoriei.

Surâsul.

DUMITRU VELEA

Foto: “Muză adormită” (sus) Atelierul lui Brâncuși (jos)

Glosă la mitul jertfei

Din cele mai vechi timpuri și până astăzi, geneza produselor populare a produs cea mai interesantă dezbatere. Istoria teoriilor referitoare la geneza acestora urmărește explicarea paralelelor și analogiilor din diferite mitologii și a asemănărilor dintre mituri și formele de bază ale prozei populare. În acest sens, se presupune că ar fi existat două direcții: prima ar fi poligeneza prin care tipuri de povești cu structuri similare pot lua naștere independent în diferite zone ale lumii, iar a doua ar fi rezultatul difuziunii, invenția într-un anumit loc care s-a transmis în alte arii culturale ale lumii. Despre atitudinea omului față de mit, C.G. Jung afirma că „cel ce trăiește fără mit sau în afara lui constituie o excepție. Ba el este chiar un deșrădăcinat, care nu are o legătură adevărată nici cu trecutul, cu viața strămoșească (care trăiește pururi în el), nici cu societatea umană prezentă.”[1]

După unii cercetători, cele mai vechi sunt miturile și legendele, apoi basmele despre animale și, în sfârșit, basmul propriu-zis, care ar avea o funcție mai mult estetică decât utilitară. De asemenea, trebuie să nu uităm caracterul ceremonial în societatea primitivă, miturile și legendele se recitau, iar alături de basme aveau, atât funcție estetică, cât și moralizatoare. În acest chip omul depășește profanul, apoi el descoperă sacralul.

Timpul mitic la nivelul primitivului nu întrunește valori epistemologice, el fiind numai o dimensiune a reflectării epice, clasificabilă numai în timp sacru și timp profan, aflate în opoziție. Opoziția „se prelungește în conștiința omului prin conversiunea timpului religios în acel timp imaginar”[2]. Trecerea de la mit la folclor s-a realizat prin contaminarea unor motive, creațiile epice folclorice au preluat prin demitizare numeroase valori. La noi, la români, mitul de o vechime incontestabilă este mitul de factură tracă, la care adăugăm influențe greco-romane, deoarece poporul român a fost creștinat înainte de a se forma, așa că este greu să vorbim de o mitologie românească. „Primele vestigii arheologice probând introducerea creștinismului pe teritoriul țării noastre datează din secolul al IV-lea, perioadă care coincide cu oficializarea creștinismului și cu cucerirea vremelnică de către Constantin cel Mare a malului stâng al Dunării (...) Se poate presupune că în aceste circumstanțe, tradițiile populare locale, ca și datinile și credințele aduse de romani în Dacia, au continuat să se perpetueze paralel cu creștinismul sau în strânsă legătură cu acesta.”[3]

Este foarte important să se cerceteze urma arhaică a riturilor și a miturilor până în epoca primitivă. Pentru a fi nemuritor, „primitivul își scoate sufletul din corp în diferite împrejurări care presupun un pericol real sau imaginar”.[4] Sub semnul acestei origini stă și credința referitoare la transferul unui suflet pur al unei ființe în corpul mănăstirii pentru a-i dăruia durabilitate. În acest fel, ființa zidită face schimb între sufletul său muritor și nemurire.

Dintre cercetători, Frazer a reușit să realizeze una din cele mai importante sinteze etnografice din zilele noastre, aruncând o lumină nouă asupra concepțiilor primitivilor din epocile străvechi. Acesta studiază multe practici tradiționale prezente la

români. Un obicei din Transilvania legat de mitul jertfei, pe care-l amintește în studiul său, este măsurarea umbrei omului și zidirea acesteia în temelie.

Există un principiu primitiv al transferului răului la o altă persoană, la un animal sau la un obiect. De aici a izvorât practica descântecului. Aceste purificări iau forma unor expulzări în forță a răului prin două căi: izgonirea directă sau imediată și izgonirea indirectă sau prin intermediul unui țap ispășitor. În primul caz, spiritele rele sunt invizibile și alungarea lor se face prin hărmălaie: prin țipete, strigăte, blesteme. În al doilea caz, spiritele rele sunt încărcate într-un vehicul material, animal sau om, care preia aceste spirite și apoi îl izgonesc sau îl ucide.

La purificarea generală de rău se procedează periodic, intervalul dintre ceremonii fiind un an. Acest interval ciclic al ceremoniilor este simetric cu cele trei probe, cu zidirea treptată și sub formă de glumă a soției meșterului atât în basm, cât și în legendă. Din această practică, s-a născut colindul despre zidire, pe care atât de frumos l-a valorificat Ion Taloș în studiul său, *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european* (1997). După izgonirea răului, urmează din nou o perioadă de libertinaj, în care doar încălcările grave de reguli pot fi pedepsite. Obiceiul de a omorî un animal sau om divin este răspândit pe o sacrală largă în epoca primitivă, apoi odată cu evoluția societății acest fapt a primit o interpretare eronată. Basmul *Meșterul Manole*, din culegerea lui I. Nijlovanu, prezintă în mod fabulos ridicarea din senin a bisericii după ce femeia a fost zidită. Ea își continuă existența în lumea reală

venind ziua metamorfozată în pasăre și îndeplinindu-și în continuare îndatoririle gospodărești, iar noaptea nu este decât o stafie care hălăduie prin biserici. În unele variante ale colindului și Manole este metamorfozat în pasăre. Pasărea este un simbol al păcii, este Duhul Sfânt și, alături de visul meșterului, de ascultarea și îndeplinirea rugii de către Dumnezeu, acest fapt ne confirmă caracterul divin al jertfei. Caracterul divin al omului este diminuat în legenda zidirii soției, fiind considerată o simplă victimă. Din alt punct de vedere, odată cu înaintarea în civilizația modernă, popoarele își aleg persoane care oricum ar fi dați pradă în fața morții.

În legendă, este transmis de divinitate prin vis faptul de a fi zidită soția meșterului mare și nu oricine. De altfel, acest lucru demonstrează că soția lui Manole ar fi cea mai devotată soțului, ceea ce reiese din modul cum înfruntă obstacolele ce-i ies în cale. În altă ordine de idei, caracterul divin al soției fidele se răsfrânge și asupra meșterului, respectiv asupra pruncului nenăscut, conform mitului biblic al femeii credincioase. Dar, mai există și un alt motiv, care se referă la genialitatea meșterului. În trecut, era ucis fiul împăratului pentru bunul mers al cetății, și putem demonstra prin existența blestemului asupra Ierihonului din Vechiul Testament. Din punctul acesta de vedere, este aleasă soția meșterului pentru că este însărcinată. La temelie mănăstirii este pus spiritul unei întregi familii și această familie este cea a creatorului

După Frazer, „folosirea divinității ca țap ispășitor lămurește caracterul ambiguu sub care, după cum am văzut, apare obiceiul popular european al *izgonirii Morții*. Am expus motivele ce ne îndreptățesc să credem că în această ceremonie așa - numita moarte - era inițial spiritul vegetației, ucis anual primăvara, pentru ca să revină la viață cu toată vigoarea tinereții”.[5] →

DRD. LUCRETIA BOGDAN

Foto: Jean Pierre Augier, “Magii”

În acest context, este discutabilă relația dintre cel care transportă efigia Morții și încărcătura funestă pe care o duce astfel că persoana respectivă va provoca întotdeauna spaimă celor din jur și lumea va fugi de ea. Tinerețea Anei, „floarea câmpului”, conferă similitudinea frumuseții mănăstirii și acest epitet ne duce cu gândul la anotimpul primăvara, când începe munca ziditului, după o iarnă în care casta zidarilor se odihnește din cauza condițiilor vitrege ale vremii. Nu trebuie să uităm că apa are și ea un rol apotropaic. Practica jertfei zidirii își are izvorul în această urmă preistorică de alungare a răului, de alungare a „Morții”. Această ceremonie de izgonire a spiritului Morții are loc primăvara la popoarele slave, așa că nu este greu să demonstrăm caracterul balcanic al acestei legende.

Conform acestei credințe străvechi, după acest sacrificiu, le era imposibil meșterilor să trăiască. Lumea din jur se bucură de măreția construcției, dar resimte teamă și oroare față de cei care au făcut sacrificiul. Fiind *țap ispășitor*, soția zidită ia asupra sa păcatele omenirii care au determinat spiritele pământului să se revolte. Manole este cel care a jertfit-o, iar povara morții soției trece asupra lui. Ceremonialul ar fi incomplet fără moartea meșterului. El este condamnat din momentul în care este hotărâtă de sus zidirea în temelie a soției, apoi, fiindcă la jertfă participă meșterii, sunt și ei condamnați la moarte. Oamenii însă, nu reușesc să vadă deosebirea dintre povara funestă și purtătorul ei. Urme a acestor credințe din timpuri preistorice se găsesc și la noi prin diferite obiceiuri cum sunt: *Caloianul*, *Paparuda*, *turca* etc., aceste elemente au fost preluate în stadiul pur de legende și acest lucru este dat de elementul veridicității legendei, apoi de basmul care le-a estetizat. Pe canavaua folclorului aceste motive au țesut și alte producții cum sunt: snoavele, poveștile, doinele, baladele sau cântecele bătrânești, cîmiliturile, proverbele și zicătorile, descântecele etc.

Duelul cosmic între zi și noapte este reprezentat și în legenda mănăstirii prin faptul că tot ce se construia noaptea ziua se surpa. Balada ne consolidează imaginea absenței ritului prin repetiția „tremura lucrând,... lucra tremurând”, ceea ce semnifică atitudinea omului în fața incognoscibilului. Ritul se consolidează după aflarea secretului de la „vocea de sus”, prin cele trei încercări la care este supusă soția meșterului de către divinitate prin jocul zidirii treptate la care are o atitudine supusă și prin cele trei invocări către meșter din care reiese suferința prin nepotrivirea condiției umane cu cea divină.

O altă ipostază a etnicului românesc prezent în legendă este comuniunea de după sacrificiu dintre apa purificatoare și piatra din care e făcut corpul mănăstirii, simbolizând pe cei doi soți, Manole și Ana. Ținând cont că în vechile legende ale Greciei focul a fost ascuns de Prometeu în piatră când a fost furat de la Zeus și dat omenirii, sufletul soției meșterului, devenită corp al mănăstirii, se transferă în focul din piatră, iar Manole transformat în izvor cu apă tămăduitoare. Să nu uităm ca apa și focul sunt, alături de aer și pământ, cele patru elemente cosmogonice universale. O asemenea legătură magică este întâlnită și în ritualul pentru deochi, unde, cele două elemente, alături de formule magice rostite cu scopul de a alunga răul, creează o perfectă stare sincretică. De altfel, în legenda cetății Devei, meșterul Kelemen prepară celebrul mortar al veșniciei din apă și cenușa soției ucise. Faptul ca mănăstirea are patru turnuri ar putea fi simbolul celor patru

elemente fundamentale universale, iar faptul ca mormântul Anei se află în partea solară (sudică) a mănăstirii nu e deloc întâmplător. În ritualurile de perpetuare a fertilității și fecundității, întâlnim următoarele obiceiuri: *Udatul Ionilor*, *Udatul nevestelor*, *Sântoaderul*, *Tânjaua*, *Sângiorzul*, *Caloianul*, *Paparuda*, *Cununa grâului*, *Sântandrei* etc. La Bobotează, tot ce e stropit cu busuioc și apă sfințită va fi apărut de forțele răului.

În Transilvania, la Solstițiul de Iarnă se stingea focul vechi, iar la capătul vetrei se aprindea un butuc care trebuia să ardă pe tot parcursul ciclului cosmogonic format din cele douăsprezece zile din Ajunul Crăciunului și până la Bobotează. Cenușa trebuia păstrată tot timpul anului pentru că avea calități apotropaice. Tot în Transilvania apar credințele referitoare la echivalentul dintre umbră și suflet, iar acest obicei de a lua umbra omului și a o zidi înlocuiește vechea practică de a ucide un om pentru a da durabilitate unei clădiri.

O altă formă de manifestare a folclorului este colindul, ceea ce o manifestare poetică a ritului. Printre colindele vechi, amintim *Miorița*, *Meșterul Manole*, *Soarele și Luna*, *Colindul Cerbului*. O adevărată revoluție a marcat în studiul temei mitului jertfei cercetarea lui Ion Talos despre colindele despre meșter. În colind, găsim foarte multe elemente care pot fi decodate, contribuind la descoperirea realității de unde își au izvorul. Colindul, ca și doina sau balada, este un produs conglomerat al celor trei aplicații populare: sunet (muzică), imagine (rit), text.

Elementele din colindul *Meșterul Manole* ne oferă amănunte care se referă la originalitatea și cizelarea temei în geneza mit – basm – legendă – colind - baladă. Într-un colind din Maramureș, Siminic conștientizează divinitatea și îi trimite soției un lup și un lujer. Lupul, ca animal sacru, a fost simbolul steagului geto-trac, iar lujerul este elementul floral cu care femeile dădeau își împodobeau cămășile. Acest element vegetal este sculptat mai întâi pe porțile de lemn ale gospodăriilor, apoi pe zidurile mănăstirii și pe stâlpii funerar.

Iată că într-o epocă atât de înfloritoare, cu un domn școlit la curtea otomană pe locul Vechii Mitropolii a Țării Românești, construită în secolul al XIII-lea, poporul adaptează această temă universală a jertfei zidirii la istoria mănăstirii Curtea de Argeș, cea mai frumoasă realizare arhitecturală românească din acea epocă, filtrând-o prin sufletul său de poet în balada cu o mulțime de variante.

[1] C.G. Jung în Prefață la *Simboluri ale Transformării*, Colecția *Archetipos*, Traducere de Maria-Magdalena Angheliescu, Editura Teora, București, 1999, p. 9.

[2] Al. G. Sergiu, *Arhaic și universal*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 214.

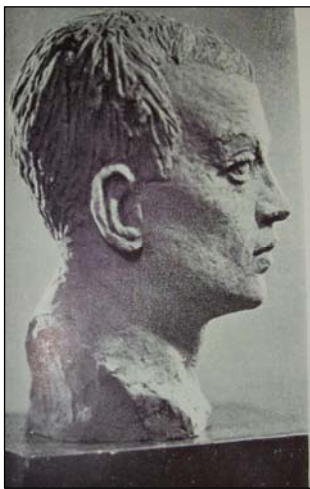
[3] Monica Brătulescu, *Colinda românească*, Editura Minerva, București, 1981, p. 35

[4] James George Frazer, *Creanga de aur*, vol. V, Traducere de Octavian Nistor, Note de Gabriela Duda, Editura Minerva, București, 1980, p. 117.

[5] James George Frazer, *Creanga de aur*, Vol. IV, Ed. Minerva, București, 1980, p. 226

Foto : Jean Pierre Augier, « Treii îngeri »

Lirica interbelică în „Abecedar” și „Pagini literare”

Mihai Beniuc s-a născut în 20 noiembrie 1907 în localitatea Sebiș, județul Arad și a decedat în 24 iunie 1988 la București. Între 1921-1928, face gimnaziul și liceul la Arad, iar Facultatea de Filosofie la Cluj, pe care o termină în 1932. Face cursuri postuniversitare la Hamburg, în domeniul psihologiei animale (1932-1933). Lucrează ca preparator la Institutul de Psihologie din Cluj până în

1938, asistent până în 1943, conferențiar între 1943-1946, iar între 1946-1948 este consilier cultural la Moscova. În perioada 1949-1965, deține funcții de conducere în Uniunea Scriitorilor din România, iar din 1966 se reîntoarce la catedră, ca profesor la Universitatea din București. Debutază în 1926, în revista „Laboremus” a Liceului „Moise Nicoară” din Arad, cu o poezie tradusă și adaptată, iar în anul 1928 în „Bilete de papagal” a lui Tudor Arghezi, cu o poezie proprie. Poetul publică inițial în revista „Gând românesc”. Mai apoi colaborează frecvent și prolific în revista turdeană, astfel că numele său apare în caseta redacțională a „Paginilor literare”, începând cu primul an al apariției, așa că se poate aminti poemul *Întoarcere*.¹ De altfel, poetul apare cu peste 45 de poezii în revista turdeană, dar și cu proză,² iar Romulus Demetrescu face o recenzie volumului *Cântece de pierzanie*, în timp ce Barbu Zevedeu publică un amplu studiu intitulat *Poezia lui Mihai Beniuc* în aceeași revistă.³ *Cântec despre fată* este un alt poem care reține atenția lectorilor prin poetizarea unui ethnos spiritualizat, prin filosofarea pe tema ireversibilității timpului, prin modernitatea sensibilității lirice, iar alături de acesta, pe tema iubirii, putem aminti: *Apus de poveste*, *După un an*, *Ultima scrisoare*, *Dor*, *Nu mă vei uita tu niciodată*, *Călătorie cu iubita pe lac*, *Apusele visării*, *Curcubeul dragostei*, *Ultimele garoafe*, *Melancolie* ș.a.

Colaborator asiduu al „Paginilor literare”, Mihai Beniuc a publicat în perioada aceea volumul *Cântece de*

pierzanie (1938). Precizăm că poetul C. I. Șiclovanu publicase în „Abecedar” poezia *Cântec de pierzanie*, înaintea lui Beniuc, deci sintagma este împrumutată de la acest poet pe care Emil Giurgiuca îl așază în finalul antologiei *Poezii tineri ardeleni*.⁴ Urmează alte volume semnate de Mihai Beniuc: *Cântece noi* (1940), *Poezii* (1943), *Orașul pierdut* (1944) ș.a. Deși pactizează ulterior cu regimul comunist, poetul Mihai Beniuc contribuie substanțial la echilibrarea lirismului românesc, „omagiind travaliul autentic, fixat în planul realității concrete” prin celebra sa artă poetică, atât de ironizată ulterior: „Când voi izbi o dată eu cu barda/ Această stâncă are să se crape/ Și va țâșni din ea șuvoi de ape / Băieți, aceasta este arta!”⁵ În cronică dedicată volumului *Cântece de pierzanie*, Ion Chinezu apreciază la Beniuc *seducătoarele virtuozități tehnice*. Deși continuă în unele direcții temele majore ale liricii transilvane, poetul Mihai Beniuc scrie versuri cu „încrâncenare și brutalitate romantică”, uneori cu „sinceritate voinicască”⁶ Poeziile de dragoste publicate de Mihai Beniuc în „Pagini literare” sunt de o suavitate romantică, marcând motivul iubirii neîmplinite: *Alunecă pe ape al lunii ultim sfert./ Nu pot iubită mică, nu pot să nu te iert./ Adâncurile apei se-ntunecă și gem. /Răzbat în mine glasuri demult și iar te chem./ O, vântul plânge jalnic prin frunze hohotind./ Știu sigur: Niciodată... Zădarnic mă tot mint./ Clocotitoare valuri duc lotca lunii goală./ Așteaptă-mă și du-mă-ntr-o țară ideală! (Dor). Amintim și alte titluri: *Întâlnire*, *Vară*, *Cântecul morții*, *Insomnie*, *Cântecul gărilor*, *Făt-Frumos*, *Teamă de toamnă*, *Încrăstare pe o piatră moale*, *Poezilor tineri* etc.*

Considerat un Pilat din Pont, Beniuc obișnuia să se spele pe mâini atunci când, ajuns în fruntea unor organizații comuniste, un confrate îi cerea ajutorul; notorie a fost relația sa cu Blaga, ca între adversari ideologici. „S-a spus, pe drept cuvânt, că ele (aceste relații) au precipitat moartea lui Blaga, decedat în 1961 și înmormântat într-o tăcere penibilă, din cauza tuturor șicanelor și mizeriilor la care a fost supus acest mare scriitor, filosof, poet și diplomat. Beniuc, când avea câte o pornire din aceasta pasională, era nemilos. Păcat! Și-a stricat o parte din biografia sa de poet al Ardealului.”⁷ mărturisesc azi contemporanii. În „Pagini literare” și „Abecedar” Mihai Beniuc a publicat peste 50 de poeme, dar și eseuri, articole critice, iar despre opera sa au fost publicate mai multe articole critice, recenzii sau chiar studii.

MARIA VAIDA

Foto : Jean Pierre Augier, « Trei păsări »

¹ Mihai Beniuc, *Întoarcere*, în „Pagini literare”, an I, nr. 1, 1934, p.3.

² Mihai Beniuc, *Documente*, în „Pagini literare”, an IV, nr. 1, 1937, pp.17-20.

³ Barbu Zevedeu, *Poezia lui Mihai Beniuc*, în „Pagini literare”, an V, nr. 4-5, 1938, pp.145-156.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Mihai Beniuc, *Cu Dumnezeu la cot*, în vol. *Cântece de pierzanie*, Ed. Miron Neagu, Sighișoara, 1938.

⁶ Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. Albatros, București, 1977, pp. 80-81.

⁷ Alexandru Dumitriu, *Plăcut sau neplăcut, adevărul. Convorbiri cu Ion Brad*, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009, p.118.

UN POET CARE NE APARTINE:

BENJAMIN FUNDOIANU

Benjamin Fundoianu, poet interbelic cunoscut în întreaga Europă, are numele înscris în catalogul personalităților remarcabile ale Herței, alături de alți compatrioți născuți în acest colț de țară, precum Gheorghe Asachi, deschizător de drumuri în învățământ, presă, teatru, Vasile Bogrea, filolog de aleasa ținută, Artur și Paul Verona, pictori de mare faimă în spațiul românesc. Spre regret însă, nu toți îi cunoaștem viața și opera, marcate de un destin cu totul ieșit din comun, chiar dacă-l gratulăm mereu cu același arhicunoscut epitet de cântăreț al târgului Herța.

Benjamin Wechsler (numele literar Fundoianu e derivat din numele localității Fundoaia, vatră rurală aflată la vreo 20 de km de orașul Herța, bunicul său, Naftufi Wechsler, arendând aici o moșie) s-a născut la 15 noiembrie 1898 în Iași. Unii biografi susțin totuși că autorul *Privelisților* văzuse lumina zilei chiar în localitatea Fundoaia de lângă Herța, unde și-a petrecut vacanțele copilăriei.

Herțeanul Benjamin, ca și ipoteșteanul Eminovici, debutează la 16 ani, revista *Valuri* din Iași publicându-i primele versuri. Tot la Iași, va urma liceul și 3 ani de facultate, la Drept. Promotor controversat, uneori trecut cu vederea, al conceptului modern de poezie, Benjamin Fundoianu este la 24 de ani un adevărat inovator în domeniul limbajului, un creator fin al spectacolului poetic. Se distinge de ceilalți poeți de aceeași vârstă prin modul de gândire al poemului, prin imagini uluitoare și nu în ultimul rând prin prozodia modernă.

Dar prin care piese lirice Benjamin Fundoianu se prezintă ca un poet al Herței?

În primul rând, prin volumul *Privelisți*, ieșit de sub teascul tiparului în 1830. Volumul e îngrijit de prietenul său, Sașa Pană. E unicul volum de versuri în limba română. E considerat o ruptură a poetului cu poezia ca „*metodă valabilă de cunoaștere*”. În continuare, poetul va fi tentat de resorturile filozofice, estetice ale actului poetic, de apropierea acestuia de tainele cinematografiei.

Cele opt poeme cu titlul generic *Herța*, sunt, în mare parte, piese antologice (Grigore C. Bostan), ele fiind traduse în mai multe limbi (franceză, rusă ș.a.). *Antologia poeziei românești*, apărută la Moscova în 1958, reproduce poemele II și VII din ciclul *Herța*, precum și *Către Taliarh*, în traducerea rusească a lui A. Korceaghin.

George Călinescu observă că poetul „a refăcut cu mare talent pe Horațiu”, deținând, totuși, poziția unui autor modern la care, așa cum constată specialiștii: „*depoetizarea și dezmembrarea peisajului clasic constituie o inițiativă estetică fundamentală cu forme de realizare în antipastel și antiidilă*”.

Mircea Martin afirmă că *Privelisțile* lui B. Fundoianu „*marchează o etapă avansată într-un proces de demistificare a naturii, pe care poezia românească nu l-a cunoscut până la el*”.

În ciclul Herța, natura și umanul nu intră într-o concordanță limpede ca la poezii romantici. Or, „*vântul nisip aduce, fierbinte, în plămâni*”, iar „*liniștea în lucruri demult mucegăiește*”.

(*Herța I*)

Ce sensuri ascund aceste imagini? Ele sugerează o altă înțelegere a teluricului, a condiției umane. În opinia lui Ov. S. Crohmălniceanu, poetul este atras de „*sufletul demon nevăzut al naturii*”. El macină cu privirea împrejurul și, prin actul de creație, descoperă lumea. Autorul trăiește realitatea timpului, a epocii, fără să dea vreo concluzie, care s-ar putea răsfrânge asupra celorlalți.

Unele imagini din poemele Herței, (re)simțite vizual, ne reamintesc de Bacovia, poetul plumbului. Primul vers din *Herța I* („*În târg miroase-a ploaie, a toamnă...*”) amintește, prin simțire poetică, primul vers din *Lacustră* („*De-atâta nopți aud plouând*”). Numai că la Fundoianu lipsește eroul liric, acesta nemaifiind centralizat. Motivul ploii și imaginea umedă apropie acești poeți.

Plumb de Bacovia apare în 1916, iar *Privelisți* – în 1930. Bacovia, de la volumul de debut și până la *Stante burgheze* (1946), a avut o activitate de creație de 30 de ani. Perioada de creație a lui Fundoianu se rezumă, practic, la un deceniu. Câte ar mai fi avut de spus Fundoianu, dacă n-ar fi intervenit acea nedreaptă curmare a firului vieții sale în al Doilea Război Mondial?

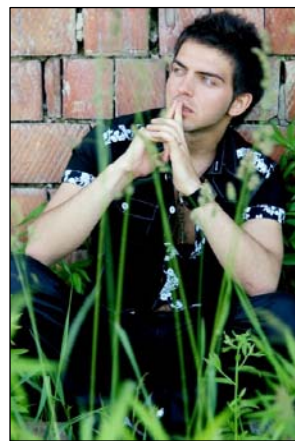
Imaginile vizuale, bine conturate, prevalează, delimitarea de trecut, în cele mai multe cazuri, este absentă (chiar dacă formele timpului apar în unele poeme), prestanța modernă e mai mult decât evidentă. Noaptea „*mână din spate căruțele cu fânuri*”, țărani „*dorm pe fânul plin de mireasma udă/ și au plămâmul umed de noapte...*”, vara se lasă „*cosită în car*”, iar „*carele merg de parcă ar sta pe loc*”.

Imaginile vizuale nu doar evocă, ci aduc în prim plan realitatea, mediul în care poemul se realizează prin trăire directă. Atributele acestei realități sunt „*grilajul de iederă coclit*”, „*gutuie, după geamuri, cu pielea linsă*”, „*divanul ca o pară*”, „*fotoliu...cu frunze de lemn smulse din lustru*” ș.a.

Herța V tratează cu indiferență un trecut care nici măcar nu leagă extreme ale ființei, care nu implică nicio simțire: „*Trecutu-i lângă lampă / și plină e oglinda cu cute în obraz*”.

Și în *Herța V* identificăm atemporalul: „*Aștepți în toată seara aceeași diligență/ care debarcă aceiași ovrei ce se întorc*”. De asemenea, există o noțiune interesantă – numărul natural „doi”, care sugerează un fel de unire umană tainică, probabil, o dragoste: „*Doi tineri bat în poarta cea veche*”. Întâlnim și instrumentul muzical *pianul*, specific simbolismului. La fel, singurătatea, ca →

GRIGORE GHERMAN

univers în care se află și în care creează, caracteristică acestui curent. Poetul testează și măsoară labirintul în care trăiește și în care încearcă senzația unei picături de emotivitate: „*lasă-mă cu boii s-aștept din nou, în ierburi,/ vara care se duce în carele cu fân*”.

Puținii eroi lirici din ciclul *Herța* (bătrânii, doi tineri, un „tu” necunoscut de la care poetul cere „lasă-mă cu boii”, bunicul), sugerează o retragere într-un închis, poetul nici măcar nu este cointerestat să-și caute eroi sau să-i intuiască, el nu simte această necesitate. El trăiește epoca orașului prin timpul destinat amândurora.

După cum am mai spus, nici viața, nici opera integrală a intelectualului nu ne este cunoscută așa cum ar merita să fie.

În 1923, când părăsește România, intelectualul lasă pe rafturile cu carte românească proză de inspirație biblică, *Făgăduința lui Petru* (1918, an în care, la Cernăuți, Sextil Pușcariu editează primul număr al ziarului *Glasul Bucovinei*, cea mai răspândită și cea mai activă publicație românească din Bucovina acelor timpuri), volumul *Imagini și cărți din Franța* (1922) cu eseuri despre simbolism și literatura franceză.

Stabilit în Franța, ajunge adept al existențialismului. La Paris scrie studii care îl fac recunoscut: *Rimbaud Golanul* (1933), *Fals tratat de estetică* (1938), *Conștiința nefericită* (1936), dar și volumele de poezie *Ulisse* (1933) și *Titanic* (1937).

În 1938, Fundoianu obține a doua cetățenie, pentru ca în 1940 să fie mobilizat și făcut prizonier. E denunțat, ca evreu, autorităților naziste. După aceasta, mai scrie câțiva ani, iar la 3 octombrie 1944, poetul, publicistul, criticul, filozoful, regizorul Benjamin Fundoianu este gazat în camerele de gazare Birkenau. Poetul și-a presimțit destinul tragic. De altfel, în prefața la *Priveliști*, trimisă din Franța, își semna în felul următor actul de deces: „*Volumul aparține unui poet mort în vârsta de 24 de ani, prin 1923*”. De asemenea, în *Alte priveliști* își anunța dorința de evadare în toamnă: „*De aceea, coace-mă bine, Doamne, în câmp, ca pe-un harbuz,/ Și sparge-mă, în toamna aceasta, care vine.*”

Fundoianu este unul dintre poeții români care au îmbrățișat metoda existențialistă după ce i-a frecventat ceva timp pe expresioniști. După cum confirmă specialiștii, el și-a trăit, „*propriul său univers cu o așteptare fără emoție*”.

Prima sa carte, comparată cu volumele de referință ale marilor poeți români interbelici, prezintă un interes mare pentru istoria literaturii. *Priveliști* nu este o carte spontană, nu e nici rezultatul unei simple inspirații. E o carte de atitudine, cu o poziție polemică și cu o formulă poetică personală.

Acum, despre Fundoianu scriu istoriile literaturii, se predau cursuri la facultate. La jumătatea anilor '80, profesorul Mircea Martin i-a dedicat o monografie. Totuși, am putut constata că poeții mai mult sau mai puțin decorativi, precum Pillat sau Adrian Maniu, sunt mult mai mediatizați decât poetul *Priveliștilor*.

Avem dreptul să spunem că Benjamin Fundoianu, ca și Asachi și ceilalți fii ai Herței, ne aparține întru totul. Prin volumul *Priveliști*, poetul ne demonstrează că rădăcinile sale au rămas în Fundoia natală, în Herța sa immortalizată în poeme de adâncă rezonanță lirică.

OCHEAN ÎNTORS

DOAR APROPO DE ANUL LITERAR 2010...

(I)

Cineva, nu știu exact cine, a avut ideea viteaz-năstrușnică să declare ultimul an al deceniului trecut „anul prozei”. Noroc că lumea literară, devenită numaidecât oarecum suspicioasă, gest (ad)mirabil pentru mine, nu prea a cuplat la idee, tocmai pentru ca, probabil, formularea să nu alunece pe drumul fără întoarcere al unui anume risc și cu ramificații și implicații – de ce nu? – discret penibile. Aceasta, chiar dacă, la un moment dat, propunerea o luase binișor spre o evoluție semioficială, *anul prozei, 2010* urmând să, „și justifice” acest statut prin câteva apariții editoriale, girate mai mult de numele autorilor decât de cel al valorii scrierilor. Și spun asta, considerându-mi atitudinea în asentimentul unui, eventual, avocat scaraoschian.

Desigur, e liniștitor să putem spune, în virtutea unei unanimități convenabile, că anul sfârșitului de prim deceniu al secolului a fost bogat în producția de proză (bună!), însă chestiunea este ceva-ceva mai complicată, fie și numai acceptând adevărul *de facto*. Tocmai fiindcă, nu doar înainte de '90 românul s-a născut poet, ci apucăturile sale lirice se manifestă, mai ales, după această dată...; mărturie stau volumele, plachetele și *plachetuțele* de versuri publicate în ultimele două decenii într-un iureș și o avalanșă amețitoare, multe (cam prea multe!) cuprinzând inovații și chiar invenții lingvistice de tot interesul pentru critica și istoria literară. Si, pentru că nu am la îndemână cartea (Dan Sociu, *Pavor nocturn*, Ed. Cartea Rom., 2011), îmi voi permite să reproduc un citat folosit de Cosmin Ciotloș, comentatorul volumului. Așadar, poemul (dadaist?, mai degrabă integralist), cu toate ramificațiile sale): „*bupropion – dopamină, nora-drenalină/dragoste – oxitocină, vasopresină (plăcere, încredere, imunitate)/cafeină – energie, ritual, vertebra-rea dimineții/gimnastică – flotări, genoflexiuni (endorfi-nă, tonus, narcisism)/hrană – proteine, fibre, carbohidrați (energie, plăcere, supraviețuire)/ ceai – energie, ritual, nevroză/ muncă- bani/ hrană – carne (tiramina, fier), suplimente/ceai/muncă/muzică nostalgie.*” (C.C., *Rom. lit.* Nr.10/mart.2011, pag.7). Neîndoios, există poezie în textul citat, poate cam alambicat-încifrată, dar cu un șperaclu confecționat dintr-un aliaj onirico-filozofico-patologic, unui iubitor înverșunat de creație lirică nu i-ar fi imposibil să pătrundă în atmosfera poemului pentru a-și hrăni spiritul cu poezie contemporană și, implicit, pentru a se conecta la mesajul transmis de autor...

Nu e potrivit să intru în alte detalii...

În orice caz, fie și reducând totul la exemplul de mai sus, se observă cu ușurință că nici poeții n-au pierdut vremea, ci au produs „marfă”, ca să folosesc un „neologism” la modă... Mă rog. →

DUMITRU HURUBĂ

Însă, în context, doar puțin forțat, nu am greși prea tare afirmând că, oricare an, dintre cei postdecembriști, poate fi declarat „al prozei”, sau „al poeziei”, fiindcă, vorbind la modul foarte general și scăzând din total numărul autorilor care și-au demonstrat valoarea, nu neapărat datorită cronicilor literare (unele alarmant de favorabile...), toți(?) frustrații, antitalentații, neaveniții, agramații, și lista poate continua, și-au adunat ineptiile între două coperte, iar aparițiile lor editoriale s-au unit rapid formând un cor jalnic-revoltător al neputinței adăpostite la sân, cu generozitate, de „mama elucubrație” și înfrățindu-se cu progeniturile acesteia – aberația și absurdul. Excepțiile, puține, câte sunt, desigur, consolidează regula. În cazul prozei situația să fie altfel? Fără să lezez, Doamne, pe cineva, cred că, din punct de vedere al valorii literar-artistice, o posibilă copie trasă la șapirograf ar clarifica lucrurile. Din nefericire, nici aici excepțiile nu ar putea fi total exonerate...

Păreră mea, ca să reintru în contextul propriu-zis, este că nu trebuie să ne lăsăm induși de ideea în sine doar pentru a salva o situație. Nu e cazul. Onest și cinstit, să recunoaștem că stăm prost, fiindcă trecând de... verdele gardului declarativ, dăm de turma leoparzilor orbecând temerar să părăsească ținuturile anonimatului. Necazul e că documentele însoțitoare bejeniei spre *eldorado*-ul supraviețuirii în literatură (cărțile), sunt, în majoritatea lor, *infringente* – mă folosesc entuziast de un englezism utilizat în exces și prostește (din moment ce avem pe clar-românescul *nelegal!*) la un *talk-show* pe Antena 2 sau 3? – n-are importanță... Așadar, fiindcă dosarul conținând probatoriul pro-valoare este subțire-subțirel, iar ultimul an al deceniului trecut, ca fiind „al prozei”, este un reducionism de tip „tragere la temă”, ca să ne abatem puțin și pe la enigmatică, „luminița-literatură de la capătul tunelului” e, de fapt, un biet muc de lumânare. Noroc că nu s-a mai insistat pe idee, taman pentru ca, probabil, aceasta să nu alunece pe drumul fără întoarcere al unui risc major, cu ramificații care, cum spuneam, puteau să aibă niscaiva nuanțări ridicole.

Revenind(u-mi), așadar, personal, cred că este mai corect să vorbim despre întreaga producție editorială a anului 2010 (proză și versuri) decât recurgerea la un fel de departajare/clasificare *aprioric*-discriminatorie. Sigur că, teoretic, dă bine ca, în învâlmășeala ultimelor două decenii de producție editorială, să exclamăm în cor arhimedic un „*Eureka*” și, minus cârcotașii de profesie, toată lumea să fie... fericită. Și nici nu ar suna rău, ba chiar promițător având în vedere tradițiile și valorile literaturii naționale, plus și unele circumstanțe, însă eu nu cred că e așa, că ar fi așa. Lansarea ideii este interesantă, importantă și generoasă, doar că avem obligația să ținem seama de realitatea că, și în literatură, ca și în oricare alt domeniu de activitate, mai mult sau mai puțin autohton, sunt la modă și la mare trecere. *coteriile*. Sună dur sau cel puțin aspru? Să ne mai gândim, până una-alta, acceptând că termenul cam zgârie, într-adevăr, urechile cu membrane ceva mai fine și spiritele mai interesat-orgolioase, ceea ce nu e prea elegant, dar, din păcate, este exprimarea unui adevăr deloc vesel pentru literatura română. Iar dacă-i aplicăm chestiunii și doar o simplă

Foto: Jean Pierre Augier, „Mamă cu doi copii”

explicare structural-analitică, dăm tocmai de anul cu pricina.

Poate că așa a fost dintotdeauna, poate că așa e în toată lumea, dar la noi, după '89, *coteria* a devenit principiu de bază în stabilirea ierarhiilor și valorilor literare. Și nu doar în acest domeniu, principiul coteriei se manifestă pregnant, evident! Afirmăția mea se bazează, din păcate!, pe realitatea opțiunilor unor jurii, altfel având în componență, adesea, nume cu activitate cât de cât credibilă în ceea ce privește discernământul în acordarea premiilor literare. În această ordine de idei, nu chiar puține ar fi acelea și, prin extensie, aceia care, din bun simț, responsabilitate și profesionalism, aveau, și au!, obligația unei opțiuni sincer-obiective. Întrebarea e: pe câți îi putem bănuși că suferă de acest sindrom al responsabilității? Răspunsul nu este al meu, ci, deseori, conținutul cărților premiate...

Pe de altă parte, este cert, și scuzabil până la un punct, că, în condițiile distrugerii... democratice a unui sistem antedecembrist '89 de difuzare a cărților editate, drept că hipercentralizat, însă, în ce mă privește, consider că el era, totuși, mai util decât haosul actual. În aceste condiții, nu știu-cine ar avea posibilitatea, fără un centru *săiăns-ficșân* de tip... *Star Trek*, cum mă ironizează un prieten, care să fie și la curent cu producția editorială de carte la nivel național, și să dea verdicte. În acest sens: știe, oare, constănțeanul, ce a mai publicat sătmăreanul, sau botoșăneanul ce a publicat severineanul? Imposibil! Normal este, zic eu, să admitem că o carte – dacă nu-i atârnam de copertă tinicheaua-stigmat a provincialismului – poate fi scrisă/editată în oricare colț al țării, fără să-și piardă din valoare (dacă o are!), și astfel să mai renunțăm la sloganul *slavician*: „*Soarele, pentru toți românii, la București răsare*”, devenit acum vetust și fără vreo →

valoare alta decât cea istorico-literară și, dacă nu stăpânim intonația cum trebuie, chiar sunând a prostie în vremurile de azi. În acest fel, privind lucrurile cu responsabilitatea și discernământul cuvenite, observ, nu fără o oarecare mirare, că, în timp ce câte-un autor-autoraș este ridicat în slăvi de către doi-trei posesori de rubrici prin te-miri-ce reviste, adesea chiar revistute, alții sunt lăsați la mână sorții și la discreția lui Cronos. Că sunt mai fără de valoare? Că și-au tipărit cărțile la edituri... periferice – Bucureștiului, Clujului, Timișoarei, Iașului, Craiovei..., și astfel se poate ajunge la „delavranciana” zicere: „-Ba a mea, că e mai caldă!” „-Ba a mea, că e mai dulce!” „-Ba a mea, că nu e ca a ta!” „-Ba a mea, că are un ochi mai verde!” „-Ba a mea, că are un ochi și mai verde!”? E absolut posibil, cu atât mai mult și mai grav că „nepoței” sunt, adesea, niște criticaștri cu acces doar în paginile unei singure reviste, abia-abia întrezărită între noianul de publicații intitulate pompos „cultural-literare”, dar colecând de texte anodine, semnate de autori pe măsură. De provincie sau nu. Plus cele din... provincia provinciei. Însă, precizez: fără a nega, Doamne-fereste, valoarea cărților apărute la Polirom, cu a lui (ei) înfiată pupilă Editura Cartea Românească (zisă a Uniunii Scriitorilor), de exemplu. În paranteză și cu uimire spus, Editura din Calea Victoriei nr. 115, este apărată cu cerbicie de o secretară pretinzând pentru înregistrarea unui volum propus pentru publicare un dosar biobibliografic al autorului pe lângă care o fișă de cadre de tip comunist este o glumiță, drept că sinistro-reușită), Humanitas, Paralela 45 – și mai care? – a: Curtea Veche, Litera, Nemira, RAO, Trei etc., etc., mai sunt și alte edituri nu numai cu pretenții, ci și cu realizări(editări) valoroase.

Apoi, ar fi și absurd și hilar să fie de ajuns ca un autor să aibă buletin de Capitală sau de oricare alt oraș mare, pentru ca el să fie și, automat, valoros – sper că nu s-a ajuns până acolo cu neghiobia unora, deșiii... –, ci e nevoie de talent, pe care, din nefericire pentru mulții veniți, însetați de a fi și... aleși, autoritățile l-ar insera degeaba în *Cartea de identitate*.

Necazul cel mare este, ca să rămân în atmosfera textului, absolut regretabil și, dacă n-ar fi revoltător, profund prostesc, când un oarecare critic literar, mai mult sau mai puțin doct, aruncă pe piața revuisticii titlul unei cărți considerată de el (din motive mai mult sau mai puțin misterioase) bună, foarte bună sau, în cazuri oarecum patologice, genială de-a dreptul, alții – îmi permit să cred: adesea fără să o citească – se-aruncă hulpavi, s-o facă harcea-parcea. Dar e la fel de valabilă și varianta conform căreia acești „alții” participă cu entuziasm la preamărirea și ridicarea nimicului la rang de valoare. În acest caz, orice om de bun simț poate intra la bănuieli că apariția editorială poartă cu sine riscul de a fi neinteresantă, insignifiantă și lipsită de forță artistică, estetică literară, stilistică și, în orice caz, deficitară la construcția epică și,

mai rămâne ceva? Nu. A, ba da: uitam, mai este un criteriu atârând greu la evaluare: autorul trebuie să fie unul „îmbrățișat” de un critic literar cât de cât important, sau cu o rubrică/pagină proprie în cutare revistă literară și, de preferat, să fie din București, ori măcar să fie parte-particică dintr-o coterie. Pentru că, apelând la parafrizare: *coterie la coterie nu-și scoate ochii* – nu-i așa?... Dar aici mi-aș permite să continui cu o altă parafrizare, poate un picuț cam neortodoxă, dar... creștină: de la *the rest is silence!*, la... *Bucharest, the rest is province!*, nu e decât un pas. Miiic-mic!, nu-i așa? Acest mod – nu știu cât de scrupulos – de a trata problema în sine, duce la inevitabila eroare de apreciere, tocmai pentru că și în provincie... apar cărți bune. Cât despre obiectivitatea comentatorilor, mai avem de vorbit – oho! Desigur, ar fi absurd, oricât ar fi comentatorul – în cazul de față, autor al cronicilor de întâmpinare – de corect, de cinstit, de altruist etc., și tot n-ar reuși să cuprindă pentru analiză, omenește vorbind, măcar jumătate din aparițiile editoriale ale unui an. Deci, nu! Însă, părăsind Bucureștiul și poposind în oricare dintre centrele mai importante – fără vreo discriminare, Doamne-fereste! – și aflându-ne față în față cu publicații cultural-literare de tradiție, iar unele cu personalitate bine

definită (**Ateneu, Vatra, România literară, Orizont, Familia, Convorbiri literare, Tribuna, Steaua, Argeș**, iar un pic mai recent, **Poesis, Oglinda literară, Vatra veche, Discobolul, Arca, Orient latin, Euphorion, Apostrof, Ardealul literar, Noua Provincia Corvina, Semne, Acolade...**), precum și altele, care, deja își urmează linia proprie, conceptul și tot ce ține de construcția și structura lor revuistică, dăm de buni și chiar foarte buni meseriași, adică, nici mai buni nici mai răi, într-ale cronicăritului literar decât confrății lor, trăitori ai marilor centre culturale. Întrebarea care se naște imediat este: dăm, sigur? Da, însă fiecare publicație, recte colaboratorii ei, își apără „sărăcia și nevoile și neamul” din zonă. Indiferent că este vorba despre **Astra** (Brașov), **Tomis** (Constanța), **Vatra și Vatra veche** (Tg.-Mureș), **Euphorion** (Sibiu), **Argeș** (Pitești), **Ramuri** (Craiova), Clujul cu ale sale **Tribuna și Steaua**, Timișoara, cu **Orizont și Orient latin**, Iașul cu **Convorbiri literare și Cronica**, Oradea, cu **Familia** etc., etc. Încolo, Dumnezeu cu

mila. De subliniat că nu altfel se întâmplă și în cazul publicațiilor mai nou apărute – o mulțime. Și nu e nimic rău în asta, respectiv în promovarea valorilor locale, atunci când acestea există și merită, dar se observă o tendință agresivă la noile generații de critici literari pentru impunerea, într-un cerc tot mai larg al atenției, a unor autori de valoare, în unele cazuri nu discutabilă, ci nulă. În proză, sau în poezie – nu contează – anul 2010 nu face excepție, iar noi, cititorii, să nu ne facem astfel de iluzii, fiindcă se manifestă, prea deseori, din păcate, acel spirit de gașcă absolut păgubos. Și nu sunt deloc malițios sau cărcotaș.

Opinii

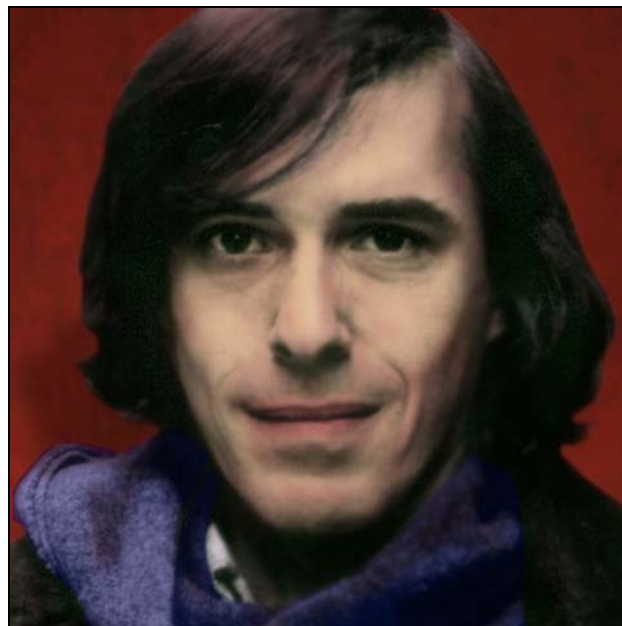
Vârstele poeziei la Mircea Cărtărescu

Volumul „Faruri, vitrine, fotografii” este structurat în cinci secvențe mari: *Căderea*, *Calea regală*, *Fotografii*, *Georgicele* și *Jocuri mecanice*. Nicolae Manolescu observă faptul că din cele cinci cicluri ale culegerii, două - *Calea regală* și *Fotografii* - sunt „un fel de laborator”¹ pentru ciclul *Jocuri mecanice*. Manolescu consideră că centrul de greutate al volumului îl întâlnim în cele șapte *Jocuri mecanice* și în poemul intitulat *Căderea*. Structura unei creații se poate întrepătrunde cu biografia operei, și aici este aceeași situație: volumul ascunde „biografia” operei poetului.

Întâlnim în acest volum două vârste poetice: una reprezentată de *Căderea* și *Calea regală*, iar a doua de *Fotografii*, *Georgicele* și *Jocuri mecanice*. Prima vârstă se configurează ca un timp al tatonării. Lungul poem *Căderea* anunță forța explozivă a imaginației cărtăresciene. Pe de altă parte, poemul e tributar modelelor românești ale poetului. Manolescu spunea că „Punctul îndepărtat de plecare al *Căderii* este barbian și nichitastănescian”²; însă acestor surse le putem adăuga și influența lui Leonid Dimov. Dacă privim și din perspectiva secvențelor care-i urmează în volum, *Căderea* pare un poem în care poetul își încearcă forțele și își pregătește uneltele. Aici se poate descoperi una dintre coordonatele esențiale ale operei cărtăresciene, în opinia lui Andrei Bodiu: viziunea cosmologică. Urmând modelul romanticilor, Cărtărescu așază eul din poezie în relație cu Cosmosul. „Ideea regăsirii totalității marchează apropierea cea mai profundă de opera lui Mihai Eminescu”³. Se observă un amestec straniu de manierism și romantism, ambele fiind asumate în aceeași măsură, ambele în continuă mișcare, intersectare și divergență. Forța viziunii este stimulată de o vervă lexicală care poate deveni copleșitoare. Nu putem trece peste capacitatea de a aduce împreună cuvinte din arii semantice extrem de diverse.

Nicolae Manolescu este cel care găsește punctul de joncțiune al *Căderii* cu cele *11 elegii* ale lui Nichita Stănescu: „Încă nu m-am născut/ și încă departe de a mă naște, iar dacă nașterea din forme în forme/ presupune moartea din inform./ mai bine în raze și-n muzica aștrilor./asistând la tăcut de tragica trecere/a feței în obiect/a muzicii în sunet/a imanentului în iminent.”

Finalul poemului *Căderea* poate fi citit în prelungirea ideii că în „Faruri, vitrine, fotografii” descoperim și o biografie a operei cărtăresciene. Izbucnirea din finalul primului poem al cărții apare nu doar sub forma unei revolte surde a omului care nu își poate opri căderea, ci și ca îndepărtare de o retorică clasicizată: „Toamna s-a cărăbănit, dracu’ s-o ia/(...)/străzile sînt browniene iar casele și grilajele/se mișcă mult mai ușor./alchimia nu mai duce la nimic, dracu’ s-o ia/căci în ampulla niciodată un prunc/ci aceeași silabă,/spinul a-nghețat lua-l-ar

dracii,/ norii prevestesc moartea termică/(...)” Se pare că miza *Căderii* este și aceea de a simultaneiza spațiile și percepțiile, de a reface Totul, acest Tot însemnând: ceea ce se lasă cuprins, măsurat și judecat de un spirit fără complexe, plin de orgoliu romantic.

A doua vârstă din cartea de debut a lui Cărtărescu grupează poemele din *Fotografii*, *Georgicele* și *Jocuri mecanice*. Față de perspectiva poetică din *Căderea*, *Georgicele* oferă o cu totul altă imagine a lui Mircea Cărtărescu. Vorbind despre aceste poeme, Manolescu spunea că aceste douăsprezece poezii reconstituie în felul lui Petre Stoica din *Un potop de simpatii*, dar împinge sarcasmul și parodicul mult mai departe, către universul deruralizat al satului contemporan. *Georgicele* sunt nonconformiste, inteligente, opun tradiționalismului modernitatea triumfătoare. Putem spune că *Georgicele* sunt exemplare și pentru dimensiunea ludică-ironică a poeziei lui Cărtărescu. Eroul acestor poeme este „țăranul”, personaj confuz trăind într-o nouă lume în care încearcă să se adapteze. Acest „țăran” este un personaj ridicol și tragic, semi-adaptat noii lumi. El trăiește într-un amestec kitsch, o lume grotescă și ridicolă. El însuși este un personaj tragi-comic: vorbește în somn, ia parte la toate „tentațiile” care îi apar în această epocă nouă. „Țăranul” trăiește într-un haos total, este asemenea unui cetățean confuz care a pierdut valorile tradiționale și nu le pricepe pe cele moderne. Cărtărescu poate fi ironic, amuzant și în același timp vital în tot ceea ce scrie.

Jocurile mecanice par un „furnicar de cuvinte ce se învălmășesc, năpădesc totul” și parcă sunt „scăpate de sub controlul poetului, ca vînturile din burduful lui Eol”⁴. Și în *Jocuri mecanice* Cărtărescu caută Totul concret. Întâlnim o plăcere extraordinară de a alătura imagini concrete, de a le amesteca în combinații spectaculoase. Această direcție a ironiei tinde să atingă toate aspectele vieții.

ROMELIA POPP

¹ Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, Ed. Aula, Brașov, 2001, p. 392.

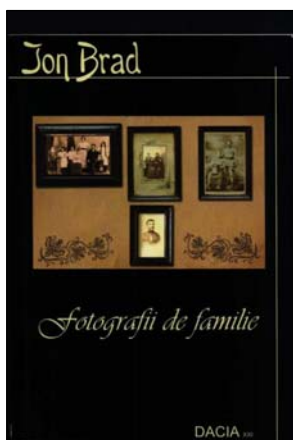
² Manolescu, Nicolae, *op. cit.*, p. 393.

³ Bodiu, Andrei, *Mircea Cărtărescu monografie*, Ed. Aula, Brașov, 2000, p. 16.

⁴ Perian, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 154.

Cronica literară

PIRAMIDA POEZIEI

Ion Brad, în volumul „Fotografii de familie”, (1950-2011), apărut la Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, în colecția „Scriitorii la ei acasă”, desăvârșește o piramidă a poeziei, singulară în peisajul literaturii de azi, prin intervalul amplu din care sunt selectate poemele (o viață de om), prin vechimea și prospețimea lor deopotrivă, cu aromă de viață trăită/ viață mărturisită, și prin înălțimea rostirii, ca de pe un munte al adevărului. Ideea „poeziei ca piramidă” e

susținută de construcția cărții, împărțită în trei părți: „Fotografii de familie”, care vorbește despre istorie și trecut, „Templu”, cu poeme închinată iubirii, și „Fiul risipitor”, o nesfârșită căutare de sine, preocupare pentru condiția de creator. Din cele trei puncte de sprijin ale textului poetic, cel din mijloc pare să fie cel mai bine realizat, cum e și firesc, fiind o culme care înregistrează sentimentul unic, nemuritor, și-l ajută să se realizeze prin mijloace artistice deosebite.

Atmosfera desprinsă din cartea lui Ion Brad este una de liniște, de așteptare a unei întâmplări cu cei dragi. Nu se înregistrează diferențe majore între poeme scrise la 1950 și în 2011, ceea ce atestă unitate, stil, concepție susținută despre poezie, ca mod de existență. Mersul lucrurilor este de la vechi la nou, de la trecut la prezent, surprinzător ca-n afirmația „ne naștem bătrâni și ajungem copii”, odată cu timpul ce se primenește tot mereu. „Fotografii”-le de familie, care stau la baza piramidei poetice, sunt, în fapt, poeme cu trimitere la rădăcini. Ele nu intrupează doar niște obiecte vechi, cu margini dințate, de pe un perete uitat într-o casă, nu sunt rame, forme, lipsite de fond. Din aceste fotografii coboară imagini încă vii, amintiri puternice, oameni dragi, o întreagă lume. Prin „pădurea de neamuri”, printre „icoanele sfinților”, stă soarele, simbol al căldurii și al luminii, care „tânăr se scaldă în geamuri”. În decolul arhaic, „ninge-n suflete”, iar poezia ne îmbie cu aspre furtuni. Poezia lui Ion Brad e lirică, melancolică, este elegie la „porțile dorului”. Este o poezie în care se intră greu, dând la o parte mai multe învelișuri, voaluri; e o poezie scoasă din fântâni adânci, din timpul vechi, stabil. Ea încântă prin duiosie, prin înțelegere a rostului vieții, prin împăcare cu sine, având laolaltă trecut, prezent și viitor. Dacă la început ființa caută poezia, pe parcursul paginilor, poezia pune stăpânire pe ființa ce se lasă cucerită, într-un acord ce trece dincolo de ani.

Primul grupaj de poeme este inspirat de amintirea strămoșilor, de imaginea obsedantă a „soarelui din sicriu”, a celor mulți care „mai răspund la clopote și toacă” și lasă în urma lor, povară, „o moarte vie”. Sintagma oximoronică trimite la eoul despărțirii în inimile celor ce rămân și știu că „în perla se schimbă orice lacrimă plânsă”. Înțelegerea acestei legături cu trecutul, prin strămoși, îi dă poetului puterea de-a merge mai departe.

În drumul lui poetic, Ion Barbu ajunge la „Templu”, al doilea capitol de poeme, unde iubirea – iosag (moșie, avere, proprietate, lucru valoros) prinde contur și se împlinește. Ademenirea, seducția întâmpină la orice pas obstacole, trimise parcă de jertfa din temelii piramidei: „Cu trupul luminat mă ții la distanță./ Cu tăcerile tale mă chemi./ Sunt o cutie de rezonanță/ Din alte vremi.” În poezia „Zeul iubirii”, se întâlnește

poate una dintre cele mai frumoase definiții date ființei iubite, în încercarea de-a o ne-muri prin arta unui sculptor, din păcate absent: „minune nesărutată de daltă”. Ipostaza de îndrăgostit îi stă bine poetului care știe că salvarea supremă a identității poate veni doar din iubire (sau din poezie): „Te-aștept ca-ntotdeauna – numai vis!/ O clipă să mă porți spre Paradis/ Un Dante care scapă din Infern/ Pedepsa-ndrăgostitului etern...” Spre templul iubirii își poartă poetul pașii, invocând și evocând, cu putere supraomenească, imaginea iubitei: „Te iau de mână și te-nvii – când sper,/ Zeița mea cu aripi retezate, / Că-mi ești și astăzi, într-un veac apter,/ Judecător, cu milă și dreptate.” Epitetul „apter” (lipsit de aripi), îl însoțește deopotrivă pe om, fără speranță, și se potrivește unui timp, fără viitor. Omagiul adus ființei iubite și plecate este neobișnuit, în care se întâmplă retragerea poetului și accentuarea imaginii adorate: „Nu eu, ci tu ai fost acel Poet/ Care-a-nflorit din moartea pietrei viu!”

În a treia parte a cărții, intitulată „Fiul risipitor”, poetul se caută și se definește: „Și eu am fost fiul risipitor...” Plecat și iertat, întors și înțeles, încearcă în poemele regisirii o împăcare cu sine în primul rând și apoi cu celelalte coordonate ale vieții: „Dar noi ne vom împleți, zbciumați, în aceeași tulpină/ Din care n-o să mai poți niciodată să pleci.” Triumful este aici al speranței, al încrederii, iar iubirea nu se stinge nici pe această ultimă sută de... versuri, fiind mai mult ca oricând purpură, foc viu: „tu ești din nou mai mult flacăra decât femeie”. Focul – motiv romantic, este prezent atât în tema iubirii, cât și în cea despre concepția artistică, reușind să exprime chiar o „Ars poetica”, în poemul „Oră târzie”: „Am ars până la ultimul strop/ Rămas din marele potop./ Până la lacrima de ceară/ Căzută în fântâna din afară, / Până la ultimul puls/ Din care nu m-am mai smuls”. Alte definiții ale poetului apar în fragmentele: „Am fost un biet ulcior de tină, / Un fluture ucis de-o floare” sau „...un nume pământesc, / Copilul fără vârstă, întors la el în sat”.

Ion Brad își ascute condeiul metaforic în seva neliniștitelor întrebări, de care nu poate scăpa, într-un prezent ce devine tot mai subțire, mai întâi dungă, apoi linie, în final punct. „Îmbolnăvindu-se de întrebări”, poetul se află într-un dialog permanent cu sine, despre gând, despre conștiință, despre iertare, despre împăcare: „De ce mi-ai dat, Doamne, două mirese/ În stare să mă bage de viu în mormânt?” În glasul răzvrătit își face loc durerea. Menirea poetului e greu de îndeplinit, chiar dacă la ea se trudește toată viața: „De ce să crezi că însuși poți fi acel poet/ Ce ia un fir de iarbă și-l crește până-n stele?” Această imagine, prin care poetul trebuie să crească firul de iarbă până la stele, ca datoric imposibilă, primejdioasă pentru Icar, zadarnică pentru Sisif, n-am mai întâlnit-o nicăieri.

Culminând cu întoarcerea feței către Divinitate, simțind păcatul, recunoscând că „vinovatul sunt numai eu”, „un brad înalt”, cu sinceritate față de poezie și conștiința propriei valori, poetul rostește în spiritul fraților latini: „n-am fost maestrul rimelor mai rare/ Nici tânăr n-am murit ca fiecare/ Poet de geniu”. Credința lui Ion Brad a fost Cuvântul, slujit cu ardoare, cu respect. Copilăria mijeste spre finele cărții, într-o ultimă încercare de întoarcere în trecut, când, într-o manieră ușor ludică, poetul se închipuie în ipostaza unui om de zăpadă, care așteaptă să vină primăvara pentru a trece în natură, în muguri, în iarbă. Drumul se-ntoarce în cerc: „Tot la sfârșit mai cauți începutul?”

Cunoașterea „piramidei poeziei” înseamnă admirație și pătrundere în lumea imaginată. Căutarea e drumul spre înăuntru, spre acel „demult petrecut”. Poetul își găsește singur imaginea care i se potrivește și care este gata să treacă dincolo de vreme: „o peșteră luminată”. Cu „Fotografii de familie”, Ion Brad ne invită într-un univers al poeziei pe care nu l-a părăsit niciodată și care i-a dat lumina firii.

ELENA M. CÎMPAN

CÂND DIAMANTELE SE FISUREAZĂ...

Adrian Botez prezintă sensurile existenței în volumul de versuri *Cartea profețiilor*¹, acele sensuri care luminează ființa, o înobilează și deschide noi perspective sufletului dornic de inițiere. Este un curaj spiritual ca în vremuri din urmă, vremuri de cădere, să mărturisești despre profeție, despre taina ei, despre perpendiculara pe gând, pentru a da forță gândului.

Poemele scriitorului vin dintr-o convingere profundă în valorile creștine, asimilate prin prisma personalității sale, modelate de suferința proprie, de boala proprie, de lumina care luminează pe oricine caută matricea, esențele - **dimensiunea Cristică**.

Toate sunt dinamizate prin mijloace literare aparent clasice, atinse de formele moderne ale revoltei artistului, împinse la ultima limită: MANE, TEKEL, FARES („Numărat, cântărit, împărțit”).

Zicerea aceasta de **vegheor** se structurează unitar în patru părți: *Cartea profețiilor*, *Cartea glasurilor*, *gesturilor și tăcerii*, *Cartea descântecelor*, *Cartea apocalipsei*. Este o structurare cu semnificații, sunt patru Evanghelii canonice, ființa de lângă divinitate are patru fețe, lumea are patru dimensiuni, patru sunt direcțiile pământene pentru a focaliza în direcția verticală a credinței.

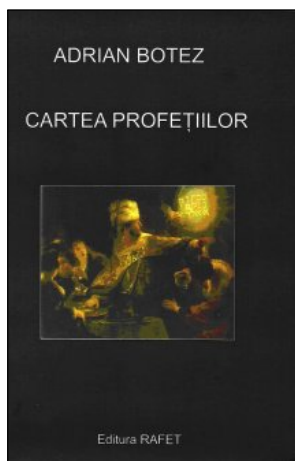
Profeția este despre cel născut într-un timp precis, despre judecată, înger, zi-noapte, Hristos-Viața, flori sub cenușă, armonia divină, lucrătoare.

Dinamica lumii vine din zicere, din gest, din mărturisirea simbolică și una liniară, culminând în **tăcere** ca mărturie deplină a celui care zice luminos. Iar glasurile sunt glasurile apei, liliac cu gară pustie, om, moarte, artă, moartea și forma supremă a zicerii: tăcerea, motiv preluat din Scriptură (Cartea Ezechiel), cu profunde trimiteri spre viitor.

Descântecul ia locul psalmului în **Ținutul Carpatic**, e legănarea naturii, a munților, atingerea umbrei de brad, tristețea realității, prezența Divină...

Ultima carte este cartea pedepsei, dar și descoperirea perfectă a lui Hristos, bazată pe stâlpii de rezistență a creației: voința, ordinea, iubirea, cântecul la margine de lume.

Mesajul de ansamblu al întregului volum este arborescent, trimițând la copacul vieții și al morții, la copacul cunoașterii binelui și răului. Versul pendulează între tandrețe și imprecizie, adună cuvinte luminoase și vorbe de lut, uneori de noroi, revolta artistului în fața căderii este reală, bucuriile simple umplu poemul, marile motive ale culturii române sau universale sunt prelucrate atent și necesar într-o profeție necesară. Din acest punct de vedere, Adrian Botez își asumă riscul de a merge la limită, acolo unde poemul poate exploda în vocale sau consoane. Există la acest poet energii pozitive, dar și unele negative, profeția nu este una comodă, scriitorul are menirea de a zice, de a tăcea, de a mărturisi cumva adevărul și frumosul, de a accepta judecata divină, ca ultimă instanță, depășind instanțele umane... Se pune o presiune

extraordinară asupra celui care trebuie să zică lumii taine. E vremea împărțirilor, a cântării inimilor, a numărării celor dedicați... Dumnezeu este activ în poem și-n lume... O mână, brusc, scrie pe inima ta verdictul din care nu poți ieși, sentința-cerc din care nu poți evada, cuvinte venite din altă lume pentru lumea aceasta în petrecere, în fast și glorie mundană...

Simplu, poetul dedică acest volum familiei, celor de lângă el, persoanele din Edenul de totdeauna, este semnul întoarcerii la zicerea primară...

„nimeni nu a mai văzut atâtea/punți de lumină – între / peticele întunericului lumii – nimeni/ nu a mai văzut atâtea/ speranță – între cei care deja/plecaseră capul – pentru izbitora/finală!” (**Despre cel născut atunci, acolo...**)

Deși cartea se deschide profeției, aceasta este concretă, vine prin om ca zicere divină.

Sunt puse în lumină necesitatea jertfei, carnea care doare, povara dureroasă, în acest drum pe pământ doar Hristos, călăuza...

Viziunea poetului se împletește cu cea a profetului: „*da va veni – curând – din nou/vremea – când vei privi – deodată – cu/toate cele patru/fețe ale/ nașterii tale – în mistica/țară din nori – cum/numai Dumnezeu – acum/mai poate!*” (**Cu toate cele patru fețe**).

Poemul este dens, simbolistica profundă, străbate istoria credinței și istoria lumii, văzătorul devine desăvârșit, cum numai Hristos ESTE. Vederea aceasta în patru dimensiuni este de natură divină, poetul o prinde în cuvinte, atrage atenția asupra viziunii, e posibil ca omul să vadă până la urmă, dacă își asumă starea perfectă, în adevăr...

În economia zilelor există o **săptămână a patimilor**, care frânge ritmul vieții, una de șapte zile, atunci lumina atinge spinii cununii lui Isus, neînțeleș atunci, neînțeleș acum, dar lumea a fost armonizată prin El: „*împlinit este miezul în meri/chiar înaintea ca mugurii să-și/astâmpere frica vădirii!*” (**Săptămâna patimilor**).

În lume există lucruri desăvârșite, floarea are o taină a albului desăvârșit, învierea vine din izvoare, e o nuntă mistică în nori, comoara armoniei divine se mărturisește în nuntă, în fecioară...: „*copaci Grădinii, răstigniți în floare,/împrumutatu-ți-au și mâini și sânge,/iar Învierea vine din izvoare –/dar nimenea de Tine nu s-atinge!/Maria a răzbit printre zăvoare:/în noaptea-sfântă-a Florii – nu mai plânge!*” (**Taina florii**).

Este un glas al apei, apa curgătoare de la lume la lume...poetul scrie pentru creație în ansamblu, e un scris cosmic, literele sunt îngeri...

Zicerea metafizică este prezentată în poemul **Rezolvarea metafizică, lăuntru** care este taina, toți dau din umeri, nu înțeleg, dar sunt intrigati de metafizica interioară a omului atins de har...

Și mereu, argumentele artistului sunt din natură, liliacul dă măsura. În aceste poeme se simte lirismul unui poet pătruns de vers: „*scăpărând misterios – malițios/liliacul – cutie cu bijuterii/ acest animal purtând blana tuturor/ constelațiilor primăverii – s-a suit/dintr-un singur salt/pe ramura/arcuită – a cerului!*” (**Liliac**).

Poemele au grafia modernă a celui care se revoltă pe realitatea imediată, cuvinte fără literă mare, versul frânt, modelat de durerea nespūsă, dar în prezența numelui divin scris corect cu literă mare, aduce în mod clar la stilul vechilor profeți, care dădeau cinstă Creatorului, iar în limba ebraică veche, se știe, existau cuvinte speciale, folosite doar pentru a mărturisi pe Dumnezeu, era ceva tainic, devoțiunea celui care scria era perfectă, smerită, o smerenie necesară, pentru ridicarea din noroiul vorbelor zilnice...→

¹ Adrian Botez, *Cartea profețiilor*, Ed. „Rafet”, Râmnicu-Sărat, 2010

Sunt unele poeme care au versuri grele de plumb, puțini scriitori au capacitatea de a întinde zicerea poetică până la limită, cuvintele par a nu avea doza de lirism necesară pentru a se așeza în structura poemului după rigoarea literară general acceptată.

„*voi rămâne ca un avorton azvârlit de/curva de mă-sa – abandonat la/containerul de gunoi –până la/Judecata de Apoi/...*” (**Recapitulare de statut**). Acest exemplu ar putea intriga pe unii critici sau lumea academică, dar, evident, Adrian Botez, pornind de la modul de a fi a unui profet, merge până la capăt în volumul acesta, exemplele sunt preluate din Vechiul Testament, din scrierile proorocilor mari sau a proorocilor mici, influența este penetrantă, acolo imaginile sunt mult mai șocante, pentru a se pune în lumină voia divină. De fapt, specific scrierilor profetice, este modul de a privi lucrurile, prin Ochii lui Dumnezeu și, atunci, se poate observa nivelul căderii, al păcatului care face ravagii în ființa umană. Pentru poet, însă, este necesar a se reaseza pe viziunea creștină a Noului Testament, de a vedea lucrurile prin Ochii lui Hristos, iar Adrian Botez depune acest efort vizionar, trimitând mereu la Mântuitor, ca Salvator Universal. Dar, până la urmă, totul este perfectibil...

Volumul merită un studiu mai atent, temele, motivele, zicerile și tăcerile artistului sunt calculat puse în operă, chiar dacă există un dezechilibru al stărilor în unele zone, instinctul de văzător al lui Adrian Botez nu-i dă pace, este instinctul poemului încarnat...

Sunt legături de cuvinte care dau forță poemelor: catedrala nerostitului cântec nu e pace: e prea multă depărtare, miros de zei la masă, streășină de suflet, miros de stea, buzele arzând de tăcere, furtuni de păsări, cutremure de verde, e atâta beznă în gândul zilnic, matematica ordine a cântecului...

Vine vremea: MANE, TEKEL, FARES! Poetul nu pune pe nimeni să i se închine, este fulger și devotat al Luminii de Spadă, cade universul real care împiedică privire, apoi se deschide panorama, de dincolo de realitatea imediată...

Volumul se încheie cu preludii vechi, din lumea veche: „*diamante se fisurează – pe linia/melancoliei: e gata/alunecarea luminii în/scrâșnet!*” (**Preludii hiperboreene**).

Temele finale se dezvăluie: nunta, cavalerii eterni, moartea fără de nume moarte, profetul pierdut, speranța, eonii... Profetul își găsește locul într-o lume fără de profetii, poemul l-a preschimbat, lumea este eonul...

Adrian Botez ține să-și regizeze volumul inserând câteva opinii asupra scrisului său, să lase un scurt „**Curriculum Vitae**”, argumente pentru o cunoaștere mai apropiată a scriitorului pierdut în profetii, regăsit în poeme, echilibrat de spiritele iubirii.

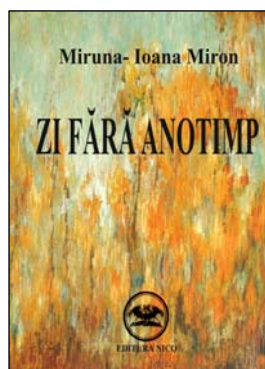
Mircea Dinutz scrie: „*Ambițios, profund, cu gust pentru textul cu anvergură cărturărească, Adrian Botez respiră lejer în aerul tare al ideilor...*”

Roxana Sorescu, cercetător științific principal I, Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” – București; notează: „*În critica literară românească nu există, deocamdată, lucruri de acest tip. Prin lucrarea SPIRIT ȘI LOGOS ÎN POEZIA EMINESCIANĂ, dl. Adrian Botez este un precursor. Pe drumul pe care înaintează se vor buluci multe persoane, ce vor confunda bolboroseala extatică, cu foarte severele discipline, care sunt Mistica și Inițierea...*”

Despre Spiritele Iubirii (Serafimii), Adrian Botez are revelația: „*peste iubirea de Dumnezeu – doar/misterul adânc: Dumnezeul Fețelor/Trei!*”...

CONSTANTIN STANCU

O întâlnire mai puțin obișnuită...!

“*Intrarea în eternitate nu se poate realiza decât într-o transcendere a timpului, prin sustragerea de la raportarea continuă a clipelor una la alta.*”

Este necesară o luptă dramatică și intensă cu timpul pentru ca odată depășit mirajul succesiunii momentelor, să mai rămână numai trăirea exasperată a clipei care să te avânte de-a dreptul în veșnicie” (**Emil Cioran**)

Consider că sunt un om norocos în pofida multor vitregii “dăruite” generos de soartă, deoarece doar un om norocos poate avea întâlniri ce pot fi puse oricând, de-a dreptul, sub semnul providenței. Se știe că se întâmplă rar într-o viață de om... și într-o carieră de dascăl, să descoperi naturi artistice dăruite de Dumnezeu, care rămân doar să se supună harului lor cu acea cumințenie dulce, inocentă, caldă! Dar ce e mai surprinzător dintre toate rămâne bucuria și încrederea supremă că ele, naturile artistice dăltuite cu grație, vor zămisli adevărate minuni!

Nimic și nimeni nu le poate egala starea de inspirație și de grație a sufletului lor încărcat de dor, prea plin de viață. Altfel, cum am putea înțelege și justifica clipele lor de singurătate din fața foii de hârtie așteptând înfiorat să curgă izvorul din care să ne-adape apoi pe noi, cei însetați și flămânzi??

Eu am avut o astfel de întâlnire ! O întâlnire de har și de sărbătoare !

Întâlnirea mea cu o fetiță fericit înzestrată cu multă sensibilitate, cu o bucurie modest împăpărită pe chipul său frumos, nevinovat... bucurie izvorâtă dintr-un suflet prea plin de trăirea intensă a vieții într-o familie frumoasă și fericită. Am avut șansa și bucuria să o văd “crescând” lângă mine cu visele ei, cu puterea ei magică de a da aripi viselor... de a da viață literei, trăitoare prin sine... cultivată pe spații literare largi și impusă apoi prin aceeași magie cu care ne cuprinde și ne mângâie înfășurați în cuvânt și în mister pe toți.

Dorința și curajul ei de a scrie au țâșnit dintr-o altă întâlnire, a doua, tot providențială, de astă dată, însă, întâlnirea era a ei. Avea să mi-o mărturisească în zilele și serile de trudă ...din înfrigurata noastră pregătire pentru Naționala Olimpiadei de limba și literatura română.

- “Doamna dirigintă, întâlnirea mea cu domnul scriitor Nicolae Băciut mi-a răsturnat total perspectiva față de lectură... simt că nu voi mai putea trăi fără să citească și fără să scriu, așa cum făcea și dumnealui în copilărie” - mi-a spus într-o zi, vădit mișcată de mărturisirea făcută cu teamă și cu emoție, deopotrivă, iar eu aveam să recunosc amprenta unui anumit stil în multe dintre încercările ei literare de început (și nu numai).

Am ascultat-o și am înțeles-o...am privit-o apoi cu seriozitatea și gravitatea ce se impun unei asemenea mărturisiri de taină... simțindu-ne de atunci mai apropiate și mai legate prin Cuvânt! Am avut, de asemenea, o revelație pe care nu o trăiești de două ori în viață, revelația întâlnirii unui discipol cu Mentorul său, cu cel

care avea să-i devină reper și model de conduită literară pentru anii care vor urma. Au continuat apoi zilele de pregătire asiduă, zilele în care din mâinile ei curgea lavă, lava incandescentă a creației, pentru că în fiecare zi se năștea un eseu... Și tot atunci s-a născut și ideea scoaterii la lumină a acestei cărți de debut cu un titlu fericit ales (lupta cu timpul, dialogul cu timpul, raportarea la timp??). În plâsmuirile ei își ascundea toată sinceritatea, puritatea, candoarea, adevărul nealterat, totul filtrat atent prin sufletul și ochiul inocenței părguite prea devreme.

Miruna Miron, fetița, eleva, „*copilul nostru literar*”, se detașează printr-o noblețe unică între creatorii de vârsta ei, noblețe în care nu își găsește loc imitația de niciun fel a sentimentelor, a emoției, a încrederii în sine și în ceilalți. Tematica pe care o abordează deja cu curaj este una gravă, majoră, care dezvăluie treptat întrebările și îndoielile proprii unui început de drum: Dumnezeu, timpul, viața, moartea, creația, cuvântul. Încercările prozastice - proză scurtă în care clocotește febril poezia - se agață în plasa descrierilor și a reflecțiilor filozofice, aducând cu sine și acea notă adolescentină... cu notații nervoase, fulgurante, prevestitoare ale feminității ivinde: ”Ninge cu păcate peste păcate, ninge cu ploaie de foc” (Ninge). Este demn de remarcat, de asemenea, faptul că autoarea se bazează pe o îmbelșugată hrană a lecturii recente în care este recognoscibilă amprenta scrisului băciuițian. Poetul își pune, astfel, mâna pe fruntea ei într-o atingere zeiesc de inspiratoare: ”O altă apă se curge singură într-o reverie neînțeleasă” (Zi fără anotimp), ”Amalgam de culori ale sentimentelor, toate colorându-le sufletul într-o cromatică nedeslușită, mai degrabă pipăită decât văzută cu ochiul. - “Alb pe alb”(Cuvântând).

Cu precauția “vizionarului fără viziune”..., consider că Miruna se apropie foarte mult de arta confesiunii literare, ca formulă de exprimare artistică, cu o tendință ușoară de ștergere a granițelor dintre diversele structuri epice - suprapunerea totală a vocii autorului peste vocea naratorului pe o întinsă suprafață a eseului - dar și o infuzie masivă a lirismului până în cele mai impersonale texte, ceea ce dă curgerii narative un ritm acut poetic și poetic. Întâlnim uneori în scriitura sa tonuri și valențe inocent urmuziene: ”Timpul ce stătea și el pe un colț de pat, învârtind și răsucind și scăpând aievea și sobru clepsidre mici, atât de mici încât le puteam ține numai pe un gând” (Așteaptă-mă).

Mănuiește cu destulă ușurință tehnica cultivării unei stări de vag și de incertitudine, pășește cu nonșalanța vârstei “peste nori și printre nori”, eseul său tinzând să sugereze o plajă largă de gânduri și trăiri sufletești, să surprindă caractere, medii și ambianțe de o mare complexitate și forță artistică. Imaginile create sunt remarcabile, are curajul să creeze cuvinte și sensuri noi: ”dispărândă”, ”tocuri mari” (nu tocuri înalte), sparge sintagmele rutinate “ninge a despărțire și a iubire” (Ninge), reușind să impună, printr-o topică nouă, alte semnificații, mai adânci. Încercările sale literare ni se dezvăluie ca un vast șantier de experimentare a noi și noi modalități artistice, de căutare a noi formule prin care să treacă dincolo de aparențe, spre esențe care o reprezintă și o reliefează, totodată.

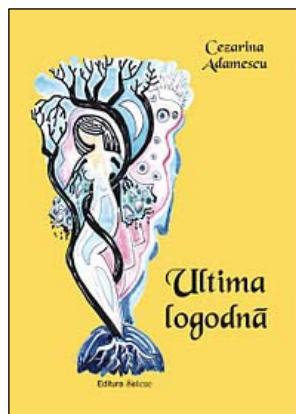
Unele dintre eseuri adoptă formula epistolară ca pe o simplă convenție, ceea ce-i îngăduie să schimbe cu ușurință unghiurile și perspectivele, asemenea timpul și

locul, permițându-i să se identifice formal sau real cu punctul de vedere al unui narator la persoana întâi. Desigur, este invocat permanent partenerul de dialog, un dialog construit impersonal, într-un registru ușor retoric, care-i conferă o libertate mai mare de confesiune, formulă artistică în care se exprimă cel mai bine: natural, firesc, plastic: “Aiurea încep să îți vorbesc ție, cititorule, despre ce îmi trece prin minte ...”(Cuvântând)

Parafrazându-l pe Marin Sorescu „Mie mi s-a omorât timpul, onorată instanță,” (devenit motto al uneia dintre scrierile sale), Miruna Miron își încheie optimist unul dintre eseuri: ”Mie mi s-a înviat Timpul” (Unde pleci?). În aceeași notă optimistă a timpului înviat prin cuvântul scris, încheie cu credința fermă că mă aflu în fața unui talent literar autentic despre care, cu siguranță, se va mai auzi vorbind în literatură! Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru că a făcut posibilă întâlnirea noastră determinantă: a Mirunei Miron, a profesorului și a scriitorului!

Prof. ANGELA OLARU

Cezarina Adamescu – o doamnă a sonetului românesc

Despre Cezarina Adamescu am aflat și eu, ca mulți cititorii - câți au mai rămas în aceste vremuri improprie pentru zăbava cetitului - din informațiile curente întâlnite întâmplător în presa noastră culturală și m-a surprins, firește, plăcut, hărnicia ei, frecvența prezenței sale în paginile revistelor de cultură. A colaborat și colaborează cam la toate revistele de cultură din țară.

Are o putere de muncă enormă, care mă uimește și mă complexează deopotrivă și o dispoziție pentru lectură de-a dreptul fabuloasă.

Citește mult și dă seama de cele citite în cronici calofile, riguroase și articulate. Care scriitor gălățean sau din alte arealuri geografice n-a trecut prin lecturile Cezarinei Adamescu?

Aspectul trebuie subliniat cu prioritate, pentru că în lumea noastră grăbită și plină de tentații gregare, numărul celor statorniciți în lecturi sunt puțini, iar dintre aceștia și mai puțini dau seama și formulează opinii despre cele citite, fac cronică literară și-și asumă riscuri de comentator. Scriitoarea din Galați face parte din tabăra acestor puțini conectați la lectură și dispuși să formuleze opinii despre cărțile confrăților săi.

De curând, a fost primită în Uniunea Scriitorilor și cred că prezența sa în cadrul filialei din Bacău va avea un sens catalitic pentru restul colegilor din breaslă. Scriitoarea circulă cu lejeritate prin poezie și prin eseistică, ca printr-un sistem de vase comunicante și se implică sporitor în toate genurile creației literare. Este o autoare greu de urmărit, dată fiind frecvența apariției sale în vitrina cu noutăți literare. Cine poate să-și potrivească

pasul receptiv cu ritmica aparițiilor sale în rafturile cu noutăți?

Nu știu să existe o bibliografie completă a izvoarelor sale, dar atunci, când va fi întocmită se va vedea că autoarea ventilează spațiul cultural românesc cu explorări pertinente despre opere și autori, întregindu-le partitura de referințe bibliografice care să fie mai apoi preluate și valorificate de viitorii istorici literari. Nu face istorie literară, dar, cu generozitatea sa nereprimată, pregătește patul germinativ din care vor rezulta viitoarele istorii literare.

Am pe masa de lectură volumul său de versuri **Ultima logodnă** (Editura Arionda, 2008), alcătuit din mai multe florilegii, printre care și 111 sonete de dragoste, *pierdute și regăsite*, spune autoarea în dedicație, și adunate sub autoritatea aceluiași simțământ cald, tandru și nepieritor – toate decontându-se din zestrea anului 2008. Am regăsit în această carte seninătatea relaxantă, dar și clocotul frământărilor ființiale pe care le generează acest simțământ pătimaș, cum nu mai întâlnisem de multă vreme, de la lectura scrisorilor portugheze semnate de Mariana Alcoforado. Cezarina Adamescu a extras din noblețea acestui simțământ toată gama înfiorărilor grațioase și tot cortegiul adumbririlor sfielnice care acompaniază de regulă gingășia acestui simțământ. Nu-și reprimă dorințele, ba chiar le cultivă și le optimizează ca patimă, ca *rod al întrupării din doime*, cu convingerea că izvorând din iubire adevărată e *leac de boală și mântuitor*.

Dragostea, spunea Neagoe Basarab în învățăturile sale, *face sufletul să stea de vorbă cu îngerii*, îl apropie pe om de Dumnezeu și autoarea nu este departe de această înțelegere de vreme ce o transgresează adesea într-o perspectivă transmندانă și-i conferă noime harice: *Și nici nu știi câtă tandrețe cere mâna/Când mângâie o strună cu arcușul;/Din călimară se prelinge tușul/ Și-n vârf de pantă înflorește runa// Îmbrățișate sunt și aerul și forma/ Întru același duh de-ndrăgostire/ Ce cade primăvara peste fire/ În inimi clocotește-atunci dulceața. //Frumoși și cerbi ne dăruim candorii/ Si înălțăm catarg din roata morii/ Ca-ntr-un târziu de patimi dezlegați//Și prin Cuvântul viu redați tăcerii/În anotimpul sfânt al Învierii/ Să fim spre cer – de serafimi purtați. (Sonet în duh de-ndrăgostire).*

Nu lipsește, bineînțeles, ipostaza pătimașă a iubirii, chemarea carnală și dezlănțuită a dorințelor explozibile și imposibil de reprimat, ce-și caută împlinirea ubuiască, dincolo de orice restricție impusă de percepțele puritane. Nu alunecă în trivialitate, în vulgaritate și obscen, dar înțelege rolul patimei, al pasiunii, al misterului afectiv ca factor de combustie și de trăire exaltată a vieții și-i înțelege dispoziția de a se resortui într-un exercițiu poetic: *Ca-n cornul abundenței vii în mine/Mireasmă, miez și-ntru sămânță nouă/ Răsai și crești în apele-mi*

veline/ Ca în pământ virgin udat de rouă// În anotimpul dimineții-n care/ Se pregătesc cerboaițele de rut/ Ne pregătim sfioși la lumânare/ Să primenim o lacrimă-n sărut// De-atâta sfioșenie pioasă/ Chiar ochii ninși ai florilor se-nchid/ Mi-e pielea și ți-e pielea luminoasă/ Și vorbe albe se rostesc în vid.//Vin stele-n plete tandru să se-anine/ Și-n cornul abundenței ești în mine. (Ca-n cornul abundenței vii în mine).

Câteva sonete sunt consacrate amintirii poetului Cezar Ivănescu și cred că autoarea a găsit modul august de esențializare a ostrovului păstorit de poet în meteorica trecere prin laguna sublunară a poeziei. Iată unul dintre ele: *Într-o noapte sfântă, chiar de Joia Mare/ Trist în Ceea lume, gata să-l primească/ A plecat Poetul să se-nemurească/Și-a lăsat în urmă-i semn de întrebare// Prea sătul cu frații să se războiască/ Cum se duce omul seara la culcare/A plecat să cânte Doina la mioare/ Păstorind cuvinte-n limba românească.// Din ținutul-leagăn, scumpul Baaad/ A plecat Poetul singur înspre Had/Aducând prinoasa minții lui – izvod//Dezbrăcat de aer, desgolit de sânge/Ne-a lăsat Poetul, dăruindu de Rod /*

Limba românească-n doliu e și plânge. (Sonet pentru Ario Paradis)

Nu le mai reproducem și pe celelalte, deși fiecare, prin căldura, duhul și prospețimea imaginii, ar merita selectate pentru o viitoare antologie a celor mai izbutite sonete din literatura noastră.

Există în sonetele și în general în poezia Cezarinei Adamescu o diversitate tematică așa de generoasă că e greu de structurat într-o dispunere riguroasă, dar oricât de variată ar părea, nu se poate să nu subliniem apăsător că cel mai adesea este atrasă de tematica religioasă și de mistica învățăturilor evanghelice, atât de atrasă încât poate fi trecută în bogata tradiție ce-l are drept crainic și înaintemergător pe Sf. Ioan al

Crucii.

După lungile decenii de prohibire comunistă, religia a devenit o temă frecventă pentru mulți poeți de factură mai veche sau mai nouă, dar fanfaronada, artificiu, teatralitatea se observă repede. Fariseismul nu poate fi camuflat multă vreme și nici mascat histrionic. Nu se poate face poezie creștină convingătoare numai pentru că *dă bine* la public, cu un pospai de credință, și fără o adăstare îndelungată în haloul învățăturilor evanghelice. Sigur, nu este și cazul Cezarinei Adamescu, care dispune de tot ce trebuie pentru o poezie pioasă, izvorâtă din cristelnița bunelor noastre tradiții creștinești. Știe ce înseamnă smerenie, pietate și cucernicie și transferă în versuri extatice întreaga sa bogăție de viață spirituală și de nezdruccinată credință. De asta o citesc cu plăcere și de asta o recomand tuturor degustătorilor de poezie bună.

IONEL NECULA

Foto : Jean Pierre Augier, « Martiri », Tourette-Levens

Duhul pământului nostru

Debutul editorial (în special în eseistică, în articlerie) e însoțit, de regulă, de un anumit risc, riști adică, încercând tiparul, spiritul critic, riști duhul selectivității anemiata aici încă de generozitatea de sine. Autorul înghesuie acum într-un sumar, cu neînfrântă larghețe, mai tot ce a produs până la pasul editării, fără vreo teamă, însă cu fală. Cuprinsul volumului alcătuit în acest chip va fi, de aceea, compozit, inegal, firul coerenței ideistice e vizibil numai cu dificultate. Mai deloc însă, ca să revenim la cazul concret, sau numai într-o mică măsură, o situație de acest fel ar caracteriza și cartea de debut a profesorului brașovean Stelian Răducanu, **Contrapunct și disonanțe** (Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2011), chiar dacă, să recunoaștem, studiului, eseului redutabil, de substanță, pe teme ale spiritualității românești (**Recurs la istorie, Cuvintele mai tari decât pietrele istoriei**) le sunt totuși alăturate aspecte ziaristice felurite, piesele unui jurnalism așa-zicând curent (de pildă **Brazii în vâltoarea morții, Singur prin Brașov** etc.), dar și bucați de lirică circumstanțială. E adevărat că, vigilent, precaut, spre a sublinia unitatea ideatică a titlurilor din cuprinsul cărții, autorul închipuie la începutul ei un *argument* inspirat din vocabularul muzicii, el întocmindu-și volumul, mărturisește, nu doar pe dimensiunea armoniei, dar pe aceea a contrapunctului; firește, mai apar, cu toate acestea, disonanțele. Stelian Răducanu scrie: „Raportată la domeniul muzical (...) armonia, deși este o permanență, se relevă și se confirmă în contrapunct, tehnică de compunere și interpretare simultană a mai multor melodii cu caracter diferit, dar îmbinate într-o armonie”.

Ideologic vorbind, fie că citim proza de idei din eseuri, fie că rămânem doar la piesele de jurnalism ocazional, „contrapunctul” lui Stelian Răducanu (vezi **Epistolă din Tomis, Cultură și civilizație românească, Armonii. Cer și gând** etc.) se circumscrie ideii, doctrinei *protocroniste*. O invenție a eseistului și gânditorului Edgar Papu – marele cărturar n-a fost prea inspirat alcătuiind termenul, în greaca veche el neexistând, fiind adică o aglutinare recentă –, protocronismul (menit, între altele, a înfățișa întemeierile românești în universal), scurtat, curățat de excrescențele național-comunismului cu care a fost înzestrat în ceaușism, e o idee validă teoretic și filosofic. Are dreptate Theodor Codreanu considerându-l o alternativă la *sincronismul opresiv* – un regim cultural-politic dictat de mentalitatea imperială. Așadar, în ceea ce ne privește, protocronismul ar fi numai puțină românescului de a amâna, ca să folosim o sintagmă kantiană, *minoratul în viața popoarelor*:

sincronizarea impusă (cum s-a întâmplat în vremea colonizării comuniste, prădătoare, a României) a ajuns la noi, destul de repede, la un minorat consimțit, la o subordonare încuviințată – de altfel, lenea, abulia, tihna, oportunistul, deja trădarea și simbioza, mai mult, adaptarea, sunt, cu siguranță, confortabile. Tradiționalismul, ca și protocronismul, ar duce totuși, pe de altă parte, în absența rațiunii, a inteligenței critice, la „reducționisme” primejdioase de felul „șovinismului și imperialismului imperial național” (acesta din urmă fiind consemnat în secol de URSS și, mai nou, iată, de Rusia lui Vladimir Putin, rușii, munciturizați, suferind – ca și ungurii, aceștia însă numai dintr-un bovarism istoric, nefiind adică și sprijiniți de faptul istorico-politic – că nu mai sunt un imperiu).

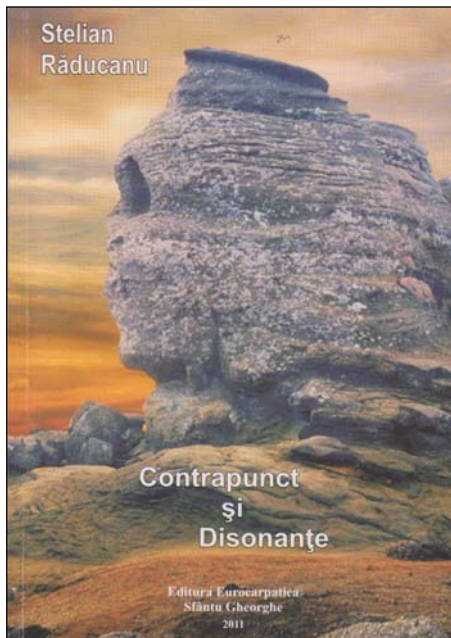
Partea cea mai tare a cărții lui Stelian Răducanu rezidă în articolele despre ființa românească (dense, erudite), altfel spus, despre descifrarea, despre interpretarea prin limbă a acesteia (vezi **Sfântul Sava, Ceangăii. Cine sunt ei, Cuvintele mai tari decât pietrele istoriei**), *etimologia* aici fiind și o *etiologie*, cauza lucrurilor lumii găsindu-se, de regulă, în lucrarea în-de-sine a cuvântului, a limbii. Limba, filosofic vorbind, nu e doar

o speță a comunicării. Filosofia ființei o ignoră ca servind în general conversației, ca stabilind pe urmă un consens, o înțelegere mutuală. Limba nu este, în această ordine, doar expresia orală sau scrisă a unui conținut ce urmează a fi comunicat. Marele gânditor al secolului XX (mă refer aci la Martin Heidegger) nu crede, de pildă, că limba s-ar limita numai la transportul unui conținut manifest sau ascuns cu ajutorul cuvintelor, al propozițiilor, filosoful german subliniind menirea ei adevărată: aduce ființarea ființei în deschidere, în lumină, limba conferind ființării (omului, ființării lucrurilor lumii) un nume; ridică prin urmare această ființare la cuvânt, ea putând astfel să apară în toată strălucirea, în veracitatea sa întregă.

Cu această încredințare, prin câteva cuvinte (culese îndeobște din „Bazinul Buzăian” sau, cum îl mai numește autorul, „Buzăul Ardelean”), ori prin reinterpretarea de înscrisuri și istorii, Stelian Răducanu proiectează ființarea românească în adevărul ei, cartea profesorului brașovean fiind astfel un tribut remarcabil plătit fenomenului românesc.

A.I. BRUMARU

P.S. Împreună cu Dr. Octavian Dinu Brumaru deplâng stingerea din viață a Dr. Liviu Rădoi Țițirigă, verișorul nostru, fiul învățătorilor Nicolae Țițirigă și Maria Chiuzbăianu care, după Unirea din 1918, au cultivat Limba Română în ținuturile transilvane realipite la Patria Mamă (în Poienile de sub Munte, în Maramureș).

Reflexii

Victor Sterom: „Sintoniile” pelerinului - simfoniile unui univers poetic original

Întrebat despre poezia sa, Victor Sterom afirma: „Voi răspunde cu vorbele marelui Dostoievski care spunea: <<Nu scrie cine știe să scrie, ci scrie cine nu poate trăi fără să scrie>>. Asta e. Scriu fiindcă nu pot să trăiesc fără să scriu. Scrisul e viața mea. Cred că scriu – poeme – pentru sufletul meu întru iluminare. Cred că scriu – poeme – pentru câțiva inițiați și implicit scriu pentru Timp. Pentru ceea ce va rămâne în urma mea ca Om. După cum știm, orice întâmplare a vieții are două realități: una care se vede cu ochiul liber – și de oricine – și alta care nu se vede. Eu sunt scriitor, creatorul acelei realități care nu se vede și pe care o fac – visez s-o fac, doresc s-o fac, vreau s-o fac credibilă și verosimilă ca pe prima. De unde vin? Probabil dintr-o idee divină și tot într-acolo mă îndrept... În rest e viață și așteptare – a se citi răbdare. Notați și acest dicton al meu: Cine așteaptă (deci cine are răbdare) trăiește mai mult.”

„Sintoniile” (Editura Karta-Grafic, Ploiești – 2007, 60 pagini) reprezintă al 35-lea volum de poeme al lui Victor Sterom, volum care-i reconfirmă valoarea și desăvârșita sa vocație poetică. Cartea este un amalgam atemporal de stări, pe care le vei simți reconstituind pas cu pas, o scară către înălțimile astrelor. Se împrumută, astfel, din frumusețile grădinii cerului albastru, împletind sinergic *Uverturile* inițiatice (partea I) cu *Simfoniile* (partea a II-a). Te vei simți precum un fericit pelerin, așteptând iluminarea. În prima parte a cărții, cu pana înmuiată în cerneala sufletului, ți se aduce - printr-o înșiruire domoală a cuvintelor - liniște. Ți se va spune să taci și să ascuți, pentru ca vibrația poetică - o fierbinte cutie a Pandorei – să facă ordine în dezordinea TA primordială, să-ți ascuțe simțurile, pentru a intra în castelul suprarealist al poeziei. Cu inima strânsă de consistența tăcerii, poetul ne invită cu persuasiune să pășim, pentru a ne putea bucura de apa vieții, izvorâtă dintr-o imaginară fântână a timpului. Un timp împărțit între ieri și mâine, divizat în milioanele de particule energetice ale unui pulsar. Te vei întoarce, ca într-un sens originar, pregătit pentru a primi acordurile unice ale unei harpe vibrânde: „Cu inima plină de teama/ singurătății/ te aștept/ în juru-mi câteva rotocoale de fum/...aud cum trec pe lângă mine/ păduri de tăceri/ îmi dau senzația întoarcerii tale” (*câteva rotocoale cu fum*, pag. 5).

Împletind simboluri arhetipale și răstălmăcind înțelesuri originare, „Sintoniile” asociază într-o armonie fabuloasă, de proporții mitice, adevărurile esențiale, care ne conduc către tărâmurile de vis. Experiențele personale sunt pe cale

să devină experiențe mitologice, să creeze un univers - în care locul zeilor este preluat de vise, trăiri, contemplații. Toate acestea apar îmbrăcate în aura specială a sufletului încărcat de lirism. Aici, se întâlnesc energiile îndepărtate ale universului, cu stările alegorice ale ființei. În acest univers mitologic, cu reverberații epopeice, vei găsi *o divină poezia*, căreia i se aduc ofrande (cuvintele) pe

sacru său altar, decupat din sângele timpului. Trezit la viață, vei striga: „Laus superis, em vivo!”. Numai aici, sufletele și-au construit biserici în firele de iarbă, iar fumul sacrelor ofrande aleargă între cer și pământ. Și peste toate acestea, flacăra unică a poeziei este cea care aprinde tăcerea, îmbrăcând-o în nuanțele evului implacabil: „o rază subțire/ aprinde cerul din mine/ o singură flacăra/ deșteaptă din somn clopotul” (*lacrima eternului amurg*, pag. 6).

Într-o poetică îmbrățișare, sunt ținute aproape: neînțelesele sensuri, păcatele și ereziile. Ca într-un incredibil experiment cuantic, ar putea fi determinate - cu suficientă precizie - traiectoriile trăirilor tale, în camerele cu ceață ale existenței. Ereziiile și eresurile sunt extensiile unui univers

pe care partea conștientă le refuză și le neagă. Din aceste eresuri se nasc întrebările, cărora poetul le caută înțelesul și le aprinde ca pe niște torțe. Precum un Prometeu, el ține în mâini lumina „arderilor” sale, pe care ne-o dăruiește cu generozitate. Scriind pentru sine, pentru inițiați și pentru timp, poetul stabilește ca lege supremă a universului său poetic: cunoașterea prin iluminare. Fulgurațiile sale aduc lumina cunoașterii și lămuresc înțelesurile cele mai profunde. Punând bazele vieții pe temelia incandescență a luminii, poetul nutrește convingerea că va putea petrece și apoi pași către Lumina absolută: „...stam cu erezia pe aceeași pernă/ rotundă taină ce vrea să zboare/ strâng un început de lumină/ în focul palmei mele” (*Te pot visa în ceruri*, pag. 7).

Conștient de valurile pe care le va genera universul său poetic, conștient de puterea pe care poezia sa o va putea avea asupra cititorului său, poetul construiește pas cu pas un labirint din Cnosos, în care odată intrat nu ai cum să ieși, fără a primi fulgurația. Apare dreptunghiul, ca simbol al destinului într-o construcție poetică originală. Un simbol frecvent utilizat, despre care știm că, în masonerie, simbolizează perfecțiunea, relația dintre Cer și Pământ: „Acest unic dreptunghi/ prin care se scurge timpul/ l-am săpat eu însumi/ verb cu verb/ silabă cu silabă/ până când s-a umplut cu mine” (*Umbra lăsată de mine*, pag. 8)

În partea a II-a a cărții, se îmbină armonios o multitudine de simboluri și de elemente creatoare de sinestezii, ce-ți induc trăiri unice (printr-o explozie vulcanică a simțurilor). Conturând o poezie de tip avangardist, Victor Sterom se dovedește a fi inovator, un creator, care doar prin simplele sale rostiri, adâncește sau lămurește misterul. Așezând versurile precum o scriere în proză, se creează o poezie de factură originală, ce te va surprinde cu accentele ei suprarealiste. →

GHEORGHE A. STROIA

Spațiile ce se creează sunt ample, astrale, cuprinzând între limitele lor galaxii întregi, planete și sori. Universul prin care poetul călătorește este fie atemporal, fie timpul se succede cu viteza luminii – comprimând distanțele - ca într-o teorie a relativității.

Pelerinajul dincolo de absență reproduce, prin oscilațiile sale, efecte „devastatoare”. Când piatră, când umbra unei stele, poetul evadează într-un univers torturat de iubire, un univers al eternelor promisiuni. „*O piatră sunt între plajele cerului și orologiile eternelor promisiuni. Vino în acest univers torturat de iubire*” (*Geometrii astrale*, p. 11). Unele dintre poeziile „Sintoniilor” sunt veritabile tablouri suprarealiste, amintind de arta lui Salvador Dali (prin logica nelogică), a lui Victor Molev (prin sincronizarea detaliilor și umanizarea întregului) sau mai nou a lui Vladimir Kush (prin incredibile metafore „vizuale”). Numai aici, morile de vânt sunt mișcate de aripi de fluturi, ori timpul devine un imens orologiu uitat pe o deșertică dună. Numai acum, omul va înțelege că sufletul său este parte a unui continent înghețat, ce tânjește după arzătorul soare al tropicelor. „*Umbra lăsată de mine o strânge cerul în brațe. Nu mă întrebați unde sunt pietrele cu visele stâncilor. Nu știu câți pași mai sunt până-n paradis. Ceea ce rămâne e vântul ghemuit într-un ou*” (*Umbra frigului*, pag. 12)

Poezia sa, un demers în egală măsură inițiativ și doct, reprezintă rațiunea care-l face pe poet să porcească într-o nouă percepere a sinelui. Acul poetic însuși, înseamnă geneza universului, care naște nebuloase sau supernove și le aruncă-n privirile sale flămânde de poezie, trecând - prin găurile de vierme - spre universuri paralele. Inima poetului este o lacrimă, este un curcubeu sau mai bine-zis „*O lacrimă cât un curcubeu*” (*Somnul clopotului*). Cititorul va fi impresionat de profunzimea imaginilor suprapuse prin asocieri surprinzătoare. Vibrațiile ancestrale ale clopotului, ridicate la rang universal, îl însoțesc pe om în momentele sale de glorie sau de cumpănă, cântându-i bucuria nașterii ori jalea despărțirii de viață. Muncile la care este supus poetul sunt, deseori, sisifice. Lucrând pe „țarina” poeziei, culegerea roadelor ei se face printr-un efort pe măsură: „*Am suferit mângâierea literelor până mi-am văzut privirile pline de spini. Până mi-am simțit palmele străpunse de stele*” (*Somnul clopotului*, p. 13).

Fiecare poezie a cărții este o treaptă, de pe o scară în spirală, care te-ar putea purta din neant spre nicăieri. Asta, dacă nu vei citi cu atenție semnele indicatoare, care te vor „obliga” să urci dintr-o stare comună, spre apoteoză. Iată câteva dintre aceste semne indicatoare: „*tăcerea în formă de vioară*” (*Vântul nopții*, p. 15), „*geometria dorului*” (*Geometria dorului*, p. 16), „*Aripi stelare*” (*Nimbul hârtiei*, p. 17), „*Spațiul despletit*” (*Întomnarea semnelor*, p. 18). În poemele cărții, într-adevăr, ninge! E o ninsoare superbă, ce picură peste noi, prin milioanele ei cristale, geometriile unice ale stărilor: muzică, frunze, melancolii, tăcere, vitalii, vrajă, cocori. Abundența de simboluri creează cititorului o stare de confuzie. Nu-și va mai putea recunoaște timpul în care se găsește. Nu va mai putea găsi calea către sine decât evadând, prin forțarea limitelor propriei rațiuni.

Arta poetică a cărții are puterea de a converti *câteva rotocoale de fum* în *Spiritul clipei*, stropite de *lacrima eternului amurg*. Prin predilectele *Geometrii astrale*, vei

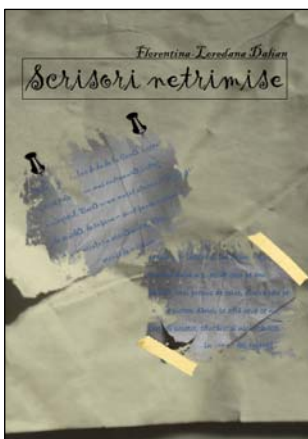

putea alinta *Tâmpetele vântului*, încărcându-ți ființa de *Umbra clopotului*. Printr-un *Poem fraged*, încărcat de *Lumina tainei*, îți vei transforma simțirea într-o *Ramură fantastică*, a unui copac numit *Obsesia tăcerii*. Vei putea, astfel, ieși din *Crude insomnii* prin *Gesturi oarbe* ale unui *Somn tremurat*. Îți vei regăsi *Dorința fărâmițată* de *Focul promisiunii* în *Memoria coliviilor*. Te vei simți ca un *Poem singur* în *Vântul nopților*, fără *Geometria dorului*. Te va mortifica *Necunoscuta zero*, ce va devora din *Carnea poemului*, cu siguranță, *Rememorând cenușa*. *Umbra lăsată de mine* va fi *Umbra frigului* din *Întomnarea semnelor* spre *Somnul clopotului*. O *Tăcere friguroasă* îți va aduce *Vraja văzduhului*, peste *Bruma gândirii*. Un *Cântec cosmic* purtat de *Aripa sângelui* va fi, pentru tine, *Umbra verde* din *Dorul oglinzilor*. Peste *Purpura văilor*, poetul, cu *Aripa clipei*, va reconstitui *Geometria fumului*, din resturi de *Clipe ireale* ale unui *Timp alb*. Din *Spațiul mut*, sărind peste *Tiparele stupide* și *Fantasmemele norului*, Victor Sterom ne aduce lumina poeziilor sale. Îmbogățind *Umbra cuvintelor*, undeva *Deasupra greșelii*, putem distinge aura sufletului său ca pe *Umbre polare* așternute peste *Nimbul hârtiei*.

Cu siguranță, o poezie unică, austeră și inteligibilă, dar nu facilă. Victor Sterom nu este un poet comod. Fiecare silabă a sa pare desprinsă din anticele incantații, rostite pentru a dăruii muritorilor lumina soarelui. Încifrate și încărcate de simboluri, versurile din carte te vor plimba prin labirintul memoriei, obligându-te la un exercițiu de voință. Te vei lăsa purtat prin zăpezile imaculate ale unor trăiri imaculate, într-un anotimp pur: *poezia*. Vei surprinde amestecul de teluric și cosmic, caracteristice ale unor viziuni cosmogonice. Vei folosi fiecare poem ca pe o nouă mască într-un banchet al simțurilor, în care te vei bucura de un tratament pe măsura nobleței sufletului tău. Pentru toate, lui – poetului – i se va decerna de către Poezia însăși, pentru devotamentul cu care o slujește, titlul de noblețe literară ce i se cuvine.

Stau și mă întreb ce ai putea să scrii, mai mult decât s-a putut scrie, despre profunzimea și frumusețea universului poetic unic - numit Victor Sterom? Un univers care, ca într-un prototip al lumii sensibile în care trăim, unește contrariile, aliniază extremele, umple palma cititorului cu valurile unei mări efervescente. Ce ai putea să spui despre ceva pe care ți-l poți însuși ca pe un dar propriu și personal, ce te-ar putea umple până la refuz cu apa neîncepută a unui izvor - altar al libațiunii? Cum ai putea să crezi că te poți apropia de un „vulcan” în erupție, fără ca valul „piroclastic” al poeziei să nu-ți provoace o combustie instantanee? Iată întrebări pe care mi le-am adresat, într-o retorică a simțurilor, prin lecturarea volumului de versuri al poetului Victor Sterom. ***Dar, mărturisesc că, nu am căutat un răspuns, am căutat - în schimb - POEZIA. Și, cu certitudine, mărturisesc: AM GĂSIT-O!***

Filtre ALT CUVÂNT DE ÎNSOȚIRE

Credeam că Florentina Loredana Dalian, interesată obsesiv de „cotloanele sufletului”, exersându-se dezinvolt pe spații mici (ca dovadă, palmaresul scriitoricesc), va ezita să atace genul românesc, cerând, se știe, oase tari. Iată că o face totuși, deși cartea de față nu e chiar roman (în sens canonic). Și contemplând declinul genului epistolar în era internautică, ea, cu

timbru confesiv și înclinație monologală, ne pune în fața unor *scrisori netrimise* (poate că un alt titlu era mai potrivit!), provocând, de fapt, dialogul cu sine, încercând a recupera parfumul epistolar (ca irepresibilă dorință de comunicare). Și de comuniune, bineînțeles! Ca de obicei, în prozele dnei Dalian sunt examinate „sub lupă” destine frânte, invadate de tristețe, momente de derută, destrămarea ființei etc., protagoniștii aflând că *fericirea* „e singura cosmetică care dă rezultate”. Și care se plătește cu lacrimi. Scrisorile din acest volum nu constituie, de fapt, motorul narativ; sunt lungi depoziții, lucide și sentimentale, altoite pe suportul unui scenariu al pribegiei (nomadismul românașilor, căutând împlinirea pe alte meleaguri), vădind însă potențialul prozastic al autoarei.

Dacă e să facem nițică teorie va trebui să reamintim că pentru esteticianul și filosoful M.M. Bahtin orice întâlnire / înțelegere este dialogică, înzestrând pe celălalt cu „voce”. Am putea chiar afirma că *voința de putere* a supraomului lui Nietzsche a devenit azi *voința de dialog*, într-o societate mediatică, suferind mai degrabă de exces comunicațional. Dar, ne întrebăm, dialogăm cu adevărat? Îl înțelegem pe cel de lângă noi?

Dureroasa întrebare o frământă și pe Ilinca, profesoară și translatoare, voiajând spre Italia, chemată de marea iubire (dr. Mihnea Radian, eroina acestui „roman”. Prilej pentru autoare de a descrie cursele lui Nae, fauna celor doritoare să-și câștige „existențialitatea” (ar spune Ligia, sau alte „pupeze” interesate de a agăța italieni perverși), purtând stigmatul prostituției. Protagonista cărții, după o despărțire (brutală) de Sabin Ladaru, speră că pedantul și perfecționistul Mihnea este omul sortit, lepădând „zorzoanele meschinăriei”. Va cerceta *caietele* doctorului (conținând scrisori neexpediate) și va încerca să afle „rolul” enigmaticei Lăcrămioara. Îndoiala se insinuează, emoțiile, incertitudinile și chiar certurile fisurează „cuplul”, provocând finalmente înstrăinarea.

Nu e cazul de a dezvălui textura epică. Analiza psihologică este, neîndoind, punctul forte al scriitoarei (inginer de profesie), străină însă de sofisticatele inginerii textuale. Bună observatoare, cum spuneam altădată, ea coboară în cotidian, ia pulsul vieții, interesată de gestul mărunț, insignifiant. Cu urechea ciulită vădește o remarcabilă stăpânire a limbajelor; oralitatea e

seducătoare, decupajele epice sunt colorate sentimental, cutreierate de un frison nostalgic și asortate cu un binevenit pigment ironic (și chiar autoironic). Iată, așadar, premisele unei cariere de succes în tagma scriitoricească. „Expertiza” noastră, negreșit prietenoasă, mizează pe ascensiunea dnei Dalian, capabilă, sunt convins, de mari surprize...

ADRIAN DINU RACHIERU

Povestirile umoristice ale lui Gheorghe Bălăceanu

Ceea ce pentru Gheorghe Bălăceanu părea, la început, un simplu flirt cu proza, devine, prin noua sa carte, „Nu rîdeți, că-i chiar așa!” (Editura „Feed Back”, 2011), o „dragoste” oficializată. Volumul, alcătuit din savuroase povestiri umoristice, atestă o certă maturitate scriiturală, tehnici ale dozajului atribuibile unor condeie mult încercate și, mai ales, admirabile profiluri caracteriale care, dublate de construcția unor situații bine configurate, alcătuiesc o spumoasă panoplie cu ființe demne de... rîs. Sau de plîns, mă rog, depinde de ce parte a baricadei te situezi ca și cititor.

Centrul de greutate al cărții este dat, după părerea noastră, de proza „Patronii”, un fel de saga a familiei lui Costel și a Frosei, locatarii unei „căsuțe de chirpici”, a căror existență „la limită” este schimbată de întâmplări neprevăzute, precum fuga de acasă a fiicei Tanța și banii pe care îi trimite acasă. Buni locatari ai „tranzicției”, protagoniștii își propun să devină patroni; trecerea de la o condiție la alta (cu toate întâmplările adiacente, gen mersul la mare, cumpăraturile mașinii, candidatura la primărie etc.) este surprinsă de prozator cu mijloace de chirurg, și pusă apoi sub lupa unei observări atente a comportamentului ridicol până la grotesc. Personajele reprezintă figuri paradigmatică pentru o Românie haotică, fără sens, cu gena afectată de mitocănie, foame de parvenitism și prostie în formă pură. Atent la dimensiunea pitorescului, Bălăceanu își presară narațiunea cu nume neaoșe precum Catinca lu’ Ouatu, Savastița lu’ Pârlitu, Burduhosu, Clăpăugu, „voci” ale unei lumi în degradare și liber picaj: lumea satului românesc. Autorul este detașat de personaje, le livrează ironic, „la pachet” cu tâlcurile destinului lor care, dincolo de comic, rămâne, prin ignoranța absolută în care acești oameni își trăiesc viețile, tragic...

Tot despre ironie, transformată pe alocuri în acid, vorbim și în proza-schiță „Salutare, maestrel!”, o incursiune în lumea artiștilor și a scriitorilor, cu localizare precisă (Iași), scrisă la persoana întâi și transformând autorul în martor al „ficțiunilor” reale. În „Nu rîdeți, că-i chiar așa”, se produce extensia de la național, la internațional; prozatorul propune o selecție de aberații ale

legislației americane, pe care apoi le compară cu năravuri din spațiul mioritic; sunt pasaje întregi în care Gheorghe Bălăceanu, folosindu-se și de profesia sa de psiholog, realizează ceea ce ar putea fi numit portretul unei națiuni; în alte pasaje, tenta autobiografică devine dominantă: „Uite, eu, de exemplu, am făcut greșeala de a nu mă opri cu studiile la timp...”, și, adeseori, tratată în cheie autoironică.

Cu nuanțe caragialești, schițele „Plec la serviciu”, „Ești slab, domnule...” și „Dialog la ghișeu” dau socoteală pentru o apetență incontestabilă a autorului: apetența pentru dialog. Toate trei pot oricând fi dramatizate, pretându-se pe ideea de teatru scurt, or teatru într-un singur act. Ritmul e foarte bun, replicile sunt bine articulate, nu apare deloc caracterul de artificialitate, de construcție prefabricată, Gheorghe Bălăceanu lucrându-și prozele cu naturalețe și abilitate.

Întreaga carte este scrisă pe fundalul unui umor sănătos, uneori discret, subtil utilizat, alteori înadins îngroșat, lăsând deschise supapele grotescului. Deloc inocent, deloc naiv, Gheorghe Bălăceanu și-a făcut deja exercițiile de antrenament într-ale umorului în excelențele sale volume „Pilule contra devierilor de caracter” și „Umor pe strada lui Păstorel”. În „Nu râdeți, că-i chiar așa!”, avem deja un demers programatic, o metodică și o vocație asupra căreia nu mai există îndoieli: vocația autorului de ridendolog, capacitatea sa de a dezvolta povești, realități, personaje și de a le pune în slujba cititorului.

O carte binevenită, să recunoaștem, cu atât mai mult cu cât proza umoristică, atât de prezentă în România altor vremuri, a cunoscut în ultimul timp o destul de misterioasă decadență. Și-au pierdut românii umorul? Citindu-l pe Bălăceanu, ai zice că nu...

CĂLIN CIOBOTARI

HORIA BĂDESCU - FĂRĂDECHIPUL LUMII

Gnoseologic, poezii se pot situa în următoarele ipostaze: ancorați definitiv, fără neliniști ontologice, în aparență; așezați în aparență, făcând incurșiuni în esență; treziți și ancorați definitiv în esență; regândind aparența privind-o din esență; pulverizând esența pe care au locuit-o.

Horia Bădescu îmi pare că privește aparența („fărădechipul lumii”) din interiorul esenței, întrucât titlul cărții sale, PIELEA ÎNGERULUI /1/ semnifică tocmai vârful de care luăm contact prin simțurile noastre de ființe muritoare. Dar iată că aparența se identifică, în viziunea poetului, cu esența, într-un mister de nepătruns: „Cum pe dinafară / pe dinlăuntru. / Cum pe dinlăuntru / pe dinafară. / Pe dinlăuntru / lăuntru / pielea jupuită a îngerului.”

Acum e acum! Nu avem voie să știm mai mult. Ca și la Blaga, lumea lui Horia Bădescu e cenzurată transcendent. Neputând cunoaște esența îngerului, el ni se arată simțurilor noastre sub formă omenească, androgin, îmbrăcat în piele și înaripat. Din ce substanță subtilă este „carnea” și „osatura” lui, rămâne un mister impenetrabil. Și tot ca la Blaga, universul bădescian e crepuscular: „Se-ntunecă; / abia dacă se mai poate ceva desluși / în odăile veacului, /.../ parcă-n oglinzile prafului / ți se vede doar / linia vieții”. Timpul devine: „Un veac / întins de la un capăt la altul / al întunericului”.

Ca și autorul POEMELOR LUMINII, Horia Bădescu regretă nașterea într-o astfel de lume în care ființa umană este marginalizată: „O povară / ceea ce ți s-a dat, / de ne înțeles / curgerea zilelor;”

Existența se caracterizează cel mai adecvat prin absențe: „Un fără-de-fund / în care îți lunecă / mintea.”; „Numai tăcere-n vămile / ființei. Numai fărădesunet.”; „fărăculoarea zilei, / secundele oarbe...”; „Atât de înaltă căderea / făpturilor noastre, / atât de fără de capăt / curgerea orelor”; „și doar uitarea așteaptă / fărădesfârșitul uitării.”

Extincția devine o preocupare majoră în economia plachetei: Doar nevedere-n care / se leapădă de sine / lumina / .../ între două vecii / gâtul îngerului așteptând / ghilotina”.

În viața-i prea scurtă, omul e mereu cu un vas în urma existenței: „Nu e nimic în urmă; / ai trăit atât / încât n-ai apucat să trăiești!”

Într-o accepțiune metafizică de sorginte orientală, sângele, simbolul perpetuării vieții, se-ntoarce în vidul primordial: „Cine știe unde / va trebui să ți se-ntoarcă / sângele: /.../ poate doar în el însuși, / în fântânile pulberii.”

Minunea fărădechipului lumii este valorizată estetic prin: sclipiri năruite prin implozii tăcute, întunecări evanescente și tăceri hierofanice, în care sunetul mântuitor a devenit captiv: „Încercând să rostești / absența; / cum cu umbrele mâinilor / ai încerca / unui clopot fără de limbă să-i atingi tăcerea, / cum în surpatele hăuri / uitarea luminii, / cum în lăuntru / s-ar înminuna îngerul / de trupul Fecioare.”

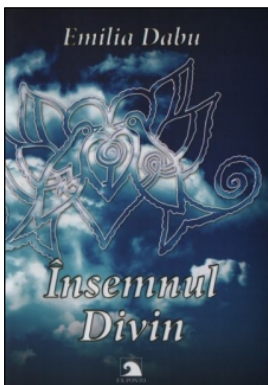
În finalul volumului, poetul deschide o poartă celestă prin care întrezărim țesătura de lumină care împacă aparența cu esența în duminica sacră dar lipsită de sens, a existenței: „Și duminica dimineța / se joacă lumina cu îngerul, / cu îngerul ei, / duminica dimineța / duce el lumina în ochi, îngerul, / și ochii lui de lumină țin lumea / deasupra / și dedesubt aripa îngerului / bate, / bate aripa îngerului / în fărădelume / și lumina, duminica dimineța, / cu aripa îngerului se joacă; / și, Doamne, cum cad ele / și se așează și se lipesc / penele îngerului / pe chipul fără de chip / al luminii, / pe chipul fără de chip / al celei fără de chip.”

În placheta PIELEA ÎNGERULUI, Horia Bădescu se dovedește un maestru al imaginilor tăcerii. Din acest motiv, citindu-i poezia: „Îmi pare că aud cum se izbesc de geamuri razele de lună.” (Lucian Blaga).

LUCIAN GRUIA

1. Horia Bădescu – PIELEA ÎNGERULUI (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2007 – Colecția Magister)

ÎNSEMNUUL DIVIN

Editura Exponto din Constanța aduce, prin volumul de versuri „Însemnul divin” al poetei Emilia Dabu, bucuria întâlnirii cu gândurile-vers. Membră a Uniunii Scriitorilor, a Asociației Scriitorilor de Limba Română din Canada, președintă a Clubului Artelor Solteris din Mangalia, Emilia Dabu a obținut, de-a lungul timpului, numeroase premii la festivaluri de profil, amintind aici doar premiul Uniunii Scriitorilor din România în anul 2005. Poezia este scrisă în „orașul ceresc/ Din grădina miracolelor”, fiind un bun prilej de a ne ghida pe drumul literaturii: „Cele șapte căi și cele șapte chei/ Tainele divine/ Le-au fost oferite celor care mereu/ Râvniseră marile secrete”. Poezia devine o pecete a luminii, care îl descoperă pe creatorul divin: „Azi noapte am învățat/ Să mă rog”.

Când „Durerile lumii/ Printre frunzele înghețate” se arată ca un răstimp al lumilor „Regăsind sentimentul infinitului”, Emilia descoperă „Descânțece și psălmuire sacră” cuvintele fiind iluzia perfectă „Peste zidurile de dincolo de timp”. O constănțeancă care se bucură de fiecare vibrație a sufletului, iar atunci când răsare „Peste zăpezile primului sărut” bucuria clipei „Drumul gutuilor înfloriți/ În inima stea” se regăsește. Ce poate fi mai frumos decât să descoperi tainele crescute până la cer și zborul de versuri, nemuritoare clipă care găsește cuvintelor adăpost: „Prin taina înălțării noastre/ Un anotimp de flori albastre”. Răstignirea poetului este poezia,

iar calea ne arată sufletul cerului întru așteptarea surâsului dăruit de sărbătoarea cuvintelor: „Creatorul nîcicînd nu ne-a cerut/ Răstignirea/ Veșniciei de ales am avut/ Suferința totală, amară/ Ori în smerenia ei pură/ Ca un înger, iubirea”. Atunci când „La ferestrele inimii/ Încărunțitele cărări ale sufletului” adapă privirile frumuseții, „Peste univers migrând, lacrima descumpănită” este ștearsă cu gândul literei. Păsări mari de lumină strălucesc întru regăsirea pe străzile desăvârșirii a armoniei celeste.

O poezia a iertării, a dragostei, a împăcării: „Mă strigai, zăbind de fericire/ Ziua mea născută din iubire/ Așteptând la țărmlu clipei spre apus/ Mângâind lumina cu-n surăs”. Atunci când uităm să fim oameni cu suflete stelare, salvarea vine din gesturile simple: „Am uitat să zbor, visul mă mai zboară/ Am uitat să dor, dorul mă mai doare”. În laboratorul de creație, poetul își pregătește nemurirea, delectându-se cu un ceai al veșniciei „Din al vieții pom”. Atunci când cuvântul prinde putere e un lucru firesc „Să înflorească visul regăsirii/ În patria senină a rostirii”. Apa vie aduce balsamul creației „O fântână cerească/ De cuvinte de dor arzând la hotar”. Divinitatea există în fiecare vers al Emiliei Dabu, iar cărțile devin un păcat plăcut: „Ispitirea unui drum fără întoarcere/ Cărțile.../ Labirint al speranței, infern, paradis/ Miraj al neînțelesului/ Șansă a imaginației de a deveni cuvânt”. Fiecare se împacă cu soarta pe care o are, alegându-și pe drumul destinului, în funcție de talanți, ceea ce dorește să facă: „Unii au ales fericirea unui biet trup muritor, vorbitor/ Eu am ales nemurirea celestă și a mea și a lor”.

O carte care surprinde prin acuratețea scrierii, prin curgerea firească a fiecărui vers, dar mai ales prin păticia de suflet așezată cu talent într-o casă a cuvintelor.

MENUȚ MAXIMINIAN

PROZATORUL AUREL PODARU

El-întotdeauna anonim, povestitorul deci, iscusit născocitor de tandre întâmplări, talentat destăinuitor și abil creator de ambianță afectuoasă. El-domnișoare cochete și cu nuri, nesățioase să lepede într-un pat oarecare nătanga feciorie, sârguincioase în viața de după eveniment. Nu se grăbesc ca fata mare la măritat, s-au grăbit înainte de nuntă, fără să știe cu cine și când se vor căsători. Printre fetișcane nimerește câte o văduvă, însă numai întâmplător.

Aceste personaje nurlii din antologia de proză scurtă intitulată *Ioana pentru totdeauna*, sunt botezate de Aurel Podaru astfel: Claudia, Petruța, Mirela, Greta, Cristina, Brândușa. Par a fi personaje feminine dintr-un roman fără titlu, cum însuși povestitorul nu are nume, iar povestirile din care au fost extrase constituie capitole ale presupusului roman: *Proasta de Claudia, Petruța din deal, Mirela din Iris, Noua profesoară de engleză, Delicat, atent și tandru...*

Avem de-a face, așadar, cu proze scurte scrise cu neîndoieică iscusință,

afecțiune și caldă ironie, fiindcă protagonistele povestirilor, presupusele capitole de roman, rămân repere plăcute în viața virilului povestitor anonim. Mă gândeam să afirm că acesta a procedat altminteri decât un pașă: întâi le *degustă* și numai după fața consumată cu patos le aduce într-un prezumtiv harem. Nu voi menționa acest gând, considerându-l cu totul exagerat. Totuși, risipirii energiei din alcovuri, îi pune capăt (ce!) frumoasa și curajoasa Ioana (*Ioana pentru totdeauna*), destinată să devină fără tăgadă soția neostoitului Don Juan.

Alteori, ironia blajină este sarcasm (*Mai sus de tivul rochiei*), când în vocabularul protagoniștilor apar de-a valma vorbe de dragoste și cuvinte, sintagme din ridicolul limbaj de lemn. Lili și Dinu discută cu seriozitate exagerată despre întâmplări ridicele, întocmai ca în scrierile lui Teodor Mazilu și Ion Băieșu. Stilul sarcastic, zeflemitor crește în intensitate când autorul se referă la *epoca de aur* și la cel care a născocit-o: *Dragoste și socialism, Defilând cu Codruța* ș.a., și despre momente hilare din timpul evenimentelor din decembrie 1989: *Chef cu teroriști*.

În antologia lui Aurel Podaru cititorul are prilejul să întâlnească la începutul cărții câteva povestiri învolburate de neliniști interioare contopite cu momente de suspans: *O fotografie veche, înrămată, Plicul*, dar și *Caii*-un emoționant elogiu adus acestor animale admirabile, proză dedicată scriitorului turdean Teodor Murășanu. Alteori fenomene ale naturii - vântul, ploaia - vin în consonanță cu presiunea sufletească a personajelor, amplificând-o: *Cireșul din fața casei*.

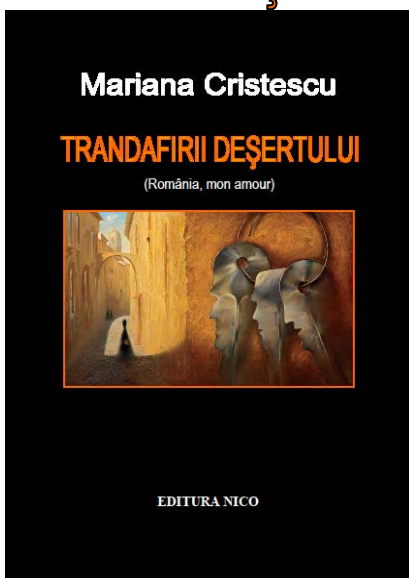
Antologia *Ioana pentru totdeauna* a fost tipărită recent, în 2011, de Editura Dacia XXI, revizuită în beneficiul virtualilor cititori, prin crearea unor colecții de tot interesul, ca de exemplu: *Scriitorii la ei acasă, Prozatori/ Poeți contemporani, Mari cărturari români* și multe altele.

Rămân la convingerea că Aurel Podaru este un incontestabil prozator, sosit din stirpea spirituală, dar și din satul lui Pavel Dan.

MIRCEA IOAN CASIMCEA

Cărți noi Trandafirii deșertului

Trandafirul de deșert nu e plantă, ci rocă, ornată cu petale. Dintr-un evantai de semnificații metaforice, dincolo de sensul științific, mă întreb care ar putea fi cea mai cuprinzătoare conotație pentru o carte, ea însăși evantai al unui timp care și-a ieșit din tâțani.

Ca și trandafirul de deșert, cartea Marianei Cristescu (**Trandafirii deșertului**, Editura Nico, 2011) își arată frumusețile ei ascunse, care vin dinspre cărțile, fenomenul cultural din care și-a constituit baza, roca.

Aparent, e o carte atipică, neînregimentabilă unui gen literar sau publicistic. E, mai degrabă, o carte de graniță, una care recuperează efemerul, realocându-i forța duratei.

Dacă aș simplifica lucrurile, dacă aș căuta numitorul comun pentru această carte, cu siguranță că eticheta pe care i-aș atribui-o, fără ezitare, ar rămâne jurnalismul cultural. O specie riscantă, atunci când se transformă în carte, pentru că jurnalismul cultural din presa cotidiană te obligă să tragi cu ochiul la actualitatea culturală, să crezi priorități impuse de politici editoriale, de adecvări la nevoi nu întotdeauna sincrone cu opțiunile personale.

Totodată, rigorile pe care le impune o astfel de abordare imprimă o anume direcție, neprogramatică pentru autor, cu marja foarte mare a imprevizibilității. Articolele pe teme culturale au imaginea fidelă diversității și dinamismului cultural al locului. Un

loc cu o hartă nu foarte strictă, ci unul dispus la conexiuni fără granițe.

Urmărind sumarul cărții Marianei Cristescu, o carte care iese din panorama cu care ne-a obișnuit până acum autoarea, a alternanței poezie-proză, avem imaginea convingătoare a poziției în care se situează instanța culturală.

Pentru că această carte este o instanță culturală, care a chemat la bară împiricinați de toate felurile: scriitori, actori, plasticieni, muzicieni, istorici, oameni de cultură, în sensul cel mai larg al termenului.

Firește, ponderea o deține literatura, față de care autoarea își asumă un exercițiu de admirație, unul care nu cultivă strident localismul creator, ci valoarea, pe care o susține cu argumente exterioare circumstanțelor subiective. Când ia pulsul vieții literare, Mariana Cristescu e foarte riguroasă în stabilirea diagnosticului, chiar și atunci când nu descoperă pacientului vreo afecțiune gravă. Îi repugnă impresionismul critic, strecurând până și în șarjele amicale, de întâmpinare, suficiente aluzii în care observațiile critice sunt fără echivoc.

Mariana Cristescu rămâne un observator de atitudine și de altitudine, cu verbul viu și adjectivul ponderat. Ea întreține climatul literar prin puncte de vedere pertinente.

Oricum, cartea e o selecție parcimonioasă de texte dintr-o activitatea de publicistică literară intensă din ultimul deceniu.

Selecția însă, oricât de mult a trebuit să fie comprimat spațiul tipografic, dă măsura atât a fenomenului cultural ilustrat, cât și a autorității critice a autoarei, care se impune acolo unde alții și-au dat, nepermis, demisia.

NICOLAE BĂCIUȚ

Valentin Marica, Nicolae Băciuț, Mariana Cristescu, Lazăr Lădariu, Marius Pașcan, 24 iunie 2011, Târgu-Mureș, la lansarea cărții

„Solidaritate integratoare”

Prin noua sa carte – „Trandafirii deșertului (România, mon amour)”, Mariana Cristescu mai confirmă o dată că, într-adevăr, așa cum mărturisea într-un interviu, în „oglinzile democrației” postdecembriste, „presa și-a câștigat dreptul la liberă exprimare”. Fără îndoială, libertatea presei, neîngrădita exprimare a celei de-a patra puteri constituie cea mai mare cucerire de după 1989.

Gazetar din stirpea celor aleși, mereu în prima linie, „în salopeta de cuvinte” a profesiei noastre pline de responsabilități, Mariana Cristescu, grijulie la ce lăsăm în urma noastră, ca trecători cu fruntea sus prin această lume, pune întrebări și caută răspunsuri prin tentativele, tentațiile și capcanele timpului pe care îl trăim în acest început de alt secol și de alt mileniu. Mereu atentă la cuvântul VIAȚĂ (cu litere mari!), cum ar spune Paul Valéry, Mariana Cristescu nu face parte dintre cei care „privesc peste umăr, ci din oastea celor înfruntând”, confruntându-se cu existența destinului nostru. De la acea lecție de demnitate a actriței britanice Vanessa Redgrave, implicându-se în combaterea șmecheriei cu dedesubturi de la Roșia Montană, la cartea „Portret după autoportret” a lui Nicolae Băciuț, de la excepționala, geniala copilă Alexandra Nechita la nevoia de modele, de la acel „miracol de longevitate” – maestrul Ion Irimescu – la Ben Hur și la Kogaion, de la nevoia de Eminescu la Nichita Stănescu, de la Adrian Pinteș la memoria mureșeană a cărților, de la Șerban Melinte la Vasile Mureșan, Marcel Lupșe și Darie Ducan, adoptând un „anumit tip de istorie” trăită, autoarea recurge la o previzibilă manieră selectivă și stilistică, probând acea valorizare identitară, dar și o „solidaritate integratoare”.

Selecția reprezentativă, drept criteriu de ordonare pentru trasarea punctelor de contur, poartă pecetea spiritului vremii. În privirea caleidoscopică, fiecare cu „rol” definit în puterea cuvântului, Rudolf Moca, →

LAZĂR LĂDARIU

Helmut Plattner, Ovidiu V. Buțiu, Ioan Șulea, Magdalena Dorina Suci, Ion Dumbravă oferă acel sentiment al utilității și al existenței benefice. Șansa și reușita receptării jurnaliste poartă mesajul specificității unei profesii, aducând dovezi că ziarul, contrazicând spusa argheziană, înseamnă mai mult decât „o scânteie pe zi”. Clipa eternizată este prelungită dincolo de clipa simplei apariții.

Într-un climat bazat pe cultul valorii, prin scrisul său, Mariana Cristescu dovedește că receptarea realului în dependență de diferențierile de gusturi se face prin acea inteligență a mesajului, în funcție de viziunea asupra realității și de „acumularea selectivă și reflexivă a informației”. Citind cronicile la cărțile lui Mihai Sin, Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Marius Pașcan, Zeno Ghițulescu, alături de cuvintele alese, din suflet pornite, despre Basarabia, George Pruteanu, Romulus Vulpescu, regizorul și scenaristul Radu Gabrea, Cornel Dimovici, Paul Goma, Mircea Dorin Istrate, ziariștii americani Vera și Dwight Luchian Patton, Nicolae Balint, Tatiana Stepa, Mircea Albușescu, pr. Silviu Negruțiu, poți ușor întui urmarea stării aparte într-o „articulare a semnificațiilor”. Ghicești ușor viața aceea, dinăuntru, a personajelor existențiale în miraculoasa atracție a realului, conform „măsurii lucrurilor unui timp” așezat sub semnul întâmplărilor

armoniei, Mariana Cristescu, absolventă de Conservator, fiind și un inspirat poet de fibră trainică.

Situată de foarte multe ori în preajma tentei pamfletare, pe alocuri semnalele critice nefiind primite de cei în vizor chiar cu entuziasm, în „relația cititorului cu vremea”, cum se exprima Laurențiu Ulici, Mariana Cristescu a dovedit, prin inteligență și talent gazetăresc, că-i un jurnalist al vremii căruia nu-i mănâncă niciodată câinii din traistă. Nu spunea, cândva, un mare gazetar al timpului, că „gazetăria nu-i o meserie pentru fricoși!”? Știind bine că acest câine de pază al democrației – presa – trebuie să aibă colții tot mai ascuțiți

în zilele noastre, Mariana Cristescu a manifestat, mereu, prin scrisul său inspirat, o atitudine critică față de Putere. Personalitatea unui ziarist niciodată nu acceptă umilirea și pumnul în gură!

Știe bine Mariana Cristescu un adevăr dintotdeauna: ziaristul, în zbaterea pentru supraviețuire, a învățat mersul, uneori, chiar pe lama ascuțită a cuțitului. Fără compromisurile careucid gazetăria!

Gazetar de excepție, stăpână absolută a frumoasei și curatei limbi românești lăsate de cronicarii munteni, prezență de marcă în spațiul jurnalistic mureșean (și nu numai!), Mariana Cristescu a pus, și pune, în continuare, o cărămidă durabilă edificiului cultural jurnalistic și, deopotrivă, reliefului cultural românesc. În adevărul realității și în destinul nostru, criteriul prin care ne legitimăm este determinat de întrebarea: „ce lăsăm în urma noastră?”. Lăsăm cărțile. Prin ele ne legitimăm! Prin „Trandafirii deșertului (România, mon amour)”, autoarea volumelor precedente („Clovnii de ceară”, „Conversație de seară”, „Parfum de roșcove”, „Editori@le” ș.a.) ne oferă, cu profesionalism, talent, chemare și inteligență, paginile acestei noi cărți, pe care viața le lasă pentru noi, mărimumos, deschise.

Floarea de nisip...

De ce titlul „Trandafirii deșertului”? Fiindcă aceste „daruri” ale pustiului mă fascinează într-atât, încât le pot asemăna cu boierii spiritului din țara mea.

Pentru a fi mai lesne înțeleasă, vă voi reaminti câteva noțiuni de mineralogie.

Trandafirii de deșert sunt niște superbe conglomerate de gips. Nisipul este „ingredientul” esențial. Sulfat... de prestigiu fiind, fiecare moleculă de gips conține un atom de calciu, un atom de sulf și patru atomi de oxigen, pe lângă care se mai aciuiesc și niște molecule de apă de cristalizare! Ca să nu vă trimit la manual, o să vă mai spun că ele, cristalele, aparținând sistemului de simetrie monoclinic, apar sub formă de lamele perlate, conferind tulburătorului mineral înfățișarea de trandafir.

„Florile” sau „arbuștii”... de nisip (până la urmă!) pot atinge dimensiuni impresionante și se găsesc doar în

zone care sunt – sau au fost cândva – deșertice: în Sahara (Algeria, Libia, Maroc, Tunisia) sau în statele americane Arizona și New Mexico.

De ce, așadar, „Trandafirii deșertului”? Pentru că, în „deșertul” românesc, atât de friabilul om de cultură (floarea de nisip, având o duritate de doar 2 pe scara Mohs, poate fi rănită și cu unghia,!) reușește singura metamorfoză cu adevărat miraculoasă: transformă griul în speranță și apa în cristal.

L' important c'est la rose...

MARIANA CRISTESCU

Și am mai fost în Argentina

Silviei Iglesias

Așa e în Argentina
vrei o cafea mare
și e mică
vrei una mică
și e foarte mică
nu vine singură
vine cu apă plată
într-un pahar de țuică
indiferent cum e cafeaua
mare sau mică
nu mai cere lapte
că are deja
cafeaua e bună ca în
marienplatz
hrănitore, catifelată
și fără de zaț

Acum ești în Argentina
Rosario
Cordoba este numele acestui
pietonal
pe unde se plimbă cavalerii
selecțaiți de împărat și de regină
să se ducă după Graal

Am fost în Argentina
de mic copil
în două locuri diferite
în Patagonia
de unde e Silvia Iglesias
poeta care a citit aseară
despre luna cu chip de miel
și ochiul de ceară
de acolo mama-mi spunea
că mă trag
când nu înțelegeam ceva
foarte simplu în aparență
care pentru mine trebuia
să fie logic
iar ei îi era drag

De unde știa mama de Patagonia
poate de la bunica
sau poate de la ghicitul în cafea
unde bunica vedea întotdeauna
totul
dar mama încă ceva

Și am mai fost în Argentina
când am călătorit
de la Apenini la Anzi
cu Edmondo de Amicis
aveam vreo nouă ani
am plâns tot drumul pe vapor
cum după pruncul nenăscut
plângea femeia
călătoria a durat
cât am citit cartea
și toată viața după aceea

Peste Susquehana treceam

lui Vasile Andru

Peste Susquehana treceam
tu cu fiul risipitor
în brațe
îl țineai așa de parcă
îl treceai de cinci ori
într-o singură dată
așa cum ne trecem
și viețile
parcă cinci într-una
și nici aceea așa de curată

Te-ai suit în corabie
la cârmă
să-ți conduci tot neamul
pe drumul din urmă
spre locul unde nimic nu se cere
așa cum de demult
cei vii se botezau pentru
cei morți
ca să-i cuprindă
în înviere

Susquehana ți-a luat fiul
din brațe
și-l poartă pe valuri
și râu și navă deodată
de acum
acolo nimeni nu se mai înecă
intri în apă
ca-n taina Iordanului
și curgi spre Împărăție
așa cum curg apele
în cristelniță
acum
și în veacul ce va să fie

Pe Susquehana la deal
Fiul risipitor se vindecă
de real
pe Susquehana la vale
fiul risipitor se vindecă
de toate bolile sale

Uriașii

Și atunci apărură pe pământ uriașii
ei se plimbau de mână
prin Marienplatz
el și ea
așa cum Cain și Abel
în cartea lui Negoită
fumau țigări și beau cafea

Iată de pildă
uriașul de pe
Leopoldstrasse
îmbrăcat în alb
neînsăimântat
gata de fugă și de plecat
cu îngerul Veronicăi Balaj
la arat

Merg cu uriașii după mine
eu merg
ei stau pe loc în mirare
căci nu știu
dacă eu am fost ca ei
sau ei ca mine
în erele trecute sau viitoare

Semn de noroc

Poate nici nu-ți dai seama
sau poate îți
cum privind după tine
și umbra-ți sorbind
îi tremură mirelui geana

Semn de noroc
se zice
poate treci înapoi
cu umbra pe umbră călcând
și-i pui privirea la loc

Trebuie ca geana mirelui să bată
Ca fecioara să mai fie întrebată
Atunci când gena lui se va opri
Stânjenelul miresei va muri

THEODOR DAMIAN

**Foto — Jean Pierre Augier,
« Cuplu în mișcare »**

Prietenia/dușmănia literară

Despre prietenie /dușmănie în relațiile dintre scriitori (I)

În anul 1919, la Botoșani, apare o revistă de cultură intitulată *Junimea Moldovei de Nord*, o publicație foarte interesantă și cu un destin original, acela de-a parcurge vertiginos, arzând etapele, o întreagă epocă literară ajungând dintr-o publicație tributară curentului sămănătorist, una energic afiliată la modernitatea deschisă receptării noii poezii și înțelegerii profunde a, pe atunci ostracizatului, Macedonski. Despre această revistă și despre multe alte lucruri neștiute ale aceluși timp m-am ocupat în cartea *Arcade septentrionale*.¹

Am invocat acum titlul acelei cărți spre a face trecerea la subiectul deschis de dvs. și propus dezbaterii, la care m-am decis să răspund din multe motive, unele personale, altele de generalitate literară precum sunt cele cuprinse în această carte. Ideea pe care vreau s-o relev este că în paginile sale “viețuiește” un semnatar, astăzi anonim, dar foarte pertinent în scrisul său din revista pe care o conduce pe atunci: Constantin Iordăchescu, pe care l-am monografiat într-un capitol intitulat *Constantin Iordăchescu sau vocația pionieratului*. Ei bine, acest personaj complex pe lângă multe alte îndeletniciri ce justifică acest titlu, a tratat, primul, paralelismul dintre Eminescu și Macedonski, și nu în ultimul rând, problema spinoasă a celebrei epigrame, făcând, de fapt, într-un foileton din paginile revistei *Adevărul literar și artistic* din București, o primă micromonografie a lui Macedonski cu vreo două decenii înaintea lui Tudor Vianu care, de altfel, i-a cunoscut și citat contribuțiile și i-a relansat multe dintre idei.

Spre edificare, voi ilumina câteva dintre aspectele tratate de acel publicist. Astfel, într-unul dintre articolele respective, intitulat *Epigrama contra lui Eminescu*², Iordăchescu arată de la început că "Macedonski n-a fost nici primul nici ultimul care l-a lovit pe Eminescu", căci aceasta "e adeseori soarta poezilor cărora mai târziu li se ridică statui". El amintește aici, spre exemplificare, portretul făcut de N. Xenopol în *Telegraful* din 1882, în care Eminescu apare în gheroc împrumutat, pururi plin de noroi și mai ales se afirmă că poeziile acestui "individ" cuprind "nenumărate exemple de aberație mintală". Indicația acestui episod are rolul de-a sublinia că "nimeni dintre cei care mai târziu au tăbărât asupra lui Macedonski, nu a protestat, nici chiar protectorii cărora munca și talentul lui Eminescu le aducea foloase directe", iar Xenopol a devenit mai târziu "răsfățatul junimiștilor", ajungând chiar ministru într-un cabinet prezidat de Maiorescu.

¹ Lucia Olaru Nenati *Arcade septentrionale (Reviste, personalități și grupări literar-culturale din Tara de sus implicate în consolidarea prin cultură a Marii Uniri de la 1919)*, Editura Academiei Române, 2007, București, prefațată de 5 articole intitulate *Cuvinte ale celor dintâi cititori*: acad. C.Ciopruga, acad. D.Vatamaniuc, prof. univ. dr. Dan Mănuică, prof. univ. dr. Dumitru Micu, prof. univ. dr. Liviu Leonte.

² Constantin Iordăchescu, *Epigrama contra lui Eminescu în Adevărul literar și artistic*, IV, nr.158, din 16 decembrie 1923, pag.5

Istoria polemicii și adversităților dintre cei doi poeți este derulată în continuare prin alte aspecte culminând cu epigrama notorie a lui Macedonski, despre care spune că "atrage pentru întâia oară în mod hotărât atenția publică asupra lui Eminescu, dar a zdrobit pe Macedonski", prezentând apoi și avatarurile acestui fenomen precum și multe dintre motivațiile ascunse ale diferitelor luări de poziții până când "o coaliție de condeie veninoase a izbutit în scurt timp să-l facă odios în opinia publică" pe

Macedonski. "Prietenii îl părăsiră, *Literatorul* încetă a mai apare" apoi gazetele îi refuzară ospitalitatea, "iar atunci când o primește în *Românul*, acesta, fie dintr-un sentiment de onoare rău înțeles, fie din nedibăcie, se exprimă cu o demnitate rigidă", ceea ce întări pornirea asupra lui. Citând mai jos câteva explicații ale lui Macedonski despre acest episod, oferite și revistei *Junimea Moldovei de Nord* din Botoșani, Iordăchescu se întrebă retoric: "Cum a fost posibilă această distrugere totală, în disproporție evidentă cu greșeala făptuită?"

Paralela între destinele lui Macedonski și Eminescu continuă prin considerații comparative de bună diagnoză, enunțate în premieră. "Eminescu era deja un poet mare, fără a fi și popular. Macedonski, dimpotrivă, era un poet popular, fără a fi scris opere de egală valoare. Epigrama a dat prilej opiniei publice de-a verifica și restabili valorile". Explicația reacției publice violente este găsită - cu știuta-i obiectivitate - și în firea semețată și antipatică a lui Macedonski, dar, pe de altă parte, este observat cu pertință și excesul de zel "platonice și zgomotos", brusc al presei care s-a trezit peste noapte "dintr-o dată, trup și suflet, eminesciană, după ce până atunci îl ignorase cu desăvârșire pe marele poet". "Probabil, continuă publicistul, pentru a acoperi și recupera, deși prea târziu, nepăsarea și cruzimea unei societăți vinovate. Ca și cum persecuțiile îndurate de Eminescu, destituirile absurde, hamalăcul ucigător de la *Timpul* pentru o mizerabilă bucățică de pâine, lui Macedonski se datorau."

Verdictul este remarcabil de pătrunzător: "Epigrama a fost diversiunea admirabilă, trimisă la timp de providență: țapul ispășitor care trebuia să acopere ireparabila greșeală, căzuse în capcană. Și iată cum indignarea populară își găsi o scurgere comodă asupra aceluși care contribuise mai puțin la distrugerea lui Eminescu". Argumentația, de inspirație juridică, se derulează apelând chiar la exemple de acest gen, arătându-se că deși "ucigașii pasionali de obicei sunt achitați la noi de Curțile cu juri, criminalii ordinari chiar capătă circumstanțe atenuante", Macedonski a fost condamnat fără drept de apel "de către judecători interesați, pentru o vină pasională închipuită, pe viață și fără putință de apărare", deși - arată avocatul ad-hoc - epigrama contribuise cumva la celebritatea lui Eminescu, pe când Macedonski "trebuie să ispășească în chinuri morale și materiale groaznice, câteva cuvinte aruncate într-un moment nefericit".

Tranzând, pentru prima dată în arena literară, acest episod în mod corect și obiectiv, publicistul conchide: "**E o cruzime și o lipsă de măsură în judecată, care va apăsa greu asupra făuritorilor opiniei publice din acea epocă.**" (s.n.)→

LUCIA OLARU NENATI

Urmează apoi o foarte interesantă observație, formulată tot în premieră și tot bazată, ca întregul excurs, pe o temeinică informare și cunoaștere a operei celui în cauză, autorul arătând și partea bună a aceluși scandal literar. "Epigrama aceea, dacă a fost o nenorocire pentru Macedonski - omul, a fost un purgatoriu pentru Macedonski - poetul. Ea a produs zguduirea cea mare și ne-a dat capo-d'operele lui.(...) Epigrama a creat mobilul sufletesc, care a înălțat pe Macedonski. Suferințele morale și împrejurările de viață care au venit în urma dezastrului, ne-a dat un scriitor cu totul nou, superior celui ce fusese înainte. Dacă până atunci exprimase în versuri, adeseori impecabile, simțiri și idei curente, de la această epocă, poetul începe a pluti în regiunile înalte ale artei pure; devine concentrat, adânc și straniu și rînd pe rînd, smulge din sufletul său rănit poeme nemuritoare. Se adevărește încă o dată că numai durerile mari fac pe marii poeți."

Spre a releva perspicacitatea acestei analize operate de C. Iordăchescu la 1923, vom reproduce paragraful prin care se ilustrează acest episod din viața poetului într-o altă abordare, elaborată într-un tratat academic de istorie literară în 1973: "Ce s-a petrecut în sufletul lui Macedonski în decursul anilor 1886 și 1887 alcătuiește unul dintre cele mai delicate mistere ale creației poetice. După cum seva distilată din tainițele mucede și întunecoase ale pământului se volatilizează în parfumul florilor, nefericirile recente au devenit pentru Macedonski substanța unei curate și senine înfloriri. **Este foarte instructivă comparația producției macedonskiene înainte și după această dată.** Înainte, inspirația îl conduce către motivul tenebros și către viziunea macabră. (...) Când valul indignării publice urcă împotriva sa, el coboară în sine și nu află nicio adiere peste adâncurile sale încremenite. Nimic, nici chiar speranța. Deodată însă, un catharsis moral și estetic izgonește cugetul lugubru. (...) Pe această poartă deschisă de pacificarea și libertatea internă pătrund farmecele naturii și imaginile clasicismului.(...) Din sinteza tuturor acestor îndrumări se constituie *Noaptea de mar*".¹ De subliniat doar că această "instructivă comparație" a fost făcută prima dată de C. Iordăchescu în articolul prezentat anterior în care el face, primul, interpretarea în acest fel a evoluției literare macedonskiene, interpretare acceptată și continuată, în mod evident, de către Vianu.

Compararea lui Macedonski cu Eminescu, relevarea valorii majore a amândurora, punerea evoluției primului în relație cu a rivalului său aveau să devină obișnuite în critica literară de mai târziu. Spre a ilustra cum apare această vecinătate literară în tabloul statuat în timp de istoria literară, vom desprinde un alt paragraf reprezentativ, referitor la Macedonski, dintr-o lucrare de referință a cercetării literare contemporane, adevărat ghid

de orientare în labirintul literaturii române, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*: "El este marele poet al epocii alături de Eminescu de care se distinge fundamental prin fondul tonic, energic, al lirismului său și prin sinteza dintre romantism și prefigurări ale simbolismului, pansianismului, modernismului poetic de după 1900 (...)".²

Dar Iordăchescu e primul care face această, temerară atunci, alăturare, iar prin aserțiunea cu care se încheie precedentul articol, marchează un adevăr adânc și tulburător, a cărui revelație am avut-o de multă vreme: personalitatea iradiantă a lui Eminescu a dinamizat hotărâtor energiile creatoare ale celor din jurul său, le-a descătușat, determinând destinele contemporanilor săi în mod decisiv. Dacă acest efect asupra lui Slavici, Creangă, Caragiale, Veronica Micle ș.a., este un loc comun al istoriei literare, efectul special, întors pe negativ, asupra evoluției literare a lui Macedonski, arată încă o dată enorma forță de influență a lui Eminescu, capabilă să determine destine, chiar prin adversitate, involuntar ori postum, făcând istorie chiar și dincolo de opera sa propriu-zisă.

Și mai deschide calea înțelegerii a ceva nerelevat încă: **modul cum poate acționa un model creator de forță, chiar și prin obsesia pe care o stârnește în sufletul unui rival, așadar și prin forța urii, nu numai a sentimentelor afectuoase.** Și în domeniul creației acționează, se pare, aceeași atracție irepresibilă a depășirii marilor obstacole, aceea care a făcut ca atâția alpiniști să-și piardă viața din obsesia, aproape de neînțeles, de-a

cucerii Everestul sau oricare alt vârf inexpugnabil, a cărui atingere, prin orice mijloace, devenea mai puternică decât instinctul de conservare.

Pentru un om de forță creatoare, de conștiința valorii, de orgoliul și de ambiția lui Macedonski, Eminescu era, conștient sau nu, singurul vârf pe care trebuia să-l cucerească, depășindu-l. **Eminescu a fost Everestul lui Macedonski.** Înălțimea lui a determinat să se înalțe mai sus și zborul celui alt. Poate că n-ar fi o exagerare prea

mare dacă s-ar considera că **adversitatea obsesivă a unui creator de energia lui Macedonski a fost un mare omagiu adus lui Eminescu.** Ura lui avea pasiunea unei mari iubiri care a făcut din Eminescu *aproapele său cel mai aproape*. Istoria creației e plină de asemenea exemple de benefică adversitate, fie doar cel al cuplului Mozart - Salieri. Multe alte exemple acționează însă și azi în acest fel, puțin știut, continuând a face istorie și a produce opere de creație sau nebănuite consecințe în aria literară.

Foto : Jean Pierre Augier, « Madame Seguin »

¹ *Istoria literaturii Române III, Epoca marilor clasici*, Redactor responsabil - Șerban Cioculescu, Academia Republicii Socialiste România, Editura Academiei R.S.R., București, 1973, cap. *Alexandru Macedonski*, semnat de Tudor Vianu, pag.460

² *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Institutul de lingvistică, istorie literară și folclor al Universității "A.I.Cuza" Iași, Academia R.S.R., Editura Academiei R.S.R., București, 1979, S.C., item. *Alexandru Macedonski*, semnat S.C (Stănuța Crețu) pag.521.

DIRECȚIA NOUĂ GRANIȚA DINTRE POET ȘI SCRITOR

Au dispărut granițele geografice și s-au consolidat granițele umane. Așa e legea firii. Se schimbă lumea, se-nnoiește, se predă ștafeta, materia se transformă, ia altă formă. Granița de pământ s-a preschimbat în granița de cuvinte.

Marile curente ale culturii/ literaturii au pătruns la noi cu mari întârzieri. Renumitele întârzieri ale trenurilor sunt ne semnificative față de sosirea la fix a Renașterii, a Umanismului sau a Iluminismului. Toate au fost împinse în istorie mai târziu. Doar Eminescu a reușit să urce din mers pe scara ultimului vagon de literatură, odată cu formula „ultimul mare romantic”. Efortul de-a ajunge din urmă, de-a recupera, de-a fi în rând cu lumea, a conferit literaturii noastre un aer ușor obosit, în încercarea de-a fi și originală, și integrată noilor valuri. Literaturile mari ocupau toate locurile în vitrine. După cărțile lor se orientau studenții români ajunși în străinătate. Întorși în țară, aduceau cu ei noutăți în gândire, în scriere, în concepție. Soarta scriitorului român a fost echivalentul celei a negustorului român, care tot trebuia să ducă și să aducă, să ducă puțin, să aducă mult, să-și plece spatele sub povara greutății. Bagajul de la întoarcere e și acum cu mult mai neîncăpător decât cel de la ducere. Convenția de-a prelua de la Vest și de-a aduce la Est se înscrie într-o tradiție a respectului arătat față de cei mai mari, mai valoroși, din față, de pe podium. Surprinzător este faptul că nu în aceeași relație ne-am aflat cu Estul. Literatura vastă, rusă, nu a avut același statut pentru cea română, în sensul de obiect mereu râvnit. Mai apropiată geografic, a fost recunoscută firesc, fără aceeași atitudine ca față de literatura Occidentului, devenită obsesie pentru scriitorul român.

Ani la rând în școli și universități ni se atrăgea atenția, de către profesorii noștri, asupra folosirii termenului de „scriitor”, care-l cuprinde și pe cel de „poet”, de „romancier”, de „dramaturg”. „Scriitor” era folosit generic, voalat, fără a se ști prea mult/ multe despre domeniul său concret de activitate. Erau atâtea manifestări cu... scriitori. Asociația profesionalistă în domeniu nu se numește altfel decât Uniunea Scriitorilor. Ea îi cuprinde ca-ntr-un sac mare pe toți cei merituosi care au de-a face cu scrisul. „Scriitor” vine de la verbul „a scrie”. Scrisul e o îndeletnicire practică, marcată de timp. Atâtea idei zboară, se pierd, sămânța lor dispăre, luată de vânt, dacă nu există o inspirație a momentului, de-a fixa fiecare bob la locul lui.

Atât de mult ne-am cuprins/ pătruns de ideea unui scriitor total încât, în cele din urmă, reușeam să-l numim corect, să-l identificăm exact pe omul care scrie, cu barbă, cu ochi încercănași, cu o tristețe ancestrală, cu luxul de-a fi absent, ușor bolnav, bolnăvicios, dar cu o

strălucire aparte în toată făptura lui, ca o aură prezentă, dar observată cu greu, doar de cei ce știu să vadă. Cam acesta ar fi un portret al celui pe care de multe ori ar trebui să scrie „căutat”, „dispărut”, „recompensă”. Înregistram și ne dam seama de discrepanța dintre scriitor și creația lui propriu-zisă, dar știam că așa trebuie să i se spună, corect, elegant, precis. Înainte de a-l numi, exista o clipă de pauză, de gândire, în care alegeam termenul în așa fel să nu greșim. Chiar dacă acel scriitor nu acoperea toată gama de creație sau nu făcea din fiecare câte puțin, chiar dacă în mintea noastră era limpede că unul nu e decât poet și altul nu e decât prozator, tot scriitor trebuia să-i spunem.

Nu a fost singurul exemplu când credeam ceva pe care îl numeam altfel. Sunt adevăruri din trecut, pe când albul putea fi numit negru, și invers, pe când patria de cuvinte ne era apropiată sau îndepărtată. Nu știm cât a dispărut și cu ce preț obiceiul de-a construi un text parabolă (nu parabolic, precum antena), de-a face exerciții de creație pe marginea unui real ce se pierdea în negură. Uneori această creație se ridica în sfere abstracte, era model de compunere, alteori mai păstra fire de legătură cu pământul din care creștea, ca niște mlădițe firave care nu vor să fie tăiate.

Ana Blandiana spunea odată, într-o emisiune, la care a fost invitată de către Daniel Cristea Enache, despre faptul că poetul este altceva, el simte altfel, e perceput mai aparte față de scriitorul care, de multe ori, e lipsit de magnetism. Adevărul acesta l-am auzit și simțit de câte ori mergeam în străinătate, cu diverse lansări de carte. Pe afișe se scria „poet”, „scriitor”. În prezentările făcute de ei, de cei de dincolo de granițe, dar și pentru public, poetul avea loc de cinste. Se opreau din discurs, cu admirație, prelungind momentul, anunțând intrarea poetului. El trebuia să fie la înălțime, nu la îndemâna oricui. Scos în evidență, extras din mulțime, din mulțimea de scriitori, câștigător. →

ELENA M. CÎMPAN

Foto: Jean Pierre Augier, „Chapardeu”

Din ea fac parte mereu și prozatori care, la rând, sunt romancierii, nuveliști, prozatori de proză scurtă și foarte scurtă, esești. Poetul, noțiunea de „poet”, se bucură de-o atenție deosebită. Am regăsit lucrul acesta, cu bucurie, în ultimii ani de cutreierat prin Europa.

Vesticii făceau de mult diferența dintre poeți și restul lumii/ scriitorilor, pe când noi încă mai eram/ suntem într-o dilemă.

Nu oricine e poet. Nu oricine e lovit de geniul morții. Nu pana oricui e altfel decât a confracților de condei. Există un mod diferit de-a gândi în poezie, de-a visa, de-a privi altfel, de-a crea o lume de rezervă, de-a locui acolo împreună cu cei ce simt poezia și o înțeleg. Pentru acestea, poezii sunt invidiate. Dar și pentru puținul lor, cu care se mulțumesc, pentru iubitele lor, pentru statutul lor.

Poetul îl cuprinde pe scriitor. Scriitorul îl cuprinde pe poet? Se adăpostesc ei unul pe altul? La scriitor se întâlnește o notă mai severă, care lipsește poetului flexibil, tolerant. Poetul se comportă ca poet și-n viața de zi cu zi, pe când scriitorul trece de multe ori neobservat, în el făcându-și loc alte preocupări cărțurărești. Și atunci când poetul e medic, e profesor, e preot, ceva îl trădează. Privește altfel, conduce un dialog cu sensibilitate, vorbește-n versuri, știe versuri, le recită, de-ale lui, de-ale altora. Poetul invocă rigoarea scriitorului cu care stă la masă, programul acestuia, planul din construcția unui text, îl dă exemplu pentru spațiile pe care le cucerește. Scriitorul se lasă învins, se dă bătut, în umbra farmecului de poet, a stării lui de poezie, a timpului ce nu-l îmbătrânește, pentru că, nu-i așa?, „poeții nu mor”.

Granița dintre poet și scriitor se vede foarte bine din afară. Pentru cel cu ochiul format, e ușor să se descurce pe harta literaturii, să aleagă poetul de scriitor, ca marea de uscat. Știm până unde e poezie și când începe proza. Amândouă se hrănesc din cuvinte, cuvintele din litere, iar cei ce se ocupă de litere sunt literați. Statutul de poet a fost câștigat la scenă deschisă, scriitorii mai trag cu ochiul, din când în când, la poeți, le împrumută din faimă, din comportament. Poetul a crezut de multe ori că-i este inferior scriitorului, că nu este luat în serios, că lumea își bate joc de el, că nu este înțeles și apreciat. Un complex al poetului există, așa cum se vorbește despre un complex al literaturii feminine sau al poeziei feminine. Dar poetul, odată pus în drepturi, intrat în... legalitate, se bucură de avantaje ale titlului de poet, cum ar fi: debut mai facil, festivaluri, lecturi publice, pentru că poezia e mai ușor de urmărit decât un text în proză. Recităriile consacra un poet, antologiile sunt mai convingătoare în poezie, decât în proză, în manuale intră mai ușor un poet contemporan decât un prozator.

Avantajul de-a fi poet e gratuit. Sunt puțini cei ce cred că-i suficient doar atât, măcar pentru a trăi, nu și pentru a

muri, când moartea e mai scumpă decât viața multora. Există un avantaj de-a fi poet, ca să nu-i spunem un „mit”. Poetul se identifică cel mai mult cu partea ideală din totalul scrisului, lăsând partea materială pentru ceilalți scriitori. Poetul e cel ce duce cu gândul la opera lui, la poem și poezie, în timp ce scriitorul și-a găsit mai târziu un nume pentru ceea ce face, odată cu modernii în teoria literară, care au introdus termenul de „scriitură”, ce rimează cu „osatură”, ca și cum scriitorul ar fi/ ar face doar ițele războiului de țesut, fără urzeală.

Odată cu deschiderea literaturii și deschiderea spre literatură, un rol însemnat îl ocupă practicarea (nu doar

practica), plină de hărnicie și entuziasm a textelor de orice fel. Teoretic, nu-și mai bate nimeni capul să explice tot ce se-ntâmplă cu scriitorii de orice fel, nu există persoane atât de preocupate pentru a ordona mersul literaturii, nici la scară națională, nici la cea mondială. Tendința este de-a renunța la studiul comparativ, la trasarea de linii clare, la găsirea numitorului comun și la analiza de fond a orientării literare. Se scrie mult. Și bine. E greu să tragi contururi. Îndemnul ar fi unul arhicunoscut: „Scrieți, băieți, numai scrieți!” Dar nu mai este îndemn, că a devenit rutină. Lucrurile sunt într-o derivă din care singuri ar trebui să ieșim. Și fiecare iese singur. Pentru că și individuale se scrie în mai multe registre. Pentru că poetul este și ascuns în cel care scrie și se

ajunge cu greu la el, dând la o parte alte și alte câmpuri, fragmente literare.

La un singur scriitor, pe suprafața unei singure opere, se pot vedea alte și alte granițe, la fel de îndreptățite. Dacă de la granițele geografice am trecut spre granițele umane, ajungem foarte ușor la granițele din capul nostru, la granițele gândirii noastre, pe care nimeni nu le poate desființa. Percepem bucați de pământ poetic sau de proză, în succesiune, simultan, instantaneu, constant, la un singur nume, la o singură literatură, la toți și la toate, la un loc. Într-o armonie a ființei lui, scriitorul e poet, romancier, eseist, critic, filosof, teolog, pe măsura cititorului care se bucură de toate formele de relief într-un singur loc.

A fi poet într-o lume de negustori?!... A fi scriitor într-o lume de visători?!... Poetul este și a fost admirat dintotdeauna, fără a mai pune la socoteală prezența muzelor în jurul lui. Scriitorul, partea lucidă a textului, a jucat și joacă rolul de frate mai mare, ce temperează, dă sfaturi, cu intenții bune. Cu toate acestea, ne propunem (și propunem) să vedem de ce poetul a fost mai ușor de corupt când a devenit „poet de curte”, iar scriitorul a rezistat mai mult acestei tentații. Despre „Scriitor de curte”, în următorul număr.

Foto : Obra Jean Pierre Augier, « Pisică pe lună »

Credeam că am văzut tot

Foșnesc bancnotele între degetele mele
Ca un șerperiş cu puiet flămânzind.
În cazul în speță
Avocații de pace nu mai au flerul scontat,
Rugăciunile nu au nume luate din cer
Așa cum nici pruncul
Nu mai are viitorul promis de statistici.
Lacrima de glicerină preagrasă
Spală scutecul din bumbac deșirat...

Credeam că am văzut tot angrenajul
Mașinii care mi se pregătește
Cu emailuri strălucitoare
Trase sistematic peste pielea reptilei bolnave.
Altă capcană pentru lupii cei tineri
Stă prinsă-n pioneze
Pe sub ciorchini reclame .
Aerul sfârâie în călimară golită
Și jurnalul de zi pierde una câte una
Paginile
Pe care îngenunchez
Cu sticlă de vin vechi
Și Graalul promis.

Deșert

Pentru ca să nu se strice
Veșmântul scump și la modă
În sezonul acesta,
Țin cont de posibilitatea
De-a trece alte cămile slabe
Prin toarta acului pierdut pe
Drumul mătășii.
Din radiou ies șoapte desperecheate:
-Va fi furtună în pomul cunoașterii și
Curge-va Lethea peste viii și morții planetei!
Anunță meteorologii.

Limite nu mai există
La petrecerea în care
Cântăm fals, tropotim pe podele
Apoi... bem delevarul ca pe o otravă rară.
E promorocă pe oasele
Sfinților care încă mai rabdă
Să treacă peste ele șenile și
Pașii fetei morgane.

Nuntași

Întâmplările se desfac din coajă
Precum stânjeneii
Plantați pe linia orizontului descrescător.
În nume propriu
Dau alerta maximă
Și ...vin contrabandiștii de aur
Cu podimul de premieră la subsioară.
Nu dau replică
În ziarele cu fiare ucise în lupta inegală !
În perechi perfect comestibile
Peștii cinei de taină fac volute
Prin burta corăbiei militare.

Tragem linii frânte
În creta asfaltului.
Desenăm din memorie
Nunta universală și...
Alaiul ăsta ne urmărește pas cu pas,
Inimă lângă inimă,
Prin toată palestra grecească.
Și ...plouă!
Plouă cu alți nou-ăscuți
Dincolo de ferestrele
Cu storurile trase direct din coperta de carte.
Adevărul se scrie ca și singur
Pe străzi fără ziduri,
Pe lutul reavăn
Ca o cămașă de femeie lehuză.
Povestea mea evoluează fără cuvinte
Fără imagini.
Vânătorul tremură asudat și cu
Piedica trasă la armă.
Unde au plecat toți pescarii de oameni ?

Apărare

Un cuțit de bucătărie ascuțit
Pe muchile amândouă,
Așa ca un exercițiu de loialitate
Ori sabia regelui așezat în jilțul
De la masa cea verde...
Trupul lui este numai un semn
Din cap până-n picioare îmbrăcat
În veșminte din fier tras prin zale.
Este restriște în ochiul care citește
Evenimentul secolului.
Învățam cum să supraviețuim fără carne
În iarna viitoare.
Cușca bestiei a rămas goală
Iar arena-i tixită
Cu flori din hârtie velină.
Ne târâm cu miriapodul ce amușină
La marginea stelei .
Lampa cu gaz e stinsă pe masă.
Sforăie și bufonul de sub masa ospățului...
Da' ce știu eu
Despre camelot-ul în care
Iarba sparge piatra și
Leul își face veacurile
În semul heraldic ?

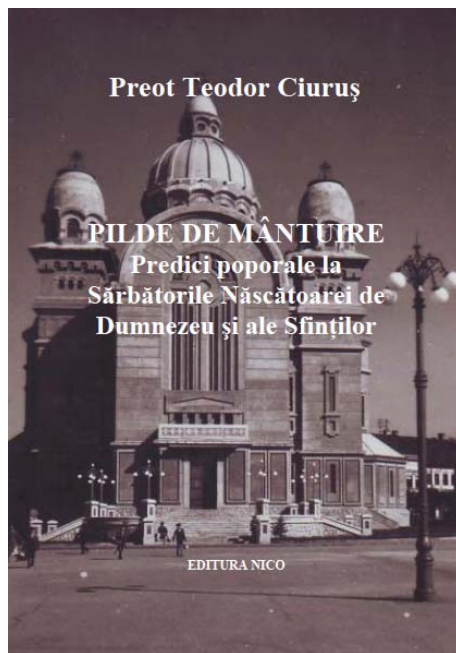
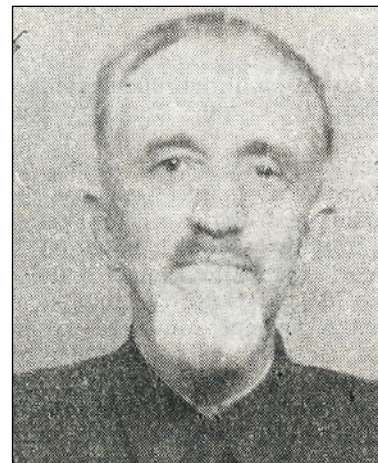
MELANIA CUC

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

PILDE DE MÂNTUIRE

Cu ajutorul părintelui protopop Gheorghe Nicolae Șincan și a directorului Direcției Județene pentru Cultură Mureș, Nicolae Băciuț, redescoperim valorile credinței prin intermediul volumului „Pilde de mântuire – predici populare la sărbătorile Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților”, retipărit după aproape 80 de ani la Editura Nico, sub semnătura preotului Teodor Ciuruș. În prefață, mitropolitul Andrei vorbește despre caracterul părintelui Teodor Ciuruș, un om „care n-a trecut degeaba prin această viață”, protopopul având preocupări pastorale speciale din care a izvorât volumul de predici care adună frumuseți spirituale. Prin readucerea în actualitate a acestor predici, imaginea protopopului Teodor Ciuruș nu rămâne încremenită în istorie, ci este un document și o sursă pentru cei care-și fac din cuvântul de învățătură rostit, în fața credincioșilor, un mesaj adevărat. Născut în decembrie 1902, în satul Dumbrăvița din județul Bistrița-Năsăud, la scurt timp rămânând doar cu mângâierea iubirii nemărginite a mamei sale, Irina, și cu dragostea fraților Alexandru și Vasile. Școala primară a urmat-o la Dumbrăvița, iar liceul la Năsăud, unde s-a evidențiat prin seriozitate și muncă. Urmează Institutul Teologic „Andreian” din Sibiu, iar după doi ani, încununat de strădăniile, trece la Institutul Teologic Cluj, terminând studiile cu excepțional în anul 1925. A fost președinte al Societății Studenților în Teologie, credința Ortodoxă, remarcându-se printr-o bogată activitate culturală. Pentru început, este profesor de religie la Alba Iulia, la Liceul de băieți, în toamna anului 1926 căsătorindu-se cu Silvia Cotuțiu, învățătoare, tot din Dumbrăvița, soție și preoteasă vrednică de toată admirația. În același an, a fost hirotonit preot de episcopul Nicolae Ivan, pe seama parohiei Rusu Bârgăului, Protopopiatul Bistrița. După ce și-a luat licența în teologie la facultatea din Cernăuți, începe să adune materiale documentare pentru o monografie a Protopopiatului Bistrița, însă vremurile vitrege ale anilor 1940 îl împiedică să ducă la capăt lucrarea propusă. Părintele publică articole de mare importanță în revista „Renașterea”. După Dictatul de la Viena, episcopul Nicolae Colan a fondat un vicariat ortodox la Alba Iulia, pe 6 septembrie 1940, unde Teodor Ciuruș deține funcția de consilier și redactor al revistei „Renașterea” timp de 4 ani. Pentru meritele lui, episcopul îl hirotonește protopop, pe 9 octombrie 1942. În anul 1945, este chemat la Centrul Eparhial Cluj, unde îndeplinește funcția de inspector eparhial, iar mai apoi este instalat, pe 24 februarie 1946, protopop la Târgu-Mureș și paroh la Catedrala Mare. În cei 14 ani de slujire în funcția de protopop, a realizat

numeroase lucrări la Catedrală. În anul 1959, dorind să se apropie de copii, părintele Teodor Ciuruș cere transferul la Parohia Blumăna din Brașov, unde funcționează ca preot până în anul 1965, când din cauza unei afecțiuni la corzile vocale se pensionează. Se stinge din viață la Blaj, la fiul său Sandu, pe 11 septembrie 1979. Rămâne în urma sa o viață de adevărat preot și volumul de predici care apare în 1934 la Editura Episcopiei Ortodoxe Cluj. Lucrarea, reeditată, reprezintă o contribuție de o importanță aparte pentru literatura omiletică. Cuvântările închinare mamei sunt adevărat prinos al recunoștinței neșarmurite pentru aceea care i-a dat viață și l-a învățat să trăiască în dragoste pentru dreapta credință și pentru neamul său.

Un om care oglindește în carte o pregătire teologică de înaltă ținută academică, aducând balsam pentru suflet la cele mai importante sărbători de peste ani: Nașterea Domnului, Sfântul ierarh Nicolae, Sfintele Paști, Izvorul Tămăduirii, Adormirea Maicii Domnului, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril etc. După cum afirmă protopopul de Târgu-Mureș, Gheorghe Nicolae Șincan, rămâne în urma părintelui Teodor Ciuruș chipul adevăratului slujitor la altarul străbun. Viața lui a însemnat o ardere, o flacără care s-a aprins luminând pe calea adevărată a vieții.

În prefața semnată la 17 februarie 1934, la Rusu Bârgăului, autorul cere mângâiere Domnului: „Să fii tu mijlocitorul între Dumnezeu și oameni, să-i ridici pe aceștia în curățenia vieții până la cer, să fii tu o lumânare, ce arzând continuu, împrăștie întunericul”. O viață trăită în lumină, cu simplitate, sinceritate, iubire adevărată față de Hristos a unui om care ne-a îndemnat să coborâm în adâncul inimii, unde în singurătatea și tăcerea ei, cumpănind faptele săvârșite, să vedem ce roduri bune am ales pentru mântuirea sufletului nostru. Protopopul Teodor Ciuruș vine din satul Dumbrăvița-Diug, mica așezare, cunoscută și sub denumirea de pepinieră de preoți a Transilvaniei, de aici slujind la altar în țară peste 47 de preoți. El se alătură imaginii vrednicilor preoți de aici, amintind doar pe protopopul de Cluj, Teodor Cotuțiu, al cărui nume îl poartă Școala din Dumbrăvița. Sperăm ca în timp și numele protopopului Teodor Ciuruș să dăinuiască în daltă pe unul dintre edificiile localității natale.

MENUȚ MAXIMINIAN

Arhimandritul Vichentie Amariei, un stareț sub mantia smereniei

Din darul lui Dumnezeu, anul acesta reprezintă un an omagial pentru povățuitorul Mănăstirii Secu, Arhimandritul Vichentie Amariei, cel care a împlinit de curând 50 de ani de viețuire în această lume și 20 de ani de stăreție sub tâmpla venerabilei mănăstiri mai sus amintită, ctitoria vornicului Nestor Ureche și a soției sale Mitrofana în anul 1602.

Viețuind la Mănăstirea Bistrița, în timpul stăreției vrednicului de pomenire Arhimandritul Ciprian Zaharia, Părintele Vichentie Amariei a ucenicit pe lângă marii stâlpi ai Ortodoxiei românești, Arhimandritul Ioanichie Bălan, cel care i-a fost și naș de călugărie, precum și duhovnic, Arhimandritul Iustin Pârnu, de la care a deprins o bogată experiență monahală și alții. În timpul viețuirii la Mănăstirea Bistrița, din anul 1983, a fost contemporan și cu cei ce au ajuns mai târziu episcopi, Ioachim Băcăuanul și Ieronim Sinaitul (ipopsifu).

La 1 aprilie 1984, este tuns în monahism, iar în toamna anului 1985, pe data de 3 noiembrie, la recomandarea starețului din vremea aceea, Arhimandritul Ciprian Zaharia, a fost hirotonit ierodiacon de către vrednicul de pomenire Preasfințitul Gherasim Cucoșel.

În timpul viețuirii la Mănăstirea Bistrița, ctitoria voievodului Alexandru cel Bun, părintele Vichentie a trecut prin mai toate ascultările (eclesiarh, secretar, contabil, prescurar, brutar, paraclisier etc.), nelipsind nici de la slujbele bisericii, deprinzând cu multă pricepere rânduielele de tipic, precum și cântările psaltice.

În vederea aprofundării cunoștințelor religioase, în vara anului 1986 este declarat admis la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit în anul 1990 susținând și teza de licență cu tema: „Păcatul și epitimia în actul Spovedaniei”. De la Mănăstirea Bistrița este transferat ca diacon slujitor la Catedrala Mitropolitană din Iași, în iulie 1990, iar după un an de zile, ivindu-se nevoia numirii unui stareț la Mănăstirea Secu, Înaltpreasfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei de atunci, actualul Patriarh al României, l-a hirotonit ieromonah, acordându-i și rangul de protosinghel la instalarea într-un stareț. În data de 18 august 1998, cu ocazia Sinaxei monahale din Arhiepiscopia Iașilor, i-a fost acordat rangul de arhimandrit, tot de arhipăstorul Moldovei de la acea dată, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

În timpul stăreției Preacuviosului Părinte Arhimandrit Vichentie Amariei, Mănăstirea Secu a cunoscut o frumoasă perioadă de înflorire, cetatea de la poalele Muntelui Vasan îmbrăcând adeseori veșminte luminoase. Nenumărați oaspeți, din țară și de peste hotare, ierarhi, oameni importanți, demnitari, dar și suflete simple, au

găsit în blândul păstor al Mănăstirii Secu, o gazdă primitoare.

În această perioadă însemnată s-a reușit restaurarea picturii bisericii mari (2002), înființarea schiturilor Băiceni, Tăciune și Nifon, construirea unui arhondaric, pictarea paraclisului Sf. Ierarh Nicolae și multe alte activități gospodărești ce stau mărturie a unui

vrednic diriguitor al bunurilor Bisericii, un harnic și priceput chivernisitor ce a lucrat cu multă pricepere în ogorul Domnului. Nu este puțin lucru să pregătești două canonizări de sfinți: a Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, în anul 2007, și a Sfântului Ierarh Ioan de la Râșca și Secu, în anul 2008! Sunt multe, frumoase și valoroase realizările acestui chip smerit acoperit mereu sub mantia faptelor bune și a discreției. Pentru unele a primit recunoștință de la oameni, pe altele încă le mai păstrează în tainele inimii Sfinției Sale, dar toate vor fi răsplătite de Hristos Arhierul cel Veșnic care niciodată nu rămâne dator nimănui.

Mănăstirea Secu are în ultimii ani și un număr impresionant de viețuitori, mulți dintre ei fiind îndrumați către studii. Părintele Stareț a îmbrățișat întreaga obște cu dragoste și bunătate, fiind pentru toți viețuitorii un adevărat părinte, cald, bun, grijuliu și protector.

Iubitor al muzicii psaltice și al lecturilor teologice, primitor, însuflețit de altruism autentic, atent la nevoile celor din jur și discret la gesturi, Părintele Stareț Vichentie nu a aplecat niciodată urechea la laude și nici nu a „mângâiat” pe alții cu cuvinte mari. Monah autentic, mai întâi cu sine și apoi cu alții, Sfinția Sa a predicat mereu prin trăirea pilduitoare, fiind un stâlp statornic al monahismului românesc, un atent iubitor al tipicului și un fin mânuitor al cuvintelor dulci.

Momente de evocare, momente de sărbătoare, clipe de înălțare sufletească, doxologie pentru tot ce a fost și va urma. Cuvintele sunt neputincioase pentru a lumina așa cum se cuvine pe ostenitorul chinoviei de lângă Pârăul Secu, pe vasul ales prin care Mântuitorul Iisus Hristos și sfinții Săi au lucrat cu înțelepciune.

Acum, la ceas de bilanț, în care s-au adunat o perioadă de 20 de ani de răbdare, muncă și dăruire, peste care s-au revărsat darurile cele bogate ale Duhului Sfânt, dorim Preacuviosului Părinte Vichentie Amariei, Starețul Mănăstirii Secu, ca în continuare Dumnezeu să-i fie aproape în toate ceasurile acestei vieți efemere, așezându-i la inimă dar peste dar, bucurie peste bucurie, iubire peste iubire, precum și cununa nevestejită a slavei din ceruri pregătită pentru cei ce au iubit pe Domnul și au îndeplinit poruncile Lui.

IEROD. HRISOSTOM FILIPESCU
Bibliotecarul Mănăstirii Secu

MIȘCAREA RUGULUI APRINS

- „GÂND ȘI SLOVĂ”

Spiritualitatea creștin-ortodoxă din perioada interbelică se afirma puternic, ancorată în revelația divină, înțeleasă ca izvor al credinței creștine. Fundamentul spiritualității românești, manifestarea divinului ca *Bine Absolut*, a marcat, prin aparența sa, existența umană într-un dialog conștient fondat pe puterea duhului slovei. Mișcarea *Rugului Aprins*, în privința gândirii creștine, s-a aflat totdeauna pe o linie de continuitate ortodoxă, mergând crescendo până la martiraj. Dincolo de acest sacrificiu dus la extrem, mișcarea literară a promovat credința și simțirea în „hainele” frumosului duh poetic. Mulțimea metaforelor, specifică tradiționalismului interbelic, hermeneutica specifică, așează mișcarea literară a acestuia pe o treaptă înaltă a culturii și spiritualității românești. Literatura convertită prin textul poetic religios scoate la lumină, deopotrivă, om și operă. Constituită într-un ritm rapid, mișcarea literară s-a dovedit a fi un adevărat *Îndrumar spiritual*. Părintele Arsenic Boca, în Ardeal, și Părintele Cleopa, în Moldova, au meritul esențial în ctitorirea centrelor duhovnicești și răspândirea virtuților morale. Gruparea „*Duh și slovă*”, sub conducerea lui Iuliu Scriban, ținea conferințele cu public alături de cenaclul literar „*Sburătorul*”, al lui Eugen Lovinescu, și „*Convorbiri literare*”, condus de Al. Tzigara-Samurcaș, însemnând un prim impuls pentru cei cu duhul scrisului. Cel dintâi *Rug*, de la Mănăstirea Antim, și-a răsfânt lumina și în afara bisericii. S-au organizat întâlniri cu scriitorii prieteni, în flecare joi seara, în salonul stăreției, unde făceau să lumineze tainic izbăvirea din robie a neamului, prin creații literare și filosofice, muzicale și artistice. Ion Marin Sadoveanu citea din meditația sa dramatică „*Martirajul Sfântului Ioan Botezătorul*”, Vasile Voiculescu aducea creațiile sale poetice, Dabija de la Facultatea de Medicină vorbea despre ultimele descoperiri medicale, Arhimandritul Mitrofor Haralambie Vasilachi prezenta disertații filosofice despre adevărul absolut. Anton Dimitriu vorbea despre limitele gândirii logice și euclidiene, Alexandru Mironescu analiza problematica morală a contemporaneității. Scriitorul Paul Sterian cucerea cu revelațiile sale patristice, dezvăluind comori din cugetările Sfinților Părinți și despre viața *Sfintei Anastasia Fecioara*. Mircea Vulcănescu excela ca filosof și scriitor. Sandu Tudor, ca ziarist și polemist de duritate laică, aducea magia noilor sale poezii de pocăință, speranță în Cel de Sus, și lirism în care cuprindea speranțele întregului popor înrobite. Arhimandritul Benedict Ghius aducea subtilitățile găsite de el în cărțile duhovnicești. Vasile Vasilachi a prezentat

câteva capitole din lucrarea tipărită mai târziu, *Doctorie sufletească pentru toate durerile*. Scenele din războiul nevăzut al Sfântului Cuvios Paisie cel Mare din Egipt, considerat un *mecena*, erau urmărite cu vădit interes. Cursurile de îndrumări mistice din prelegerile Arhimandritului Haralambie Vasilachi, *De vorba cu noi înșine ori Frumusețile adevărului însuși*, cuprindeau meditații filosofice și teologice. Olga Greceanu vorbea pe teme de călătorii la Locurile Sfinte, pe care ea le iubea negrăit de mult. Printre cei tineri se remarcă Sofian Boghiu, Felix Dubneac, Andrei Scrima. În afară de reuniunile restrânse, descrise mai sus, aveau loc întâlniri și în sala mare a Bibliotecii Mănăstirii, sub lumina aceluiași simbol al *Rugului Aprins*, unde numărul celor prezenți era cu mult mai mare. Printre cei care vorbeau doritorilor de adevăr, se numărau: Tit Simedrea, Ion G. Savin, Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, Virgil Cădea, Dr. Dabija, Anca Lucia Manolache, Generalul Constantin Manolache scriitorul, Părintele Comana. Dintre cei care puneau întrebări, zeloși, aparțineau

„Cercului Ieșenilor”¹. Programul bogat al acestui cerc literar și cultural a condus la tipărirea unei reviste literare de spiritualitate românească și a unei colecții de cărți literare de trăire creștină. Se dorea cuprinderea în ele a temelor ce îi însuflețeau pe cei de la *Rugul Aprins*, lăsând pentru contemporaneitate o creație artistică modernă și creștină, care să aducă și să răspândească o nouă orientare de viață.

Lumina *Rugului Aprins* n-a putut să fie stinsă din ființa celor care au aprins-o, chiar dacă au suferit surghiunul în Munții Moldovei, la Schitul Pocrov. Toți cei ce au făcut parte din *Rugul Aprins* au fost judecați și condamnați la închisoare. Au urmat rând pe rând, cei mai de aproape, apoi cei mai de departe. Trecerea timpului a făcut posibilă editarea creațiilor literare ale celor care au alcătuit această grupare. Recuperările literare, cuprinzând și biografiile unor opere pe care, istoria prin forța destinului le-a stigmatizat, au marele merit de a fi scos la iveală o lirică pe coordonatele unei profunde metafizici.

CRISTINA SAVA

¹ Vasile Vasilachi, *Duminica Tuturor Sfinților, Hramul Mănăstirii Antim din București*, din Volumul “Sub acoperământul veșniciei” - Colecția Teologică “Cuvântul Vieții” - New York, SUA, 1995, pag.36-49;

MISTICA ÎN CULTURA PROFUNDĂ A ROMÂNILOR

– CONSEMĂNĂRI FOLCLORISTICE

(I)

Există sau nu o mistică populară la români și care sunt raporturile ei cu Ortodoxia? Pentru a răspunde unei asemenea întrebări, avem nevoie absolută de părerea izvoarelor.

În privința acestora, situația prezintă două aspecte: cazuri limpezi și cazuri discutabile. În prima categorie intră acele fapte de folclor al căror caracter mistic este pur și simplu de netăgăduit. În a doua categorie intră acele fapte de folclor al căror caracter mistic este observat și descris de unii cercetători sau comentatori, dar negat de alții. Un exemplu al primei categorii îl prezintă călușul. Fie că este considerat ca o manifestare creștin-ortodoxă de tip harismatic, având rădăcini în cele mai vechi și depline tradiții ortodoxe (începând chiar cu Vechiul Testament!) [Ispas, 2003: 148-184], fie că este considerat ca o manifestare de origine păgână sau chiar pur și simplu păgână (respectiv ca un dans solar) [Vulcănescu R., 1987: 375-379], în ambele cazuri **sensul mistic** al călușului este un fapt pe deplin acceptat. Diferențele de interpretare ale acestui sens sunt, se poate observa, radicale. Dar acest fapt nu alterează realitatea în sine a **misticii** comentată diferit de curentele amintite. Pentru a doua categorie prezentată se poate apela la acele motive populare declarate de mulți specialiști ca „geometrice”, dar interpretate ulterior ca având o simbolică religioasă, mistică, dar și la horă [ibidem: 372] și altele asemenea.

Indiferent de controversele dintre specialiști, uneori sterile, dar de cele mai multe ori aducătoare de noi perspective și deschizătoare de căi, vom urmări să identificăm o serie de consemnări ale culturii profunde

românești care să ateste existența misticii populare și, totodată, să permită pregătirea unei analize teologice a acestei mistici.

Dat fiind specificul temei lucrării, ne vom limita în mod firesc la folclorul literar. Am amintit anterior de căluș și de evidența *fondului mistic* pe care este construit acesta. La fel de bine puteam nota numeroase obiceiuri populare, de la descânt la colindat, a căror componentă religioasă fundamentală este evidentă și se înscrie în linia unei *mistici vii, trăite și extrem de bogate*. Vom încerca însă a face o scurtă oprire asupra unor alte domenii: proverbele și zicătorile, legendele și, firește, basmele. [...]

Atestări ale misticii ortodoxe în basmele populare

După cercetarea existenței sau lipsei misticii ortodoxe în lumea proverbelor și respectiv a legendelor românești, în mod firesc trebuie să apelăm la *basma*. După cum se poate observa, am urcat o scară a dimensiunii transcendente. *Proverbele* și *zicătorile* sunt, prin concizia ființială, prea puțin predispuse înfloririi. *Legendele*, pe de altă parte, deși sunt cu siguranță izvorâte din fapte și lucruri concrete – de la evenimentul istoric la fenomenul meteorologic și de la forma de relief la elemente fundamentale ale existenței (gen *originea lumii* sau *alcătuirea cerului*) – sunt totuși însoțite, de multe ori, de elemente suplimentare, a căror concretețe este fie scăzută, fie inexistentă, fie incertă. Mergând la *basma*, trecem într-o altă dimensiune a spiritualității, în care libertatea este deosebit de mare. Nu doar tematica este de o bogăție extraordinară, ci și lumile în care se mișcă acțiunea *basmului* pot fi de asemenea extrem de variate. Prin urmare, suntem într-un domeniu în care fantezia este la ea acasă și în care elementele lumii reale sunt transfigurare. Această schimbare sau transfigurare păstrează însă o serie de caracteristici regionale și naționale, dându-ne posibilitatea unei caracterizări – fie ea și, așa cum e corect, limitată – a tendințelor spirituale regionale și naționale. Din acest punct de vedere, analiza *basmului* prezintă,

prin specificul acestei forme de cultură, un avantaj special față de *paremiologie* și *legendar*: poate permite descifrarea năzuințelor intime, analizarea psihologică a așteptărilor de viitor ale grupului care creează și perpetuează *basma*. Desigur, aceste năzuințe și așteptări se pot sau nu împlini. Chiar și dintr-o perspectivă negativă pentru înfăptuirea idealului (idealurilor) interesul pentru o asemenea analiză a *basmului* este foarte mare. Ea poate arăta în ce măsură cursul istoriei și istoria culturii sunt marcate de transferuri și transformări la nivelul așteptărilor și analizelor unui grup sau altul. Efectele forțării livrești, efectul contradicției între așteptări și cursul istoriei, impactul tehnologic și alte asemenea fenomene fundamentale pot primi o iluminare surprinzătoare din perspectiva cercetării pe care o propunem. Nu doar *folcloristica*, dar și alte discipline, ca *istoria*, *antropologia*, *sociologia* și, desigur, *etnologia* și *etnografia* sunt direct interesate de această cercetare.

Dar, dincolo de importanța ei, cum se poate realiza în sine această cercetare?

În primul rând, o asemenea cercetare **trebuie** să fie sintetică și corect structurată. Prima etapă constă în chiar determinarea mediului spiritual fundamental al grupului studiat¹. A doua etapă necesită observarea transformării treptate a acestui fond în formele de manifestare culturală cu o libertate a fanteziei și expresiei tot mai ridicate. Abia a treia etapă este cea care, în formele de exprimare a culturii de tipul *basmului*, forme ce păstrează specificul grupului² permițând însă și detectarea tendințelor și așteptărilor de viitor. →

Preot MIHAI ANDREI ALDEA

¹ Desigur, prin cercetarea culturii specifice (fie ea și livrescă ori exclusiv de tip folcloric).

² Care la forme cu laxitate sporită riscă a se pierde. Așa este cazul, de pildă, cu multe din operele SF sau Fantasy, care, dacă determină ulterior apariția unor grupuri care le includ în cultura lor la un nivel mai profund ori mai superficial, nu sunt în mod necesar efectul sau rezultanta năzuințelor și tendințelor de viitor ale comunității din care provin autorii. Desigur, posibilitatea corespondenței nu se exclude, însă nu este, așa cum am arătat, necesară. În cazul în care această corespondență nu există, avem de-a face cu o situație inversată față de tipul de cercetare propus de noi, în care opera este determinant pentru năzuințe, în loc de a fi oglindirea lor.

Observăm, pornind de aici, că atestarea misticii în *basmul popular* capătă o dimensiune suplimentară. O analiză a atestărilor va putea determina *sensul* pe care îl dă misticii comunitatea căreia îi aparține basmul. Acest sens poate apărea atât prin schimbările de formă (exprimare) a misticii (inclusiv în raport cu alte categorii ale creației folclorice) cât și prin preferințe ale unor aspecte teologice sau chiar prin schimbări doctrinare (fie ele de proveniență comunitară sau exterioară). Se înțelege de la sine că o asemenea analiză nu se poate face într-o lucrare precum cea de față. Dimensiunile cercetării propuse – atât calitative cât mai ales cantitative – nu pot fi cuprinse într-o singură lucrare și, mai mult, constituie oricum o temă tangentă celei urmărite de noi. Credem însă că prezentarea este suficientă pentru a zugrăvi măcar o parte din importanța atestării și analizării misticii populare în această complexă și fascinantă formă de exprimare care este *basmul*.

Pentru tema noastră, vom apela la o antologie de basme de dată recentă, *Siminoc și Busuioc. Basme românești*, antologie și postfață de Sabina Ispas, Editura Etnologică, București, 2005. Antologia cuprinde 18 basme, din tipuri diferite. Ele aparțin ca zonă de proveniență județelor Olt, Buzău și Constanța, fiind culese între 1968 și 1983. Importanța lor este cu atât mai mare, cu cât se află în zona de trecere de la cultura veche românească – pe care, așa cum am arătat, Ernest Bernea și alții o consideră deja dispărută – la cultura profundă românească de astăzi. Atestarea unei mistici ortodoxe în cadrul lor are prin urmare o semnificație mai complexă, demonstrând o continuitate spirituală – sau nu, după caz – între epoci mai vechi – de pildă, sec. XIX – și mai noi, cu toate valurile istoriei (valuri cărora le corespund felurite șocuri, influențe și chiar invazii culturale¹).

* * *

Siminoc și Busuioc este primul basm al colecției și cel care îi dă și titlul. Numele celor doi eroi este dat de o calitate specială a lor: „*Unde călca Busuioc, ieșea busuioc, unde călca Siminoc, ieșea siminoc*” [Ispas, 2005:7]. Ca exemplu de confuzie a termenilor, putem garanta că cei mai mulți dintre interpretatori ar vedea această afirmație ca o referință la magie. Falsitatea aserțiunii este însă ușor de dovedit, dacă observăm lipsa fundamentului magic. Nu există nici performer, nici performare, nici măcar un apel la o putere exterioară. Proprietatea anunțată de povestitor este *un dat* sau, cu un termen mai potrivit, atât pentru cultura profundă și teologie cât și pentru o cercetare obiectivă, este *un har*, un har pe care cei doi îl au din naștere. Nașterea minunată nu se limitează la atât, căci Busuioc s-a născut și cu sabie și buzdugan, acestea fiind și ele miraculoase [ibidem, 7-8]. În basm, apare ca esențială intervenția lui Dumnezeu de partea eroilor, intervenție care se află în opoziție cu cea a vrăjitoarei la care apelează eroul negativ (Coman). Existența unei structuri mistice este evidentă. Dacă am avea spațiu pentru a analiza mai pe larg aceste atestări, am putea constata și alterările pe care le-a suferit receptarea misticii respective de către purtători ca efect al secularizării generale a societății.

Ruja Rujalina, împărăteasa florilor, basmul fiului obținut în chip minunat, după sfatul unui călugăr ce îi va fi și naș, și sortit a avea anume nevăstă, are firul epic deja cunoscut al tipului. Prezența și influența călugărului și fraților acestuia constituie o structură mistică, la prima vedere secundară, dar în fapt constituindu-se în justificarea tuturor întâmplărilor minunate ale basmului. Acest fapt este **esențial**, deoarece dovedește că justificarea întâmplărilor extraordinare este constituită, în cultura profundă românească, nu de magie sau mitic, ci de dimensiunea mistică.

Racu-n Crai, al treilea basm al antologiei, se află într-o opoziție radicală cu mistică și gândirea ortodoxă, fiind un excelent exemplu al gândirii și culturii magice.

Cenuștocă este o formă actualizată – de purtătorii culturii profunde, se înțelege – a basmului mai vechi *Cenuștoca (Cenuștoca Potca)*. Are

loc schimbarea eroinei din varianta mai veche cu un erou masculin, la care se adaugă o vulgarizare evidentă și fără logică în firul natural al basmului. Această vulgarizare este însă o parte firească a procesului de secularizare a basmelor, proces constatat și în exemplele de mai sus, dar izbitoare în acesta de față. Lipsind la o privire superficială, fondul mistic se dezvăluie ca substrat, mascat cu abilitate de forme aparent neutre. Buna lor înțelegere este o dovadă a faptului că mascarea nu a avut loc în momentul înregistrării basmului, acesta fiind preluat în această formă sau cel puțin povestit ca atare de multe ori. Elementele respective sunt în primul rând *căii din cer* – explicație mascată a intervenției divine – și *ruperea nasului* [ibidem, 43] – la prima vedere lipsită de sens și valoare, în fapt *sacrificiul* necesar pentru câștigarea *harului*. Mascarea lor poate fi rezultatul fie secularizării impuse oficial de regimul comunist, fie unei opțiuni personale a povestitorului.

Povestea cu un împărat, basm lung, adunând în sine câteva tipuri, prezintă o structură mistică a cărei coerență este ruptă doar de finalul ilogic al povestirii, final atipic și care aduce o identică ruptură însuși firului narativ.

Gălbior de lângă soare cu douăsprezece picioare, care încheie prima treime a antologiei, atestă și el în mod limpede existența misticii la nivelul culturii folclorice. Nu doar faptul că povestea pornește de la un popă, element asupra căruia vom reveni, pentru a-i analiza semnificația aparte. Dar este de observat că până și *zmeii* sunt încreșinați în acest basm, având chiar și pomeni și „*de toate*”² [ibidem, 72]. Treptele inițierii care, la fel ca în alte călătorii inițiatice din cultura profundă românească, își au un corespondent ascetico-mistic evident, sunt definite în rezolvarea lor de un spirit ce combină înțelepciunea cu nevinovăția (Matei 10.16). Ca și în celelalte basme, intervenția modernului și contemporanului în repertoriul de noțiuni și imagini este mai mult decât evidentă.

¹ Explozia francofoniei la mijlocul secolelor XIX și XX, germanofilia sfârșitului de secol XIX, două războaie mondiale, Războiul de independență, invazia și ocupația sovietică și toate elementele însoțitoare (impunerea culturii ruse, impunerea ateismului și comunismului șcl) etc.

² Această expresie – „*ți-am făcut pomeni, și-am făcut de toate*” – definește în mod comun împlinirea tuturor celor rânduite pentru pomenirea celor adormiți (pomeni, sărindare, Liturghii etc.).

Când spui Ion Pop -70, trebuie să te uiți și în propriul act de identitate, ca să vezi că nici tu nu stai rău/bine.

Șaptezeci de ani nu mai e o vârstă care să te impresioneze, câtă vreme printre noi sunt destui care sfidează timpul.

Și, totuși, Ion Pop intră de acum în categoria venerabililor, căroră fiecare an care se adună ar trebui să fie, cum spunea filosoful, un dar de la Dumnezeu.

Dar Ion Pop a rămas, nu doar pentru unii dintre noi, tânăr. Acel tânăr care era înconjurat de mai tineri ucenici, situați în orizontul „Echinoxului”, cu încredere, cu speranțe.

Pentru mine, imaginea permanentă a lui Ion Pop nu e cea de la catedră, pentru că școala mult mai înaltă la care ne-a fost Profesor rămâne Universitatea „Echinoux”, neacreditată oficial, dar situată mult mai sus în ierarhia academică decât ar fi vrut unii.

Iar pentru Profesorul nostru, alături de propria-i operă literară, „Echinouxul” se alătură biruitor ca o operă complementară, incontestabilă.

E adevărat, „Echinouxul” nostru l-a mai prins pe Emil Hurezeanu, s-a intersectat cu Ion Mureșan, Marta Petreu, având în echipa de lucru pe Dorin Serghie, Constantin Săplăcan, Andrei Zanca, Cristina Felea, Silvia Balea, Mircea Bența, ca îndată după absolvirea noastră, triumviratul Ion Pop, Marian

Papahagi, Ion Vartic să fie debarcat și revista să fie preluată de Aurel Codoban.

Echinouxul n-a mai fost însă „Echinoux” de atunci încolo niciodată. El a fost orice, dar nu acel „Echinoux” care s-a impus în concertul publicisticii culturale românești prin fenomenul pe care l-a indus, prin starea de spirit, prin ținuta textelor publicate, prin colaboratorii de prestigiu pe care i-a atras...

Pentru noi, Ion Pop a deschis porțile optzecismului, publicând atât texte teoretice, autori, cronici de carte, cât și ancheta „Dreptul la timp”, pe care am inițiat-o, ca pe un buzdugan al generației optzeciste.

Ion Pop e cel care a făcut ca vocile poezilor optzeciști să nu sune fals, dar nici să cadă în capcane ideologice, ținând departe de orice compromis pe cei care s-au încadrat în geografia echinoxistă.

El a fost nu doar protector, ci și garant al aspirațiilor noastre. Și-a pus amprenta pe destinul multor generații de filologi clujeni, le-a fost multora mentor.

El ne-a fost model, ne-a cucerit prin „biata sa cumișenie”, prin onestitate, prin rigoare, prin intuiție, prin tonul, mai întotdeauna, academic al discursurilor sale, rareori lăsându-se atras în spiritul ludic din „ars amatoria” clujeană, complementară, deloc incompatibilă cu fenomenul „Echinoux”, cu vârsta și idealurile noastre.

Chiar dacă ne-a convins de atâtea ori că „cu Ion Pop nu e de glumit”.

Seriozitatea, sobrietatea au fost mărci de identitate pe care i le-am apreciat și admirat.

Opera lui Ion Pop are diversitate, substanță, are... cititori, dintre cei care găsesc mereu referențialitate în demersuri didactice, de critică și istorie literară.

La 70 ani, Ion Pop are statura unui cărturar de cursă lungă, unul care a avut de trecut multe vămi, și la propriu și la figurat, dar a avut mereu documente valabile.

NICOLAE BĂCIUȚ

OPERA

- *Propunere pentru o fântână*, (1966).
- *Biata mea cumișenie* (1969).
- *Gramatică târzie* (1977).
- *Soarele și uitarea* (1985).
- *Amânarea generală* (1990).
- *Avangardismul poetic românesc* (1969).
- *Poezia unei generații* (1973).
- *Transcrieri* (1976).
- *Nichita Stănescu. Spațiul și măștile poeziei* (1980).
- *Lucian Blaga, universul liric* (1981).
- *Lecturi fragmentare* (1983).
- *Jocul poeziei* (1985).
- *Avangarda în literatura română* (1990).
- *A scrie și a fi. Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei* (1993).
- *Recapitulări* (1995).
- *Pagini transparente* (1997).
- *Ore franceze, Ajournement general* (1994).
- *Gellu Naum. Poezia contra literaturii* (2001).
- Georges Poulet, *Conștiința critică* (1979).
- Jean Starobinski, *1798, emblemele rațiunii* (1990).

(13 iunie 2008, Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș, la acordarea titlului de „Doctor Honoris causa” al Universității)

Ion Bucșa, Ilie Rad, Ion Pop, Nicolae Băciuț, Dumitru Chioaru, Ionel Pop, în 1980

Nicolae Băciuț, Marian Papahagi, Dinu Flămând, Ion Pop, în 1981

Biblioteca Babel

Mirian Jesus Caloretti Castillo

(Lima, Peru)

Mirian Jesús Caloretti Castillo, s-a născut în Barranco, Lima, Perú, la 3 iunie 1960. Este Licențiată a Facultății de Jurnalistică "*Jaime Bausate y Mesa*". Are un master în Investigație Științifică de la Universidad Nacional del Callao. Este Asesora Academica a Casei Poetilor Peruanii (CADELPO) și membră de onoare în Colegiul Muzicienilor din Perú CNM-Perú. Actualmente, este Directoare Națională la "*Consortio para el Desarrollo del Turismo Alternativo*" în Perú și lucrează ca ziaristă la Universidad Nacional din Callao, fiind Directoare-editoare a Revistelor "*Bienestar*" și "*Actualidad y Negocios Universitarios*". Poezia sa a apărut în antologiile editurii "*Maribelina*" *Bitácora de Ruiseñores* și *Arquitectos del Alba*; la fel și în "*Ediciones Amantes del Perú*" în *Poesía Peruana amorosa, Literatura peruana para niñas y niños, Mamá Peruana, Perú en versos y en Prosa* etc.; de asemeni, în "*Como verdes guitarra de eucaliptos*" publicată de "*Ventana Andina*" Municipalidad Provincial de Huari-Ancash. A publicat recent volumul de versuri "*Terapias en rubor de rosas*". E-mail:

miriancaloretti@gmail.com.

Prezentare și traduceri de
FLAVIA COSMA

Dorința

Dorința se deșteaptă
În neuroni
Unește hemisfere

Deschide porțile spre sărutări
Palpită în inimi,
Circulă pe șira spinării,
Se deplasează în mângâieri suave
de-a lungul mâinilor,
Se afirmă în stomac,
Cărnoasă, se amestecă în lapte,
Terminându-și voiajul în vârful
picioarelor,
La ora plimbărilor.

Peștele

Nu trebuie să-i palpez infinitul,
- limita maximă a cerului său -
Ca să-i simt profunzimea

Peștele nu are nevoie să viseze
Că-i porumbiță.

El care ar trebui să fie un licurici sau o
barză,
Un torent calm
Învăluind în sinergia sa
Materia
Clocotind mai presus de orice
Într-o strălucitoare
Creație de atomi
Sau
Într-un orbitor
Asfințit.

De Dragoste

Nu te vreau mort
Și cu gura închisă
Nici atâta de înalt
Sau atâta de scund
Nici măcar nu vreau să fii
Un predicator de vorbe goale, fără
sens.
Te vreau liber
Ca o pasăre

Ce brăzdează fără teamă
Ceruri nestrăbătute

O mare agitată
Cu picioaruse plâpânde
Care dezbracă viața
Și o impregnează.

Te vreau viu
Neliniștit
O flacără arzând
În iernile lungi
Viforoase.

Picături seci

Picăturile acre
Cad în pahar
Se transformă în vin
Își pierde aroma
În gura plăcerilor
Se prefac în plumb
Prelinse în pământul de aur negru

Una, două, trei...
Cad picăturile arse
Pe străzi însetate
Pe mesele lumii,
Continuă să cadă
Patru, cinci, o sută...

Ele înghit strugurii
Beau vinul
Sug sângele.

Valuri

Cuvintele-s doar valuri
Fierbinți
Venind și plecând
Condensând esențe
Rătăcind în atmosfera
Saturată de dorințe

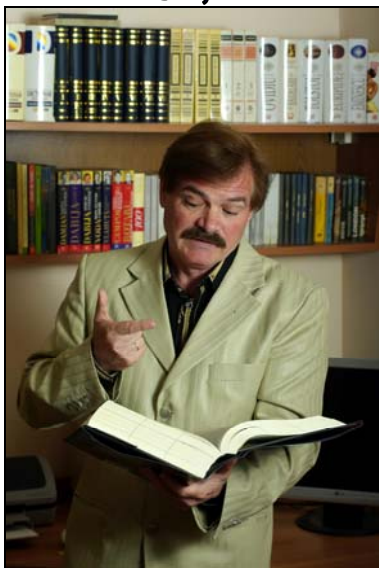
Misterioase, cuvintele ne seduc,
Ca beția unui sărut
Sfărâmă tăcerea
Din profunzimile sufletului.

Secretul e să le descoperi taina,
Grația siderală,
Pasiunea creativă.

Vorbele sunt valuri umede
Ce vin și se duc,
Ducând cu ele ceva din noi
Lăsându-ne buzele arse, setoase,
Și care așteaptă
Mai mult.

Foto : Jean Pierre Augier,
« **Mizerabilii** »

Vatra veche dialog cu Ianoș Țurcanu

Viața mea e doar iubire

Ianoș Țurcanu, după absolvirea Școlii de Medicină din Bălți, urmează studiile universitare la Institutul de Medicină din Krasnodar, ca mai apoi să poată fi angajat la Centrul de Pregătire și Antrenamente pentru Cosmonauți din orașul balnear Soci de pe malul Mării Negre. Făcându-și debutul poetic încă în școală, nu încetează în toată această perioadă să scrie și să publice versuri, nuvele, apropiindu-se și de literatura rusă, prin exponenții ei de primă mână, cum ar fi Valentin Kataev, Andrei Voznesenki ș.a. Mai mult, studiază fără frecvență la prestigiosul Institut de Literatură Maxim Gorki din Moscova. Revenind Acasă în 1992 - la Chișinău, nu în satul Pelinia din nordul Moldovei, unde s-a născut la 26 iulie 1951, își dă frâu liber inspirației și se dedică integral problemelor de cultură, încercând parcă să se revanșeze față de antiperioada mai latentă actului de creație. În cele aproape două decenii care au urmat a reușit destule, ca să-și considere destinul împlinit, sau să declare în repetate rânduri: *Viața mea e doar iubire*.

Succint, despre Ianoș Țurcanu se poate spune: este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Mondiale a Literaților (Washington), membru de onoare al Societății Scriitorilor din Târgoviște. Este autorul a peste 50 de cărți pentru adulți și copii, o parte traduse în

limbile italiană, rusă, engleză, germană, franceză. Se cifrează de zece ori mai mult textele lui pentru cântece de muzică populară, ușoară, romanțe. Este redactorul revistelor *Moment poetic*, "2 plus 3 iezi", *Aduceri aminte*, este și producătorul emisiunii TVM *Cultură azi*. Aceste activități intense i-au adus multe premii naționale și internaționale.

Tudor Cristea spune despre Ianoș Țurcanu, că acesta reprezintă o interesantă sinteză între biografie și creație – ambele spectaculoase, oarecum exhibate, dar și ascunse, marcate de abandonuri semnificative și reluări perpetue (însă deloc sisifice) ale căutării: de sine, de alții, de certitudini, oscilând între iluzie și deziluzionarea ironică, între melancolie și jubilație, între gravitate și ludic.

Academicianul Mihai Cimpoi afirmă că Ianoș Țurcanu este esențialmente un neoromantic dublat de un neoimpresionist, care pune în trăire și în privire personalitate și ardoare, văzând totul în lumini și umbre. Structura versului e simplă și punctiformă, fiind supusă pulsației, reacției sufletești de moment, străluminării de culori. Momentele și „întâmplările” naturii sunt momentele și „întâmplările” inimii. În acest sens, ne spune că a inventat un inimometru.

*

- *Dragă Ianoș Țurcanu, după această prezentare, vreau să știu, dacă ar fi s-o pornești din nou pe calea destinului, de la care capăt ai porni, tot de la medicină sau te-ai lăsa ghidat de muza poeziei de la bun început?*

-Aș fi început din nou cu poezia, mi-ași fi urmat vocația. Medicină am făcut mai mult de dragul mamei, care vroia ca, ajunsă la vârsta bătrâneții, să aibă în casă propriul medic. Dragii de ei, părinții noștri, își fac iluzii că le vom rămâne toată viața aproape! Sigur că, mai ales băieții, pleacă în lumea mare. Și eu n-am făcut excepție. Ești dintr-un sat cu mine și poți verifica, dar în familia mea n-am avut scriitori.

- *Dar medici?*

- Medici am avut. Nu știu de ce, dar încă de prin clasa a cincea, în discuții particulare, colegii mei își doreau să devină piloți, cosmonauți, căpitani de vapoare și doar eu vroiam să devin scriitor și mă pregăteam. În clasa a patra mama îmi dăruise un caiet mare, voluminos, pe coperta căruia scrisesem *Opere alese Ianoș Țurcanu*. Am specificat în continuare: poezii, proză, romane, adică ceea ce îmi doream să scriu pe parcursul vieții. E drept că lipseau textele pentru cântece și poemele pentru copii, care m-au ajuns din urmă. În clasa a cincea, aveam publicate în *Scânțea Leninistă* și în *Tânărul Leninist* nuvele întregi. Din redacții îmi răspundeau la scrisori Victor Dumbrăveanu, Victor Prohin, care se cotau bine în proză și publicistică. Pot spune că mi-am descoperit vocația de pe băncile școlii.

- *Era o practică frumoasă de încurajare a tinerelor talente, care se pare că a dispărut în timpul de față. Ce relație întreține Ianoș Țurcanu cu tinerii care bat la poarta, ca să nu zic chiar la ușa poeziei?*

- Voi răspunde, dar vreau să mai adaug un nume la mentorii pe care i-am avut în școală. Cu Liviu Damian eram în clasa a șaptea când m-am întâlnit, la Bălți, și mi-a dat o carte. Eu am îndrăznit și i-am înmănat un manuscris, m-a invitat la Uniunea Scriitorilor din acest oraș de nord, care-și avea sediul în actualul Muzeu de Artă. Am multe scrisori de la Liviu Damian din perioada cât am fost elev și student. Păstrez cu recunoștință aceste teancuri de scrisori, poate că o să-mi prindă bine vreodată.

- *A fost un nume mare în literatură noastră, n-a ajuns să se bucure de →*

RAIA ROGAC

**Foto : Jean Pierre Augier,
« Buna Vestire »**

vectorul nou al vremii, era cel care n-a abandonat grafiia latină și cred că merită să fie publicate acele scrisori, ca o nouă pagină în biobibliografie lui.

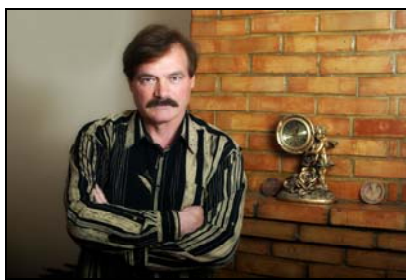
- Avea mare grijă de tinerii creatori și toți îi spuneau cu dragoste: taica Liviu. Era un scriitor talentat și foarte ocupat, dar găsea timp și-mi scria scrisori pe trei-patru pagini, cu analiză, cu sfaturi. Mai târziu, îmi răspundea ca unui coleg de breaslă. Îmi trimetea dicționare, lucru foarte important pentru mine. N-am uitat niciodată ceea ce a însemnat pentru mine Liviu Damian, încerc să-l imit în atitudine mea față de tineret.

- *Scrie și Ianoș Țurcanu scrisori de încurajare tinerilor?*

- Scrie, mai ales că acum există poșta electronică, care mă salvează. Mai înainte însă scriam scrisori cu stiloul. Timp de șase ani, am desfășurat cu poetul Iulian Filip *Academia duminicală pentru părinți și copii*. Îmi revenea responsabilitatea la compartimentul poezie. Aici am crescut o pleiadă întregă de talente în domeniul culturii și literaturii. Copiii îmi aduceau caiete pline cu poezii, le analizam și le trimeteam răspunsuri. Și azi primesc multe scrisori de la copii, mai ales de la cei de la țară. În fiecare săptămână mă duc la întâlniri cu cititorii mei, care majoritatea sunt elevi. Recent, m-am întors de la Criuleni. Mă bucur că ei la aceste întâlniri vin nu numai cu creațiile lor, dar și cu recenzii la poeziile mele, prezintă recitaluri din plachetele mele de versuri. E bine că acum copiii au calculatoare cu internet, chiar dacă nu toți, cei care n-au, merg la școală, la bibliotecă, unde se pot folosi de serviciile tehnologice. Acum e simplu. Chiar și o serie de interviuri pentru diferite ziare și reviste le acord prin corespondență, adică prin internet, pe mulți solicitanți nici nu-i cunosc la față. Am fi putut realiza și acest dialog la distanță, dar mi-am dorit să fie o comunicare de la inimă la inimă, de la pelinian la pelinian.

-*La Biblioteca "Ovidius" ai un cenaclu literar cu același nume, unde poezia se îmbină cu pictura.*

-Am inaugurat acest cenaclu cu mai bine de 15 ani în urmă, chiar de la fondarea bibliotecii. Din foștii liceeni care au frecventat cenaclu nu sunt mulți care să-și fi ales poezia sau literatura în general drept vocație pe

viață, în schimb e numeroasă echipa de jurnaliști, prezentatori pe la noile televiziuni, se descurcă bine. Am și eu o emisiune televizată intitulată *Cultura azi*. Se știe că anume cultura nu are vacanțe, ea are două alternative: a exista sau a nu exista. În ciuda greutăților, încerc să conving oamenii că noi avem cultură, o cultură milenară, de care putem fi mândri, chiar dacă astăzi s-au schimbat accentele și domeniului de cultură nu i se acordă atenția cuvenită. Sunt de părere că acolo unde lipsește cultura, apare ura.

- *Și în altă ordine de idei, Ianoș Țurcanu este un scriitor prolific mai ales pentru copii. Să însemne că i se pleacă mai ușor "pana în cerneală" pentru această creație?*

- A scrie pentru copii nu este mai ușor, e mai greu, dar în același timp e o mare plăcere. Copiii sunt mai sinceri și au o reacție promptă. Mă bucur să aud cum citesc ei poeziile mele, uneori rămân atât de încântat că mi se pare că nu sunt ale mele. Începutul vine dintr-o călătorie în munții Caucaz, când prietenii mei plecaseră la vânătoare, iar eu, având un picior traumatizat, stăteam în Casa Vânătorilor. Pentru a-mi umplea timpul liber, am scris nuvelete și basme pentru copii.

- *Și cum se numește prima carte pentru copii?*

- *În palat la verde împărat*, scrisă acolo în munții caucazieni. Deși sunt împătimit de poezie, debutul meu literar a fost în proză. Am scris o carte de nuvele prefăcută de Dumitru Matcovschi, se intitula *Cer cu nori negri*. Cu părere de rău, editarea ei s-a tot târâgănat, ca în cele din urmă să nu mai apară.

- *Ești în continuare scriitorul cu suflet de copil, căci spunea C. Brâncuși că...*

- ... atunci când în noi moare copilul suntem oameni pierduți, cam așa ceva.

- *Majoritatea scriitorilor folosesc cea mai veridică sursă pentru a se inspira în scrierea creației pentru*

copii – propria copilărie. Cum ți-a fost copilăria în satul Pelinia?

- Neobișnuită, frumoasă. Baștina noastră, precum știi, e un sat mare, poate ca multe altele, cu oameni harnici, buni și mulți, dar nu ca cei despre care vorbește Alexandru Lăpușeanu. Grație faptului că eu la vârsta de cinci ani citeam, iar la șase ani am fost înmatriculat la școală, grație multor cărți citite, copilăria mea a fost ca de basm. Mergeam cu toți copiii pe câmp la joacă, ne scăldam în iazuri, erau două – iazul de la Dabija și iazul de la Petroșani, îmi plăcea mai mult primul, mai puțin Răutul, acesta despărțind satul nostru de Grinăuții lui Spiridon Vangheli, baștina scriitorului și a celui mai îndrăgit personaj al copiilor – Guguță. Uneori, când eram pe malul iazului, dar chiar și în apă, mă lăsam purtat de visuri imaginare: îmi închipuiam că sunt pe mare, vedeam cu ochii minții corăbii cu pânze sparte, bătute de vânt, apăreau de undeva și pirajii. Alte ori îmi părea că sunt *călărețul fără cap*, mai ales când mă trimetea tata cu caii la păscut. Copilăria mea a fost însoțită de romantica cărților pe care le citeam, cărți care mi-au înfrumusețat viața și cred că m-au determinat să devin scriitor. Citeam la lumina lămpii până noaptea târziu, străduindu-mă să nu mă vadă mama. Cu părere de rău, astăzi copiii nu prea citesc.

- *Și totuși, veșnicia se naște la sat cu fiecă nouă generație de copii.*

- Și da, și nu, pentru că satele astăzi sunt mai triste, mai abandonate, însă cei mai buni și mai fideli cititori până în prezent rămân a fi acolo. Am multe întâlniri cu elevi, dar și cu micuți de la grădinițe. Scenariul e cam la fel: timp de două - două ore și jumătate copiii recitesc poezii și cântă cântece pe versurile mele, eu îi admir, după care le răspund la întrebări, le dăruiesc cărți cu autografe și facem poze împreună. Copiii de la țară sunt atât de fascinați de lectură! S-ar părea că nu e prea mare lucru să scrii un basm, o nuvelă, o poezie. Bunăoară, a scris Hemingway *Bătrânul și marea*, a adunat impresiile despre mare, ei și ce? Dar a luat Premiul Nobel, dovadă că lucrarea lui a răscolit multe suflete de cititori. În ciuda materialistilor, creația și astăzi este necesară, majoritatea din noi mai având nevoie și de Eminescu, de Alecsandri, de Grigore Vieru și de mulți alții.→

- Într-o carte de aforisme spuneai că cea mai bună carte este cea pe care încă n-ai scris-o...din cauza medicinei?

- Medicina este și ea o vocație, o profesie strâns legată de viața omului. Atunci când mi-am dat seama că nu pot ca în timpul lui Cehov să mă dedic ambelor, am ales o singură cale – pe cea de scriitor. Cunoștințele în domeniul medicinei mi-au prins bine, mai ales în activitatea mea de la Direcția de Cultură, dar și în alte relații cu oamenii.

- Le-ai acordat ajutor medical?

- Da. Medicina și literatura au un scop comun: sunt focalizate asupra omului, asupra inimii și sentimentelor lui. Oricum îi sunt recunoscător mamei că am practicat și medicina. Un lucru curios, pe care îl pot confirma foștii mei colegi – toate tezele, la latină mai ales, le scriam în versuri, mă antrenam încă din timpul studiilor la medicină. Îmi plăcea Latina la nebunie. E o limbă moartă atât de vie! Revenind la cele afirmate mai sus, consider că un scriitor trebuie să cunoască mai multe profesii, mai ales prozatorii pentru a descrie viața în profunzime. Nu toți pot fi ca F. Sagan, care a scris romanul *Buna ziua, tristețe* la 17 ani. Pentru proză trebuie să ai o practică bogată de viață. În ce mă privește, eu nu aștern pe hârtie o poezie până ea nu se învârte de mai multe ori în capul meu. Uneori îmi visez poeziile înainte de a le scrie. Am putea vorbi mult despre modul cum apare inspirația, cum se declanșează acel enigmatic mecanism în interior, care dă naștere unei creații sau alta. Dar aceasta, după cum se știe, e o particularitate individuală și nimeni n-o poate explica pentru a da sfaturi.

- Și Ana Blandiana recunoaște că uneori scrie în vis versuri foarte frumoase, dar nu și le amintește când se trezește pentru a le transcrie.

- Am avut odată o nuvelă la care vreo doi ani mă chinuiam să-i găsesc sfârșitul, dar într-o noapte mi-a apărut în vis. M-am trezit și am scris cele vreo șase propoziții, astfel am terminat cu succes lucrarea. Creația, sunt convins, vine de undeva din ceruri, de la Dumnezeu.

- Cum a apărut colaborarea cu interpreții, care s-a soldat cu mai multe CD-uri muzicale?

- Mai întâi folkștii s-au inspirat din cărțile *Oglindă stranie* și

Insomnii. Compuneau muzică pe versurile mele, îmi demonstrau ce au făcut, iar uneori mă rugau să completez cu unele strofe noi. Pe urmă a venit la mine interpretul de muzică populară Mihai Ciobanu și m-a rugat să-i fac câteva texte, motivând că-mi place folclorul. Și așa este: am studiat, m-am aprofundat și am scris despre folclor. I-am făcut un ciclu întreg. În continuare au venit și alți interpreți de muzică ușoară, pentru copii.

- Până la romanțe...

- Romanța e altceva, ea te predispune la o stare de melancolie, de aduceri aminte de Chișinăul vechi, de anii tinereții. Mai întâi mi s-a adresat Gheorghe Crețu, pe urmă Svetlana Badrajan, compozitoarea de la ultima carte de romanțe, căci prima a apărut sub semnătura mea și a lui Gh. Crețu. Svetlana, citind o poezie de-a mea în *Literatura și Arta*, s-a hotărât să-i dea forma unei romanțe, care a fost premiată la Festivalul *Crizantema de Aur* din Târgoviște și în replică la Chișinău – la Festivalul *Crizantema de Argint*. Aceste frumoase evenimente culturale i-a pus

pe foarte mulți la treabă, inclusiv pe mine.

- Practic nu există ediții, de o parte sau de alta a Prutului, unde să nu concureze romanțe pe versuri de I.Țurcanu, mai mult, de fiecare dată se învrednicesc de locuri premiante.

- Și slava Domnului, căci în felul acesta se mai amintește și numele poezilor, nu doar interpreții și compozitorii.

80 de procente din textele pe care le-am scris, îs vreo 567, așa mi-au spus bibliotecarele de la Biblioteca B.P. Hasdeu, care mi-au pregătit *Biobibliografia*, au fost premiate. Principalul e să scriu primele două – trei versuri, că pe urmă îmi vine starea care mă predispune să fac restul. Așa a fost cu *Flori de liliac*, care a devenit șlagăr, și cu alte piese îndrăgite de publicul meloman. Deși se spune că în procesul de creație talentului îi revine un procent, iar transpirației 99, nu sunt cu totul de acord. Literatura și arta se fac cu multă dragoste, plăcere și duioșie. Trebuie să existe o atracție. Eu dacă trec câteva zile în care abandonez masa de scris, mă simt frustrat, trist și aștept cu nerăbdare să revin în fața calculatorului. Am avut posibilitatea în viață să călătoresc foarte mult, am văzut multe țări, a fost foarte interesant, dar de fiecare dată duceam dorul tainic de a mă așeza la masa de scris.

- Ai ținut jurnale de călătorie?

- Și nu numai.

- N-am auzit să fi publicat vreunul, căci îmi place să lecturez acest gen, mă strădui să nu-mi scape nimic din ceea ce iese de sub tipar.

- Nu vreau să le public acum, mai ales că a devenit o modă. Sunt unii care nu au nici vârsta potrivită, nici experiență, dar își publică jurnalele vieții, unii chiar le refac, le adaptează după cum le este convenabil. Pe vremuri, scriam oriunde: în gări, la aeroport, pe pervazuri, în fotolii, cu trecerea, anilor am devenit mai răsfațat, îmi place să scriu la birou. Dedic ocupației mele preferate mai multe ore de noapte. M-am obișnuit, de asemenea, să citesc zilnic – reviste de literatură, cărți. Poate și de atâta am scris multe recenzii, prefețe la culegeri de poezii. Pe unii i-am apreciat, pe alții i-am criticat. →

Foto : Jean Pierre Augier, « Mamă cu doi copii »

- Care este crezul în viață a lui Ianoș Țurcanu?

- Nulla dies sine linia! Scriu tot timpul, chiar și atunci când merg în concediu, uneori mă întorc (de regulă plec la mare și stau în căsuța de vară pe care am construit-o singur) cu câte un manuscris de versuri pentru adulți sau copii, cu aforisme. Apropo, pe acestea le scriu, cum s-ar spune, din mers. Am șase cărți de aforisme. Când duci lipsă de timp, te impui să notezi succint, ceea ce și da naștere aforismelor. Am descoperit că foarte mulți studenți cunosc o bună parte din aforismele mele pe din afară.

- Cu ce vine la această oră de bilanț Ianoș Țurcanu?

- Nu mă consider ajuns la o oră de bilanț, căci bilanțul se face când îți bate ceasul, adică atunci când ai trecut hotarul...

- Atunci nu-l faci singur, ți-l faci alții...

- Am înțeles ironia, dar îți răspund. Unele totaluri le-am făcut la împlinirea a 50 de ani. Acum când am mai adăugat un deceniu de viață și activitate, le completez. Am rotunjit numărul de cărți, am mai editat câteva CD-uri. Colegii de la Târgoviște mi-au pregătit o frumoasă antologie *Cea mai luminoasă vară a iubirii*. Am dat la editură manuscrisul unei noi cărți de aforisme intitulată *Armonii și disonanțe*. Mai sper să apară o carte pentru copii, îmi doresc încă un CD în care să adun cele mai reușite cântece, din punctul meu de vedere, nu al altora. Sper să termin în curând o piesă, pe lângă cele câteva pe care le-am scris, am mai multe solicitări pentru texte la melodii. Îți spun în secret, mie nu-mi vine să cred că am șase decenii, calendarele mint. Am atâta poftă de viață și atâtea planuri de creație! Mă simt mai sănătos și mai dornic de muncă decât la 30 de ani.

- Lansarea antologiei și a culegerii de romane a avut loc recent la Biblioteca "O. Ghibu" din Capitală, în prezența unui cald și select public, în replică, la cuvintele frumoase de care s-au bucurat cărțile și autorul, ai pregătit un spectacol surpriză cu romane interpretate de artiste îndrăgite, care și-au făcut timp pentru Ianoș Țurcanu și oaspeții lui.

- De fapt, surpriza a fost mai mult pentru mine, nu știam că vor veni atâția, iar micuța cea de șapte ani care a cântat pe versurile mele de la Liceul

Prometeu, Otilia Eșan, chiar m-a cucerit cu vocea ei de îngerăș, sper să devină o stea și versurile mele să o călăuzească.

- Din "operele alese" putem observa că lipsesc romanele.

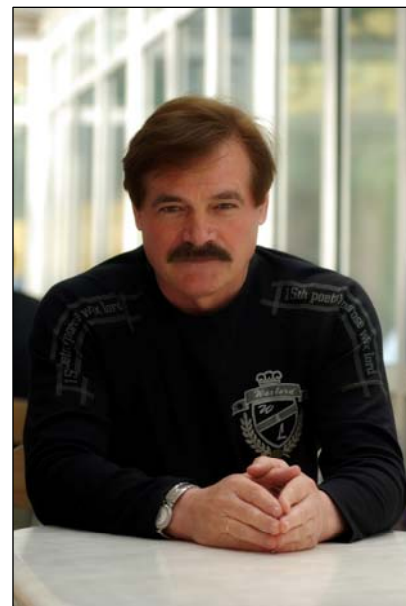
- E tocmai la ceea ce lucrez acum – primul roman, mă gândesc să-l termin până la sfârșitul anului.

- Cuvântul-cheie pentru creația lui Ianoș Țurcanu cred că este "iubire", iată de ce am botezat interviul - *Viața mea e doar iubire. E firesc însă să ai dușmani, să fii invidiat, activând pe un „teren” unde se poartă atâtea „bătălii” deschise și ascunse?*

- Sunt un lup singuratic în lumea literaturii. Eu am venit aici când găștile erau făcute. Am prieteni puțini, dar valoroși, la care țin foarte mult. În literatură, prietenii sunt bune, dar nu pentru creație, doar pentru a merge la o bere, pentru viața mondenă. În creație, trebuie să știi ce înseamnă singurătatea și răbdarea, trebuie să fii rege peste maimuțele și papagalii din sufletul tău, când scrii, de exemplu, pentru copii. Eu așa de frumos și bine mă simt în biblioteca mea, pot să stau zile întregi, dacă nu mă cheamă soția sau fiica la mâncare. Am mai spus și repet, pentru literatură e nevoie de o mare singurătate. Referitor la invidie, n-am ocolit-o. Eu personal nu sunt invidios, dar dacă n-aș auzi, pe lângă recenziile favorabile, și critici la adresa mea, m-aș întrista foarte mult. Numai o femeie frumoasă poate fi bârfită. Dacă nu prețuiești nimic, toți îs draguți cu tine și atunci poți fi sigur că nu valorezi atât cât să fii luat în considerare. Da, sunt criticat, sunt bârfit, dar eu trec peste toate, am și vârsta potrivită când mă pot uita la toate „rece”, știu a alege grâul de neghină, îmi știu valoarea. Sigur că e o mare bucurie să fii editat de edituri prestigioase, să fii solicitat de interpreți, să fii premiat și, bineînțeles să fii invidiat, dar aceasta din urmă e problema altora, a celor invidioși. Eu personal mă bucur sincer de realizările colegilor mei, când le apare câte o carte și chiar două. De îndată îi invit în cadrul cinaclului literar la lansare.

- Ce înseamnă permanența zâmbetului lui Ianoș Țurcanu?

- Eu și prin somn zâmbesc, mie și altora. La serviciu sunt mereu cu zâmbetul pe față. Așa mi-am impus modul de viață pentru mine și cei din

preajmă: să fiu luminos, să zâmbesc, să fiu bine dispus. Sigur că și eu de multe ori sunt răvășit, dar nu încerc să mă răzbun pe alții.

- De regulă, proasta dispoziție pe care o impui altora se întoarce ca bumerangul înapoi, înzecit. Să fie zâmbetul lui Ianoș Țurcanu bumerangul care-i aduce împlinirea?

- Să știi că este! Zâmbetul și ajutorul dezinteresat pentru persoane mai în vârstă sau mai nevoiașe. Dau uneori și din salariul meu, când nu pot reuși altfel, copiii mei sunt mari și nu mor de foame.

- V-am surprins când vă pregăteai să mergeți împreună cu domnul Mihai Cimpoi la scriitorul Petru Cărare, care este bolnav și de mulțitor n-a mai fost pe la evenimentele culturale.

- Da, aveam un plic cu un premiu de la Salonul de Carte pentru Copii și Tineret, dar era atât de subțire plicul, încât a trebuit să mai contribuim și noi personal. Și M. Cimpoi este un altruist.

- Locuitor al sectorului Ciocana al Capitalei, ca și mine, dacă mergem în troleibus vreo zece persoane care ne cunoaștem reciproc, domnul academician pentru toate achită biletele.

- Altruismul e caracteristica oamenilor buni și talentați.

- Aici punem punct, dorindu-ți realizarea tuturor planurilor de creație, la mulți ani și tinerețe fără bătrânețe, să-ți pară și în continuare că mint calendarele.

VĂRUL DIN AMERICA

Ehe, să ai neamuri în America și să spui cu un fel nepăsare invidioșilor care te consideră un pârlit:

-Plec, domnilor!... Măine, plec în State, la văru-mi-o. O să-mi bag picioarele-n Pacific...

Oay!

Exclamații, priviri admirative, dar cam piezișe...

Pentru legătura asta cu țara celui mai puternic om din lume, Barack Hussein Obama, sunt atât de invidiat, încât primesc telefoane anonime, mai ales după miezul nopții și înjurat consistent și nominal, ca să nu existe confuzii... A, o clipă, că sună telefonul...

-Alo? Da, doamnă, casa Cratimescu – nu e nicio greșeală, ați nimerit bine: sunt tocmai eu, da, cel cu vărul din Amer... – Săru-mâna, vă ascult... Vă pot fi de folos cu ceva? Cine sunteți? Doamna...? Cum-cum?... Că nu v-am înțeles numele. Bouleanu? Mă bucur de cunoș... A, nu dumneavoastră, eu sunt boul? Și surd, și cretin, și idiot, și corupt, și misogin? Ce?!? Cum? Eu, misogin?! Băga-ți-aș sârmă-n nas, cotoroața mileniului! Cu ce bani am cumpărat Skodița pentru curva de nevastă-mea? Păi... Ei, a închis – păcat, că putea începe o conversație interesantă, mă rog...

Așadar, multe voci mă înjură conștiincios, clar și cu grijă, ca de pe o listă și zdrang receptorul. Unul singur, cetățean onorabil, cu voce gravă, m-a lămurit într-o noapte zicându-mi:

-Mă, ești prost ca un penis în apă rece – asta ești, și nu-mi pierd vremea cu tine... Te înjur, scurt, de sfânta biserică, pentru că acolo-s cazați toți sfinții și te-am terminat, mă. Auzi? Te-am! Văr în State – mare rahat!... Eu am acolo frați, mă, frați!, și nu mă bat cu pumnul în stern! 'Tu-ți biserică mă-tii de gușter împăiat! Și nu mai face aluzii la Saddam Hussein, că-ți storc creierii!...

-Păi, eu, nu...

A închis – lașul!

A, stai-stai: cum? Gușter împăiat? Interessant, da' epitet slab! Sla-bi-sim!, având în vedere că, pentru nevastă-mea, Xanti, „sunt șarpe de dudău,/Dă-l galbin și mușcă rău”, cu apucături de viperă.

Ea fiind o fană fanatică(?) a regretatului Ion Luican...

...Auzi: gușter! Vai de tine și de nivelul tău de cultură generală, mă, nenorocitul, porc retardat, avortatul, luate-ar dracu' de lepădătură cu cine ți-a pus sfârșu-n gură, că mă faci să vorbesc în versuri, băga-și-ar Antichrist codoiul în ciorba ta și cornu' în nervul tău sciatic, țap emancipat și..., și...!, îl apostrofiez în gând, încercând să adorm.

Însă, nu pot: hibridul jignire profundă-revoltă îmi sfredelește creierul ca sfârșurile vecinei de vizavi lumina ochilor. Ticluiesc rapid o reclamație către poliție cum că... și, la ora opt, sunt la sediul instituției...

-Bună dimineața!

-Bună ziua, poștiți...

-Am o reclamație...

-Ați scris?

-Da.

-Ia să vedem, ia să citim... Mmmm, așa, telefon, îhî, aha, oooo...!, injurii, noapte... E perfect! Lăsați-o la noi și... să vedem ce și cum. Vă salut! A, uitam: să știți că... Hei, domnu'! Domnu'...?

-Cratimescu.

-...Domnu' Cratimescu, că mai avem o grămadă de reclamații din astea. Domnule, se înjură românii de nu-i adevărat. Vă salut-vă salut!

După o lună – telefon de la poliție:

-Alo? Casa Cratimescu?

-Da.

-Domnu' Cratimescu?

-Ei!

-Ați depus la noi o plângere cum că...

-Da.

-Măine dimineață, vă rugăm să vă prezentați la noi, la camera șaptespate pentru soluționarea reclamației...

-Am înțeles.

Fain!

Ehe, poliția, tot ea săraca... Bravo!

În dimineața următoare:

-Bună dimineața – sunt așteptat la camera șaptesprezece...

-Domnu'?

-Cratimescu.

-Da, e în regulă. Camera șaptespate, la domnu' Imătescu. Pe coridor, ultima ușă pe stânga.

-Ok!

Încăpere micuță, cochetă, un birou încărcat de dosare și un tânăr cu giac și cu blugi...

-Sunt Cratimescu, am venit să...

-Știu. Luați loc și scrieți. Aveți aici coală ministerială și pix. Deci, scrieți, da?

-Da.

-Subsemnatul, născut în anul, domiciliul etc. – mă rog, toate chestiile – am hotărât să-mi retrag reclamația deoarece...

-Dar n-am hotărât!

-Hotărâți acum!...

-Păi, nuuu...?

-Nu! Scrieți și grăbiți-vă, că mai am și alte treburi.

-Și cu înjurăturile, cum rămâne?

-Păi, nu vă zăsăi? Scrieți și-apoi vă lămuresc – bine?

-Nu se poate înainte?

-Nu. Adică, domnu' Cratimescu, dumneavoastră, care sunteți un intelectual...

-Nu sunt!

-Nu contează – eu așa vă consider –, trebuie să înțelegeți că a depista o convorbire telefonică privată e nevoie de aprobări, de timp, de bani, de tehnicieni, de...

-Cred-cred, da' eu am menționat în reclamație data, ora, minutul și chiar secunda... Și știm că toate convorbirile sunt înregistrate...

-Da, știți bine, numai că trebuie să avem aprobare pentru a cotobăi prin înregistrările noastre – înțelegeți?

DUMITRU HURUBĂ

Foto : Jean Pierre Augier, « Veverițe »

-De la cine?
 -De sus.
 -Cât de sus?
 -De la forurile abilitate. Scrieți, domnu' Cratimescu, scrieți, nu mă mai țineți de vorbă! Deci, continuăm, da?
 -Păi, da...
 -Deci, scrieți: îmi retrag...
 -Păi, nu vreau să-mi retrag...
 -Ba da, vă retrageți! – așa e mai bine. Gata?
 -Da, am scris, dar tot nu...
 -Semnați, gata, mulțumesc.
 -Dar acum pot să vă spun că nu cred povestea cu forurile abilitate...

-Nu mai contează. Haideți să vă conduc. La revedere și... A, să nu uit ceva foarte important: anunțați că nu mai plecați în State...

-Păi, ce are asta cu aia?
 -Nimic, da' nu mai băgați numele *Hussein* în numele președintelui SUA...

-Da?
 -Da, domnu' Cratimescu, e mai bine așa...
 -Da' nu-mi spuneți de ce a trebuit să renunț?
 -De fapt, domnu' Cratimescu, hai să fim limpezi: într-adevăr, nu e vorba de foruri abilitate, ci de intervenția cuiva. Am aflat persoana care v-a sunat, am contactat-o, dar e importantă – înțelegeți? A sugerat să ne vedem de alte activități, iar domnu' comisar șef nu riscă... Vine alegerile și știți cum e. Chestia, însă, vă rog să rămână între noi, ok? Mă bucur că ne-am cunoscut...

-Da?
 -Da. Vă salut cu stimă!
 A fost spiciul lui Imătescu în timp ce mă împingea discret, dar ferm, să cobor scările de la intrarea în sediul poliției.

Ehe, poliț... Nu: ehe!, și-atât.
 Întors acasă, am vorbit singur:
 -Da' să nu creadă cineva că încrederea mea în organul respectiv s-a clătinat. Dimpotrivă, am admis că și ei sunt oameni și trebuie să nu uităm porunca a zecea...

În consecință și în concluzie, am trimis la redacția unui ziar local următorul anunț:

Subsemnatul Iorgu Cratimescu, șomer calificat, declar, de bună voie și nesilit de nimeni, că NU am niciun văr în America, nu vreau să vizitez respectiva țară, iar pe cel mai puternic om din lume îl cheamă Barack Obama. Fără Hussein!

...Și, toate astea, numai pentru că am un văr în America!

Foto : Jean Pierre Augier , « Două rațe luptă pentru un vierme »

De-a v-ați ascunselea cu moartea

Aproape de prânz, cortegiul format la întâmplare se împetrișta întruna, înghesuind laolaltă femei de toate vârstele și bărbați tot la fel, o parte dintre ei cu copii de țâță în timp de cei mai mulți se țineau din cei care porniseră pe picioarele lor, acum mergând târâș, grăpiș, mai mult agățați de pulpanele hainelor părinților sau rudelor, fiecare îmbrăcat curat, astfel întins, cortegiul umplea, până la refuz, ulița din capul satului, deșirându-se până în dreptul cișmelei fără apă care stăruia să amintească oamenilor din sat că acolo se afla un loc rău de pe care, pustie, se ruinase, năpădită și pe dinăuntru, nu de mult de boji și smirnă, casa, clădită de Duroaica, doar ca să le facă în ciudă spăimoșilor din sat și să arate că nu-i pasă de gura lumii. Localnicii nu uitaseră de bătrâna, uscată ca o umbră, cu capul înierbat de părul câlțos, a cărei slăbiciune era să se vânture, ca o arătare, în toiul nopții, prin curtea plină de bălării și cu gardurile pe jumătate dărăpănate.

Popa Zamorzidu, prefirându-și degetele pe sub patrafirul atârnat pe piept, întorcea capul și tot ridicându-se în vârful picioarelor, scruta în adâncime, peste mulțime, de parcă avea neapărată nevoie să știe cine se află în ultimul rând, apoi, mulțumit de ce zărea, prindea a răsfoi, orbește, cartea bisericească purtată mai tot timpul în mâna stângă și se apuca să citească, în isonul celor doi cântăreți spâni, slujba pentru cei plăcuți lui Dumnezeu. În încheierea fiecărei frânturi de slujbă, spre stupoarea alaiului, intona o jelanie aparte, din care lumea nici nu pricepea vreunul dintre cuvintele ciudate precum blagocestiv, boje, pomilai, priidiate care, așa presărate, tindeau să dospească slujba, precum un aluat, când i se adaugă un amestec cu un cheag din alea blestemate, încât oamenii tremurau ca loviți de răpăiturile unei ploii încrâncenate, pornită să slobozească nori de grindină, înfrigurându-i până la oase pe bieții flămânzi, care continuau să se țină scai de căruța funerară, în așteptarea râvnitei pomeni. Cu toată hămeseala care făcea să li se audă gheorțăiala mațelor, nu își înfrânu pornirile potrivit strâmbării slujbei oficiate de preot spre un târâm pe cât de misterios pe atât de străin, valul murmuieților -, din care abia se puteau desluși vorbe în doi peri precum "auzi-l, cum glăsuiește ca Iuda"... "da, de unde, n-auzi că chiar glăsuiește cu Iuda, tocmeșc prețul pentru sufletul lui Cedică" -, tot îngroșându-se, pe măsură ce sporea numărul celor prinși în hora tainică, sporovăind cu bărbiile îngropate în piept, cătând să nu se dea de gol, ca într-un joc de copii care fac în așa fel încât își lăsă vorbele să se amestece în forfăiala generală, fără ca, la o adică, să poată fi ghicite numele celor vinovați de stârnirea vacarmului.

Auzi-l cum sare, din una în alta, ca pitpalacul... din una în alta... nitam, nisam ajunge și la vecernie sau utrenie →

ION NETE

nici că-i pasă de amărății care ascultă și-l privesc ca zăbăucii... poate o dată și pe privesc, să ajungă mai lesne la ale pogribaniei, stâlci-i-s-ar limba cu care își tot suge buzele, de parcă i le-ar fi uns preoteasa cu miere... Mârâielile se stingeau tot la fel de iute cum se și aprinseseră în pufneli pe care popa, oricât de atent ar fi fost, nu le-ar fi putut deosebi dacă erau de răsede sau pur și simplu oftaturi de durere după cel mort.

În dreptul Toloacii, careva ieșind de prin porumbii din luncă cu o găleată cu apă prinde a stropi drumul, așa cum sunt întâmpinate alaiurile paparudelor după care căruțul, cu sicriul în care Cedică dormea împăcat, își putu continua ultima călătorie spre popasul din cimitirul închis în curtea bisericii, având poarta chiar pe sub clopotniță. Puhoiul mulțimii înainta șerpuind, după cum îi impunea forma drumului, într-o curgere alene, lăsând impresia că lumea pășea mai mult în loc, ca și cum s-ar fi ferit să nu tulbure somnul mortului.

În răstimpuri, răzbăteau de peste încovoietura dealului Ursoii, dinspre podul Dinii, bătaia prelungă a clopotului, așternându-se deasupra satului ca un nor împovăraător, revenirile din dangătelor însoțindu-se ca și cum urmăreau, cumva, să nu rămână niciun cotlon neatins de sunetul lor.

Mai toți din cei care alcătuiau convoiul tresăreau, dându-și pe față înfricoșarea din suflet ca și cum numai într-un astfel de moment își

aduceau aminte că totul e posibil chiar ca și din înaltul Cerului să se deschidă ochiul acela desenat pe pereții bisericii, luând seama ca de felul în care se comportau și cum și cât de aievea își arătau durerea să li se facă parte atunci când are să le vină și lor clipa de apoi.

Îndoindu-și capetele, cei mai înalți își petrecură trupurile pe sub poalele merilor, aplecați peste curtea lui Codin al Petrii, apoi, ajungând în fața Troiței de lângă Podul Dinii, făcură un nou popas, prilej cu care Popa Ghiță, înfoindu-și patrafrul, de parcă vroia să-i încredințeze că are loc berechet sub el, încâpându-i pe toți câți îl urmau, supuși și ascultători, îngână versete încurajatoare, asigurându-i că nu au a-l plânge pe mort, întrucât acesta a apucat pe calea cea din dreapta, care îl va duce chiar în fața Domnului atoateiertător... Cântăreții, dându-și toată silința, îi întăreau spusele înșirând la ALELUIA pe care le repetau, îndelung, întru luare aminte, pe cele menite a le deschide ochii celor îndărătnici și dedați la rele acum când nu e prea târziu. Înduplecându-i că Dumnezeu e bun și iertător, așa după cum se vede și cu sârmanul Cedică, primit, de acum, în rândul celor miruiți, izbăviți și chemați spre împărțășire întru veșnică odihnă.

Slujba ținută dinaintea pragului bisericii se prelungise peste așteptările alaiului. Oamenii vlăguiți se strângeau ciorchine pe stâlpi ca albinele roiului rătătit de zbor și ascultau cu căciulile mototolite sub brațe, zvâcnind, ca și curențați, la auzul intonațiilor apăsate anume, ca să-i pună în mișcarea agitată de însăilare a crucilor repezi, piezișe și cât se poate de mai de-a valma...

Apoi intrase în rol Lina, baba prin mâinile căreia treceau toți morții satului, pentru ultima scaldă. Dăduse la

iveală, ca panglicarii de prin bălciuri, un capăt de pânză țesută din borangic, netezindu-l peste obrajii lui Cedică, înviorați, parcă de bătaia soarelui încât păreau oleacă mirați de ce i se întâmplă.

Vilă și Florea, lunganii care o urmăriseră din scurt pe Lina, se năpustiră peste ea, neîngăduindu-i să mai întârzie niciun pic lângă sicriu, după cum îi era obiceiul de a fi ultima care jelește mortul. În ajutorul lor săriră Luică și Andreș, gemenii Driei și meșteriră împreună până încinseră sicriul cu două frânghii pe care le prinseră zdravăn de capăt după care, făcându-și semn din ochi, începură să-l coboare în groapă, lăsându-l cumva să alunece cât mai lin până i s-a auzit hârșitul făcut la atingerea pământului. Totul se petrecuse într-o tăcere apăsătoare, de parcă, pe nesimțite, înghețase tot ce se afla în curtea cimitirului. Dar nu dură mult, pentru că liniștea fu spartă de țipătul brusc al femeilor, care se porniră pe jelit de parcă abia acum își dădeau seama că Cedică pleca pentru totdeauna. Unele strigau după el, amintindu-i că nu e prea târziu să se întoarcă, altele, împăcate, îl implorau pe Dumnezeu să-l ia în paza Lui, garantând că, în viață, a fost un de treabă, așezat la casa lui. Încet, încet, văicăreala pe două tonuri se potoli așa că nu se mai auzea decât urutul bulgărilor de pământ curgând peste scândurile de tufan.

- Mai ca ieri veneam împreună de la gară, își învia Lambie, la întoarcerea spre casă, de la cimitir, una dintre amintiri, cu glasul lui fonfăit, aidoma isonului cu care țârcovnicii susțineau cântarea popii. O noapte din alea de pomină. Înainte să trecem de mijlocul Pădurii Șirinesii, cam pe la Podul de Pământ, era s-o pășim, am scăpat ca prin urechile acului să nu ne mănânce mistreții. Cedică, așa plâpând cum era, călca de credeai că nici nu atinge pământul. Nu se auzea nici cea mai mică foșnitură în urma pașilor lui. Asta m-a scos din sărite, ca să vedeți cu câtă minte mă puteam lăuda și eu, trecut prin atâtea angarale care-mi albiseră tot părul din cap. Iacă, așa, înfuriat, tam-nisam, pe ușurința cu care mi se părea că saltă, nu alta, pe potecă, numai ce răcnesc:

- Cântă ceva, imediat! Da, fă-o, așa, din rășputeri! Cum știi tu! Ia, dă-i drumul, s-aud pădurea răsunând ...

Dacă e s-o spun pe-a bună, adevărul e că mi se făcuse frică și mă bizuiam pe faptul că, dacă aude așa hărmălaie, careva, umblând cu gând rău, că mereu se găsesc netrebnici să le poartă sambetele drumeților întârziați prin pădure, o să creadă că suntem mai mulți și ne lasă în plata Domnului.

- Mai slăbește-mă, nene, că nu cânt! Geaba, poți să mă silești! Uite, că nici de-al dracului n-am să fac nici hâr nici mâr, s-a înfoiat întocmai ca un cocoșel din ăia de se cocotează prima oară în vârful gardului. Întoarcerea lui m-a pus de-a binelea pe gânduri. Adică, de unde și până prinsese el curaj, iar pe mine mă îngheța frica? O, îmi zic, ia, stai frățioare, păi tu cu mine ți-ai găsit să te pui? Și încă pe o vreme ca asta?→

Foto : Jean Pierre Augier, « Purcelaș »

- De ce nu cânti, mă? Păi, altminteri, după câte știu, abia aștepti să ajungi la un chef sau să primească ordin de încorporare careva din sat și odată ce te inviți singur acolo nu ți se mai astâmpără gura, cât e petrecerea de lungă. Acum, ce ți s-a năzărit să faci pe-al dracului cu mine ?

- Mă, nea Lambie, ești om bătrân, ce naiba, păi, cum ai vrea să cânt? Nu vezi ce s-a întunecat?

- Și ?, tocmai de-aia, mă arăt mirat, deși abia îmi mai bâcâia inima în piept de frică.

- Cum, și tocmai de-aia, băi, nene? Dacă m-apuc să-mi dau drumul la hăulit, cât pot eu de tare, atâta îi trebuie ăluia sau ăloră pe care îi bănuiești că ne pândesc. Întâi că ne dăm singuri de gol că ne e frică și-apoi le dăm semn pe unde am ajuns ca ei să se poată apropia tiptil, tiptil, până ne găbjesc. Cât ai zice pește, îngroșăm și noi rândul ăloră de-au pățit-o, întorcându-se goi pușcă acasă. De-om avea măcar norocul ăsta și nu ne fac de petrecanie...

- De nu-l auzeam vorbind așa bățos, nici că mi-aș fi putut închipui, darămite să bănuiești ce curaj zăcea într-un ghem de omuleț. Aveam să văd cu ochii mei, tot în noaptea aia. Pentru că, așa cum m-apucasem să vă spui, când ne apropiasem de Podul de Pământ numai ce auzim un răpăit răscolind tufişurilor și sfărâmând, sub călcătură, uscăturile de parcă năvălea o ceată de călăreți galopa de nici pădurea nu le putea sta în cale.

- Așează-te spate în spate cu mine, a poruncit Cedică și l-am văzut cu spatele proptit de trunchiul unui tufan atins de putregai.

- Stăm așa, să ne fie mai la îndemână să ne apărăm. Lipiți, între noi și tufan n-au cum să ne atace pe la spate, m-a asigurat, probabil că-l speriasse mai rău scăpările țâșnind din ochii mei, deși era un intuneric din ăla, mai smolit decât dracul.

Lăsându-ne soarta pe mâinile lui "fie ce-o fi", am rămas în așteptare, ascultând.

Răpăiturile se îndeseau, făcând să răbufnească pădurea. După ce s-au apropiat bine de tot, am deslușit grohăiturile mistreților. Abia am avut timp să ne cățărăm în tufan. A stat, mai întâi, el capră, până am ajuns cu mâinile la prima giumănare. Numai de cât ce m-am agățat de ea, s-a prins de piciorul meu de care nu și-a mai dat drumul până nu l-am tras, sus, între crengi. Mistreții veniseră să dea iama în ghindă, dar legănatul mogâldeței pe sub crengi îi neliniștise așa că, în loc să se apuce de ronțait, roiau furioșii în jurul tulpinii tufanului. Tot ridicându-și răturile, ne amenințau cu colții înspumați și, după un timp, să vezi drăcia dracului, că s-au apucat să muște din lemnul putrezit pe jumătate... De-ar fi fost noaptea nițel mai lungă, n-am mai fi avut scăpare. Până în zori izbutiseră să facă o ditamai tăietura, cât să-ți bagi latul palmei. N-ar fi fost de mirare să dovedească tufanul...

-Lambie, Lambie, nici că-ți trece prin cap de ce nu v-au mâncat porcii, bâzâise o vorbă, ca un tăun răzlețit, dar viind îndeajuns și apăsât, ca să se simtă cum vine în răspăr cu ce povestise și la urzirea unor astfel de ghimbușlucuri numai sfrijitului de Palaghia îi plăcea să se dedea, pitulându-se mai mereu prin spatele câte unui grup de oameni, anume să nu poate fi descoperit cu ușurință, după ce arunca vorba otrăvită.

Mai mult ca sigur, chibzui Lambie, tot de la Palaghia porniseră și mormăielile din curtea cimitirului,

alarmându-l pe popă că, luându-se după cântările de demult, scăpase cu înmormântarea pe arătură.

-Așteptau și bieții porci, reveni, cu mult mai întremată, aceeași voce, dar atât de subțiată încât părea că, dintr-o clipă în alta, se preschimbă într-un șuier de răs. Aia, bă, așteptau și mistreții să te hotărăști, odată, ce ai de gând să faci cu alde Cedică: îi plângi de milă ori îl faci de răs, povestind cum te ajutase să te sui în tufan, lăsându-te să-i pui copita ta de țap pe frunte...

Cutremurat de potrivirea dintre cele auzite și ce-și pusese el în gând să dea pe față, lui Lambie i-a pierit cheful de amintiri...

***

Oamenii mergeau strânși unii în alții, așa cum formaseră și cortegiul care urmase sicriul și, acum, tot îndepărtându-se de curtea cimitirului, se împuținau treptat, treptat așa că, în cele din urmă Lambie se pomeni singur, casa lui fiind cocoțată tocmai în dâmbul dincolo de care se deschidea vâlceaua Oltencii, din gura căreia pornea un alt drumeag spre răscrucea în care se afla prăvălia în care vindea tot felul de vopsele și gallus-uri bătrânul Anania.

Lambie întredeschide poarta apoi zăbovește, proptit în latura gardului. Încearcă să priceapă de unde i se trage apăsarea de pe suflet. Niciodată nu se mai simțise atât de abătut și plouat. Parcă-l bătuse în cap apele turbate ale unui potop. Și, cum sta așa, într-o rână, descumpănit, i se deschide dinaintea ochilor groapa mortului din cimitir, cu pământul scos, făcut grămadă, prăvălit alături, ca un capac scos din balamale.

Deodată, se pomenește încolțit de friguri. Parcă abia acum observase că împreună cu Cedică, fusese îngropată și o parte din corpul lui. Simțindu-se părăsit de ultimele puteri, nu mai îndrăznește să-și deslipescă umărul de uluci. Împinge, doar, lăsându-se cu toată greutatea pe gard până ce alunecarea îi dă senzația că începe să intre, puțin, câte puțin, în pământ. Nu-i e limpede dacă o făcea de frică, înainte de a-și descoperi corpul slujit sau îl năpădise părerea de rău că intrase și el în hora celor care îl înfruntaseră, în acel cor surd, pe popă, atunci când o luase razna, dând cea sfântă slujbă de îngropăciune pe o găngăveală în care amesteca tot felul de vorbe necunoscute de care, de-ar fi fost să le audă, sufletul lui Cedică ar fi chiuuit de bucurie, aflând din ce lume păcătoasă îi fusese dat să scape.

Foto : Jean Pierre Augier, « Antilope »

Odată ajuns cu gândul la voioșia neprevăzută a lui Cedică, cu Lambie se întâmplă una din acele minuni de pomină.

Dinaintea lui, dar de partea cealaltă a porții, după cât putea zări printre uluci, părea că stă cineva adâncit în iarbă.

Vorba vine că văd, sigur, doar, mi se pare așa, se împotrivesc Lambie să ia de aieva ce îi arată ochii. Ce naiba, îi dă cu bolboroseala înainte, acolo trebuie să fie chiar umbra mea, stâlcită, după ce s-a strecurat prin gard. Zace, sârmana, lungită, până se reface. Sau mă înșel ?

După o iscodire îndelungată a locului, Lambie se vede nevoit să dea îndărăt. Ba, nu, acolo nu e nici urmă de umbră...Nu-i a bună cu mine, dacă încep să aiurez...

Într-adevăr, scociorăște bine de tot și nici vorbă de umbră. Dincolo de gard, era chiar el. Intrat în pământ, până la gât. Capul și-l mai ținea la vedere, cumva pe dinafară. Încercă să și-l apropie de corp, printr-o smucitură, dar scorbura părea prea îngustă, să-l poată strecura, fie și forțat. Fiorii deznădejdiei scapără scânteii, tulburându-i vederea. Încordându-se din răspuțeri, dezlănțuie un șirag de smucituri. Zadarnic. Nici cât să-l clinească din loc. Așa că se lasă păgubaș. Cât pe-acum să închidă ochii, ademenind somnul și chiar atunci, totul se întoarce pe dos, ca dându-se peste cap, mai ceva de cum se arată minunile de prin povești.

Acum își recunoaște chipul de-a binelea. Stânjenit, oarecum, că nu-și putea petrece și capul de partea cealaltă a lumii.

Lambie o ia de la capăt cu iscodeștitul și se roagă să dea peste ceva, un amănunt oricât de mărunț, dar numai bun să-i dea un punct de sprijin în a nu se recunoaște. Își amuțește, brusc, ruga răscolit de spaimă, când vede cum, odată cu fiecare cuvânt pe care abia îl șoptește, broboanele de sudoare sporesc, mușuroindu-i chipul.

Aproape că-i vine să-și plângă de milă, simțindu-se secătuit după cât se smucise să-și tragă capul dincolo.

Un timp îndelung trăiește doar printr-o uimire dureroasă. Fără să-și mai poată da seama cât i se pare, din ceea ce vede și cât este aieva. Apoi, apucat de năvălirii, face în ciudă presimțirii care îi agăța șiruri de furnici roșii, grăbite, de pielea de pe întreg corpul, înclinând să creadă că totul e de adevăratelea. Adică, el este cel care, opintindu-se din toate puterile, se ridică în picioare și pornește să alunece, preferându-se prin curte, aidoma ca umbra norilor, zorită de lumina soarelui, ițit printr-o spărtură a cerului. O adiere rece îi cutreieră carnea, înfiorându-l din tălpile picioarelor până în creștetul capului. Se surprinde că, oricum ar sta, nu poate să-și deschidă ochii decât asupra locului unde se chinuise. Acum, chiar că nu mai are nicio îndoială că el era când cel mort, când cel viu.

Până ce, în devălmășia vedeniilor, se pomenește că umblă împreună cu Cedică. Mortul ținându-se scai de el. După fiecare întoarcere a capului, nu numai că-l găsește postat cam la aceeași distanță, dar în mintea lui Lambie se aprind și mai mult ochii îngroziți cu care îl ținuieste Cedică. De parcă ar vrea să-i spună că degeaba fuge, nu are să scape de el. I se pare că îl și aude, amenințător: e rândul tău, ai grijă cum mergi. Pe acolo, pe undeva, prin dreptul tău, umbra morții pândește, pitită, așteptând să încurci pașii...Cum o faci, haț, m-a și tras dincolo! Asta vrei, adu-ți aminte, cum te-am scăpat, când cu mistreții... Dărdăiam de frică, da nu te-am părăsit. M-am pus capră, să

te poți agăța de crengi, așa e că n-ai uitat? Mi-ești îndatorat, ia, să te văd...

Hei, tu, îi răsună un glas nefiresc, în auz, lui Lambie.

Tace, mălc, dar fără să poată închide ochii, deși strânge cât poate de ei.

Vorbește, mă, odată, că ai voie, încă n-ai amuțit !

Lambie dă să plece, dar nu-și poate deslipi umărul de uluca din poartă.

Paguba ta, mai aude, dar așa, spus ca de un glas pierdut în depărtare.

Și când se aștepta să rămână singur, aude iar glasul, dar acum așa de aproape încât i se pare că-i țipase drept în ureche:

Ce zici, dacă ne-am juca de v-ați ascunselea ? Hai, să te văd dacă ești în stare să-ți pierzi numele, făcând uite-așa...

Și Lambie rămâne uluit de ușurința cu care Cedică își trage capul de partea cealaltă încât nu se mai vede nimic pe locul din care i se arătasă.

Încerci și tu, îl trezește glasul lui Cedică din uluială. Faci numai așa, pare a-l îmbia, și ai scăpat de nume...

Dup-aia ce-o să fie cu mine, tresare Lambie de parcă nu s-ar fi hotărât încă să intre în jocul cu care îl ademenește Cedică.

Hai, să te văd, ești în stare să faci așa?, și capul lui Cedică fuge ca un șarpe pe sub pământ.

Sâc, sâc, sâc, vezi că nu poți, să-ți dau mâna?, îl zădărește întruna Cedică, vrând să-l împungă în piept cu degetele făcute pungă.

Ia-ți mâna de pe mine, țipă Lambie, cui vrei să mă arăți? Bagă de seamă, mortule, că acu... dacă mi te mai pui de-a curmezișul drumului...

Abia când își dă seama ce obstacol îi aținuse calea în poartă, îl ajunge frica de moarte pe Lambie.

Fulgerat de gânduri negre, se văzu grozăvindu-se, povestind, fără să-l fi rugat careva, prin ce întâmplare trecuse împreună cu Cedică.

Doamne, ce m-o fi apucat, când știu obiceiul că, după orice înmormântare, trebuie lăsat să treacă un timp, în care, rudă sau străin, e bine să se ferească a-i spune mortului pe nume să nu-i țină sufletul pe loc, oprindu-l din călătoria pe care o are grabnic de făcut. Auzindu-se chemat pe nume, mortul nu se mai dă dus, până nu mai ia pe cineva cu el, dincolo. Cică e singura dată, când nu e bine să-ți fie milă...

Păcătoșul de mine, atâtea am balmăjit, oftează Lambie, că nici dacă m-ar împușca cineva, n-aș putea să spun cât îl căineam și cât țineam să se știe că, de mic, Cedică era așa de încăpățânat încât nu putea fi scos cu niciun chip de pe făgașul lui...În loc să-mi văd de drum, sau să pâlăvrănesc câte în lună și stele, așa, ca și ceilalți, până ajunge să se risipească pe la casele lor.

Oricum, șopti, într-un fel de legământ, să mai prindă curaj, dacă izbutesc să scap de Cedică sau ce umbră s-o fi târând după mine, jur că popa nu mă mai prinde, cât timp o să fiu viu, prin curtea cimitirului. Poate îngropa, liniștit, tot satul! După mine, e liber să le cânte morților după cum are chef... Eu, unul, m-am lecuit... De-acum, încolo, nici nu mai vreau să aud de-o slujbă împetrișată, ca asta, a lui...

Încercări de străpungere a tăcerii gândului

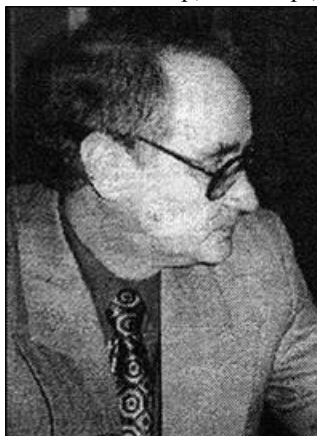
(XIV)

Nevoia de împărtășire despre care aminteam are în ea ceva extrem de fragil, un soi de conștiință încărcată a unei componente vanitoase. Probabil de aceea absența ecoului este atât de descurajantă. Și la o a doua lectură eu însămi găsesc rătăcirile mele prin memorie fade, pagini moarte. Viața lor a durat doar scurtul răstimp al așternerii lor pe pagina virtuală a monitorului meu. Un răstimp, ce-i drept, cu totul extraordinar, fiindcă prezentul nu dispărea, așa se și explică referirile de jurnal ale paginilor mele. Devenea însă un soi de cadru magic, un fel de trepid al Pythiei și actul în sine al rememorării o miraculoasă țesere.

Vorba poetului, „de-o fi una, de-o fi alta”, tăcerea gândului e realitatea mea cotidiană și o contemplant cu aceeași detașare ca pe toate celelalte metehne ale vârstei.

Când și când, mă mai gândesc la ceața în care a intrat Liviu Petrescu în ultimii – destui de mulți – ani ai săi.

Stagiul în SUA a marcat începutul unui tragic declin. Trebuie că i-a fost foarte greu. Fragmentar o știu și de la Ioana; pe atunci însă n-am fost prea atentă, am lăsat să treacă pe lângă mine unele destăinuiiri cu privire la Liviu pe care „le-am asamblat” târziu de tot, după lectura jurnalului. Doar cu câteva luni înainte de moarte, Ioana nota că obiceiul de a se răsti la ea îl deprinsese în SUA și doar când am citit asta, mi-am adus aminte de îngrijorarea din scrisori în legătură cu faptul că Liviu slăbea. Ținea să nu spun nimănui despre asta, n-ar fi dorit ca părinții să se alarmeze, fiindcă lor nu li comunicau decât aspectele idilice ale acestui sejur; în același timp însă chestiunea era tabu și acolo, fiindcă stârnea doar o reacție de enervare. În vacanța de după primul an mi-a mărturisit că în SUA situația de însoțitor a lui Liviu era percepută ca o bizarerie, prejudecățile în legătură cu locul subaltern al femeii ca organizatoare de „evenimente sociale” pentru cariera bărbatului fiind larg răspândite. Inversarea rolurilor în cazul lor trebuie să fi fost dureros și umilitor resimțită de Liviu. Și cred că acesta a fost elementul coagulant al unei frustrări care a crescut în timp și a adunat aluviuni din urmă, unele despre care știu, altele pe care am început să le bănuiesc târziu de tot. Și acum, în timp ce scriu, mă gândesc la într-un fel enigmatică absență a unei corespondențe „americane” a lui Liviu, în vreme ce a Ioanei este atât de bogată. Sunt convinsă că o asemenea corespondență există, cel puțin cu părinții lui de care era extrem de atașat. Nu știu însă să fi avut un schimb epistolar regulat cu altcineva din țară și bănuiala mea că așa ceva n-a existat se întemeiază pe faptul că, cel puțin de la o vreme, își manifestase interesul pentru scrisorile mele, așa cum m-a și informat Ioana. Ca atare, în cele ulterioare am și adăugat de fiecare dată câte ceva despre campionatul de fotbal, subiect care-l interesa,

știam, fiindcă îl aborda mai ales în conversațiile cu tatăl lui. Prin forța împrejurărilor însă scrisorile mele nu conțineau decât informații de suprafață ale vieții literare, culisele îmi erau necunoscute. Nu știam nimic despre cercul tribuniștilor, nici despre cei de la „Steaua”, frecventate de Liviu. Bănuiesc că absența lui din mediul viu al literaților îl nemulțumea ca și posibilă neputință de a stabili relații consistente cu cea din SUA. Dacă nu mi-ar fi atât de nesuferit Norman Manea, poate că aș face efortul să-i citesc corespondența publicată, fiindcă am aflat – cu totul întâmplător – că ar fi publicat acolo un răspuns (mai multe?) la una(mai multe?) a lui Liviu. Nu cred însă că-mi voi învinge antipatia, cu atât mai mult cu cât dețin această informație din răspunsul secretarei sale

la o misivă a Bibliotecii Județene „O. Goga” prin care erau solicitate de la virtualii deținători scrisori ale Ioanei și ale lui Liviu. Ei, da, tipic! În locul corespondenței originale – ajunse la coșul de gunoi – răspunsul majestății sale (păstrat cu grijă! De, rânduri neprețuite, de vreme ce au ieșit din condeiul său!!!). Și poate nu acest fapt m-a înfuriat cu adevărat, ci întregul

context. Dincolo de faptul că nu s-a ostenit să răspundă personal într-o manieră decentă, cu o umbră de regret – fie ea și trucată – pentru că a rătăcit, să zicem, scrisorile, răspunsul la misiva bibliotecii este aiuritor! Era vorba despre un fond de manuscrise Liviu Petrescu, nu Norman Manea! În trecut fie spus, n-am împărtășit niciodată nici interesul, nici prețuirea lui Liviu pentru acest scriitor. M-a plictisit „Plicul negru”, pe care am încercat să-l citesc și l-am abandonat fără regrete și fără urmă de îndemn de a încerca și alte scrieri ale lui, dintre cele care i-au adus notorietatea în SUA.

Revenind la atmosfera celor doi ani americani, multe trebuie să fi fost greu digerabile pentru Liviu. În țară el era principalul conector cu tot ce se cheamă oficialitate, de la cele neînsemnate din sfera administrației, până la cele cu greutate pentru activitatea lor din zona vieții literare. Cel puțin în publicistică, Liviu se manifestase în calitate de critic, ancorat așadar în actualitate, în vreme ce Ioana putea părea mai curând preocupată de domeniul istoriei literare. Spun putea părea, fiindcă în realitate o interesa activ poezia actuală, urmărirea toate noile apariții și avea ochi ager și preferințe sigure. Totuși nu-mi aduc aminte să fi făcut vreo încercare de a contacta pe vreunul dintre ei și – azi îmi pare curios – de a scrie despre ei. Cred că, pe de-o parte, cronica nu era neapărat un gen preferat, iar, pe de alta, nici nu era atrasă de lumea presei literare, de genul de viață pe care ea îl presupunea. În acest sens și boala ei timpurie a constituit un impediment, însă, spre deosebire de Liviu, nici pe vremea studenției n-a dat niciun semn că ar fi interesată de publicistică; pe atunci, spre pildă, actualitatea literară n-a ocupat niciun loc în destul de frecventele noastre discuții amicale pe teme →

ELENA NEAGOE

de lectură. Liviu însă mi-a stârnit admirația – și nu doar pe a mea, sunt sigură – cu un eseu despre Iannis Ritsos, poet grec ale cărui volume traduse românește se bucurau de prețuire și cu îndreptățire, fiindcă versurile lui nu semănau în niciun fel cu cele ale poezilor români ai vremii cu faimă oficială. Evenimentul se petrecuse la un cerc literar – cu viață scurtă – înființat de profesorul Mircea Zăciu. După doar două trei ședințe – cu toată audiența impresionantă – cercul a dispărut; profesorul a selectat un număr de participanți (toți băieți) cu care se întâlnea într-un cadru neoficial, nu știu dacă la el acasă sau în vreo cafea. Dintr-un motiv sau altul, Liviu n-a făcut parte dintre ei sau poate (nu știu) n-a dat curs invitației profesorului. Probabil că de atunci să fi dat antipatia lui pentru Liviu, pe care și-a manifestat-o prin bârfe veninoase (culmea!) cu audiență în lumea Filologiei clujene. Cea mai nedreaptă dintre toate mi s-a părut acuza că ar fi încurajat – dacă nu chiar va fi provocat – refuzul Ioanei de a se interna la o clinică bucureșteană celebră unde prin relații personale îi obținuse o rezervă. Se întâmpla asta după cea mai lungă spitalizare a Ioanei, când un șir de tratamente inovatoare ale arteritei se soldaseră cu eșec în cazul ei și asta după ce ea asistase la externarea pe picioare a unui bolnav adus pe targă. Îl văzuse și la internare și știa că fusese supus piroterapie. La ea, acest tratament nu numai că nu avusese un efect de ameliorare, ci chiar îi înrăutățise starea. Ioana a fost un bolnav cu o putere de duranță ieșită din comun: o știu de la un medic fost coleg de clasă al fratelui meu mai mic pe care l-am întâlnit cu totul întâmplător pe coridorul clinicii. A identificat imediat bolnava la care mă duceam exclamând: ”A, doamna aceea cu rana foarte urâtă la picior” și a adăugat (îi reproduc-i fidel cuvintele; nu le-am uitat niciodată): ”N-am mai văzut un bolnav care să îndure fără murmur așa dureri îngrozitoare!” Tonul îi era plin de compasiune admirativă, dar n-am putut să nu bag de seamă din expresia feței scepticismul cu privire la rezultatele pozitive ale tratamentului ce consta pe atunci în curățarea zilnică pe viu cu un bisturiu a răni. Câteva luni mai târziu – după externare – Ioana și-l făcea singură, e adevărat însă că folosea și xilină, un anestezic ce atenua durerea, însă reducea eficiența. Nu-i mai puțin adevărat că nici jupuitul pe viu nu se arătase eficace. Însă nu teama de durere o făcuse să refuze categoric o altă internare, ci peripețiile cu piroterapia. Tratamentul în sine, care constă – din câte am înțeles eu – în injectarea unei substanțe menite să-i provoace febră, i-a provocat un șir de flebite la mână, pe care medicul curant (același care îl introdusese, cu rezultate spectaculoase, în clinică) refuzase să le considere ca atare și îi interzisese medicamentația folosită în astfel de ocazii. Liviu fusese obligat să aducă pe ascuns de acasă medicamentele, căci subalternii medicului curant, deși îi dădeau dreptate Ioanei, nu îndrăzniseră - și nici n-o puteau face - să aplice un tratament contraindicat de acesta. Cred că acesta a fost prilejul constatării medicale a decalibrării din naștere a vaselor sangvine ale Ioanei, detaliu care explica de ce fiecare investigație pentru constatarea stadiului evoluției bolii (se face prin injectarea unei substanțe de contrast) producea prin suprasolicitarea vascularității (cred) declanșarea unor flebite. Perioada aceasta a piroterapie a fost marcată de tensiuni în relația cu medicul curant pe fondul acceptării lăuntrice că niciun tratament, oricât de

benefic pentru alții, nu-i va ameliora starea. A dezvoltat – nu-i de mirare! – o adevărată fobie pentru ideea de internare, de clinică și alte soiuri de tratamente! Răspunsul ei categoric negativ la oferta profesorului Zăciu i-a parvenit acestuia prin Liviu, situație cu totul ingrătă, cu atât mai mult, cu cât, din pricina discreției Ioanei cu privire la chestiunile de sănătate, cred că nimeni de la Filologie nu bănuia nici gravitatea bolii și nici eșecurile repetate ale tratamentelor. La aceasta s-a adăugat și antipatia profesorului pentru emisarul Ioanei și cu asta credința (multora) cum că Liviu e vinovat de o atitudine non combat (cel puțin!) s-a și insinuat. Am aflat și eu despre această convingere cu diverse prilejuri și pledoaria mea pentru restabilirea adevărului și o dreaptă apreciere a devoțiunii lui Liviu a fost întâmpinată cu scepticism. Nu fusese nimeni în vizită la Petrești în seara externării (data fusese ținută oarecum secretă, eu o știam însă) ca să vadă toate ferestrele întunecate pentru a descuraja orice eventuală vizită – a mea era așteptată și am sunat la ușă, deși câteva momente m-am gândit să fac cale întoarsă și numai spaima că s-ar fi putut întâmpla ceva grav m-a făcut să încerc totuși. N-a văzut nimeni privirea de animal hăituit a Ioanei în momentul în care am intrat, fiindcă, până nu m-a văzut, spectrul (cu totul irațional) al unei intervenții în vederea internării forțate n-a părăsit-o. Atunci mi-a și explicat camuflajul ca de război și cu ochii aproape înlăcrimați mi-a spus că nu se mai internează sub niciun motiv. Pe măsură ce trece timpul sunt tot mai convinsă că nu deficiențele elocvenței mele sunt cauza refuzului obstinat de a aprecia efortul (ieșit din comun, n-am nicio îndoială) al lui Liviu, ci mai vechea lipsă de simpatie pentru el a colegilor de catedră. Între studenți se bucura de o mare audiență, am verificat eu însămi mai târziu stând de vorbă cu unii dintre profesorii tineri care-i frecventaseră cursurile și seminariile. Și, poate, printr-un efect pervers, dar nu neapărat paradoxal, acest fapt n-a fost de natură să-i crească simpatia între colegi.

Cei doi ani americani au însemnat pentru Liviu o rupere de mediul publicațiilor literare – pe cele clujene le frecventa și avea nu neapărat prieteni, mai curând amici - de cel academic, medii în care avea un statut, o poziție respectată; era o persoană publică de notorietate în elita culturală clujeană, în vreme ce în Los Angeles s-a văzut redus la rolul de însoțitor casnic. Reprezentarea mediocră a domeniului cercetării literare la UCLA a fost de asemenea un factor negativ, fiindcă în viața socială a familiei – potrivit obiceiului locului, mult mai activă decât în țară și oarecum obligatorie – nu și-a putut face o relație proprie. Deși în toate scrisorile Ioana vorbea despre „prieteni noștri”, cred că erau ai ei și doar prin extensie și ai lui. Am răs când am citit despre nu știu ce reuniune profesională organizată la Los Angeles, la care, din motive financiare, s-a înscris doar Ioana, însă au participat alternativ amândoi folosind cu rândul același ecuson. Gândindu-mă mai apoi, am înțeles însă că pentru Liviu nu va fi fost tocmai comod să participe la lucrările unor secțiuni cu o tematică atrăgătoare purtând ecusonul cu înscrisul „Ioana Em. Petrescu, UCLA”, chiar dacă în galimatiasul onomastic american nimeni nu s-a sesizat de bizareria prenumelui purtătorului.

Filică Bostan, alintat Bidel, stătea pe malul râului Moldova pitit după o tufă de arini. Cu ochii în patru, să nu-l prindă cineva, fiindcă era în plină prohibiție, dădea la pește. Numai că, rezultatele refuzau să apară. Peștii, înțelegeși probabil cu autoritățile, ignorau atât momelile din mămăligă cu ciment ale lui Bidel, cât și tehnicile sale desăvârșite în construcția unor înjurături și blesteme ireproșabile din punct de vedere al fanteziei creatoare, chiar dacă, gramatical, lăsau de dorit. Sfințise până acum, la ora prânzului, un pachet de țigări și litruța aferentă de bastârcă, însă de prins nu prinsese decât o ciubotă putredă, aruncată de cine știe ce gospodar pentru că nu-i mai făcea trebuință prin ogradă. Necazul era însă altul! Bidel, șomer fiind, nu prea mai avea niciun cuvânt în casă, până și copiii îl umileau furându-i țigările din buzunar, iar faptul că se ducea din nou cu mâna goală acasă îl cam îngrozea, deoarece nevastă-sa, care avea serviciu și aducea tot felul de bunătăți de la biserică unde mătura zilnic, nu era chiar o persoană comodă când o apucau năbădăile. Distrus moral, dar și oarecum prăbușit fizic, Bidel se duse, ca tot omul, să se ușureze în apa râului cu nume de legendă. Pe când suspina el așa și se cutremura de frisonul aferent finalului, zări în apa rămasă prin cine știe ce minune, încă limpede, un fel de trunchi de copac, albicios, vag conturat de undele râului. Hopaaa! Ideea răsări iute, stimulată de grijile enunțate anterior.

Lemne pentru foc! Păi, ce-i de colo! Bidel se descălță, își sumese pantalonii de salopetă, cei pe care-i păstrase încă de pe vremea când lucra în construcții, își scoase chiar și casca de protecție (de aceeași proveniență), de pe cap și intră în apa rece. Abia la contactul apei cu picioarele omului, câțiva pești săriră disperați să ia o gură de aer. Însă nimeni nu mai avea acum ochi pentru ei. Bidel târî afară trunchiul. Era neobișnuit de greu. Doar când a ajuns pe mal și s-a așezat lângă el ca să-și tragă sufletul și să tușească în voie, își dădu seama că trunchiul semăna cu un os de curcan, așa cum văzuse el ultima oară când mâncase ca un spart la pomana lu' Ghiborțea, un fost coleg de pușcărie din vremea când, tineri fiind, foloseau în comun fetele răpite din horă, sau de pe la cosit. Curios, râcăi cu briceagul și se convinse. Era un os! Însă unul uriaș, cam de înălțimea lui, deși nu se putea spune că Bidel era vreo cruce de român, ci mai mult dimpotrivă, nedepășind el cu mult înălțimea unui măgar. În capul lui Bidel începură a se zvârcoli gândurile. De fapt, unul singur! Cum să transporte osul acasă fără să fie văzut de consătenii săi, bine cunoscuți ca invidioși, niște tâlhari, gata de orice faptă necugetată, atunci când era vorba de însușirea unor bunuri necuvenite. Hee, hee, dar nici Bidel vreun prost! Ascunse osul sub niște frunze, își strânse sculele și plecă fluierând către casă, așa cum făcea de obicei. Nevastă-sa îl primi dojenindu-l dragăstoasă, tot ca de obicei, cu: neputinciosu' și bețivuu' dracu' care mi-ai

mâncat tinerețâli, ardi-te-ar focu' să te arză, că nu ești în stare să ni' ica-n lumea asta, că unde mi-or fi fost mințâliii cân' te-am luatîî... mă rog, repertoriul binecunoscut, specific tradițional, cu o uriașă capacitate de adaptare funcție de situație, dar în esență, rămas neschimbat de veacuri.

Bidel însă, mut ca mușii, ba mai mult, râdea ștregărește pe sub mustață, chiar și atunci când îi replică soției, calm și înțelept, nu ca de obicei isteric, precum că: dacă n-o lua el o mai lua dracu' dă boarfă ce ierea ș-o-ntinsese tot satul și regimentul dă infanterie dă la Darabani unde venea, chipurile la el, când era soldat.... Desigur și asta, o temă arhicunoscută. Doar că, după ce mâncară de prânz, mămăligă rece muiată în mujdei și niște colivă la desert, accentele tragice ale conversației se mai domoliră și Bidel, cu o voce joasă mărturisii secretul cel mare. Toți înghețară de spaimă, fiecare cu gândurile lui...

Noaptea, ajutat de fiul său vitreg, mai mic cu doi ani decât el, Bidel transportă comoara acasă și, în grajd, o priviră cu toții, inclusiv caprele, însă ele fără să rămână cu gura căscată. Bine informată asupra dimensiunilor, Pachița, nevastă-sa, cea care ocazional mai spăla și morți, afirmă că: „ă! dă murise, musai avea cam cinci metri lungime”, iar osul ar fi bine să fie spart ca să-i poată fi consumată măduva. Mde, muierea tot muiere, nu gândește mai departe de cratiță! Eiii, dar Bidel și cu Aculin, fiu-său, aveau alte păreri. Să vândă osul ucrainenilor care făceau contrabandă cu țigări, conserve de pește și apă de colonie, că ei au rețelele lor și știu mai bine ce valoare are osul. Muierea îi blestemă o vreme, însă își dădu seama că au dreptate, așa că se prefăcu supărată și se duse la culcare. Ceva mai târziu, când sub oghial se strecură și Bidel, acesta îi arătă scumpei sale doamne, cu destulă diplomație, că nu ține la supărare.

A doua zi, tatăl și fiul, sponsorizați de mamă din economiile făcute de ea pe baza cutiei milei, de la locul de muncă, erau deja de dimineață la bufet și purtau negocieri în privința tranzacției. Dar ce să vezi!?! Un nemernic, pe numele lui Guță Tilihoi, ofticat că nu fusese cinstit și el măcar cu o țuică, îi pârî șefului de post. Ghiorlanul de Guță primi de la șeful de post, în schimbul informației, niște scatoalce împreună cu promisiunea fermă că nu va fi arestat pentru furtul găștelor babei Neculina și plecă fericit că făcuse o

treabă bună.

Cam după o oră, un polițist de mărimea unui taur îi săltă pe cei doi din bufet și sub acuzația de împotrivire la arestare le mardii, scurt, o mamă de bătaie la fața locului, însă doar așa ca aperitiv.

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Foto: Jean Pierre Augier, „Somn”

Grosul urmă la post, unde, după numai zece minute mărturiseau, cu lacrimi de sânge și căință în ochi, cât de mare și unde era ascuns osul. În timp ce acesta era recuperat de forțele de ordine, ei mai primiră drept recompensă pentru bunele servicii aduse, un set de bas-toane pe spinare, iar seara erau deja acasă zvârcolindu-se de durere sub privirile crunte ale mamei, respectiv soției. De auzit nu auzeau, așa că, până la urmă au și adormit, împăcați că scăpaseră cu bine totuși, de ghinioanele care, știut este, se țin lanț de orice comoară.

Numai că... he, heee, ce credeți, acestea, ghinioanele deci, se mutară, o dată cu osul, în ograda poliției! Noaptea târziu, șeful de post, înconjurat de toți subalternii priveau îngroziți obiectul, își dădeau cu părerea și bușeau cu șapca de dușumea, că nu prea știau ce să facă, deoarece regulamentele nu prevedeau nimic în legătură cu fapte de genul acesta. De dat la câini nu puteau, deoarece părea făcut din piatră și oricum Decebal, câinele de serviciu, când a fost adus să adulmece, începuse să urla ca un dement și nici măcar șturile luate în coaste nu l-au potolit. Să-l arunce undeva, nici atât, că-l găsea iar vreun dobitoc și reîncepea povestea, ba mai mult, intrau și la pitirea probelor, unde, de fapt, figurau ca recidiviști, așa că, treaba nu era prea simplă...

- Păiii, șefu' uite că zic ioooo... Privirea șefului se întoarse cruntă către Titel, un puțoi nesuferit, plin de idei și foarte băgăreț, deci incomod. Acum însă alta era situația!

- Ia, zi, bă, că cine știe, c-acuma a ajuns ou' s-o-nvețe pă găină, hai, să vedem...

- Io mă gândesc să le dăm telefon celor de la muzeu, de la județ, zicem că pe timpul patulărilor prin teren am descoperit acest obiect, ce pare a fi un os de mamut, îl predăm cu proces-verbal, băgăm ceva fraze patriotice la adresa noastră, adică a dumneavoastră și cu asta la revedere și v-am pupat, să se spele ei pe cap cu băzdâgania asta!

Vizibil încântat, șeful trecu ușor peste chestia cu mamutul despre care nu auzise încă și sensibil la chestia cu patriotismul, își dădu acceptul pentru declanșarea acțiunii și întocmirea actelor necesare transferului. În felul acesta, inteligent și dibaci, poliția aruncă pisica moartă peste gard, mai precis muzeului județean care nu putea refuza oferta, deși ar fi făcut-o cu mare entuziasm. Șmecherii de polițiști însă, raportaseră la toate eşaloanele ierarhice și politice toată daravera. Concluzia era că, oamenii de știință de la muzeu trebuia să se implice în rezolvarea cazului, mai ales că acesta, așa cum bine aprecia șeful județean al partidului de guvernământ, ne putea aduce faimă în media din străinătate, acolo unde de peste zece ani suntem prezenți numai cu orfani, hoți, tâlhari, corupți și alte minciuni specifice presei capitaliste. Nu mai era cale de scăpare! Muzeografi se înarmară cu răbdare, rulete, șublere și cafea, apoi porniră să se certe, așa cum le stă bine intelectualilor. Se introduse în discuție ipoteza unui curcan iradiat de la Cernobâl, a unei farse, a unui joc al eroziunilor apei, a veșnicului mamut, însă acesta refuza să fie pomenit în cărțile înaintașilor ca viețuitoare a plaiului mioritic, iar la un moment dat, directorul pomeni de un saurian uriaș, din aceia văzuți de noi în filmele cu mare succes de cassă. Dar și aici apărea o problemă! Nu numai din filme știm, dar și de la televizor (ori asta este cel mai important vector de cultură!), că dihăniile astea trăiau doar

în America, semn că nu erau atât de proaste pe cât le bănuim noi și acum, doar americanii le descoperă și ne vorbesc nouă despre ele. Hopaaaa, apăruse totuși, cuvântul cheie: America!

Directorul surâse inteligent, ridică un deget și toți asistenții amuțiră. Pe fețe li se citea venerația sau poate scârba, dar ce importanță are asta într-un context ce urma să devină istoric...

- Ăăă... iubiți tov... ăăă... colaboratori, precum bine știm, în ultimele decenii savanții americani sunt singurii din lume care pot rezolva orice dispută științifică. Suntem siguri, așadar, că marii noștri prieteni de la vest nu ne vor lăsa pradă ideologiilor corupte ale celor din est și vor sări în ajutorul nostru pentru a lămurii această dispută. Propun să facem demersurile necesare pentru ca o comisie din țara vecină și prietenă să ne viziteze și să decidă ce este acest... acest... obiect. Sau și mai bine, mergem noi la ei, ca să vedem la fața locului ce dotări au ei axate pe problemă...

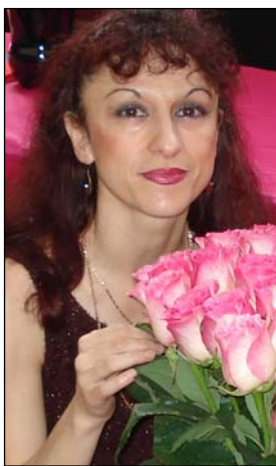
Prin urmare, înaltul for decizional al Academiei de Științe Avansate, primi o solicitare bine argumentată și aprobă o întâlnire de lucru a savanților autohtoni cu unii dintr-o prestigioasă universitate americană. O echipă formată din cincizeci de specialiști din țară, de la arheologi la sculteri matrițeri, condusă de o comisie senatorială plecă pe termen nedefinit în țara tuturor posibilităților. Duceau cu ei fotografii color din toate unghiurile ale vestitului de acum, ciolan. Cum acesta rămăsese însă în țară, că doar nu era să ocupe un loc în avion cu el, se pare că și necazurile ce-l însoțesc au rămas aici. Dacă stai să te gândești, ce noroc și pe americanii ăștia, că-n rest nu-i nimic de capul lor!

Foto : Jean Pierre Augier, „Delfini”

Eseu

Încornorații din comediile lui nenea Iancu și alți încornorați celebri

(I)

Aristotel, în *Poetica*, spune despre comedie că este “imitația unor oameni cu o morală inferioară, nu o imitație a oricărui viciu, ci a celor din domeniul ridicolului, care e o parte a urâtului. Cu adevărat, ridicolul este un cusur și o urâciune fără durere, nici vătămare: așa de pildă masca comică este urâtă și schimonosită, fără expresie de suferință.” La începuturile literaturii, comedia, ca termen, indica o compunere poetică reprezentând o acțiune cu un

sfârșit vesel, reprezentarea scenică a unor întâmplări din viața de zi cu zi, cât mai distractive care se sfârșesc cu bine. De-a lungul timpului, temele ridiculizate în replicile comediilor au fost multiple, defecte și vicii umane, relații sociale, relații de prietenie și comunicare între semenii, sau diverse probleme legate de instituția familiei. Familia, încă din cele mai vechi timpuri, reprezenta o formă istorică de comunitate umană, un grup de oameni legați prin consangvinitate și înrudire, având la bază căsătoria, și alcătuit din soți și copii. Relațiile dintre membrii familiei soț-soție, părinte-copil, reprezintă importante subiecte de comedie. Dintre acestea, problema încălcării fidelității conjugale, a încornorării soților este una dintre cele mai des ridiculizate. Există în istoria teatrului încornorați celebri, fie cu coarne reale, fie cu coarne închipuite, geloși celebri prin obsesia lor, cu mintea întunecată de teama coarnelor.

În istoria “teatrului comic”, *Commedia dell’arte* a fost un fenomen singular, o apariție tulburătoare, irepetabilă până acum. Nu se știe de ce a apărut tocmai în mijlocul secolului al XVI-lea, nu se știe ce era improvizație și ce nu, în textul și jocul actorilor. Poate că teatrul erudit intrase într-o criză, se închistase în niște forme al căror mesaj se epuizase, iar imitațiile stereotipe după dramaturgia clasică începuseră să își piardă publicul. Apare astfel spectacolul improvizat produs pe stradă, ca o variațiune pe o temă dată, călcând canoanele clasice, schimbându-se mereu, uneori seară de seară, după interesele publicului. Improvizația ca formă de expresie în *Commedia dell’arte* se trage din mima clasică, din imitarea nemijlocită a tuturor lucrurilor și ființelor naturii. Apar treptat actorii profesioniști și trupele lor, apar scriitorii de teatru și măștile lor, apar scenariile cu indicații de text și regie - canavale. *Commedia dell’arte* aduce triumful măștii, care încarnează un personaj unic, numele actorului se confundă cu cel al măștii sau invers.

Acest tip de spectacol avea un caracter realist, arătând din viață cele mai tipice aspecte sociale. Tradiția

spectacolului popular, cu practica bufoneriei de curte pe de-o parte, iar pe de altă parte materia oferită de comedia latină, adică de deformarea pe linie italiană a dramaturgiei plautiene și terențiene, care a dat comedia erudită, oferă noului gen structura tehnică, subiectele, personajele, care pentru că reproduc elemente schematizate din realitate, se stabilizează în tipuri fixe. Marii comediografi de mai târziu se inspiră pentru crearea personajelor lor, din aceste tipuri, din trăsăturile esențiale ale acestora, din liniile lor generale.

Cea mai adevărată mască în sensul pur teatral, cu comportament, cu caracter, susținând și elementul politic al comediei este **Căpitanul** - plin de fanfaronadă cazonă, o adevărată măturie grotescă a grandilocvenței războinicilor de orice fel. Literar, tipologia acestui Căpitan se poate regăsi în toate epocile, în cele mai diferite țări. Strămoșii lui incontestabili sunt **Pyrgopolinice** din *Miles gloriosus* (*Soldatul fanfaron*) al lui Plaut și **Thraso** din *Eunuchul* de Terențiu. O trăsătură esențială a acestui personaj este latura sa sentimentală - veșnic îndrăgostit este de multe ori rivalul Amorezului, de care fuge în final, învins de frica lui înăscută. Dintre toate măștile, cea a Căpitanului este cea mai vizată de ridicol, calul de bătaie al tuturor, “exprimând o judecată istorică, și totodată ranchiuna unei inferiorități politice, a unei condiții servile și timorate.” - notează Vito Pandolfi în **Istoria teatrului universal**.

Doctorul apare spre sfârșitul secolului al XVI-lea, masca lui este legată de pedantul din genul erudit. O caracteristică esențială a personajului este limbajul, un amestec de dialect bolognez, cu dicțione latinești citate brambura, o șarjă la adresa semidocților. Este o nouă față a “bătrânilor” în comedie, complementul lui Pantalone.

Pantalone este tot un “bătrân”, dar decrepit și libidinos, retras din afaceri, lacom, veșnic în căutarea unei neveste tinere și frumoase. Este cea dintâi mască, cu o funcție istorică precisă, reprezentant al burgheziei active. Un personaj incapabil de a se supune evidenței trecerii timpului, merge împotriva naturii, rivalizând adesea în dragoste cu propriii lui fii, scoțând în evidență elemente din concepția morală a timpului său. Pantalone este un nume tipic venețian, la origine purta numele de Magnifico. Pantalone se pare că îl are ca strămoș pe **Euclion** din *Aulularia* de Platon. Caracterul măștii sale oscilează permanent între seriozitate și glumă, predominând când una când cealaltă, comicul reieșind tocmai din acest contrast între cele două tendințe, astfel Pantalone se transformă într-un personaj simpatic și chiar mișcător.

În secolul al XVI-lea, în Italia, teatrul era înfloritor, treptat însă *Commedia dell’arte*, teatrul popular, reprezentat prin piețe și bălciuri, tindea să se închisteze în forme fixe nedestructibile - aceleași măști, aceleași personaje fixe, arhicunoscute, care se mișcau după subiecte învechite, necorespunzătoare vremurilor. Pe de altă parte, viețuia și teatrul clasic, latin și grec, tradus și jucat savant, aducând în discuție teme străvechi și lumi moarte, inaccesibile marelui public. Niccolò Machiavelli, în piesele sale de început, se inspiră din opera lui Terențiu, Plaut, dar o piesă cu totul originală, o capodoperă a genului, care stă alături de cele mai izbutite comedii din literatura universală, este *Mătrăguna*. Voltaire prețuiește această piesă mai mult chiar decât creațiile lui Aristofan.

→

TAMARA CONSTANTINESCU

În *Mătrăguna*, nu mai apar măști, ci caractere, oameni cu o anumită personalitate, cu pasiuni adevărate, dramatice, adânci. Ea smulge, aproape dureros de sincer, masca de pe fața unei societăți pline de metehne omenești. O adunătură de lichele și secături, proști sau ticăloși sunt antrenați “într-o luptă” murdară, cu scopuri meschine și animalice, gata să sacrifice tot ce este frumos și sfânt. Dintre figurile acestei comedii, **messer Nicia** este bătrânul doctor în legi, stupid și scandalos de prost, ridicol prin pretențiile și ifosele lui de om șiret și înțelept, o mixtură realizată de Machiavelli din tipurile deja celebre ale Commediei dell’arte, Pantalone și Doctorul. La rândul său, messer Nicia este o sursă de inspirație pentru comediodragii de mai târziu.

Nicia este căsătorit cu mult mai tânăra Lucrezia, o femeie frumoasă, încântătoare prin naivitatea ei, fără un fundament moral deosebit, care se dă primului vagabond de pe stradă, pentru a avea copii, “sfătuită” de către duhovnicul ei, călugărul viclean și isteț Timoteo. Messer Nicia este un celebru “încornorat de bună voie”, tras pe sfoară de studentul petrecăreț și sentimental - Callimaco și de către amicul fără scrupule al acestuia - Ligurio. ”*Așa frate, unu’ din ăștia am vrut și eu! Fiindcă n-aș vrea să cad într-o cursă și să rămân de râsul lumii.*” - spune messer Nicia, abdicând de la “onoarea lui de familist”. Dar dacă “interesele familiei o cer”..... - dorința de a fi tată la o vârstă destul de înaintată - este în stare de a accepta să devină încornorat, cu condiția să nu afle autoritatea - “Cei Opt”. “*Puneți pe altul să petreacă cu ea o noapte și să tragă el tot veninul mătrăgunii! Pe urmă vă culcați și dumneavoastră fără nicio primejdie.*” - este sfatul “doctorului” Callimaco. “*Dacă spuneți că regii, prinții și nobilii au făcut la fel, mă învoiesc să fac și eu ca ei! Dar ferească sfântul să afle Cei Opt!*”; [...] “*Lucrezia, dânsul e omul prin a cărui bunătate o să avem și noi un sprijin la bătrânețe!.....Da, îi rămân foarte îndatorată. Și-aș vrea să primească să ne fie prieten!*” - exclamă Lucrezia, pecetluind astfel triumful conjugal reprezentat de Nicia, Lucrezia și Callimaco, istorica tema a infidelităților conjugale, mascate în forma prietenilor “de familie”.

Genul de teatru cu cea mai mare priză la public, în secolul al XVI-lea, este comedia. Existența și înflorirea ei în Italia sunt o mărturie a continuității și permanenței tradiției latine în timp și spațiu. Rădăcinile comediei italiene se găsesc în teatrul antic latin, acele “ludi” sau jocuri osce, în satirele și farsele atellane, în mimi. Predominantă în acea epocă a fost Commedia dell’arte, dar cum societatea, omul, gusturile și preocupările lui sunt într-o continuă schimbare, secolele următoare sunt secole de mari transformări. Comedia italiană devine un gen perimat, trebuia sau să se înnoiască sau să moară. După redescoperirea lui Plaut, mișcarea teatrală se dezvoltă intens, în Italia. Pe de-o parte, comedia de inspirație plautiană în limba vorbită și dialect și pe de altă parte, comedia de improvizație. Dar situația istorică a înăbușit în Italia posibilitatea unor creații autonome, de aceea cele mai bune trupe ale comediei de improvizație se refugiază în Franța.

În spațiul francez, începuseră deja să apară creațiile lui Molière, care a desăvârșit opera de cercetare și ilustrare a societății, a structurilor ei sociale, operă începută de comicii italieni în spațiul italian, prin crearea măștilor.

Molière încarcă tipurile Commediei dell’arte cu notații exacte de viață, transformând măștile în personaje complexe, în caractere, păstrând însă teatralitatea, mișcarea, dinamismul lor. Toate acestea le-a orientat spre zugrăvirea moravurilor și comportamentului burgheziei, aflată în plină dezvoltare la acea vreme. Piesele lui Molière au teme, conflicte, personaje, tipuri ce aparțin istoriei teatrului. L-au inspirat autorii italieni din veacurile anterioare, dar și cei care i-au fost contemporani, autori

spanioli și teatrul parizian de bălci. *Georges Dandin*, de exemplu, împrumută situații din *Fata din Rodos* de Andrea Calmo; *Școala nevestelor* se înrudește cu *Noaptea poznașe*, de Giovanni Francesco Straparola. Molière a fost un fin și perspicace observator al oamenilor, al societății, fiind interesat mai ales de comunicarea cu și între semeni. Un adevărat pictor al moravurilor, Molière a pledat pentru necesitatea cunoașterii adevărului, fiind convins că minciuna, iluzia falsă, amăgirea, sunt cei mai mari dușmani ai omului, adevărul înseamnă bun simț, măsură, toate acestea caracteristice omului onest. Tema relațiilor de familie dintre soți, tema încornorării, a infidelităților conjugale l-a obsedat și pe Molière, aducând în scenă eroi deveniți celebri de-a lungul timpului. Încornorații satirizați de Molière: Arnolphe din *Școala nevestelor*, Sganarelle din *Sganarelle sau Încornoratul închipuit*, și Sganarelle din piesa *Școala bărbaților*, Georges Dandin din *Georges Dandin sau Soțul păcălit*, și-au construit o lume după chipul și asemănarea lor, după meschinăria lor, încercând să-i modeleze și pe ceilalți după ei.

Piesa *Sganarelle sau Încornoratul închipuit* inaugurează seria comediiilor inspirate din drama instituției familiale pe care se întemeiază viața socială. Tema centrată pe viața cuplului, tipică și dominantă de-a lungul secolelor, tradiția schemei plautiene, a celei renascentiste și a comediei de improvizație, care aduce în scenă iubiri pline de conflicte și echivocuri, dar care se încheie cu căsătorii potrivite, se rupe aici. Farsa lui Sganarelle, încornoratul imaginar, se limitează la un echivoc clarificat, arătând că realitatea este transformată și alterată de umbra bănuielilor. Soț gelos, el își terorizează nevasta, pe care o bănuiește pe nedrept la tot pasul. **Sganarelle** este urmașul tuturor bărbaților naivi și prea încredători, din teatrul popular parizian. “*Ah! Hainanau, poți oare să cutezi / Când sunt în floarea vârstei, tu să mă-ncornorezi? / Când are-un soț ca mine, cu asemenea figură, / Ce-i trebuie-un zănatic, un pic, o stârpitură....*” Spre deosebire însă de încornorații farselor, Sganarelle se autopăcălește, ceea ce îl face și mai ridicol, rămânând totuși un personaj simpatic. “*Să treacă acum la fapte mânia mea-i în stare; / Am un curaj cum încă →*

Foto : Obra Jean Pierre Augier, „Ținută de gală”

n-am mai avut la fel / Și dacă-mi iese-n cale, o să vedeți măcel / Jur moartea lui, de-acuma nu poate să-mi mai scape; / Îl tai în bucățele cum l-oi găsi pe aproape.” Plin de defecte ca lașitate, poltronerie, dovedește totuși un admirabil spirit practic și un sănătos instinct de conservare. *“De mi-a greșit nevasta, să plângă cât o vrea; / dar eu de ce aș plânge când vina nu-i a mea? / .....Simt totuși cum mă arde aicea, la ficat, / Simt fierea cum mă-ndeamnă să fiu și eu bărbat; / Da, m-a cuprins mânia, destul am fost poltron, / Am să-l învăț eu minte acuși pe-acest craidon!”*

Situația din *Școala nevestelor* este tipică din *Commedia dell'arte*. **Arnolphe** ca și **Sganarelle** amintesc de personajele tip ale comediei dell'arte – Doctorul și Pantalone. Bătrânul Arnolphe este tutorele unei fete tinere, având de gând să se însoare cu ea. Fata este curtată de tânărul Horace, de care până la urmă se va îndrăgosti, iar tutorele rămâne umilit și înfrânt. Spre deosebire de *Commedia dell'arte*, bătrânii lui Molière sunt făpturi omenești, suferind de povara anilor și de teama coarnelor. *“Cunosc eu viclenia și cursele acele / Pe care le întinde femeia ca să-nșele. / Ci, cum ades te joacă prin marele-i talent / Am luat măsuri în contra acestui accident; / Logodnica mea este atotneștiutoare, / Și din nimic, bârfeala se poate naște oare?”*[.....] *“Talentele nevastei – cunosc atâtea cazuri - / Aduc întotdeauna bărbatului necazuri. / Eu să mă-nham alături de-o intelectuală?...[...] Vreau mai degrabă una și proastă și pocită, / Decât o iscusită cu chipul îngeresc.”*

Arnolphe și-a crescut pupila închisă, ferită de privirea oricărei alte ființe, în totală ignoranță, creându-i un complex de inferioritate morală și intelectuală, subjugându-i într-un mod egoist voința, prin tirania exercitată asupra ei, vrând să o păstreze doar pentru sine, pentru a fi sigur de supunerea și fidelitatea fetei. Agnès vrea să scape de această soartă, fiind gata să se arunce în brațele unui tânăr frumos. *“Dar ca să vindeci boala acestui pacient / Nu te-a rugat pe tine să-i faci....un tratament? Agnès: Nu. Însă îți închipui, cu scopul să-l ajut, / Aș fi făcut, firește, orice mi-ar fi cerut.”* Partea umoristică, ridicolă a conflictului este accentuată de faptul că Arnolphe devine confidentul tânărului Horace, care îl informează despre dragostea lui. Intriga aproape că nu mai contează, sunt importante raporturile psihologice, suferința și chinul lui Arnolphe, gelozia lui turbată și neputincioasă. *“O! Câtă suferință răbdai sub ochii lui! / Mă mir c-avui răbdare să nu mă dau pe față. / [...] M-a omorât scrisoarea! Și văd că trădătorul / I-a-ntors în fine capul, i-a câștigat amorul; / Ea nu mă vrea pe mine, pe fasonel îl vrea; / Aceasta e durerea și disperarea mea.”* Molière încearcă să micșoreze fantoma coarnelor, să o reducă la proporții mai mici, împotriva opiniei societății care prin ele descalifică omul și iubirea. Efectul comic este asigurat și de “înțelepciunea” ipocrită la care recurge Arnolphe, sigur de puterea lui, înțelepciune sintetizată în decalogul

impus viitoarei soții pentru a evita catastrofa coarnelor. *“Ei bine, tot respectul acesta-i moft, copilă, / Căci încă mai plecată și încă mai umilă / E musai să se poarte oricare din femei / Cu soțul, cu stăpânul, cu Dumnezeu ei.”*.....

Ca și Arnolphe din *Școala nevestelor*, **Sganarelle** din *Școala bărbaților* este de asemenea reprezentantul unei ideologii învechite, un personaj ridicol prin furia lui neputincioasă. Sganarelle, tot de teama coarnelor îi impune pupilei sale - Isabela, o Agnès în altă variantă, o viață retrasă supraveghindu-i îndeaproape toate mișcările. *“Cea sortită mie, doresc în schimb ca numai pe placul meu să fie.[...] În casă chibzuită să robotească harnic, cu rost, neobosită ..[...] Momele să n-asculte, pe fanți să-i ocolească; / Căminul făr' de voie să nu mi-l părăsească./ Căci trupu-i slab și culpeș; veghez cu prisosință / Și n-aș vrea să port coarne... de este cu puțință... / Deoarece destinul prea bun mi-o dă soție, / Doresc de trupu-i gingaș să dau eu chezașie.”* Dar Isabela, ca și Agnès, găsește mijlocul de a-l păcăli pe încuiatul ei tutore, care se dorește a fi un viitor soț, pentru a primi omagiile tânărului Valeriu și de a scăpa astfel din “închisoarea” ce-i fusese cu atâta minuțiozitate pregătită.

Georges Dandin din piesa *Georges Dandin sau Soțul păcălit* devine prin căsătoria cu o nobilă - „Domnul de La Dandinière”, reprezentând ca și Arnolphe omul dintr-o clasă socială inferioară, pe care averea îl plasează în clasa dominantă. Tema își are rădăcinile în farsele italiene – o tânără nobilă, cu titlu, dar fără prea multă avere, se căsătorește la cererea părinților cu un țăran bogat. Tânăra ușuratică îi pune coarne soțului fără nicio mustrare de conștiință, fără nicio urmă de regret, scoțându-l apoi, tot pe acesta vinovat. *„Niciodată, niciodată, auzi dumneata? Nu s-a văzut ceva la fel cu ceea ce se petrece cu mine. Admir nenorocirea mea și priceperea drăcească ce o are ticăloasa mea de nevastă, ca să iasă totdeauna așa cu fața curată. Este cu puțință oare să fie totdeauna așa, să se întoarcă toate lucrurile mereu numai împotriva mea și să nu ajung eu să o-nfund pe obraznica asta?”* Prin această căsnicie nefericită, Dandin simbolizează personajul victimă a mentalității sociale, potrivit căreia căsătoria nu este în fond decât o afacere. *„Durerea lui Dandin e o durere / Care întrece orișice putere. / Soția și amantul, împreună / Ies să se plimbe îndrăgostiți pe lună.”* [.....] *„Mă duc nu mai pot, boala e fără leac. Când te-ai însurat ca mine, cu o femeie a dracului, tot ce-ți rămâne de făcut este să te arunci în puț.”* Deși împrejurările, felul în care îi sunt puse coarnele, inspiră de-a dreptul milă și compătimire, bietul parvenit cu idei înapoiate, cu o soție „cumpărată” de fapt, face parte din galeria încornoraților, galerie în care îi stau alături Sganarelle și Arnolphe, care la rândul lor își consideră soția, proprietate absolută.

Foto: Jean Pierre Augier , “La atac”

Mapamond

Un român în India

file de jurnal

(XIV)

Mai, 2011

Imediat după întoarcerea din Singapore, fiecare dintre zilele pe care trebuie să le mai petrec în New Delhi devine un calvar. Nu sunt multe, vacanța este destul de aproape. Cu toate acestea, ca și cum m-aș afla în apropierea unui important eveniment, aproape în fiecare zi îmi privesc biletele de avion către Polonia și anticipez calmul celor aproape două luni petrecute departe de India. Sunt deja la finalul celui de-al doilea an universitar aici. Aș mai avea încă doi ani de mandat și posibilitatea de a-l mai prelungi cu încă unul. În momentul acesta, mi se pare puțin probabil să mai rezist aici atât de mult. Știu, însă, că e vorba doar de o conjunctură. În ziua când am aterizat în New Delhi nu mi-aș fi imaginat că pot rămâne în India doi ani. Acum știu că timpul trece altfel. În plus, nu e ca și cum aș avea vreo opțiune reală. Întoarcerea acum în țară, în sistemul românesc de învățământ, nu mi se pare o perspectivă demnă de luat în seamă. Din când în când ascult pe internet posturile de televiziune românești. Am învățat să nu cred în dramatismul cu care se prezintă acolo știrile, dar fie și dacă un procent din ce se spune e adevărat, întoarcerea în țară nu e cu adevărat o opțiune. Îmi amintesc de programul obositor care nu îmi lăsa timp pentru a citi sau a scrie. E încă omniprezentă în România ideea că profesorul trebuie să fie un fel de lucrător într-o fabrică de șuruburi, cu un program fix și cu o normă la fel de fixă. Ne mirăm mai apoi că profesorii români sunt învechiți, că nu mai au acces la noutățile din domeniul despre care vorbesc. Cum ar putea să fie altfel când nici timpul și nici resursele financiare nu le permit să participe la conferințe, să își cumpere cărți și mai apoi să le citească?! Evident că unii nu ar face-o nici chiar dacă ar putea, dar nu asta e important... Sistemul trebuie să asigure condiții și abia mai apoi să ceară, nu să pornească de la prezumția de dezinteres și lipsă de inteligență. E, deci, exclusă o întoarcere a mea la catedră în România înainte de încheierea mandatului în India. Decât, cine știe, în situații cu totul speciale...

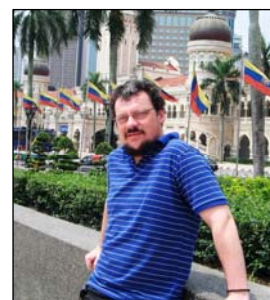
Devin din ce în ce mai iritat și mizantrop. Mă aventurez mai rar pe străzi și încerc să evit până și contactele cu ceilalți lectori. Cu o asemenea stare de iritare, la 45 de grade Celsius afară, îmi imaginez că nu sunt o companie tocmai plăcută. Curentul electric se întrerupe din ce în ce mai frecvent, o aventură în sudul civilizată al capitalei indiene îmi e din ce în ce mai greu accesibilă din cauza metrourilor mai mereu pline... După o oră de călătorit, fie cu metrourul fie cu taxiul, nu mă mai pot bucura de nimic. Contribuie la asta și perspectiva unei alte ore de care am nevoie pentru a mă întoarce acasă.

Într-o dimineață mă sună T.C. Pare panicată și ceva din vocea ei îmi spune că plânge. Știu, însă, că are tendința de

a dramatiza orice eveniment minor al existenței ei, așa că nu mă agit prea tare. Mă întrebă dacă poate trece pe la mine pentru câteva minute. Singurul lucru pe care nu îl înțeleg este de ce anume mă sună tocmai pe mine și nu pe S.C., cea care e mult mai iscusită în ascultarea

problemelor celorlalți. Eu unul nu am făcut niciodată vreun secret din teribila plictiseală care mă cuprinde de fiecare dată când trebuie să ascult diverse confesiuni patetice, absolut plictisitoare, cărora nu le pot simți tensiunea. Ce să-i faci, n-am vocație de duhovnic! Mă aventurez până la pierderea contactului cu ceilalți în orice discuție care nu implică lucruri personale, ci diferite viziuni și idei asupra unor chestiuni generale, dar sunt incapabil să ascult drame personale. Din politețe dau din cap și adresez câteva întrebări despre care știu că sunt tâmpo, prin urmare nu mă pricep în a asigura celui care se confesează confortul necesar. T.C. știe asta foarte bine. Soțul ei este de ceva vreme în Iordania, dar nu văd de ce nu ar suna-o pe S.C... Îi deschid ușa... Într-adevăr, plânge. Îmi spune că, în timp ce se întorcea de la Universitate, pe la ora 9.30 dimineața, și-a scăpat geanta pe jos. În vreme ce se apleca să o ridice, doi tineri indieni pe motocicletă au trecut pe lângă ea încercând să apuce geanta. În cele câteva secunde de luptă, T.C. a căzut pe asfalt și s-a rănit destul de rău la coate și genunchi. Sângerează. Așa cum se întâmplă în India, a fost imediat înconjurată de privitori care o compăttimeau în hindi, limbă pe care evident ea nu o înțelege. E în stare de șoc. Încercase să sune la S.C., însă nimeni nu răspundese la telefon. Îi ofer o țigară și un pahar cu apă, apoi ceva alcool pentru rănilor ei deschise. Nu stă mult... După vreo 15 minute, ceva mai liniștită, merge să se odihnească. Odată ce închid ușa în urma ei, simt că aversiunea mea față de India crește simțitor. E total illogic, dar nu mă pot abține. Îmi spun că asemenea incidente se pot întâmpla în orice țară de pe glob, însă, sentimentele de genul celor pe care le simt crescând din ce în ce mai mult de la întoarcerea mea din Singapore nu au nevoie de rațiune pentru a se instala extrem de confortabil în mintea umană.

Din ianuarie îmi primesc salariul cu o iregularitate alarmantă. La începutul anului fiscal indian își dăduse seama că am de plătit nu știu ce impozit pe salariu. Prin urmare, pe cardul meu, în ultimele luni, intra de fiecare dată o altă sumă de bani. O permanentă surpriză. Nu știu, deci, nici câți bani primesc și nici când îi voi primi. Întreb la Universitate și mi se răspunde că e vorba de regularizarea nu știu căror impozite. Cu toate acestea, sunt luni în care îmi încasez salariul întreg pentru ca luna următoare să primesc doar o sumă de bani derizorie. Luna aceasta, surpriza se prelungește nepermis de mult. În cele din urmă, bancomatul îmi indică o modificarea în cont. Mă holbez la ecran și nu înțeleg nimic... →

OVIDIU IVANCU

Am mai puțin de 10% din salariu.

Primul meu gând este că banii aceștia nu reprezintă indemnizația mea lunară. Refuz să înțeleg de ce luna trecută fiscul mi-ar fi dat salariul întreg pentru ca acum să rețină 90% din el. Dar, pe de altă parte, dacă nu e vorba de salariu, care ar putea fi explicația pentru banii din cont? De unde vin ei? Mă întorc la Universitate și întreb. Mi se răspunde că voi primi în curând de la Departamentul Financiar fișele lunare cu sumele încasate și explicația aferentă. Ce înseamnă *în curând*, mă tem că știu deja. Voi părăsi India fără a fi deslușit misterul, sunt sigur de asta... Și apoi, nu de explicații am nevoie. Știu că ele vor exista. Eu am nevoie de certitudini, de asigurarea că primesc o anumită sumă de bani pe care pot conta la o anumită dată (plus/minus câteva zile sau, să zicem, o săptămână). Or, nimeni nu-mi poate da o asemenea asigurare...

Predau lucrările corectate la secretariat. Oficial, deci, până la sfârșit de iulie treburile mele în India s-au terminat. O rugasem pe I.S., studenta mea, să îmi pregătească o listă cu 20-30 de nume de autori indieni care merită citați, care sunt reprezentativi pentru literatura lor. Am rugat-o să îmi selecteze texte scrise după independență, adică după 1947. Nu vreau să mă pierd în literatura veche indiană. Îmi primesc lista pe mail. Câteva dintre nume îmi sunt deja familiare, câteva dintre texte sunt deja parcurse. De la un târg de carte organizat în curtea interioară a Universității, cumpăr o excelentă și ieftină ediție de opere esențiale Aristotel (peste 1000 de pagini scris mărunt) și autobiografia lui Mahatma Gandhi. La plecare, zăresc și un Maupassant la vreo 50 de rupii (sub un euro). Cumpăr cartea de povestiri a francezului și încep să o citesc. De la prima și până la ultima pagină, blazare totală... O termin cu greu, dintr-o încăpățănare pe care o exersez permanent, mai ales în India. Dacă citesc prima pagină a unei cărți, atunci trebuie să o și termin. Mă așteaptă încă ultima sută de pagini din eseurile lui Wilde. E o carte monumentală, de peste 700 de pagini. Am citit piesele de teatru și proza cu încântare... Eseurile, însă, mă solicită mult prea mult, în primul rând din cauza stilului. Trebuie să citesc o frază de mai multe ori, iar vara indiană nu e tocmai timpul potrivit pentru a parcurge *The Soul of Man Under Socialism*. Probabil că în iarnă voi relua lectura textului.

Zilele trec greu, dar vestea bună e că trec. Mă trezesc într-o bună dimineață foarte binedispus. Seara va trebui să plec spre aeroport. În taxi, privesc spre străzi amintin-

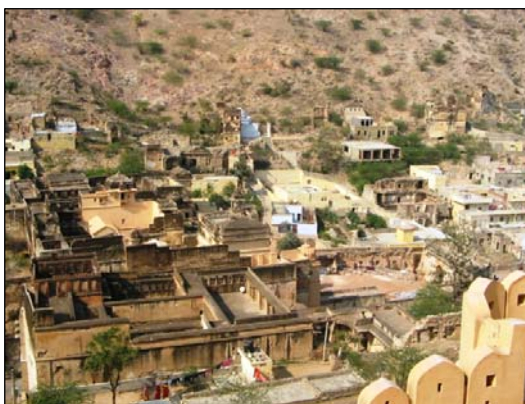
du-mi că un student indian îmi spusese mândru că probabil în cinci ani țara lor va ajunge la nivelul Franței sau Germaniei. În imaginația lui hrănită cu cifre statistice, alimentată de lipsa lecturilor și a călătoriilor, India deja rivalizează cu marile puteri economice ale lumii. Și nu e singurul care gândește așa... Mașinăria propagandei indiene funcționează pe deplin. Nu știu dacă e vorba despre vreun plan bine pus la punct, cert este că politicienilor le convine de minune această stare de mulțumire cvasigenerală. Face lucrurile mult mai ușoare...

Privesc de pe geamul mașinii vacile sfinte, oamenii care dorm pe stradă, mizeria cruntă, aud zgomotul claxoanelor, urletele indienilor care râd și vorbesc extrem de tare, asurzitorul sunet al tobelor de la cine știe ce nuntă organizată în mijlocul străzii, simt în nări mirosurile

imposibil de descifrat ale Indiei, papilele mele gustative își amintesc încă de cina consumată cu doar câteva ore înainte (carne de pui extrem de picantă) și mă bucur... Mă bucur că mă îndrept spre aeroport. Nu vreau nicidecum să nedreptățesc India. Mă consolează gândul că, oricum, n-aș putea-o face. Lupta unui singur om cu mecanismele sofisticate ale imaginii Indiei în lume e inegală, deci nu am probleme de conștiință. Sunt perfect conștient că vor fi călători care au de împărțit cu totul și cu totul alte impresii despre acest spațiu. Cum, însă, în jurnalul acesta nu e vorba despre ei, ci despre mine, nu mă prea impresionează posibilele păreri contrare. Și nici nu sunt obsedat de ideea că s-ar putea să nu am dreptate... Asta pentru că știu că am... Dintr-o perspectivă cu totul și cu totul subiectivă, sunt pe deplin liniștit asupra onestității lucrurilor pe care le afirm. Iar perspectiva subiectivă e cea care mă interesează, de vreme ce am ales să scriu un jurnal și nu altceva.

Avionul companiei Austrian Airlines decolează. New Delhi rămâne undeva sub colosul acesta de metal (un Boeing impresionant). Și va rămâne în urmă pentru două luni. În

șapte ore voi fi în Viena... Timp suficient să scot India din interiorul meu și să o depozitez undeva într-un colț al minții, acolo unde va rămâne singură pentru o vreme... Cu cât mai mult cu atât mai bine!

Scurtături cu bătaie lungă

Într-o zi mohorâtă, fără preocupări mai onorabile, am preparat un „hap” căruia, ca autor, îndrăznesc să-i confer grad superlativ, dar pe care o cititoare ultraexigentă îl va găsi, mai mult ca sigur, un soi de rasoleală... genială. Rămâne, așadar, ca exigenții condeieri ai prestigioasei reviste de cultură „Vatra veche”, lecturându-mi, adică puricându-mi făcătura, profesional, să decidă dacă poala de mizilicuri din volumașul al VII-lea va fi bun de tipar sau de sertar... Iată... bulina brașoveană...

...Se făcea că mă șpațream pe străvechea alee de sub muntele Tâmpa – podoaba silvestră a Brașovului – în calda tovarășie a sacoșei de pensionar. Domnea în jur o liniște tristă, apăsătoare. Nu tu foșnet de frunze, nu tu ciripit de păsărele. Muntele, îmbătrânit, își lepădase ultimele ruginituri ale toamnei, și bolea, ciufulită și resemnată, în așteptarea vremuielilor albe.

Mai de la distanță am ochit o femeie, șezând singuratică pe o bancă... întregă, încă nevandalizată de năbădăioșii juni ai libertăților democratice neîngrădite. Femeia citea dintr-o cărțuie, Dumnezeu știe ce. Când m-am apropiat – surpriza surprizelor! Am recunoscut în cititoarea de la lizieră de pădure pe distinsa conică Angela, pe frumoasa și cocheta domniță de altădată, prietenă cam rece și distantă, din vremurile îndepărtate ale tinereții. Și mai apoi, în anii amurgului, cititoare ferventă a scurtăturilor mele din lungul anotimp al senectuții, și o pătimașă critică a genului scurt și – se-nțelege – a celor ce îl practică.

- Servus Angelico, veșnic bătrânică spre întinerire – am rostit cu patosul de trebuință, ridicând ambele brațe.

- Hai bonjur, tataie parodist! Șezi lângă mine, să mai scazi și tu din poverile bătrâneții.

- Ce citești, mândrețea moșului? – am întrebat, făcându-mă că n-am observat ce cărticică ține în mână.

- Tocmai pe tine te citesc, bătrâne la limită de viață.

Și, întorcând spre mine copertile volumașului, mi-a vorbit cam repezit:

- Cum vezi, mă-ndop cu... astringentele tale de „hapuri” din tomul al VII-lea. Scurte, ca de obicei, pricâjite și cam... goluțe, ca... marfarele post-decembriște, care nu prea mai au ce căra, că s-a cărat cam tot.

- Lasă politica-n păcatele și mizeriile ei! Unde ai ajuns cu lectura?

- Pe la jumătatea scriiturii, la – uite – la bulina cu „Brambureala funcționează normal”. Mi-a plăcut și titlul și „hapul”, și l-am hăpăit în regim de urgență. Bătrâne, din subiect puteai croi o nuvelă de succes, dar – iartă-mă – ai dat-o iar pe... fușerai, pe rasoleală... de mărunțișuri.

- Cu toată adversitatea ta față de scurtăturile mele, eu te felicitez totuși.

- Pentru?!

- Pentru răbdarea și stăruința la lectură. Sunt încântat că mă citești și că mă judeci fără menajamente. Am amici care, în doi trei ani, n-au apucat să-mi citească decât autografele de pe cele șase volumașe. Vasăzică mi-au vârat cărțuliile în bibliotecile de familie – cum s-ar zice – nedeflate. Și am descoperit un fenomen bizar: țin enorm de mult la virginitatea cărților tocmai niște personaje ultratitate.

- Amice, scurtează și bârfele! Să ne întoarcem la oițele noastre, adică la „hapurile” tale... Eu nu înțeleg de ce nu vrei, cu... bruma ta de har și de chemare lăuntrică, să isprăvești odată cu... pritocitul mărunțișurilor, a mizilicurilor astea, botezate – vorba criticului Brumaru –

farmacologic „hapuri”. Recunosc, bătrâne, scurtăturile tale, în general, sunt gustoase, picante, apetisante, dar nu și... sățioase. Se-nghit ușor, ajunse în aparatul digestiv se mistuie fără dureri, dar oricât le-ai descânta, oricât le-ai lăuda, bulinașele tale rămân totuși niște făcături din aria prozaică a... efemeridelor.

- Au, Doamne! – mă minunez și scot vorbele găuit de emoție și umilință.

- Da, hapologule. Mizilicurile tale aduc a... lumânare aprinsă, pe vânt turbat.

- Adică?

- Se sting de-ndată ce le aprinzi.

- Și ce să fac... fată dragă – iartă-mă că te alint cu substantive duioase din junia noastră... antediluviană – ce să fac ca... fleacurile strivite între coperti să rămână aprinse și pe vijelii?

- Ți-am spus-o de atâtea ori! Să te lași de pritocitul lor! Și să dai la iveală o... lucrătură mai... serioasă, de întindere, de greutate, de rezistență.

- Și?!

- Să izvodești – să zicem – un... roman.

- Ce fel de... roman?!

- Unul cu... gabarit depășit. Unul masiv, cât... Evangheliarul de la Mitropolie, gros de-o palmă, cât... slana sasului Tischler. Să aibă avidul cititor pe ce să pună mâna. Da, un roman în – să zicem – în 19 capitole.

- De ce tocmai în 19?!

- Ca să fie la egalitate, ca număr, cu... serpentinele spre cuca Tâmppei.

Mă scutur a sperietură și a disperare și adun vorbele cu caznă.

- Nu pot, Angelico, nu pot să mă... lăbărțez pe pogoane de hârtie! Tărtăcuța mea o am prea mică pentru o cușmă atât de mare. Îmi cunosc, drăguț, limitele în meșteșugul cu condeiul. Și îmi cunosc și lungul nasului. Nu mă pot înhâma la o trudă peste puteri. Rămân robul scurtăturilor mele... Și-apoi, fata tatii, să ne bucurăm că, în bogata noastră proză românească, avem din belșug și scurtături și... nuvelituri și... romanituri, ba și... lăbărțituri, care pustiesc, cu tonele, scumpetea de hârtie velină de import. Avem – cum se zice – de toate pentru toți. Întocmai ca bătrâna și ciufulita pădure din preajma noastră. Uite la șirul răriților copaci uriași, trecuți de vârstele centenariatului, înfrunzind și desfrunzind de când lumea; înalți de te iau amețelile când cauți, cu ochii, vârfurile măturând norii. Ei, dar la umbrele coloșilor viețuiește tufărișul, lăstărișul tainic, misterioasa lume vegetală, în care cuibăresc, și se iubesc, și se prăsesc păsărelele frumos

cântătoare și care dau codrului viață, farmec, vrajă, mister, poezie și... tot ce vrea omul.

- Bătrâne parodist, ești un... romantic întârziat.

- Mersi pentru compliment. Ei, și dacă trecem Carpații și coborâm spre întinsele bărăgane, vom afla că și trufașa și umflata de Dunăre, ca să dăinuiască peste vreme, înghite cu lăcomie, de la Facere încoace, apele miilor de râuri și râulețe, pâraie și pâraiașe, cu și fără nume, din amonte. Eu gândesc, drăguț, că fără ele, legendarul Danubiu ar seca și ne-ar arăta – scuză-mă – fundul gol și nămolos.

- Meștere, cred că elogiul mărunțișurilor tale, nu întotdeauna te favorizează. Ce-ar fi bunăoară, dacă ai împrumuta de la o bancă, să zicem, cinci milioane, iar casierita, în loc de cinci foi a câte un milion, pe stil vechi, ți-ar da aceeași sumă, dar în firfirici de câte un leu, cu efigia lui Iorga pe ele. Ai fi la număr și-acum, dar, bine-nțeles, chelit sută la sută?

După o rafală de râsete sucim controversa pe-o altă potecă.

- Ce să caut eu, Angelico mândrețe, în mărețul și întinsul areal al prozatorilor de lung metraj? Badea Ion a izvodit o zicală...

- Care Ion?

- Ion Anonimul. Cum zic, a scornit bădița Ion o zicală copleșitoare prin frumusețe, armonie, simplitate și genialitate. Zice dar Ion Anonimul: „Nu te-ntinde broască-n tău, că nu-i tăul tău al tău”.

- Observ că faci exces de proverbe și pe cale orală.

- Asta întrucât nicidecum în istorie n-am avut atâta trebuință de tâlcurile și foloasele lor, ca-n zilele noastre. Cum vezi, eu nu mă sfiesc a mă adăpa, pe saturete, din zestrea acestei minunate grădini cu nestemate... La o lansare de carte, de pe la noi, un isteț de brănean zicea că „Numai cârnatul lung e bun”, iar alții făceau risipă de elogi pentru acei robi ai pământului care au rotunjit zicala cu „Buturuga mică răstoarnă carul mare”. Iar un dascăl cu plete dalbe a făcut o completare pilduitoare, zicând că: „Piticuțele buturugi”, izvodite de Nenea Iancu Caragiale, botezate de Măria-sa, simplu, modest, fără zorzoane, „Momente” sau „Schite”, s-au metamorfozat, cu timpul, în „Monumente” și că ele pot răsturna căroaie întregi cu proză de lung metraj și de scurt viitor.

Companioana mea de vorbe ascultă, cam agitată, rudimentara mea pledoarie pentru genul scurt, dar mă lasă să turui în voie. Profit de îngăduința domniței și scot din tolbă alte pilde în favoarea sărăcăcioaselor mele... nimicuri, care mobilează și tomul VII cu „hapuri”.

- Anul trecut, în ajun de Sfântul Ignat, m-am nimerit la ceva rubedenii de la țară, tocmai când guițau o „mangaliță” supradimensionată. Am reținut, Angelico, o întâmplare hazoasă. După un obicei din bătrâni, de-ndată ce a tranșat pe defuncta, casapul a ținut să umfle bășica răposatei, s-o facă mare, durduleoaie, cât un balon, cât un... roman fluviu. Eu, cu un cuișor în mână mă tot fățaiam pe-acolo și, din nebăgare de seamă, am înțepat bășica... și s-o

dezumflat umflata, cu un fâșait jalnic, ca de cimpoi pleznit.

- Bășica fiind, adică... romanul și cuișorul... „hapul”?

- Fie cum gândești, Angelico.

- Observ, hapologule, că tratezi pe nuveliști și pe romancierii cu un răutăcios... dispreț.

- Dimpotrivă, fată... cărunță! Îi admir fără rezerve, le prețuiesc – vorba ta – făcăturile, tocmai pe temeiul că eu n-am fost dăruiat de la ploscuțele mamei, cu harul, cu darul de-a izvodii ceea ce dânșii ne dăruiesc.

Domnița Angela dă semne de plictiseală. Vără cărțulia în poșetă și rostește vorbe nu prea elegante.

- M-ai zăpăcit cu zicalele și cu poveștile tale din anosta lume rurală.

- Cu toate astea, draga mea, eu zic ca, înainte de-a ridica ancora, să mai... șterpelim de la bădița Ion Anonimul barem o zicală, nițel năstrușnică și... decoltată, culeasă de pe țepoasele miriști ale... vulgarului țărănesc. Tu, natură iertătoare, n-ai să te superi, întrucât ești conștientă că viața oamenilor nu-i tivită, nu-i înflorată doar de maniere subțiri, de condescendențe boierești, de ifose și sclifoseli de bon-ton.

- Scurtează cazonia, omule! Vrei să cadă noapte peste noi, pradă urșilor gunoieri?

- Ei bine, Angelico, adineauri, când îmi vânturai pe sus volumașul, mi-a venit pe limbă o zicală cam deocheată. N-am rostit-o, atunci, dar o fac acum, când mi-ai dosit cărțulia în poșetă. Bine-nțeles, ca om simțit, o s-o declam prin parafrază: „Așa mică cum e ea, mi-am făcut... faimă cu ea”.

- Mă exasperezi cu... nimicurile tale... populare.

- Și am simțit nevoia de-a agăța de făcătură și o variantă: „Subțirică, subțirea, mă mândresc din gros cu ea”... Ce zici, plecăm?

- Mă conduci?

- Până la poarta cu zăbrele. Țin minte, din vremuri... imemorabile, că înăuntru n-aveam acces. Acum, draga mea, degeaba aș avea... E bine?

Coborâm treptele spre urbe. Oprim des, pentru respiro. Ne privim ciudat de străini.... La o haltă zăbovim mai mulțisor. Domnița simte ceva țepușe sub limbă.

- Observ, parodistule, că-mi admiră... broșa de pe bluziță. E din aur pur. De la fată-

mea, Izabela, din Valencia spaniolă. Mi-a dăruiat-o de ziua mea. Aș fi vrut-o mai... mare, mai... robustă. Să sară, adică, în ochii tuturor pietonilor.

- Dragă mea, toate giuvaericelele din lume au... volum mic, și... valoare mare. Fiindcă-s din metale nobile și s-au migălit din... fantezie și din trudă de... bijutier.

- Ai în vedere, în afară de broșă, și... piticuțele tale de „hapuri”?

- De ce nu?

- Of, doamne, cine va sta să ți le prețuiască?!

- Poate... timpul...

ATILA SOCACIU

**Foto : Jean Pierre Augier ,
« Capre »**

El locuiește...

Învelit din toate părțile,
el locuiește în cochilia de
prejudecăți a lumii,
pe care o poartă ca pe o casă
făcută de alții.

Și de aceea stingher se simte în
ea.

E mai mult o închisoare decât o
locuință.

Pe lucrurile materiale se mișcă
încet și nesigur,

lăsând o dără lipicioasă, prin care i se văd stângăciile.

De fapt însăși dăra lipicioasă e însumarea acestor
stângăcii .

Nu scoate fum și nici nu țipă vreun signal!

Este asemeni unei muște care se simte neputincioasă,
prinsă fără scăpare pe cleiul benzii de hârtie agățată de
lampa, din bucătăria de odinioară a bunicii.

El este prins repede, chiar la infima probă de bătut un cui
în perete.

Ciocanul e o unealtă extraterestră ce nu-i stă în mână
fiindcă ergonomia lucrurilor nu s-a inventat pentru el.

Cuiul e mereu unul al lui Pepelea!

Așadar, trece poetul cu coarnele lui de bourel,
lungi, lungi, cu ochii până-n esențe de lucruri și stări.

Oamenii îl zăresc nezărint.

De fapt el zărește nezărintul lor.

Din când în când el premiază oamenii buni cu luminile
aduse

din acele locuri inaccesibile .

Aprinderea metaforei, iată prima emoție cosmică a
poeziei.

9 februarie 2010

Aerului trebuie să i se pună o armătură

Aerului trebuie să i se pună o armătură.

Doar așa nedumerirea s-au putea sprijini de el.

Și din nedumerire să înflorească floarea de colț a uimirii.

Trece poetul cu mușchii lui mucilaginoși,

Trece ca o mărturisire a cuiva către nimeni

Și spune: aici se va naște un râu.

Aici un soare își va crea propriul cer.

Ingredientele vin și-i cer voie să existe.

Poetul își lasă povestea ca un asfalt,

pe un drum cu gropile nepotrivelii lustruit.

Pe acolo lumea își va rula pofta de altceva.

Neatingerea va deveni posibilă.

Metaforele le vor spune că sunt de fapt altcineva și ei
cred.

Încep să aibă o părere mai bună.

24 martie 2010

Poetul este...

Poetul este armătura aerului.

Fără el acesta s-ar prăbuși în sine,

(punctele cardinale s-ar contracta până la un insignifiant
punct de vedere),

Precum zborul în păsări.

Păsărilor le-or crește solzi peste tot,

s-or târâ și-or evolua înspre pietre.

Doar sensuri vor ecloza din ouăle lor brâncușiene.

În cuiburile plămânilor se vor depune alte ouă.

Cuci silitori vor știi ce să facă.

Poetul face poteci în mijlocul aerului,

Poteci prin care primăvara trec miresme cu reacție.

Prin lupa lui se aduc de departe stele ce-ți ciugulesc din
palmă.

Prin urechea lui se aud cariile din lemnul înaltului.

Amprente de cer sunt pe buricele degetelor lui.

Lapte din sânul închipuirii are pe buze.

Ce mai: E Dumnezeu în pantaloni scurți.

24 martie 2010

Sunt oameni...

Sunt oameni cărora li s-a atrofiat și umbra,
semn că și răbdarea are o limită.

Omul acesta este un râu,

dar între malurile de carne,

în comparație cu râul, el a uitat ca să curgă.

Are un nume cu care e strigat doar de alte stagnări.

Se scoală-n picior și de fapt e în șezut.

Stă falnic, dar coloana lui vertebrală are curbura

cercurilor de butoi.

Un cep de atitudini și deprinderi prin care nu are ce să
curgă decât

Strămoșul lui serv,

revăzut și readăugit,

Flacăra Olimpică

A mersului de-a bușilea.

24 martie 2010

Stare

Tinerii numără banii,

Bătrânii numără anii,

Cerul numără îngerii,

Pământul, văile plângerii,

Ciotornele numără ploile,

Săracii, nevoile,

Bogații, dorințele,

Cei slabi, nepuntințele,

Omul, întâmplările,

Pe om îl numără stările,

Și-și înmulțește, la bine,

Infatuarea, cu sine.

Și imploră, la greu,

Rădăcina pătrată, din mila lui Dumnezeu.

23 iulie 2010

RĂZVAN DUCAN

STAREA PROZEI

La cules de rodii în cartierul Rahova 46

În autobuzul 56 rar vedeai un om cu ceas la mână. Dacă avea ceas, îl arăta, avea haina suflecată până la cot. În cămașă erau puțini. Dacă aveau cămașă aveau și haină (azi se zice sacou) sau balonzaid sau jacă de piele. Aceștia „cu jacă” sigur nu mai avuseseră loc în autobuzul special al I.F.A. (Institutul de Fizica Atomică din Măgurele), autobuz pentru angajații care veneau de departe și păreau aleși ai sorții în aceste autobuze. (Erau curate și n-am văzut unul în pană!)

Un fel de „barcă a lui Noe” ce trecea zilnic pe lângă noi, ignorându-ne sau cel mult stropindu-ne dacă nu reușeam să ne lipim de zidul unității militare.

Dimineața autobuzele I.F.A. treceau în șiruri spre Măgurele, iar seara îi duceau pe angajați înapoi și îi risipeau prin 13. Septembrie sau Piața Unirii. Cine nu încăpea în el, se chinuia în autobuzul 56 al muritorilor de rând.

Se știa: jacă nu putea să-și cumpere oricine. O jacă era din piele adevărată, lucrată de mână, vedeai cusăturile robuste pe la încheieturi, iar cel care o purta era tare mândru în ea. De aceea spun: cei în jacă nu erau de prin Rahova și în jurul lor se făcea loc. Purtătorul de jacă și ceas, majoritatea rusești cu ecran mare și margine aurie, dorea cu tot dinadinsul să se uite pe fereastră și se plângea de geamurile nespălate. El era cel căruia i se spunea în față: „mă, nu-ți convine ia-ți mă mașină mică”.

Omul „cu ceas și jacă” nu intra în vorbă cu nimeni, dar nici cei din autobuzul 56 nu îl întrebau nimic, pentru că știau că el nu le va răspunde.

- Un ceas, uite, acum e al tău, să ai mare grijă de el, zise mama într-o zi, întinzându-mi un ceas mic, galben, și își continuă tăiatul de ardei și gogoșari pentru a fi îndopați în sticle de lapte cu gățul larg. Această preocupare dura și dura toată toamna.

Cuvintele ei m-au luat prin surprindere: mi se păreau „cam mari” pentru un ceas atât de mic. (Cred că am gândit exact asta când mama făcea pasul ei spre maturitatea mea.)

Era un ceas RDG-ist marca „Ruhla”, cea care monopolizase, ca să zic așa, piața Germaniei de est. Mama nu primise nici un ceas de la părinții ei, astfel mi-a dat unul cumpărat de ea, iar de unul elvețian nu avea bani.

După câteva săptămâni, tot prin surprindere, mi-a spus că nu am voie să-l port, „a fost prea „teuer” (scump) și mi-a dat unul pentru „zi de zi”, robust și rusesc, marca „Racheta”.

„Ruhla” era el din sistemul comunist, dar avea ceva delicat, cum fiecare ceas are un fel de a fi.

„Racheta” era un ceas mare, atât.

Un ceas de mână era un ceas de mână, unul de perete de perete. În fiecare secol ceasul a fost unul din primele obiecte în care se putea afla „gustul vremii, timpului”.

Îmi aduc aminte de deșteptătorul din copilărie. Era pătrat, avea un fel de acoperiș, și se scutura cu totul când suna; cam așa scuturam și noi când înghițeam uleiul de pește. Tata ca să-l facă și mai tare, îl pune pe o farfurie de tablă. Atunci să-l fi văzut, ziceai că stă pe jar. Am văzut pe la alții deșteptătoare mai mari decât al nostru, pe unul scria CFR, cu un cadran înspăimântător pentru ochii mei de copil.

Da, un deșteptător era un deșteptător în adevăratul sens al cuvântului. Nu știa nici să cânte, nici să filmeze, iar de poze nici vorbă. Și te deștepta doar în casă, în altă parte te scula singur sau când suna te scotea atât de brusc din visele blânde ale dimineții, că nu aveai curaj să te culci la loc, de frică să nu mai sune deșteptătorul încă o dată. Păi da, își făcea meseria, și trezea tot, așa și al nostru, trezea „până și morții”.

Așa făcea și locomotiva în Gara de Nord, suna tare, apoi scotea abur, era învăluită într-o ceață în care dispărea, cu oameni cu tot.

Șuieratul acela care în gară suna burduhănos, se subția după o vreme. Cred că ceața se hrănea cu jalea/sunetele locomotivelor, totul părea mult mai mic, mai alungit după ce trecea ceața de la linia unu.

Tata pleca mereu de la linia unu. Bine, pe vremea aceea erau și mai puține linii, sau le vedeam eu numai pe cele de la care pleca tata?

Dar „Racheta” mea nu avea nimic din ținuta unui ceas de mână. Era și el pătrat, era un ceas pe care vedeai clar că trece timpul, dar nu se potrivea la nici o mână. Poate cel mult la una de dulgher, care ar fi trebuit să citească ora peste acoperișurile lumii.

Colegii mei aveau ceasuri deja din clasele mai mici. Ceasul era un semn de bunăstare. Am fost una din ultimele care am avut ceas, când ceilalți deja îl purtau ca pe un obiect de uz personal.

Prin clasa a 3-a și a 4-a cum primea unul un ceas, venea la școală parcă mai înalt, ca în zi de sărbătoare, în pas săltat și cu mâna întinsă să ne arate trofeul cu care „intra în rândul lumii”.

Despre ceasuri rusești și elvețiene...

ANNI-LOREI MAINKA

Ceasul

Orele-mi plâng
străine în noapte.

Secundele pier
în lacrimi de șoapte
ce stele rostesc
dansând printre nori
ce nu se zăresc:

- e noapte în noi -

Minute îmi par
slove de carte
ce ies să se plimbe-n
Ajun de Noapte,

mântuind ale noastre
ferestre din rugi
ce-n genunchi sângerânzi
se pleacă, să placă
iubiri de poveste.

Târgu-Mureș, 21 noiembrie 2010

Deodată

Deodată,
am prea multe case.

Părul meu se va aprinde

Fiecărui fir de păr neatins de tine
î se face dor de mâna ta,
voi lăsa parfumuri,
semne pentru tine,
ca să dai din nou
de urma mea.

Mi se face dor de mângâierea
rătăcită doar
prin părul meu,
un inel ne-a-nfășurat atuncea -
inelarul tău mi-a prins cercei
și nu mai aud o altă voce
mai cerească,
nu-i ca vocea ta,
vino, părul meu se va aprinde
cum aprinsă mi-e și inima!

Și te va-mbrăca-n cămașă albă,
mângâiat îți va fi trupul ostenit

Deodată,
am prea multe camere.
Deodată,
am prea multe mobile
și table pe care scriu,
ferestre multe la care așez
plante aproape ofilite
ce sper să renască și
să înflorească.

Și iarăși
am prea mulți prieteni,
ajutor la așezatul mobilei,
la orientatul plantelor
spre lumina zilei.

Uneori,
am prea multe iubiri.

Dar liniștea, îmbrăcată în
rochie de seară,
în care casă o voi găsi?

Hetiur, iunie 2010

Podul de piatră

Podul de piatră s-a dărâmat:
a venit apa și l-a luat.

de mătasea părului meu negru,
ce miroase-a tine,
nesfârșit.

Descântec de moarte bună

Lumină-mă din lumină,
ochiul rob încercănat,
cu blândețe
și cu milă,
lumină-mă din lumină,
ochiul rob înlăcrimat.

Lumină-mă din lumină,
când genunchiu-mi cade greu,
dorul sfredelește-n tâmplă
calea către Dumnezeu,
lumină-mă din lumină,
umilit genunchiul meu.

Lumină-mă din lumină,

Podul de frunze s-a dărâmat:
a venit vântul și l-a spulberat.

Podul de flori s-a dărâmat:
au venit păsări și l-au mâncat.

Podul iubirii s-a dărâmat:
au venit anii și l-au devorat.

Podul de lacrimi mai dăinuie:
vor veni cioclii să-l tăinuie.

Vom face poduri în alte lumi:
să lege țărâni, țărâm cu țărâm.

Hetiur, iunie 2010

CORNELIA JINGA HETREA

ploaie caldă-n cireșar,
să primesc botezul morții
cad ofrandă pe altar,
lumină-mă din lumină,
moarte caldă-n cireșar.

Gustă-mă seara târziu
Cina cea de taină-ți fiu!

Fără mine

Cât de goală-i fântâna din mine,
ai băut sărutând apa mea,
au murit rând pe rând peștii
galbeni
și-ai umplut-o cu umbra ta.

Când se-opresc călători lângă mine
și-și aduc setea lor cu dureri,
scot în ciutură numai nămolul
și-n nămol înecați ochii mei.

Tu, sătul de atâta iubire,
cât în paturi de frunze m-am dat,
rătăcești, rătăcești dus de gânduri,
fără ținte, pierdute în larg.

SORINA BLOJ

**Foto : Jean Pierre Augier,
« Dans »**

Interviu

Istoricul conf. dr. Sergiu Musteață:

« Generației tinere îi revine rolul de a curăța drumul cunoașterii »

Născut în anul 1972, în localitatea Săiti, raionul Căușeni din Republica Moldova, domnul **dr. MUSTEAȚĂ SERGIU** este un bine-cunoscut istoric și cercetător care își desfășoară activitatea la Catedra Istoria Românilor, Facultatea de Istorie și Etnopedagogie, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Moldova, unde este conferențiar.

Studii post-universitare:

- 2004-2006 – post-doctorat, Römisch-Germanische Kommission, Des Deutschen Archäologischen Instituts from Frankfurt am Main, Germania și Facultatea de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din m. Chișinău. **Teza de doctorat habilitat:** *Regiunile carpato-danubiano-nistrene în sec. VIII-IX* (2011)

- 1994 - 1998 – Doctorat în Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea "A.I. Cuza", Iași, România, **Teza de doctorat:** *Populații și Culturi în spațiul Pruto-Nistrea în secolele VIII-IX*, teza susținută în ședință publică la 19 iunie 1999, confirmată de Comisia Superioară de Atestare din România în aprilie 2000 și nostrificată de CSA din Republica Moldova în iunie 2001

A publicat 5 monografii, peste 50 de articole științifice și peste 50 de materiale publicistice. Este editorul a mai multor volume de lucrări științifice și a revistelor istorice *Analele ANTIM* și *Buletin InfoHis*.

În această primăvară, dl. Sergiu Musteață a fost la Târgu-Mureș, pentru a susține o conferință pe tema: „Noi despre vecini și vecinii despre noi. Manualele de istorie din România, Ucraina și Republica Moldova». Cu acest prilej domnia sa a avut amabilitatea de a răspunde la următoarele întrebări:

1. Aș dori să știu dacă sunteți pentru prima oară la Tg. Mureș?

-Sunt pentru a treia oară în acest oraș, dar de fiecare dată au fost vizite scurte, precum și de această dată. Știu că orașul dvs. are o moștenire culturală și istorică foarte bogată și diversă, de aceea sper să revin pentru o perioadă mai lungă pentru a o cunoaște mai bine.

2. Oferiți-ne câteva detalii privind Asociația Tinerilor Istorici din Republica Moldova.

-În Republica Moldova există câteva asociații ale istoricilor. Una dintre ele este Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova (ANTIM) al cărei fondator și președinte sunt din anul 1997. Astăzi ANTIM este una dintre puținele organizații de tineret din Republica Moldova care-și pune ca scop promovarea valorilor naționale prin intermediul istoriei. Este o organizație care a reușit să se afirme prin multitudinea proiectelor realizate care au acoperit mai multe domenii de la cercetare istorică, la activități științifice și practice, organizare de simpozioane, conferințe, școli de vară până la acțiuni de amploare ca esență și durată. ANTIM întrunește peste 250 membri, 20 de voluntari și 4 angajați. ANTIM publică anuarul *Analele ANTIM* (editate deja 6 volume), buletinul informativ *InfoHis* (publicate 30 de numere), 6 culegeri de articole, 2 monografii din seria *Adevărul despre istorie* și 9 monografii din seria *Tânărul Istoric* și 4 monografii din seria *Istorie și Documente Necunoscute*. Altă asociație este cea a Istoricilor din Republica Moldova (AIRM) al cărei președinte am fost în perioada 2008-2010, care a fost fondată în anul 1989 și care întrunește profesori de istorie din toată republica. AIRM este

cunoscută ca una din organizațiile care a luptat pentru introducerea și păstrarea cursului de *istoria românilor* în sistemul de învățământ din Republica Moldova (mai multe detalii puteți găsi pe pagina web <http://www.airm.reg.md/>).

3. Ce evenimente include pentru anul 2011, planul de activitate al asociației pe care o coordonați?

-Agenda anuală a ANTIM este destul de bogată și variată, practic lunar avem câte o activitate de anvergură: lansări de carte, conferințe, mese rotunde etc. Între 14 și 16 aprilie, anul curent, va avea loc cea de-a XII-a ediție a conferinței ANTIM „Cultură și Civilizație în Europa de Sud-Est” la care participă anual istorici din diverse state europene, dar cu preponderență din Republica Moldova și România. În luna mai vom lansa volumul de studii „Condamnarea comunismului” și vom organiza o altă conferință cu genericul „Identitățile Chișinăului” etc.

4. Considerați că prin activitățile ei asociația poate contribui la diminuare efectelor ideologice produse de curentul „moldovenist”?

-Scopul nostru nu este de a ne lupta cu „morile de vânt” printre care se înscriu și adepții moldovenismului. Noi ne dorim promovarea unei culturi istorice în rândul tinerilor și tratarea obiectivă și critică a trecutului nostru, depășind reminiscentele ideologiei totalitare.

5. Mai este tână generație din Republica Moldova interesată de studiul istoriei?

-Societatea noastră a obosit de abuzul politicului asupra istoriei, care în cel mai direct sens al cuvântului a fost „violată” de regimul totalitar comunist. Dar, nu trebuie să rămânem indiferenți față de trecutul nostru traumatic și trebuie să depunem un efort semnificativ pentru a curăți istoria de factorii care au poluat-o de-a lungul mai multor decenii. Generației tinere îi revine sarcina de a curăți drumul cunoașterii trecutului nostru.

6. Cum privește un istoric problema integrării europene a Republicii Moldova?

-Integrarea europeană a RM este colacul de salvare, doar pe această cale vom putea construi o societate cu adevărat deschisă și democratică. Totodată, aceasta este și o cale de apropiere a Republicii Moldova de România și o cale a integrării acestor două state românești într-un spațiu cultural, lingvistic și istoric comun. Bineînțeles că aici se înscriu și toate celelalte beneficii de ordin economic, social și politic.

7. Considerați că asociațiile românești din diasporă ar putea juca un rol important în sprijinirea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova?

-Bineînțeles că da. În cele de aproape două decenii de independență a Republicii Moldova cca. un milion de cetățeni au plecat în diverse state ale lumii constituind comunități importante. Cum ar fi cele din SUA, Canada, Italia, Grecia, Spania, Portugalia etc. Astfel, diaspora moldovenească împreună cu cea românească pot deveni un factor de lobby important în procesul de integrare a RM în structurile europene.

8. În afară istoriei, ce alte pasiuni mai aveți?

-Foarte multe și diverse. În perioada de vară conduc săpături arheologice, iar pe parcursul anului organizez și particip la un șir de manifestări care au ca scop ocrotirea patrimoniului cultural. În afară de istorie mai am și studii juridice și de aceea particip la diverse dezbateri privind îmbunătățirea cadrului normativ al Moldovei în domeniile conexe istoriei: arhivistică, ocrotirea patrimoniului arheologic, arhitectural etc.

LILIANA MOLDOVAN

Cronica teatrală VIAȚA LUI HELGE ÎN LUMINILE RAMPEI

Este demn de precizat, de la început, că cea de-a doua piesă cu care a fost prezent regizorul Victor Ioan Frunză pe scena Teatrului Național din Târgu Mureș în stagiunea

2010-2011, se remarcă prin intenția sa de a releva nuanțele unui text, care nu are un rafinament deosebit. Piesa neavând o unitate logică foarte clară, de consecuție, este în schimb consecventă ca stil și formă.

De altfel și titlul piesei “Viața lui Helge” de Sibylle Berg, este menit întrucâtva să avertizeze asupra gravității ei subterane. Această ambiguitate a aparențelor textului a fost tranșată de regizor în favoarea coardelor lui umoristice și grotești. Drumul spre “împlinire”, punctat de incidente comice sau “regretabile”, este trasat de către Helge și Tina, în lupta cu fricile lor. Pentru aceasta, conflictele au fost accentuate și îngroșate la modul caricaturesc, ponderea specifică căpătând-o divergențele stărnite de intruziunile exemplarelor malformate ale societății înconjurătoare.

Pseudo-eroii noștri sunt însoțiți în permanență de Fricile lor, cu dimensiuni de personaj, concepute de regizor ca niște siluete scenice ce capătă de-a lungul evoluției lor, trăsături umane plauzibile. Declinul personajelor este mediocru, fără căderi spectaculoase, explicabile prin factura lor de caricatură.

Destinul absurd al omului depersonalizat al societății de consum în care sunt distilate toate acțiunile și replicile personajelor ca și dubla reflecție a vieții pe care o implică formula teatrului în teatru au fost pretextele pentru demonstrația actoricească. Personalitatea fiecărui interpret reușește să se impună prin variațiile individuale ale fiecăruia. Jocul lor pendulează continuu între grav și parodie, chiar și scenele de dramatism aparent.

Protagonistii sunt niște personaje-cheie, scheme aride, fără anvergura caracterelor extreme. Sorin Miron, într-un dublu rol, acela al sorei medicale și al Tapirului este un amestec de josnicie și de prostie-veselă care declanșează un umor sarcastic. George Costin în Helge, interpret principal, creionează cu talent traiectoria fadă și comică a personajului său, ajungând în final la o compoziție deprimantă, conform cerințelor rolului. Helge pare în acel moment o figură desprinsă din Beckett, pentru care însă Godot nu va mai veni niciodată, pentru că acesta nu mai există. În schimb e prezentă Moartea, permanentul învingător, omniprezent (personificat de Nicolae Cristache), a cărui ultimă replică are și valoare de ultim mesaj (sau sentință): “Am câștigat!”.

Aluzia și ironia sunt elementele creației Elenei Părea (Doamna Dumnezeu) cu care aceasta afișează superioritatea rolului său, așa cum o cerea piesa. Se cuvin însă egale laude și celorlalți membri ai echipei: Tiberiu Vasiniuc, Claudia Domokos, Stanca Jabenitan, Monica Ristea, Sergiu Marocico.

Din decor și din costume transpar intențiile scenografice. Nota pe care a dorit să o imprime Adriana

Grand reprezentației, este aceea de a reliefa fragilitatea personajelor prin ridicol și drama acestora prin bufonerie.

Pe de altă parte, se pot găsi similitudini între soluțiile din “Viața lui Helge” și alte piese montate de regizor anterior. O înclinație specială de a gândi cinematografic unele “secvențe” pare să se manifeste pregnant în activitatea a lui Victor Ioan Frunză.

Departate de a fi o imputare, este o dovadă că aceasta nu e o simplă “găselniță”, ci un mijloc de exprimare regizoral dezvoltat și asimilat de-a lungul mai multor spectacole.

Această viziune imprimată de regizor textului, cu tenta negativă tuturor personajelor poate părea la prima vedere, superficială. Însă regizorul a transformat piesa scrisă într-o dezbateră, într-o demonstrație scenică, de aici și îmbinarea permanentă a elementelor abstracte și concrete ce caracterizează această transcriere regizorală.

SILVIU MILĂȘAN

Când diavolul își dă cu oja roșie pe copite, distribuie suferință

Nu se lasă Cornel Udrea până nu reușește să te șocheze de la bun început, adică din titlu. Monodrama *Când diavolul își dă cu oja roșie pe copite* e numai un exemplu. După știința mea, ultimul din seria scrierilor sale pentru scenă. Aglomerarea conotațiilor din titlu vine să compenseze, dar și să îmbrace în falduri simbolice, singularizarea

unui monolog dramatic predestinat la o virtuală monotonie prin structură. Titlul-trambulină își deșiră tâlcurile treptat în discursul proiectat ca mărturisire lipsită de complezențe a unei femei tinere aflate într-o situație limită. Interpreta pentru care a fost scris textul este Ionela Nedelea, talentata actriță de la Teatrul Național din Târgu-Mureș și fiind vorba despre ea, orice urmă de monotonie este alungată din start. În primul rând pentru că e o prezență scenică remarcabilă, o actriță pe care nu te mai saturezi s-o privești, s-o asculți. Frumoasă, de-o exuberanță nativă medie, contradictorie în aparență, ce oscilează între senzualitate și alinare. Voce caldă, articulație potrivită, neostentativă, nedeclamativă. Mult firesc în rostire și multă strălucire în ochi. Cu aceste înzestrări, abordarea monologului s-a făcut din perspectiva suferinței personajului ținut într-un scaun cu roțile în urma unui accident de mașină.

Sorin Misirianțu, regizorul acestui *one woman show*, a direcționat discursul (de o densitate remarcabilă, ca și titlul) spre nuanțarea momentelor de o gravitate emoționantă a mărturisirilor eroinei ca iluminări interioare pentru orice om (spectator) de a trăi cu luciditate viața, atât cât i-a mai rămas. Handicapul adus de hazard revizuieste și redistribuie altfel valorile vieții. Este exact ceea ce ne propune textul lui Cornel Udrea.

Ionela Nedelea pune în evidență cu delicată aplicație complexitatea trăirilor personajului interpretat. Acesta este

o tânără actriță, care din cauza imobilizării în cărucior se gândește mereu la cabina ei din teatru rămasă goală. Este un spațiu existențial, un vid ce nu mai poate fi umplut. Nepărăsită încă total de voioșie, mai găsește puterea uneori să glumească amar. Dar glumițele folosite în text sunt o formă de auto-îmbărbătare. Multe sunt sclipiri de limbaj îmbrăcate în metafore de o mare suplețe și expresivitate poetică, jucării lingvistice din sacul nu în întregime golit al umoristului Udrea. Tânăra infirmă e conștientă că totul s-a sfârșit, că nimic nu mai poate fi ca înainte de accident. Am avut impresia în timpul reprezentației că i se compune o biografie poate prea încărcată, poate prea bogată în evenimente acestei tinere femei. Numai statutul de actriță (cu zborul frânt) ar reuși, spuneam, să motiveze conturarea unei experiențe atât de complexe îndesate în înzestrarea psihologică a

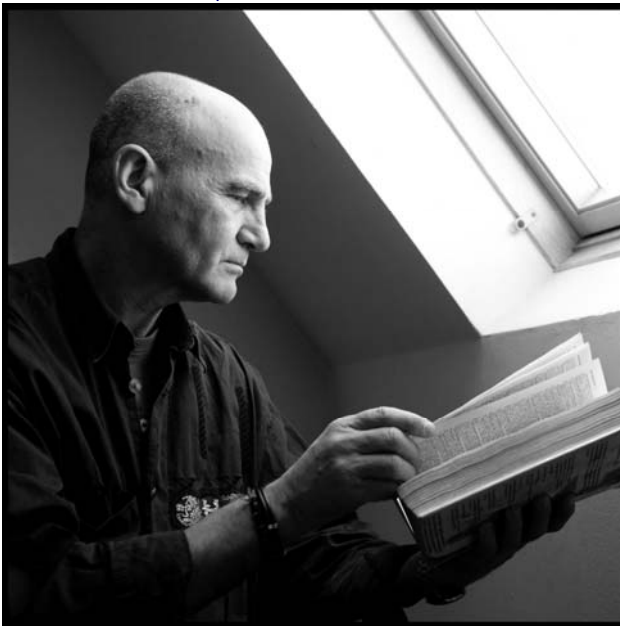

personajului. Dar s-ar putea să greșesc. Până la 28 de ani, să zicem, multe femei sau bărbați de azi trăiesc experiențe cât în mai multe vieți din secolele trecute. Nu neapărat sexuale, ci și sociale, profesionale, spirituale. Așa că augmentarea rezistă. Sensibilitatea și traumele socializării puse în ecuație cu viața trăită sporesc nevrozele omului adâncit în sine, ceea ce Ionela Nedelea reușește să exprime fără a face apel la melodramatisme ieftine. Discursul ei e curat, limpezit de emfază, empatic în toată puterea cuvântului. Tălmăcirea scenică a acestor afecte e sobră și de aceea, impresionantă. Ca și suferința eroinei interpretate.

ADRIAN ȚION

Literatură și film

O INSTITUȚIE NUMITĂ TOLSTOI

Un scriitor genial poate atrage o mișcare de proporții, mai ales când are 82 de ani, când opera sa străbate vertiginos lumea. Da, iată mișcarea tolstoiană, adică o serie de indivizi interesați mai mult sau mai puțin de soarta literaturii, implicați până la jenă în relațiile familiale ale scriitorului, a cărui viață devine, brusc, o instituție.

Citim fascinați cartea lui Jay Parini – *Ultima gară* - apărută la noi la Humanitas. Autorul a realizat cu acribie o muncă subtilă de documentare. În fiecare capitol vorbește alt personaj. Tolstoi e deja bătrân. Sofia Andreevna, soția lui, care i-a citit opera, a copiat manuscrise, care l-a vegheat, devine deodată geloasă pe acel Certkov, cu care Tolstoi își petrece timpul. Care

Certkov dorește ca Tolstoi să cedeze drepturile de autor poporului rus. Scriitorul e îngrozit, oarecum, de atâția adulatori, de năvala penibilă a muștelor spre miere. La un moment dat, Tolstoi afirmă: „Nici eu nu sunt tolstoian!”. Interesant este personajul tânărului Bulgakov, proaspăt angajat ca secretar în casa...atât de bântuită a scriitorului stresat de situația sa socială, de luxul în care trăiește, drept pentru care, la 82 de ani, Tolstoi fuge de acasă într-o gară obscură, unde aleargă toate personajele să-l... recupereze. După care... moartea, cu o fastuoasă și binemeritată înmormântare.

Un asemenea roman nu putea fi ocolit de cinema. În 2009 apare filmul lui Michael Hoffman- *The Last Station*, adică... *Ultima gară*, cu Christopher Plummer (Tolstoi), Helen Miren(Sofia), James McAvoy (Bulgakov), Paul Giamatti (Certkov). O ecranizare corectă, pe alocuri foarte bună, cu atmosferă specifică, gesturi covârșitoare, actori profunzi. Regizorul nu complică acțiunea cu controverse neclare. În roman, Sofia scrie direct că Tolstoi a făcut o pasiune senilă, că soțul ei ar fi fost atras încă din tinerețe de bărbați, că doar „conștiința îl împiedică să se culce cu Certkov”. Excelentă Helen Miren în rolul Soniei: farmec, distincție, disperare, ură, boală, gelozie, iubire, devotament, crize, candoare. Toată gama.

Filmul aprofundează povestea de dragoste dintre Mașa și Valya Bulgakov. „Reprezinți ceea ce am venit să găsim”- iată o declarație de dragoste inedită, tulburătoare, dătătoare de speranțe perene. Valentin nu merge cu Mașa, rămâne pe teritoriul...Tolstoi, atât de minat și zbuciumat, însă în final cei doi îndrăgostiți se vor reîntâlni. Mulți tolstoieni au forțat nota, dorind „să creeze o icoană”, ceea ce i-a displicut scriitorului. Exagerările au mers chiar până la a afirma că Tolstoi propovăduia castitatea. Numai că opera vorbește, ea e primordială, ea a devenit invincibilă.

ALEXANDRU JURCAN

PAMFLET

A șaptea scrisoare franco-afonă: Povestire roz din cartierul Oranj(eriei)

Așa cum vă scrisese ultima dată, după șansa de a fi fost invitați la o serată super selectă în cartierul strasbourghез al Orangeriei, eu și franțuzoaica de nevastă-mea ne-am „stras... îmburghezit”! Ea nu mai face naveta și lucrează în buricul târgului la o galerie de artă, iar eu am ajuns, în loc de șomer, șef de echipă... Și iată că, după toate investițiile pe care le-am făcut pentru a putea face față participării la un astfel de eveniment monden de grad zero, a venit cerul senin și pe strada noastră. Ba chiar începem să visăm dimpreună cu micile noastre corcitură franco-române să ne mutăm de pe strada plină de HLM-uri unde locuim cu chirie socială (din mila Stângii și nebăgarea de seamă a Dreptei) spre o vilișoară luată cu credit într-o zonă serenă situată de preferință undeva în nordul respectivei Comunității urbane...

Toate ca toate, dar chiar dacă nu ne-am fi ales cu nimic din aventura noastră mondenă, tot am fi avut parte de „*quelque chose*” de mare mirare: o poveste care m-a lăsat pe mine mască și pe nevastă-mea „*bouche bée*”, după care ne-a dat mult de gândit, ceea ce vă doresc și vouă...

Cică, acum câțiva ani, pe când se termina facultatea după patru ani, iar nu după trei ani pricâjiți de tip Bologna, la una din universitățile din Strasbourg (acum au fost toate unificate ca șamponul „3 în 1”) se întâmpla să absolve și un anume tânăr de familie foarte bună. Momentul trebuia sărbătorit, pentru că obținerea Diplomei universitare confirma o performanță intelectuală indiscutabilă. Să știți că poți fi chiar și odrasla de baron local (din cel de-adevăratelea, iar nu ca la noi, baron de carton) că trebuie să treci toate baremele. Și aceasta, baremi la nivel mulțumitor, pentru că sistemul de învățământ, universitățile și profesorii nu-ți fac rabat nici cât o cătime, chiar să fi poleit cu aur. Iar dacă nu faci față, nu-i nimic, oricum ei nu fac nici un rabat, în schimb, tu poți deveni un bogat „comersant de piei de cloșcă” tocmai pe la... Rabat, că doar francofonia e mare!

Așadar, tânărul absolvent e poftit de părinți la o petrecere în familie, adică doar între ei... trei. Se scot porțelanurile de Meissen, se freacă tacâmurile de argint și candelabrele de la Viena, se lustruiește mobila de mahon, se curăță ramele aurite și cristalul oglinzilor de Veneția, se reacordează clavecinul, se desprăfuesc pereții și tavanele ornate cu *calcio vecchio*, se îmbospătează portretul stră-străbunicului care a luptat pentru Napoleon în Egipt... Dar, mai ales, se angajează un *maître* care să supravegheze prepararea unor delicatose exclusiviste, dimpreună cu câteva feluri tradiționale alsaciene, toate în acord cu vinul și șampaniile de colecție aflate în pivnița reședinței.

În seara respectivă, costumații la mare ținută, cei trei iau masa cu fast, sobrietate și încorsetare, după care (deși nu purta corset!) *maman*

interpretează la clavecin o piesă preclasică de Händel. Apoi, trecându-se în salonaș cu cafelele, se naște un moment straniu... Cei doi părinți, stânjeniți parcă, încercă să comunice cu multe precauțiuni un lucru ținut evident secret până atunci. Așa că bietul băiat își ia inima în dinți și vine el în întâmpinarea unui groaznic adevăr, încercând rând pe rând tot atâtea ipoteze cât și spaime:

„– Voi doi o să divorțați?!? – Nici vorbă, cum am mai putea atunci să ne chinuim unul pe celălalt cu atâtea dragoste și dăruire?!?”

„– Atunci, poate că nu sunt copilul vostru natural și că m-ați înfiat dintr-un cămin de handicapați din România pe când aveam câteva luni!? – Da de unde, nu vezi că ai toate defectele Domnului tată al tău și frumusețea mea!?”

„– Vai, unul din voi are o boală incurabilă!? – Dragă, mai ai încă foarte mult până să ne moștenești. Să știi că ne simțim excelent, chiar dacă până la urmă Doamna mama ta o să mă îngroape cu zile...”

„– Cu siguranță că tata iar a pierdut la Cazinoul din Baden-Baden o sumă mare!? – Ce-i drept, am jucat iar la

ruletă, dar până la urmă am avut noroc și am ieșit la zero!” După care Doamna se infiltrează din nou în discuție, punctând că e vorba totuși de o problemă financiară...”

„– Problemă financiară?! Aoleu, suntem falșiți?! Nu-i nimic, stați liniștiți, eu o să lucrez și o să am grijă de voi la bătrânețe! – Vai, ce înduioșător ești *mon petit*, zise tatăl, pe când mama avea ochii umeziți. *Mersi!* Dar să ne taxezi ca „bătrâni”, când noi vom fi întotdeauna un cochet cuplu *d'un certain âge* e totuși cam mult...”

„– Atunci? – Ei, ce s-o mai lungim: fiule, e timpul să afli că familia noastră e milionară. În euro! – De când? – De pe vremea când încă mai circulau francii (de aur)! – Și atunci de ce m-ați dat la o școală publică, de ce am mers cu autobuzul sau bicicleta la cursuri, de ce a trebuit să lucrez cu jumătate de normă în timpul facultății ca să-mi plătesc împrumutul la voi pentru mașina mea *second hand*, de ce n-am avut și eu o garsonieră unde să-mi duc o *nana* și unde să o fac lată cu amicii, de ce a trebuit să merg cu voi în concedii pe nu știu ce meridiane, de ce..., de ce...? – **Ca să apreciezi adevărata valoare a banului și ca să ai cultura folosirii lui eficiente ca viitor moștenitor responsabil. Tine minte de la mine: Banul să-ți fie un mijloc de devenire, iar nu un scop în sine și nicidecum un stăpân!**”

Apoi, fluturându-i prin față cheile cadoului de absolvire (acolo, un biet Porsche nou-nouț...), *Monsieur* adaugă ca pentru sine, însă destul de tare ca să fie auzit: „– Dar asta nu înseamnă că, dacă o va cere contextul, o să fi cumva scutit să faci o căsătorie dictată de interese financiare... Așa cum de altfel am făcut și eu la vremea mea!...” (La privirea ușor îngrozită a fiului, Doamna mamă își reprimă orice replică, lucru pe care el nu îl mai pomenise, cel puțin de când își aducea aminte de chipul ei protector, dar sever...)

Ei, și se pare, dragilor, că tocmai cu această Franță profundă nu ne prea potrivim, fie că mișunăm sau nu liber prin Spațiul Schengen... De ce? Om vedea din slovele ce se cer încă a fi așternute aici...

HYDRA N. T.

Foto: Jean Pierre Augier, „Turnir”

Ziua Învățătorului în veacul trecut

Îmi amintesc că înainte de anul 2000, **Ziua învățătorului** se sărbătorea în 30 iunie. E drept că ea coincidea cu o sărbătoare creștină: Cei 12 Apostoli.

Așteptam cu nerăbdare să mergem la „iarbă verde”. Dar asta se putea face numai dacă nu ploua. Amintirile mele sunt incomplete, dar emoțiile încă mă copleșesc.

Eram în clasa a doua. Tata ne adusese, într-o cutie de carton, pui de găină fără cloșcă și ne-a spus că au fost cloști de o mașină. Eram curioasă cum era posibil acest lucru și m-am bucurat foarte mult când tata ne-a anunțat că Ziua învățătorului se va sărbători la Ferma agro-zootehnică din oraș, aflată pe drumul spre Moisei, locul de proveniență a puilor noștri.

Era o zi frumoasă. De dimineață, părinții noștri au fost la o ședință cu toate cadrele didactice din raion. Noi am așteptat cuminți acasă. La amiază, am luat o pătură, o sacoșă cu câteva lucruri pe care mama le pusese de seara și am plecat. În fața școlii ne aștepta un autobuz care ne-a dus la Fermă. Nu ne-a plăcut autobuzul, dar ne-am bucurat când am ajuns în livada de la marginea orașului Vișeu de Sus.

Aproape de intrare, erau grătarele cu mititei și lăzile cu bere sau suc. Lume multă, grupuri în jurul unor pături sau chiar pe iarbă. Tata a luat un carton cu mâncare, câteva sticle cu bere, două sucuri și ne-am așezat la umbra unui măr bătrân. Ne-a plăcut forma lui, coroana care atingea pământul. După ce am mâncat, am plecat la joacă. Erau și alți copii de cadre didactice cu care ne-am găsit imediat preocupări și subiecte comune. Alergam prin livadă, admiram lucrurile ciudate, fructe sau forme mai puțin obișnuite.

La un moment dat, tata se apropie de noi:

- V-am promis că vă arăt „cloșca”. Am vorbit cu inginerul și ne-a spus că ne primește. Dacă aveți întrebări, el vă poate răspunde.

În câteva clipe, s-a adunat un grup destul de mare. Pe drum, le-am povestit celorlalți copii despre puii noștri.

Am intrat într-o sală mare. Era cald acolo. Am văzut niște mese cu sertare mari. Inginerul a tras un sertar și am văzut ouăle puse la clocit. Ne-a spus că ouălor li se asigură temperatura și umezeala ca sub o cloșcă, ne-a mai spus că, de două ori pe zi, ouăle sunt întoarse, că așa face și cloșca adevărată. După trei săptămâni, puii ies din găoace, sunt duși la aprozor și lumea îi cumpără.

Soarele a coborât după deal. Ne-am adunat lucrurile și am plecat la autobuzul care ne-a dus acasă. Eram obosiți, dar bucuroși că am văzut livada, că ne-am cocoțat prin pomi, că am alergat și am văzut clocitoarea. Fusese una dintre cele mai interesante zile de vacanță.

***

În alt an, de Ziua învățătorului, am fost pe Valea Vaserului.

Mocănița ne aștepta în gara Întreprinderii Forestiere de Exploatare și Transport. Era un tren mai mic decât cele cu care mergeam la Constanța, pe care îl vedeam uneori trecând pe linia ferată cu trei șine dintre râul Vaser și gardul care mărginea curtea școlii în care locuiam. (De ce trei șine? Pentru că una dintre șine era comună. Trenul normal, al C.F.R., folosea șinele din exterior. Mocănița, folosea șina din interior. Ecartamentul mocăniței e de 76 cm.)

În vagonul de persoane în care eram noi, pe o parte erau cate două scaune, iar de partea cealaltă, era câte un scaun. Printre scaune se putea circula.

Pe platformă se aflau bărbații și tinerii. Tot acolo era și personalul de la restaurant, care aducea grătarele și băutura. Aveam și alte alimente: friptură, ouă fierte, brânză, prăjituri... Astea, în cazul în care grătarele nu sunt gata și nouă, copiilor, ne e foame.

Ce ne-a plăcut la drum? Trenulețul mergea încet. Acest lucru ne distra. Spuneam că putem să coborâm din tren, să culegem flori și să ajungem trenul din urmă. De fapt, trenul urca pe o pantă destul de abruptă. Am tot auzit că vom opri la Novicior. Unii ar fi vrut să mergem la Făina, dar acolo nu era atât de mult spațiu în apropierea liniei ferate. Pădurea coboară la Făina până lângă stația C.F.F. (Căile Ferate Forestiere)

Locul în care am oprit ne-a plăcut mult. Era aproape de râul Vaser, într-o poiană cu puține denivelări, cu pădurea destul de aproape. Era plăcut, nu prea cald, dar apa din râu era rece. Nu puteam face baie. Ne-am găsit alte activități. Am adunat flori, plante pentru ierbar și ne-am jucat cu mingea. Și am ascultat cântecul păsărilor.

Trenul cu care am urcat a mers până la Făina, a încărcat bușteni și, după un timp, a coborât. Urma să ne ducă înapoi în oraș. Nu avea un orar strict cum au trenurile de la C.F.R.

Noi, copiii, eram obosiți. Soarele abia se zărea printre brazi. Dar am văzut ce rol aveau roțile acelea mari de la capetele vagoanelor. Ni s-a spus că sunt frânele. Când trenul urcă, nu se folosesc, dar când trenul coboară, din când în când, trebuie să intervină muncitorii de la C.F.F. și să acționeze frânele. Altfel, trenul ar lua viteză prea mare și ar putea sări de pe șine.

***

Când am absolvit clasa a șaptea, în 1963, am fost din nou la Fermă. De data asta, nu m-am mai urcat în pomi. Mi-au ajuns plimbarea, observațiile pe care le-am făcut și dezbaterile la care am participat. De atunci am câteva poze cu un grup de profesori. A fost ultima ocazie să văd Fermă.

După o zi frumoasă, încărcată cu emoția întâlnirii cu dascălii din raionul Vișeu, am propus să ne întoarcem pe jos în oraș. Tata a fost de acord cu propunerea mea. Drumul era asfaltat și cei 2-3 km nu depășeau puterile noastre.

Am mers discutând, privind pomii din grădinile de la marginea șoselei, admirând culorile cerului, umbrele de pe asfalt, adunând flori de pe lângă garduri.

(O fotografie a orașului Vișeu de Sus făcută din clădirea liceului, după 1960, anul dării în funcțiune.)

***

Acestea sunt cele mai frumoase amintiri legate de **Ziua învățătorului**. Poate ar trebui să amintesc de momentele în care am participat la spectacole în cinstea evenimentului, la bucuria cu care am văzut **Diploma** care îi recunoștea tatălui meu calitatea de „învățător fruntaș”.

După ce am absolvit facultatea, îmi amintesc de ședințele festive la care nu ne criticau oficialitățile, de participarea la câteva întâlniri colegiale în cantina liceului sau la vreun restaurant din orașul Cugir, eveniment pentru care, într-o vreme, li se reținea de pe statul de plată 25 de lei, chiar și celor care nu doreau să participe la întrunire.

Mai nou, nici nu mai știm când se sărbătorește **Ziua învățătorului**. S-a încercat înlocuirea ei cu **Ziua educatorului**, în 5 octombrie. Camera Deputaților a adoptat proiectul de lege privind instituirea Zilei învățătorului pe data de 5 iunie a fiecărui an. Cu toate acestea, aflu din presă, în multe județe dascălii își serbează ziua tot în 30 iunie.

MARIA TIRENESCU

Marele Val

după cutremur –
dând colț printre rădăcini
un coif de samurai

Corneliu T. Atanasiu

*
printre ruine
mireasma unui cires
abia înflorit

Lidia Ciupav

*

Marele Val –
pensula scapă din mâna
Maestrului

Iulian Dămăcuș

*

tsunami –
în locul satului natal
vuietul mării

Dan Doman

case-n fărâme –
greutatea liniștii
acolo aici

Eduard Țară

*

după cutremur –
același munte Fuji
în inima mea
Ioan Marinescu

*

Ah, Fukushima!
nimic n-o să fie
ca înainte

Ioan Gârda

*

Domul la pământ -
mușcata din geam gata
de rugăciune
Radu Kretzu

Simpozion de haiku

Cu ocazia aniversării a 20 de ani de la înființarea Societății Române de Haiku, în ziua de 9 mai 2011, la sediul Bibliotecii Metropolitane din București, Sala Mircea Eliade, au avut loc lucrările simpozionului literar intitulat **Poemul haiku în România**. Simpozionul a reunit pentru o zi poeții de haiku din Capitală cu cei din țară, fiind prezenți poeți din Constanța, Iași, Bistrița, Galați, Slobozia, Bacău etc.

La simpozion au mai participat ca invitați oameni de cultură, critici literari și jurnaliști. Programul simpozionului a cuprins trei părți distincte.

În prima parte. S-au prezentat comunicări de către următorii poeți:

1. - **Radu Cârnelci**, Președintele de onoare al Societății Române de Haiku: **Cuvânt**

introdusiv la aniversarea a 20 de ani de la înființarea societății.

2. - **Valentin Nicoloițov**, Președinte executiv al Societății Române de Haiku: **Scurt istoric al poemului haiku în România. Probleme ale poemului haiku contemporan.**

3. - **Laura Văceanu**, Președinta Societății de Haiku din Constanța: **Haiku – Prima treaptă de intrare în templul poeziei japoneze.**

4. - **Marius Chelaru**, Secretar general de redacție al Revistei Poezia din Iași: **Ion Pillat, Lochac/Poemul într-un vers- aspecte critice.**

5. - **Constantin Frosin**: **Traducerea poemului haiku – Exercițiu de acrobație/ De la haute voltige.**

6. - **Vasile Moldovan**, Vicepreședinte al Societății Române de Haiku: **Poemul tanka în România.**

7. - **Florin Grigoriu**: **Câțiva autori de haiku din România.**

După comunicări au fost citite poeme haiku (de către actrița Doina Ghițescu), poeme tanka, poeme într-un vers și poeme senryu ale poeților din România.

În partea a doua a simpozionului.

- S-au anunțat **Premiile concursului internațional de haiku 2011** la secțiunile română, franceză și engleză. S-au acordat diplome câștigătorilor concursului din România.

- S-au acordat **Diplomele de excelență și diplomele de merit** poezilor români de haiku (autori de cărți de poeme haiku, tanka, renga, poeme într-un vers, traducători de haiku, critică haiku) pentru contribuția acestora la mișcarea haiku din România.

În partea a treia a simpozionului.

-A fost distribuit numărul 45 al **Revistei de interferențe culturale româno-japoneze Haiku**, al Societății Române de Haiku.

-A fost distribuită numărul 45 al **Revista Albatros** a Societății de Haiku din Constanța

(numerele 13,14,15 și 16).

-S-au prezentat de către autori șapte cărți noi de haiku, tanka și renga publicate în anul 2011. Aceștia au citit poeme și au acordat autografe pe cărțile prezentate.

-S-au vizionat mai mult expoziții: o **expoziție de sculptură mică** a poetului Octavian Mareș, **două expoziții de foto-haiku** ale poezilor Jules Cohn Botea, Dumitru Roșu și Vali Iancu, **două expoziții de haiga** ale poezilor Luciana Vladimir și Valentin Nicoloițov și o **expoziție de carte** cuprinzând principalele volume de poezie în stil nipon publicate sub egida Societății Române de Haiku în ultimii ani.

S-au purtat discuții interesante pe marginea materialelor și cărților prezentate. Toate comunicările prezentate la simpozion vor fi publicate în Revista Haiku nr.46/ toamnă-iarnă/2011. De asemenea, în același număr, va fi publicat și materialul poetului Șerban Codrin intitulat **Poemul într-un vers în câteva amănunte esențiale.**

IULIAN DĂMĂCUȘ

Concursului Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”

Asociația Culturală „Agatha Grigorescu Bacovia” și Primăria orașului Mizil organizează a cincea ediție a **Concursului Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”**. Participanții (nu există condiții de vârstă, apartenență la U.S.R. etc.) vor trimite, până la data de **10 septembrie 2011**: Pentru **Secțiunea Poezie**: 15 poezii pe suport electronic (e-mail sau C.D.). Pentru **Secțiunea Proză**: 15-20 pagini *culesse cu diacritice* (corp Times New Roman - 14).

Pentru ambele secțiuni textele se semnează cu numele real (dacă autorul dorește să fie publicate sub pseudonim, va specifica acest lucru). Se anexează un scurt C.V. ce va cuprinde, obligatoriu: adresele de corespondență (adresa poștală, e-mail, nr. de telefon) precum și o fotografie (JPEG, TIF) cu latura mare de minimum 15 cm. C.D.-urile expediate prin poștă (verificați corectitudinea formatării!) se trimit în plic, pe adresa: **Asociația Culturală Agatha Grigorescu Bacovia, str. Agatha Grigorescu Bacovia, nr.13 A, Mizil, jud. Prahova.**

Textele prin e-mail vor fi expediate la adresa: **lucian_manulescu@yahoo.com** Primirea textelor va fi confirmată telefonic sau prin e-mail.

Câștigătorii (desemnați de juriul prezidat de dl academician Eugen Simion) vor fi anunțați în timp util, în legătură cu festivitatea de premiere.

ZILELE OPEREI LA BISTRIȚA

În Bistrița, primăvara nu vine doar cu flori, copaci și iarbă, ci și cu „Zilele Operei”. La sfârșitul lunii mai a avut loc o manifestare culturală, ce reprezintă, în principal, un omagiu adus celui care a întemeiat Opera din Cluj-Napoca, tenorul Constantin Pavel, dar și o întâlnire cu muzica bună, cu specialiști în domeniul muzicii clasice.

Constantin Pavel s-a născut în 1884 la Bistrița-Bârgăului, a studiat Dreptul, dar și Canto, ajungând artist de operă. Debutază în 1913, la Troppau, în Austria, cu rolul Radames, din Aida de Verdi. Este angajat al Operei din Budapesta, sub numele de scenă Laszlo Papp, dar i se spune „Valahul”, pentru că venea de dincolo de granițe. În 1919 înființează Opera din Cluj-Napoca, fiind primul ei director. Pe lângă director, a fost interpret, regizor, scenarist, mașinist. Ca tenor, liric și dramatic, a jucat în peste 50 de roluri, de la ducele din „Rigoletto”, la Don Jose din „Carmen”, de la Alfredo din „Traviata”, la Tamino din „Flautul fermecat”. La sfârșitul unei premiere, a primit din partea publicului (după cum scrie în presa vremii), o cunună de argint, pe ai cărei lauri se citea „Admirația recunoscătoare a societății clujene”, ceea ce arată faptul că era un artist îndrăgit. Constantin Pavel mărturisea: „n-am căutat numai note, ci am trăit în același timp și viața eroului (...), în toată cariera mea, n-am făcut concesii nimănui, ci m-am pus în slujba artei, cu seriozitate, cu-n devotament până-n adâncul sufletului”. (din lucrarea „Constantin Pavel între Opera

Națională Română din Cluj și Opera Română din București, autor, prof. univ. dr. Octavian Lazăr Cosma).

Timp de două zile, centrul de greutate al vieții culturale bistrițene s-a mutat în domeniul Operei. Astfel, în localitatea de naștere, a fost dezvelit bustul lui Constantin Pavel, operă ce poartă semnătura sculptorului Maxim Dumitraș, a avut loc o Sesiune de comunicări despre Viața și activitatea lui Constantin Pavel, în cadrul căreia au conferențiat universitarii Octavian Lazăr Cosma, Elena Chircev și Vasile Boari, și a fost lansat volumul „Constantin Pavel, întemeietorul” (Editura Eikon, director, George Vasile Dâncu), în coordonarea medicului Mircea Gelu Buta, sufletul întregii activități și principalul organizator al manifestărilor. Programul a fost continuat de recitaluri din muzică clasică, susținute de Grupul „Pro Opera” al Centrului Județean pentru Cultură (director, Florin Vasile Șomlea), de Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca. Pe scena Centrului Cultural Municipal „George Coșbuc” (director, Dorel Cosma), a avut loc spectacolul cu Opera „Rigoletto”, de Giuseppe Verdi, în interpretarea Teatrului de Operă și Balet „Oleg Danovschi”, din Constanța (director, Daniela Vlădescu).

Urmașii direcți ai lui Constantin Pavel – familia profesorului Andrei Neuc din Bistrița Bârgăului – dar și cei care îndrăgesc acest gen de muzică au avut bucuria să participe la un eveniment de suflet, ce trebuie continuat, din dorința de a face cunoscut numele unui mare artist, despre care mulți dintre noi nu știm/ nu știam aproape nimic.

PARTE DE ATÂTA CARTE!...

La cumpăna dintre florar și cireșar, Sala de Festivități a Primăriei Orașului Năsăud a găzduit o ediție maraton de lansări de carte, cum nu s-a văzut poate la niciun târg de carte, la nicio altă întâlnire literară. Au fost prezentate, pe ultra-scurt, pe scurt, pe lung, pe ultra-lung, o serie de cărți nou apărute, din autori contemporani care se ocupă de recuperarea istoriei locului, de aducerea aminte a unor personalități ce nu trebuie uitate, de sporirea literaturii, de arhivarea documentelor. Într-un cuvânt, risipă de carte. Belșug. Ar fi fost de ajuns și o simplă expoziție de carte, atât au fost de grăitoare, de la sine, titlurile comentate. Și, totuși, ca-ntr-o întrecere de basm, fiecare și-a așteptat rândul să intre pe poarta prezentului ce dă aripi. Niciodată nu s-au mai întâlnit pentru prima dată atâtea lucrări din domenii diferite, pe unitate de timp și de loc.

În organizarea Despărțământului ASTRA Năsăud, președinte, prof. Ioan Seni, au fost prezentate, având la dispoziție aproximativ două ore, un număr de douăzeci și cinci de cărți, cu trimiteri și la alte apariții de ultimă oră, care și ele ar fi putut face obiectul acestei manifestări. După un calcul elementar, ca în circulație, s-a mers cam cu doisprezece/ treisprezece cărți pe oră, ceea ce-a însemnat cel mult cinci minute la carte. Dacă mai amintim și faptul că unele dintre opere sunt de-a dreptul tratate de sute de pagini, nu mai știm în cât timp vor putea fi și citite aceste cărți.

Simpla enumerare a titlurilor lansate oferă o imagine a ceea ce-a cuprins activitatea de la Năsăud, avându-i ca moderatori pe profesorii Ioan Lăpușneanu, Lucian Vaida,

Grigore Marțian, Gheorghe Pleș, Romulus Berceni, Ioan Seni. Autori și cărți: Daniela Deteșan, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Claudia Sabău – “Testamente din Districtul Năsăud 1861-1871”, Mircea Prahase – “Studii și cercetări etnoculturale”, Teodor Tanco – “Trei întâlniri cu Constantin Noica”, ediția a II-a, și “Viață și cărți”, ediția a III-a, Vasile Șt. Tutula – “Viața unui ostaș așa cum a fost, Cronică în mars” și “Generalul Traian Moșoiu, fost comandant al Comandamentului Trupelor din Transilvania. Ocuparea Budapestei. O restituire necesară”, Virgil Șerbu Cisteianu – “La Nunta Zamfirei”, Viorel Hodiș – “Articole și studii”, vol III, Romulus Berceni – “Corul Deisis”, Ioan Lăpușneanu – “Emil Rebreanu, eroul de la Ghimeș, Făget”, “Octavian Ruleanu, Himere din Țara cu dor” și “Năsăudul sub teroarea timpului”, Icu Crăciun – “Povestiri cu personaje dubioase”, Cornel Cotuțiu – “La noi”, Andrei Moldovan – “Măhnirile limbii române”, Lucian Vaida - “Arhiva Someșană”, vol. VIII și IX, Dumitru Popițan – “Cincisprezece condeieri neposeni”, Lazăr Ureche – “Academicianul Virgil Șotropa”, Dorel Cosma – “Se naște ceva”, “Peregrinări” și Antologia “Conexiuni”, Elena M. Cîmpan – “Cel mai frumos poem”, Vasile Jimboreanu – “Sub zodia Scorpionului”, Menuț Maximilian – “Vremea sintagmelor”, Doina Macarie – “Ipostaze existențiale în lumea satului tradițional”.

Într-un oraș plin de istorie și cu tradiție culturală nu e de mirare că nasc în fiecare an atâtea cărți. Dacă metrul de bibliotecă este înfăptuit, mai rămâne să măsurăm/ numărăm cititorii.

ELENA M. CÎMPAN

Bibliocultural basarabean CHIȘINĂUL CITEȘTE O CARTE

La Sediul Central al Bibliotecii Municipale B.P. Hasdeu din Chișinău a avut loc lansarea campaniei de lectură *Chișinăul citește o carte*, care se va desfășura pe tot parcursul anului în cele 30 de filiale ale instituției-mamă, în și sub auspiciile ei, rezultatele urmând a fi oglindite în cadrul unei conferințe de totalizare.

Cărțile propuse cititorilor sunt romanele *Cel răătăcit*, de A. Silvestru și *Diavolul este politic corect*, de S. Baștovoii.

În moderarea criticului literar Vitalie Răileanu și în prezența celor doi autori, cărțile au fost prezentate în fața unui numeros public, reprezentat de bibliotecari, scriitori, profesori, elevi și studenți. Înainte de a vorbi despre romanul *Diavolul este politic corect*, scriitorul Nicolae Popa a menționat importanța campaniei de lectură, care facilitează cunoașterea valorilor autohtone literare de ultimă oră cu sublinierea că acțiunile acestea nu sunt sporadice, dar se mențin pe o perioadă lungă de timp și au un impact benefic pentru un număr considerabil de cititori. În context, a amintit că și Uniunea Scriitorilor din Moldova a inițiat un proiect de lecturi publice *Republica Moldova citește o carte*, scriitorii propunându-și să meargă la întâlniri cu cititorii chiar și în cele mai uitate și îndepărtate de Capitală sate, mari și mici. Pentru autori e o reală bucurie să constate că astăzi se mai citește. Revenind la romanul nominalizat mai sus, Nicolae Popa l-a apreciat ca pe o carte îndrăznească, cum n-a mai fost scrisă în spațiul basarabean și mai ales de un autor care este ieromonah. Prin subtextul lucrării se dă un semnal de alarmă întru asumarea responsabilității acestei lumi, care este ispitită de diavol, și care, totuși, poate fi salvată prin credință sinceră în Dumnezeu.

În continuare, părintele ieromonah S. Baștovoii a spus că are experiența frecventării ceneclului *Junimea*, unde se citește manuscrisele autorilor, urmate de dezbateri. Și-a exprimat speranța că și în cadrul campaniei *Chișinăul citește o carte*, vor fi discuții interesante. Despre roman a spus că este altcumva decât cele

scrise până acum, chiar dacă la baza lui se află un caz real, reprezentând drama unui personaj de 40 de ani, eclipsat, ca mulți oameni contemporani, de fenomenele negative ale globalizării. Acțiunea fiind plasată în viitor, lasă ușor să se înțeleagă faptul că autorul crede că omenirea are șanse de supraviețuire, dacă va ști să ocolească răul întruchipat, manifestat în diverse forme – setea de bogăție, lipsa de scrupule, lașitate etc. Descrierea unor situații macabre – eutanasiere, viermire ș.a. este echilibrată de candoarea și cordialitatea portretizării unor personaje pozitive din rândul credincioșilor cărora Dumnezeu le aude Rugăciunea. De format relativ mic, cu un volum de 185 de pagini, cartea se citește captivant, după cum a remarcat autorul - mai repede decât ai privi un film. Pornind de la titlul spectaculos, romanul a stârnit largi dezbateri în cercuri diferite, fiind o probă de abordare scoasă din tiparul obiectivismului și tradiționalismului obișnuit.

Aurelian Silvestru și-a împărtășit bucuria că primul său roman, *Cel răătăcit*, a ajuns la a treia ediție și că în cadrul salonului de Carte de la Biblioteca Națională s-a învrednicit de un premiu în categoria celor mai citite cărți. Despre titlu, a spus că este semnificativ, deoarece fiecare poate fi supus rătăcirii, dar în același timp fiecare are șansa regășirii. Deoarece am citit, mi-a plăcut și am scris despre acest roman, am amintit că lansarea lui a avut loc deja în cadrul unei biblioteci – *Ovidius*, la insistența directoarei de aici, Elena Butucel, de a-l face pe autor să-și facă timp pentru întâlnirea cu cititorii. Romanul a întrunit recenzii și opinii favorabile, lansarea fiind un triumf al autorului, dar și al bibliotecarilor. Într-un fel, aceste două romane se aseamănă, dar și se despart radical. Asemănarea se datorează

subtextului comun – lupta împotriva răului și credința curată în Dumnezeu. Romanul *Cel răătăcit* se adresează unui cerc extins de cititori, grație liniilor de subiect, stilului, limbajului. Este foarte greu să-l plasezi într-o categorie distinctă, pentru că poate fi tratat ca roman de dragoste, dar și ca unul polițist sau de ficțiune, nu mai puțin filozofic, cert este că atrage, nu este prea voluminos, deși, după cum s-a văzut la lansarea despre care am vorbit, cititorii l-au rugat pe autor să scrie și volumul doi, făcându-se auzită aluzia că sfârșitul nu a fost anunțat.

Chiar dacă nu ne oferă rețete de succes, și într-un caz și în altul, autorii ne prezintă o lecție pentru toți: să nu uităm rădăcinile și să ne luptăm pentru a fi Oameni.

Profesoarele de limbă și literatura română, doamnele Alexandra Tănase, de la Liceul Teoretic *Gaudeamus*, și respectiv Veronica Postolachi, de la Liceul Teoretic *Mircea Eliade*, au remarcat că de fiecare dată cu elevii participă la această minunată campanie de lectură *Chișinăul citește o carte*, având rolul de sensibilizare și deschidere nu doar spre lecturi, dar și spre autori, care vin la întâlniri cu toată responsabilitatea și grija de a cultiva dragostea față de cea mai mare comoară a lumii – Cartea.

În cadrul aceleiași manifestări, în paralel, a fost dat startul și pentru campania de lectură *Copiii Chișinăului citesc o carte*, fiind desemnată cartea *Floarea iubirii*, de Claudia Partole, un frumos eseu pentru copii în variantă engleză-română.

De altfel, invităm toți cititorii din Republica Moldova să citească și să discute aceste cărți, iar la conferința de totalizare, dacă vor dori, pot să-și trimită delegați din rândul celor mai activi.

Este pentru a opta oară când Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu desfășoară cu succes campania *Chișinăul citește o carte* și pentru a șasea oară când *Copiii Chișinăului citesc o carte*. Aceste ample acțiuni sunt menite să capteze interesul cititorilor față de creația scriitorilor contemporani întru cunoaștere și prețuire a valorilor literare din Basarabia.

Anul trecut, în cadrul campaniei *Chișinăul citește o carte*, a fost lecturat și pus în discuții romanul *Tema pentru acasă*, de Nicolae Dabija, iar micuții au citit cu plăcere *Grăunciorul de lumină* a lui Ion Hadârcă. Numărul participanților s-a cifrat la aproape patru mii de cititori.

Invităm și cititorii de la Târgu-Mureș să citească aceste romane și să-și trimită opiniile la minunata revistă *Vatra Veche* sau la *Bibliopolis*, de la Chișinău.

RAIA ROGAC

Jean Pierre Augier, «Muzicienii din Bremen»

„Romulus Guga” în concurs

Sub egida și sprijinul Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, în organizarea Asociației „Nicolae Băciuț”, pentru Descoperirea, Susținerea și Promovarea Valorilor Culturale Artistice și Profesionale, a Fundației Culturale „Cezara Codruța Marica”, a Fundației Culturale „Vasile Netea”, cu sprijinul Prefecturii Județului Mureș, între 2-4 iunie a.c., s-a derulat a XIX-a ediție a Festivalului-Concurs de Poezie și Proză „Romulus Guga”.

Harnicul scriitor și publicist, **Nicolae Băciuț**, directorul Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național, s-a întrecut din nou pe sine, făcând o ediție de festival, așa cum ne-a obișnuit, la înălțime. Entuziasmul său, iubirea pentru cultura neamului și pentru valorile sale, zbaterea sa și altruismul au compensat în mare măsură orice impedimente. Așa a fost posibilă omagierea scriitorului **Romulus Guga** (2 iunie 1939, Oradea - 18 octombrie 1983, Târgu-Mureș), care, în orașul de pe Mureș, a înființat în 1971, revista **Vatra** și care a publicat câteva cărți importante de poezie, romane și teatru, puncte de reper în istoria literaturii române: **Bărți părăsite**, versuri, EPL, 1968; **Totem**, versuri, Editura Cartea Românească, 1970; **Nebunul și floarea**, roman, Editura Dacia, 1970, ediția I, ediția a II-a, Editura Tipomur, 1991, cu o postfață de Nicolae Băciuț, ediția a III-a, Editura Nico 2011, **Viața postmortem**, roman, Editura Cartea Românească, 1972, **Sărbători fericite**, roman, Editura Cartea Românească, 1972, **Adio, Arizona**, (Spovedania unui naiv, făcută în fața unui autor din provincie), Editura Dacia, 1974; **Paradisul pentru o mie de ani**, roman, Editura Eminescu, 1974, **Evul mediu întâmplător**, teatru, Editura Eminescu; 1984; (**Speranța nu moare în zori, Noaptea cabotinelor, Evul Mediu întâmplător, Amurg burghiez**), teatru, 1984, **Poezii**, Editura Dacia, 1986, etc.

Prima zi s-a derulat la Gimnaziul de Stat „Romulus Guga”, din Târgu-Mureș, iar a doua zi, la Școala Generală din Răstolița și la Târgu-Mureș.

La Școala Generală din Răstolița, în fața a zeci de elevi și profesori, participanții la festival - scriitorii deplasați de la Tg. Mureș - au omagiat poetul născut în urmă cu 72 de ani, care spunea uluitor, într-o poezie antologică: “Atât mi-e de puțin timpul,/ Atât de grăbite sunt toate,/ Atât de ușor se strică/ Ce la naștere apare eternitate...”.

Manifestarea a fost deschisă de copiii școlii din Răstolița, conduși de prof. de muzică, consilier educativ, **Ioan Movilă**, care au realizat și prezentat un montaj de versuri pentru Romulus Guga și au cântat cântecele “Ginta latină”, pe

Școala Generală Răstolița Marius Pașcan, Nicolae Băciuț, Daniel Drăgan, Valentin Marica, Eugen Axinte, Cornelia Jinga Hetrea, Răzvan Ducan.

Mariana Cristescu și Daniel Drăgan, laureați ai ediției a XIX-a

Gimnaziul de Stat “Romulus Guga”, Concursul de Creație “Romulus Guga”, secțiunea pentru elevi

versuri de Vasile Alecsandri, și “Oda bucuriei”. În sală, ca amfitrioni, au fost și prof. **Ioana Lirca**, director al școlii, și primarul **Gheorghe Mogilă**.

Cel care a condus...ostilitățile, în cel mai bun sens al cuvântului, a fost același, omniprezent, **Nicolae Băciuț**, care și-a început intervenția (moderând, de altfel, întreaga acțiune) cu superbe versuri ale lui Nichifor Crainic: “Întrebat-am vântul, zburătorul/ Bidiviu pe care-aleargă norul/ Către-albastre margini de pământ:/ Unde sunt cei care nu mai sunt?/ Unde sunt cei care nu mai sunt?// Zis-a vântul: Aripile lor/ Mă doboară nevăzute-n zbor// Întrebat-am luminata ciocârlie,/ Candelă ce legănă-n tărie/ Untdelemnul cântecului sfânt:/ Unde sunt cei care nu mai sunt?// Unde sunt cei care nu mai sunt?// Zis-a ciocârlia: S-au ascuns/ În lumina celui nepătruns./ Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic./ Oarba care vede-n întuneric/ Tainele necuprinse de cuvânt:/ Unde sunt cei care nu mai sunt?// Unde sunt cei care nu mai sunt?/ Zis-a bufnița: Când va

cădea/ Marele-ntuneric, vei vedea”. Și a continuat, prozaic, poezia: “Ne rămâne nouă datoria de a arăta unde sunt cei care nu mai sunt.”, vorbind despre Romulus Guga, despre moștenirea culturală lăsată de acesta, dar și despre obligațiile noastre, ale celor de acum: “Trebuie noi să arătăm unde este Romulus Guga...Toți ne-am născut din mantaua lui Guga.... Apariția “Vetrei”, în 1971, a fost ca o descălecare în cultură...A trebuit să vină Romulus Guga și Mihai Sin ca să dea semnificație culturală județului... revista “Vatra” devenind, până în 1990, una dintre cele mai importante publicații culturale din România...A trebuit să moară Guga ca noi să fim obligați să rodim, să ducem mai departe ce a făcut el...Guga era la Răstolița, în casa lui de vacanță, era bolnav, stătea pe un pat de fier, într-o încăpere sărăcăcioasă. Eram cu el, ascultam Europa Liberă și discutam despre... Emil Hurezeanu... Romulus Guga vă aparține foarte mult. În Tg. Mureș nu există posibilitatea amenajării unei case memoriale. Dumneavoastră aveți posibilitatea, cu casa lui de vacanță unde a scris parte din opera sa, să aveți prima casă memorială din județ... Desigur, mai rămâne de discutat cu d-na Voica Foișoreanu, soția acestuia...O casă memorială Romulus Guga va însemna foarte mult pentru Răstolița. Poate, astfel, Răstolița să devină un reper pe harta culturală a țării.....Trebuie ca Școala Generală din Răstolița să poarte numele lui Romulus Guga. Sunteți cei mai îndreptățiți. Gândiți-vă ce misiune frumoasă veți avea. Copiii nu vor mai termina la o școală anonimă, ci la “Romulus Guga”. E cel mai mare serviciu pe care puteți să-l faceți pentru Romulus Guga... Noi suntem aici fiindcă îl prețuim pe Romulus Guga. Din păcate, datorită conjuncturilor, Romulus Guga nu are o foarte mare vizibilitate...Câți dintre noi avem, până la 44 de ani, o operă cum avea Romulus Guga când a plecat în lumea celor drepti... Era o personalitate copleșitoare. Avea o vervă literară de neimaginat. Era fascinant. În 1980, am realizat cu Romulus Guga un interviu pentru revista studentească clujeană “Echinox”. A dorit să vin la Tg. Mureș, la revista “Vatra”. M-a angajat la 1 octombrie 1983. La 18 octombrie, a aceluiși an, Romulus Guga a murit ...”. În generozitatea lui, Nicolae Băciuț a oferit pentru școala din localitatea unde este îngropat și urma cu cenușa lui Romulus Guga, câteva exemplare din romanul “Nebunul și floarea”, ediție îngrijită și postfață de Nicolae Băciuț, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2011. →

RĂZVAN DUCAN

Următorul cuvânt a fost susținut de scriitorul din Brașov, **Daniel Drăgan**, membru al Uniunii Scriitorilor, autor a peste 30 de cărți de proză, poezie și teatru, fondator și fost redactor-șef al revistei literare "Astra" din Brașov, care a prezentat un salut pentru cei prezenți, omagiind, la rândul lui, viața plină de jertfelnicie a lui Romului Guga.

Scriitorul **Valentin Marica**, redactor senior la Radio Tg. Mureș, a elogiat în stilul său sensibil și doct opera poetului omagiat: "Suntem într-un joc de-a prinderea sufletului."; "Am străbătut Valea Mureșului din zori, pentru o emisiune..."; "Un verde ne vede. Ieri a fost ziua lui Guga, Ziua Eroilor". A recitat apoi versuri din poezia "Vine Ardealul" de Romulus Guga, continuându-și intervenția: "Cartea de istorie, după Romulus Guga e "cea mai frumoasă carte", amintind și alte spuse ale acestuia "Neamul și istoria - niciodată nu și-au trădat Poemele Luminei."; "Romulus Guga trebuie să fie în profunzimea ființei noastre."; "Avea darul exprimării clare, spunând: Să aparțin binelui. Să descopăr binele. Să elogiez binele și să protestez când binele este amenințat."; "Viața postmortem era - după R.G. - indestructibilitatea memoriei."; "Avea un firesc al limbajului, al comportamentului"; "Avea rigoare, exigență și bunătate a cuvântului și o recunoaștere a valorii..." A încheiat, recitând alte versuri emblematice din poezia comemorată: „Cine mă va căuta pe urmă în cuvintele mele, / mă va auzi rătăcind printre stele”.

Venit, după o întâlnire cu ambasadorul Slovaciei în România, **Marius Pașcan**, prefect al județului, dar și scriitor, a fost întâmpinat cu îndreptățită considerație de Nicolae Băciuț, care i-a mulțumit pentru prezență, în condițiile un program foarte plin: "Marius Pașcanu este primul scriitor care ocupă un astfel de punct strategic în administrație...Marius Pașcanu e poet nu fiindcă e prefect, ci e poet fiindcă e poet". Poetul-prefect a spus, la rândul său, că participă cu mare plăcere, când e invitat, la manifestări culturale de consistență, având și un cuvânt-îndemn pentru susținerea valorilor naționale, culturale, istorice: "Prin noi înșine", felicitând pe toți cei care mai cred în țara asta în idei valide.

Despre **Eugen Axinte**, poetul din Brașov, descendent din familia Teodorenților (Ionel și Păstorel), autor a patru volume de versuri, membru al Uniunii Scriitorilor, Nicolae Băciuț a spus că acesta e "coleg de la "Echinoc", care a fost uneori îngenunchiat, dar niciodată învins". Eugen Axinte, la rândul său, a elogiat zbaterele literare ale lui Romulus Guga, menționând că acesta a fost un "formator extraordinar" pentru generația de scriitori mureșeni.

Poeta și pictorița **Cornelia Jinga Hetrea** a vorbit despre poet și harul său,

primit de la Dumnezeu, citind poezia "Șoapte", din cartea sa "Liniștea în rochie de seară", Ed. Nico, Tg. Mureș, 2011.

Veniți în tandem, **Costel Neacșu**, profesor de teologie în Sărmaș și **Catina Neacșu**, fiica sa, elevă de nici 14 ani, aceștia și-au adus obolul lor de frumusețe spirituală omagiindu-l pe Romului Guga cu propriile lor versuri, grupate în cartea comună "Șoapte cu aripi de înger", Ed. Emma Book, Sebeș, 2011.

Subsemnatul, la rândul meu, atunci când mi s-a dat cuvântul, am avut cuvinte pioase și de recunoaștere a valorii celui care s-a stins la nici 44 de ani, dar și de prețuire pentru cel care-i duce, astăzi, mai departe memoria, scriitorul Nicolae Băciuț, mereu "sărit" la Tg. Mureș în aprecieri de felul "Fibula de la Suseni", sau cea de "Cetățean de Onoare"!!! Am subscris, de asemenea, din tot sufletul și cu toată convingerea, la cele spuse de poetul-prefect, de a răzbate veacul și de a avea realizări "prin noi înșine", nemaiașteptând la colț de stradă de la "binevoitori"... mărunți de vis!

Finalul a aparținut aceluiași **Nicolae Băciuț**, care a recitat superbe versuri din Grigore Vieru, în consonanță cu contextul momentului: "Aceștia suntem noi:/ Buni în mijlocul răului./Răi niciodată./ Se miră noaptea că a clocit întuneric/ Și au ieșit pui de lumină..."

Premierea propriu-zisă a concursului a avut loc la Tg. Mureș, unde participanții- invitați s-au întors, pentru a dezbatte probleme de actualitate literară, pentru festivitatea de acordare a premiilor.

Premiul "Opera Omnia", Mariana Cristescu

Școala Generală Răstolița Marius Pașcan, Nicolae Băciuț, Daniel Drăgan, Valentin Marica, Eugen Axinte, Cornelia Jinga Hetrea, Răzvan Ducan

FESTIVAL-CONCURS NATIONAL DE CREAȚIE LITERARĂ "ROMULUS GUGA", 2011, Președintele Juriului NICOLAE BĂCIUȚ

PALMARES

Premii

VOLUME

Premii pentru întreaga activitate literară

1. Mariana Cristescu

2. Răzvan Ducan

Premii pentru volume apărute în ultimii trei ani

3. Cornelia Hetrea, *Liniștea în rochie de seară*, poeme

4. Dărie Ducan, *Spirt*, poeme

5. Costel Neacșu, *Șoapte cu aripi de înger*, poeme

6. Valentin Marica, *Tăcerea magilor*, poeme

7. Lazăr Lădăriu, *Bucurie simplă*, poeme

8. Eugen Axinte, *Autopsierea labirintului*, poeme

9. Daniel Drăgan, *Perimetrul magic*, poezie

Premiu pentru debut literar

10. Marius Pașcan, *Uncia de vise*, poeme

MANUSCRISE

Premii ale revistei "Vatra veche"

1. Paul Gabor, poezie

2. Diana Laura Nohit, poezie

3. Liviu Cristian Chișu, proză

4. Dennisza Kosa, proză

Premii speciale ale juriului, pentru:

1. Mircea Dorin Istrate, *Cuibarul cu vise*, poeme

2. Dumitru D. Silitră, *Ca și cum nu*, poeme

3. Mariana Chețan, Aurora Stănescu, pentru *antologiile Îmbălzătorul de cuvinte, Târgul anual de cuvinte, Negustorul de cuvinte. Colecționarul de cuvinte.*

4. Catina Neacșu, *Șoapte cu aripi de înger*, poeme, debut

5. Bogdan Halațiu, *Poveste cu îngeri*, poeme, debut

6. Lucian Dumbravă, *Inimi de-o noapte*, poeme

7. Simion P. Cioată, *Pământ, oameni, fapte*, poeme

8. Anica Facina, *Insomniile lirice*, poeme

9. Petre Curticăpean, *Povești cu tâlc*, poeme

10. Maria Mușat, *Pe malul unei lacrimi*, poeme

11. Georgia Casandra Ferent, *Suflet de copil*, debut.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Bună ziua,

După lupte seculare, care au durat aproape o jumătate de an, am integrat în catalogul bibliotecii, așa cum discutasem, numerele format pdf din **Vatra veche**.

Link-ul direct la înregistrare este:

http://toread.bjbraila.ro/opac/bibliographic_view/335756?pn=opac%2FSearch&q=Vatra+veche#location=0&q=Vatra+veche&start=0&view=CONTENT

Link-ul la catalog este:

<http://toread.bjbraila.ro/opac> după care faceți o căutare după titlu **Vatra veche** și veți ajunge la informative.

Dacă mai aveți încă publicații în format electronic, îmi mai puteți trimite.

Cu stimă,

Dragoș Adrian Neagu

Director

Biblioteca Județeană "Panait Istrati", Brăila
Mulțumim frumos că ne dați posibilitatea să savurăm noutățile prin lectura revistei *Vatra veche!* Mult succes!

Aliona Caduc

Mii de mulțumiri pentru superbe pagini ce demonstrează, în ciuda tuturor greutăților, că mai există oameni care se luptă pentru păstrarea LUMINII în sufletele noastre! Lectura revistei Dumneavoastră este una dintre puținele bucurii ce nu ne-au fost luate de guvern.

Dumnezeu să vă dea putere Dumneavoastră s-o mai puteți edita, nouă, beneficiarilor, s-o putem savura școlărilor revistei, să-și asculte vibrațiile sufletului. Datorită Oamenilor de suflet ca Dumneavoastră, mai putem și noi, sărmanii practicieni, să sorbim picături din Frumosul etern.

Cu multă considerație,
profesor Maria Popescu
municipiul Rădăuți, județul Suceava

Mulțumesc, să trăiești!

Foarte bogat număr și de data asta! Ai o energie de neînvinși!

Deocamdată n-am reușit să-l salvez, nu știu de ce nu mă lasă yahoo, deci am citit pe fragmente.

Am o adresă mai sigură și funcțională(....)
Deocamdată îmi trimit revista acolo. (B.O.)

Vă citesc cu o mare plăcere. Sper că mijloacele pe care le aveți la dispoziție sunt suficiente pentru ca această fortăreață culturală să reziste! Cu stimă colegială,

Angela Nache Mamier

Domnul Axinte, Domnul Băciuț,

E un risc fantastic să mi se dea ceva, chiar și un semn de viață. Pentru că principiul feminin din mine, adevăratul creator, vede pe "celălalt" și inițiază un dans din care ies mai multe elemente decât cele care au intrat. Citind numărul acesta al revistei *Vatra veche*, m-am trezit brusc înconjurată de prietenii din copilărie. Toate sculpturile acelea superbe împrăștiate prin paginile revistei au prins viață, într-un joc de-a v-ați ascunselea prin păduri și prin poiene, printre gânduri și viziuni de

scriitori; spirite-gânduri dragi mie și gata să populeze lumea mea interioară cu chipuri serioase, în spatele cărora se ascund de fapt zămbete ghiduse. Cred că mi-a trecut și răceala și tot... (...)

Cu drag,

Adriana Yamane,
Japonia

Dragă Domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru nr. 6. Revista este la fel de solidă, profesională, ca și numerele precedente! O oglindă a realității culturale românești. M-am delectat cu D.R.Popescu, reîntâlnit cu "Țigăncile" lui M.Eliade, Nicăpetre și I.Caraion.

Felicități din inimă!

Dimovici

Stimate domnule Băciuț,

Am "savurat" și acest număr al revistei, cu aceeași plăcere precum am făcut-o și cu precedentele. Am bucuria unor lecturi de cea mai bună factură intelectuală și informativă, dar și pe cea a întâlnirii cu autori și directori de publicații, din țară și din străinătate, cu care am onoarea de a colabora în alte publicații. Ceea ce înseamnă că aici, în paginile acestei reviste, se produce fericita întâlnire a unor oameni cu adevărat dornici de cultură și schimburi de idei cu valoare axiologică. Iar pentru asta vă sunt, sincer, recunoscător. Cu gânduri bune, din Iași,

Mihai Batog-Bujiuniță

P.S. Trimit în atașament o schiță (este stilul meu satiric) pe care am rugămintea de a o lectura și, în cazul în care considerați că poate fi publicată în revista dumneavoastră, o puteți face când și unde doriți. Vă mulțumesc și pentru postarea cronicii Hașmășuri cu Haivas. M.B.B.

Mulțam fain, fain pentru noua **Vatră veche!**

Întâi și întâi, mi-a plăcut ilustrația. M-a dus cu gândul la totemurile indiene. E clar, Pământul este rotund. Felicitări artistului! Felicitări editorului, care știe să se înconjoare de prieteni literari, într-o perioadă în care fiecare creator pare a fi un călăreț singuratic.

Mă simt onorată să fiu o părticică din acest întreg.

O seară superbă,

Melania

Stimate domnule N. Băciuț,

Vă mulțumesc pentru edițiile electronice trimise. Nr 5 l-am citit cu mare plăcere și mărturisesc că abia aștept să-l citesc și pe acesta.(...)

Cu prietenie,

Cristian Lunel

Onorate domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc mult pentru revistă. Fiind pe aceeași lungime de undă cu autorii respectivi, rămân impresionat profund de materialele despre liceu și despre prietenul nostru comun, regretatul Traian Brad.

Cu plecăciune,

Ion Berghia

Vă mulțumesc! Am fost pe recepție! Felicitări și pentru această biruință a "Vetrei vechi"!

IPIT

Domnule Băciuț,

Bineînțeles ca accept cu mare plăcere. Și știu cum vine treaba cu sacrificiile bănești din proprie experiență, așa că nu vă faceți griji. Vă transmit, de asemenea, mulțumiri din partea poetului Luis Raul Calvo. Deși nu știe românește, și-a arătat aprecierea pentru înalta finută a revistei, opinie importantă, dat fiind că este și el directorul unei reviste de literatură, artă și educație din Buenos Aires, Argentina. Revista se numește **Generacion Abierta**. Atunci cu Dumnezeu înainte!

Cu cele mai bune gânduri

Flavia Cosma

Dragă Nicolae Băciuț,

Și Dobrescu mi-a trimis revista tot azi. Parcă v-ați vorbit! Arată foarte bine și îmi place că sunt colaboratori dedicați special acestei reviste. Și ilustrația e frumoasă, dar trebuie să faci ceva să te separe de Dobrescu. În Transilvania sunt locuri și opere de artă absolut superbe și care merita să fie puse în valoare fără bani... N-au fost supralicitate ca la Iași... Detalii de la Săpânța, pe urmă peșterile din Apuseni. Și Târgu Mureșul are o arhitectură deosebită. Castelul Huniazilor, Brașovul ar merita. Honterus a făcut prima cartografiere a Transilvaniei. Hărțile lui, superbe, ilustrate cu costume din Transilvania pe margini, s-au publicat în Atlasul lui Ortelius în Țările de Jos (secolul XVI)... În Transilvania e Alba Iulia, în Alba Iulia e Biblioteca Bathianum, la Bathianum e Codex Aureus și alte 450 de incunabule, e un exemplar din Pălia de la Orăștie... Tot în Transilvania e Blajul... Eu sper că revistele astea nu țin de vreun proiect unitar, impus de vreun finanțator pe care nu-l interesează creativitatea, ci unitatea întru egalizare a demersului, ca să semene așa una cu alta. Cu mai mult curaj, știți la fel de bine ca mine ce poți face și zău că poți!
Sper ca nu e cu suparare că mă ia gura pe dinainte...
Noroc pe ramură!

Dragul meu,

lectura a fost, ca de fiecare dată, foarte plăcută. Doresc din inimă ca noi și încă (nu enumer, din politețe) câteva reviste să ne menținem în topul preferințelor multora. Cum am scris și în ultimul număr din **Contact internațional**, răspunzând unui confrate, nu cred că sunt prea multe reviste literare. Concurența, întrecerea în valoare își va spune cuvântul în timp, la fel ca în economia de piață. Judecățile de tip totalitar și de urmărire a unui control absolut țin de alte vremi.

În altă ordine de idei, mulțumesc pentru urările trimise prin familia Corbu și nu accept un

număr viitor din revista noastră fără o colaborare de la Măria Ta.

Cu respect și prietenie,

Liviu

Mulțumesc mult, este întotdeauna o lectură plăcută!

Monica Mureșan

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc foarte mult pentru faptul că îmi trimiteți în continuare revista, care, așa după cum am mai spus, este foarte interesantă și se citește cu plăcere.

Vă trimit în fișierul atașat, un articol al domnului Călin Ciobotari, despre noul meu volum de proză "Nu râdeți că-i chiar așa!", cu rugămintea de a-l insera în unul din numerele următoare ale revistei.

Întrucât aș dori să vă trimit și dumneavoastră un exemplar prin poștă, vă rog să-mi transmiteți o adresă.

Cu stimă,

Gh. Bălăceanu

Bună ziua,

Nu știu cine sunteți, dar mulțumesc de revistă și sper să mai "greșiti" și cu numerele viitoare.

Mihaela Popovici

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult de tot pentru trimiterea revistei **Vatra veche**.

Cu stimă,

C. Crăciun

Mulțumim mult pentru revistă.

Ne permiteți să o expediez și altor colegi din Basarabia?

Cu respect,

Preot Viorel Cojocaru

Vă mulțumesc din suflet, distinse domnule Nicolae Băciuț, pentru acest număr excepțional, de revistă! Multă sănătate și putere de muncă, în continuare. Felicitări din toată inima!

Cu alese sentimente,

Victor Burde

Domnule Nicolae Băciuț,

Bucuria pe care o faceți celor cărora le trimiteți revista "VATRA VECHÉ" este una reală și sinceră. Revista o citim într-un suflet și, de fiecare dată, ne surprindeți cu lucruri noi și interesante. Întâlnirea unor nume cunoscute, dar și descoperirea altor nume care au ceva de spus în această valoroasă revistă de cultură, sporește bucuria și mulțumirea că ne onorați de fiecare dată cu noua apariție. Urări de sănătate și împlinirea gândurilor, spre bucuria cititorilor și a colaboratorilor.

Cu aleasă considerație,

Veronica Oșorheian

L-am întâlnit în acest an, pe Nicolae Băciuț, la Zalău. Mă așteptam să-l văd la Vișeu, la "Armonii de primăvară", în Maramureș. Poate că nu s-a putut, poate pașii fiecăruia bat cărări despre care numai Dumnezeu are știre.

Când ajung în Sud și mă uit pe mail-uri și văd revista "**Vatra veche**" - știu că Domnul Nicolae e încă pe metereze.

O, liniștea noastră e numai atunci când și bunul Dumnezeu e de acord cu noi.

Sănătate și putere de muncă,

Ștefan Doru Dăncuș

Dragă Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru numărul 6 al revistei. Un număr bogat, la care colaborează tot mai mulți scriitori importanți. Mă simt onorat că recenzia mea a fost inclusă în numărul pe iunie. Îți trimit o scurtă considerație despre monologul realizat de Ionela Nedelea, valoroasa actriță a TN din

Târgu Mureș, la Cluj pe un text de Cornel Udrea. Am atașat și două fotografii.

Cu bine,

Adrian Țion

Domnul Nicolae,

Vă mulțumesc mult de răspuns. Am văzut revista și e minunată, ca întotdeauna, vă admir că asemeni lui Ștefan cel Mare faceți lucruri mari cu mijloace mici, din partea statului, bineînțeles, căci efortul personal al dvs este enorm. Felicitări pentru noile apariții editoriale. I.Turcanu a spus că va încerca să croiască timp marți după masă, dar va trebui să înregistrez pe bandă, deci voi avea nevoie încă de câteva zile. Luni vine la Chișinău Radu Beligan, dacă voi reuși să fac un interviu, o să vi-l trimit. Tare mult aș vrea să publicați și materialul despre romanul lui A.Silvestru, pe care lam trimis mai înainte.

Referitor la cartea mea, în programul în care este trimis eu nu pot face niciun fel de completări. Principalul conține conținutul și nu unele poze pe pe care aș fi vrut să le înlocuiesc și nu am altele, de fapt. Aveți o practică de editare semnificativă, așa că dacă dv. considerați că se poate da în tipografie, eu sunt de acord, chiar dacă se vor mai strecura unele mici greseli. Eu aș putea să fac unele corecturi, dar asta înseamnă că trebuie să citesc textul și să trimit corecturile separat, ca să fie introduse de cineva de la dvs, ceea ce ar însemna că vă complic munca.

Cu deosebită considerație,

Raia Rogac

Aștept răspuns.

P.S. Când o să veniți la Chișinău, vă rog mult să-mi aduceți și mie vreo două exemplare de revistă pe hârtie, măcar cele unde au fost publicate recenzii despre monografia mea.

Domnule Nicoalaie Băciuț,

Stimată echipă,

În scurtul meu mesaj, doresc să vă felicit pe fiecare dintre domniile voastre pentru munca extraordinară pe care o depuneți în realizarea revistei **Vatra veche**. Consider că este cea mai bună publicație din vremurile noastre. Vă doresc să rămâneți, așa cum ne-ați obișnuit, la cota cea mai înaltă! Încă o dată FELICITARI și realizări frumoase!

Cu aleasă considerație,

Georgeta Tudora,

Iași

D-le Băciuț,

Mulțumesc pentru revistă. Are o mulțime de articole, cu adevărat, de cultură, iar ilustrațiile, cu totul speciale, ca de obicei, completează totul integrându-se perfect în context.

Spuneți-mi, vă rog, materialul meu "Incornorații din comediiile lui nenea Iancu și alți încornorați celebri" va intra în numărul 7 sau în numerele 7 și 8? Pentru ce numere vă mai pot trimite ceva nou? Încă o dată vă mulțumesc și vă doresc numai bine!

Cu stimă

Tamara Constantinescu

Am primit, mulțumesc! **Vatra veche** este din ce în ce mai pregnant una dintre puținele bucurii care se permanentizează! Felicitări! Reverentios,

V. Z.

„Vatra Veche” de iunie

Lunarul de cultură „Vatra Veche”, numărul de iunie, a cărui redactor-șef este Nicolae Băciuț, debutează cu un editorial despre Centenarul „Liviu Rebreanu”, a cărui elev a fost și

coordonatorul publicației. „Vatra veche” se află în dialog cu D.R.Popescu, prin interviul semnat de Rodica Lăzărescu și Loredana Tuchilă. Ancheta publicației vorbește despre „Prietenia/dușmănia literară. Macedonski și Eminescu sau poezia ca împăcare a destinului”, iar Mircea Cărtărescu vorbește despre „Enciclopedia zmeilor”. Rubrica „Documentele continuității” ne prilejuiește întâlnirea cu Î.P.S. Ioan Selejanul, arhiepiscopul Harghitei și Covasnei. Bistrițienii sunt prezenți și în acest număr, președinta SSB, Elena M. Cîmpan, având mai multe materiale, în calitate de redactor: „Direcția nouă. Ziua scriitorului”, „Croniar. Blaga printre noi”, „Cărțile Dorinei Manu”. Scriitoarea Melania Cuc este recenzată de Petre Rău și Ion Pachia Tatomișescu. Liviu Ioan Mureșan, Ioan Mărginean, Gavril Moldovan, Andrei Moldovan sunt prezenți și ei cu ultimele apariții editoriale. Un număr bogat, ilustrat cu lucrări de Mircea Pop.
Răsunetul, 27/05/2011

Menuț Maximilian

Mulțumesc mult pentru revista **Vatra veche** nr. 6, e super, felicitări. Sunt foarte tristă, domnule Băciuț, că încă nu mi-ați scris mesajul de felicitare pentru carte. Monica Avram mi-a scris foarte frumos, cei mai leneși sunt dl. Poptămaș și dl. Băciuț - felicitări. Destul de serios vă rog, trimiteți-mi mesajul dvs. Știu că sunteți foarte, foarte ocupat, dar găsiți, va rog, timp și pentru rugămintea mea. Mulțumim anticipat.

Claudia

Salutări și felicitări pentru ținuta grafică și pentru conținutul revistei **Vatra veche**,

Ștefan Jurcă

Om drag,

Dacă tot primesc "Vatra Veche", trimit spre delectare (publicare?) fără pretenții financiare, texte de umor, marca GAGNIUC. De nu se poate, nu se mai poartă "coșul de gunoi", așa că... "Delete"!

Onoare și respect (într-un bar select!)

Noni Gagniuc

Domnule Nicoalaie Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă - o muncă extraordinară care, sunt convinsă, vă dă satisfacții. Felicitări și succes în continuare! Vă mulțumesc frumos pentru ....Convorbirile cu ÎPS Ioan. Fotografia cu Sf. Ioan Iacob m-a emoționat - o surpriză minunată, cred că nu numai pentru mine, ci și pentru cititori. Desigur vizitarea Locurilor Sfinte v-a produs o mare bucurie.

O vară frumoasă,

Luminița Cornea

Dragă Nicolae,

Ieri, la verificarea competențelor de comunicare orală ("bacalariat" 2011), m-am bucurat descoperind printre subiecte un fragment dintr-un articol de-al tău publicat în "Vatra veche". Și pot să-ți spun că elevul care-a tras subiectul respectiv s-a descurcat bine!

În altă ordine de idei, te aștept cu un frumos material - ce vrei tu, poeme, cronici etc. - în "Spații culturale" 17. Termenul limită este 25 iunie.

Cu prietenie,

Valeria

Vă salut!

Vă mulțumesc pentru revista. Nu înțeleg însă cum puteți să-l apărați pe Eminescu și să-l tipăriți pe Cărtărescu. E ca și cum ai otrăvi fântânile! Nu ați cititi niciodată atacurile ordinare ale scatoagului la Eminescu?

Victor Roncea

Literatură și istorie

După câțiva ani în care prezența mea la Brăila a devenit tot mai dorită, atât ca președinte de festival („Ion Creangă”), ca susținător și promotor al literaturii elevilor brăileni, după participări la lansări de carte, întâlniri cu cititorii, vernisaje etc., Școala cu clasele I-VIII ”C. Sandu-Aldea”, unde anul trecut am primit o plachetă cu titlul de... mentor al Cenaclului școlii, am descoperit de curând că, atunci când îmi atribuia acea calitate, atribuisese numele meu și Cenaclului școlii. În fața faptului împlinit, reacția mea, prin care încercam să sugerez că ar fi interesant un astfel de cenaclu după ce voi trece în eternitate, a devenit caducă, depășită de realitate.

Așa că m-am trezit cu o onoare care ușor m-a uluit, dar care m-a și obligat, pentru că, cunoscându-i pe cei din școală, elevi și profesori, nu aveam niciun dubiu în privința seriozității demersului lor.

Prima importantă acțiune întreprinsă de școală în astfel de circumstanțe a fost Simpozionul interjudețean „În numele Cuvântului...”, un proiect substanțial, divers, care a cuprins conferința „Vârstele Cuvântului”, cu două expuneri la temă: prof. Adriana Dumitrescu, „Care este ființa...”, și prof. Gabriela Vasiliu, „Rebeliunea Cuvintelor”.

Sub genericul „Pledoarie pentru Cuvânt”, „Mărturisitori ai Cuvântului”, au rostit considerații: Nicolae Băciuț, prof. Anca Barbu și elevii Miruna Miron (clasa a VII a) - Școala „Ion Creangă”, Brăila, Narcisa Codreanu (clasa a IX-a) – Colegiul Național ”Vasile Alecsandri”, Galați.

Un alt moment al întâlnirilor sub semnul cuvântului: „A fost odată...”, cu alocuțiuni ale prof. Adriana Dumitrescu, directorul instituției, și prof. dr. Gabriela Vasiliu.

Momentul poetic - „La poarta Cuvântului” (cu poezii ale scriitorilor Nicolae Băciuț și Adrian Păunescu), a fost susținut de elevi din clasele a VI-a și a VIII-a.

Copilăria, devenită subiect al manifestării, a inclus un eseu, *Prima vârstă a Cuvântului - copilăria* („Copilul – constructor”), de prof. Adriana Dumitrescu, și *Parada copilului - personaj* (dramatizare), susținută de membrii **Cenaclului literar bilingv „Nicolae Băciuț”**, coordonatori prof. Vasiliu Gabriela, prof. Gabriela Steluța Cazan, prof. Steluța Ivan, prof. Carmen Mihaela Scarlet.

A fost organizată și prima ediție a *Concursului de creație literară și muzică folk „Poezia Cuvântului”*, dedicată poetului Adrian Păunescu. La festivitatea de premiere a fost prezentat un recital din poezia lui Adrian Păunescu, un eseu cinematografic „Făt –Frumos trăiește!”, un recital folk, și a fost lansată publicația *Cenaclului Nicolae Băciuț, „Cuvântând”*.

Au participat reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean Brăila, inspectorii de specialitate prof. Adrian Simion și prof. Dorin Șipoș.

A fost o manifestare de mare ținută culturală, cu multe momente emoționante, cu bucuria unui dialog literar, peste munți, care face Mureșul mai aproape de Dunăre.

NICOLAE BĂCIUȚ

Gabriela Vasiliu, Adriana Dumitrescu, Nicolae Băciuț, Adrian Simion

Școala „Constantin Sandu Aldea”, mai 2011

OCHIUL CICLOPULUI

Jean-Pierre Augier, „Așteptare”

ÎN APA MĂRII

Aveam 26 de ani când am intrat pentru prima dată în mare. Spre a-mi face un pic de curaj, am luat exemplul bătrânilor lupi de mare: 100 de rom ! Mă apropii de apă, un val îmi udă picioarele și-mi face părul măciucă (pe cap, nu pe picioare!). Fuga la bar, încă 100 de rom! Curaj! Am mai intrat eu la apă, dar nici chiar așa...Trag romul, brrr! Acum da! Îmi fac vânt de la 200 de rom, pardon, de metri și bândâbâc! Intru în apă până la doi metri. Doi metri de țarm, evident. Apa, mai jos de genunchi. Genunchii tremură. Le-o fi frig. Încă 100 de rom și gata! Beau în fugă și...fuga, la malul mării. Pleosc în apă!

Burta îmi atinge fundul mării, în timp ce spatele e acoperit, din când în când, de valuri. Trag și 100-200 de apă sărată. Mai bun romul! Mă ridic în picioare, dau de câteva ori din mâini, stilul brass apoi craul și, final, voiniceasca, luând-o voinicește spre bar. Trebuie să reușesc! De data asta încă 150 de rom, de-o să fie nevoie să mă opresc din înot, să nu ies la turci! 150 de rom! Om! Ei, acum da! Unde-i marea? Aha! La înot, înainte! Dar lungă mai este plaja asta...”Mă scuzați duduie, n-am vrut să vă calc. 1,2,3 și! Lasă-mă domnule, nu vezi că înot ? Cum, în nisip? Eu simt ud pe dedesubt...

În sfârșit, sunt în mare! Ce delectare! Am înotat câteva secunde și deja nu se mai vedea țarmul. Cum să se vadă, cu capul sub apă? Ajutor, mă înec, ec, ec, îc, hâc...

Printre înghițituri și sughițuri, aud lângă mine doi salvamari: „Ce facem, îl scoatem sau îl lăsăm să se mai liniștească?” „Lasă-l dragă, te legi de toți bețivii?”

Când m-au scos la mal, mi-au scos și apa, apoi, pentru a-mi reveni, mi-au dat...100 de rom!

ANANIE GAGNIUC

Directori de onoare

MIHAI SIN,
ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumaru, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

Mihaela Malea Stroe, Liliana Moldovan,
Marcel Naste, Gheorghe Șincan

Corespondenți: Bianca Osnaga, Darie Ducan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Alexandru Jurcan, Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA), Adriana Yamane (Japonia), Flavia Cosma (Canada)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2011 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

